
BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
42
1 A
37
FONDO EBORENSE

ordinis predicatorum
[illegible]

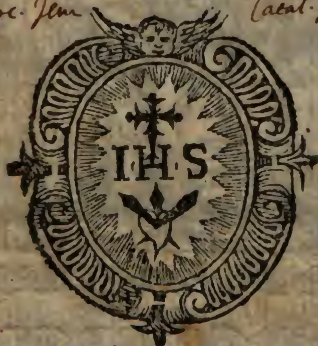
PSYCHAGOGIA;

HOC EST, ANIMAE recreatio quatuor libris distincta:

Quorum tres priores, collecti sunt ex tractatibus siue homilijs Diui Aurelij Augustini Hipponensis Episcopi: quartus decerptus est ex scriptis Beati Gregorij Papæ

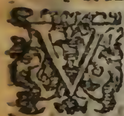
Per Ludouicum Blosium Abbatem monasterij Lætiensis, ordinis S. Benedicti. Cum Indice.

Coll. R. Soc. Jesu Catal. Inscrip.

Romæ, Apud Franciscũ Zan. 1587.

I·N·R·I

EL ex ſequenti Pſychagogia clariſsimò liquet, quantum deli tijs ſanctæ charitatis affluxerint, & quàm ſuaues æternæ lætitiæ ſorbitiũculas in hac vita prægustauerint beatus Augustinus, & beatus Gregorius, præclara ſpiritus ſancti organa, fulgidaque Eccleſiæ catholicæ ſydera. Humiles philochriſti, qui in iſta peregrinatione ſub pondere ſuæ corruptionis afflicti gemunt, & quibus grata iucundaque ſunt ea, quæ de dulcedine caſtæ dilectionis, deque felicitate glorioſæ Dei ciuitatis dicuntur, ingentem conſolationis theſaurũ hic inuenient. Hic inquam

mire recreabitur ſpiritus illorũ,qui ad ipſam vltramundanã ciuitaté die ac nocte ſuſpirant. Per totũ quidem opuſculũ,ſed maximè libro ſecundo, III. & IV, agitur de ſummo ſummè amabili bono,quod eſt Deus, & de amore,ac ſtatu patriæ celeſtis. In calce huius Pſychagogiæ, adieci nõnulla ex Ruperto,& Philone,Laurẽtioque Iuſtiniano ſanctiſsimis patribus. Cæterũ in iſtis colligẽdis non hoc ſpectaui,vt omnia certo ordine collocarem:ſed quæ multũ facere videbantur ad animæ peregrinãtis,ſupernamq. Hieruſalẽ deſiderãtis ſolatiũ,ea in præſentẽ Pſychagogiã penèita congeſsi, ſicut in authoribus, inter legendum occurrerunt.

PSY-

PSYCHAGOGIÆ LIBER PRIMVS.

Collectus ex tractatibus siue homilijs D. Aurelij Augustini Hipponensis Episcopi.

Ex tractatu trigesimo quarto in Euangelium B. Ioannis Apostoli super his verbis: Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitæ.

CAPVT I.

ON arbitremur Dominum Iesum Christum hunc esse solem, quem videmus oriri ab Oriente, occidere in Occidente: cuius cursui nox succe-

ſuccedit, cuius radij nube vmbrantur, qui certo de loco in locum motione cõmigrat. Non eſt hoc Dominus Chriſtus; Non eſt Dominus Chriſtus ſol factus, ſed per quem ſol factus eſt: omnia enim per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factũ eſt nihil. Eſt ergo lux quæ fecit illã lucẽ: hanc amemus, hanc intelligere cupiamus, ipſam ſitiamus, vt ad eam aliquando veniamus, & in illa ita viuamus, vt nunquam omnino moriamur. Iſta enim lux eſt, de qua Prophetia olim præmiſſa, ita in pſalmo cecinit; Inebriabuntur ab vbertate domus tuę, & torrẽte voluptatis tuę potabis eos. Quale vinum eſt, vnde inebriari laudabile eſt? Quale vinum eſt, quod non turbat, ſed dirigit mentem? Quale vinum eſt, quod perpetuò facit ſanum, non inebriando facit inſanum? Inebriabuntur. Vnde? Ab vbertate domus tuæ. Et torrente voluptatis tuę potabis eos. Vnde? Quoniam apud te eſt fons vitæ. Ipſe fons vitæ ambulabat in terra, ipſe dicebat: Qui ſitit veniat ad me. Ecce fons. Sed nos de lumine loqui cœperamus; inueni-

mus interim Dominus fontem vitæ, bibe, & viue. De lumine dicebamus: sequere ergo. Nam Propheta cùm dixisset, apud te est fons vitæ, sequutus adiunxit, Et in lumine tuo videbimus lumen: Deum de Deo, lumen de lumine. Per hoc lumen factum est solis lumen: & lumen quod fecit solem, sub quo fecit & nos, factũ est sub sole propter nos. Factum est, inquam, propter nos sub sole lumen, quod fecit solem. Noli contemnere nubem carnis. Nube tegitur, non vt obscuretur, sed vt temperetur. Loquens ergo per nubem carnis lumen indeficiens, lumen scientiæ, lumen sapientiæ, ait hominibus. Ego sum lux mundi: qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumẽ vitæ. Quomodo te abstulit ab oculis carnis, & reuocauit ad oculos cordis? Non enim suffecit dicere, Qui me sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen, nam addidit, vitę: sicut ibi dictum est: Quoniam apud te est fons vitæ. Videte itaque fratres mei, quomodo verba Domini cum illius Psalmi veritate concordent: & ibi lu-

men poſitum eſt cum fonte vitæ, & à Domino dictum eſt, lumen vitæ. In vſibus corporalibus aiud eſt lumen, aliud fons. Fontem fauces quærunt, lumen oculi. Quando ſitimus, quærimus fontem: quando in tenebris ſumus, quęrimus lumen: & ſi forte nocte ſitiamus, lumen accendimus, vt ad fontē veniamus. Non eſt ſic apud Deum: quod lumen eſt, hoc eſt fons. Qui tibi lucet, vt videas, ipſe tibi manat, vt bibas. Videtis ergo fratres mei, videtis (ſi intus videtis) quale hoc lumen eſt, de quo Dominus dicit, Qui me ſequitur, nō ambulabit in tenebris, ſed habebit lumē vitæ. Quod promiſit, futuri temporis verbo poſuit: nō enim ait, habet, ſed habebit lumē vitæ: nō ait tamen, qui ſequetur me: ſed qui ſequitur me. In eo quod facere debemus, præſens tempus poſuit: quod autē promiſit facientibus, futuri tēporis verbo ſignificauit. Qui ſequitur, habebit: modò ſequitur, poſt habebit: modo ſequitur per fidē, poſt habebit per ſpeciem. Quandiu enim ſumus in corpore, ait Apoſtolus, peregrinamur à Domino: per fidē

enim ambulamus, nó per speciẽ. Quando per speciem? Quum habuerimus lumen vitæ, quum ad illam visionem venerimus, cùm nox ista transierit. De illo quippe die, qui exorturus est, dictũ est, Mane astabo tibi, & contẽplabor. Quid est mane? Transacta nocte sæculi huius, transactis erroribus tentationum, superato illo leone, qui nocte rugiens circumit quærens quem deuoret. Mane astabo tibi, & videbo. Núc verò quid putamus fratres huic tempori congruere, nisi quod rursus in Psalmo dicitur, Lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo? Per singulas noctes, inquit, flebo, in desiderio lucis ardebo. Videt Dominus desiderium meum: quomodo dicit illi alter Psalmus, Ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. Extendat anima cupiditatem suam, & sinu capaciore quęrat comprehendere (id est intelligere, & complecti) quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Desiderari potest, concupisci potest,

suspirari potest, verbis explicari non potest. Ergo fratres mei quia Dominus breuiter ait, Ego sum lux mundi, qui me sequitur non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ (in quibus verbis aliud est quod iussit, aliud quod promisit) faciamus quod iussit, ne impudenti fronte postulemus quod promisit: ne dicat nobis in iudicio suo, fecisti quod iussi, vt petas quod promisi? Quid ergo iussisti Domine Deus noster? Dicet tibi, vt sequereris me. Modò faciamus, sequamur Dominum, soluamus compedes, quibus impedimur sequi. Et quis idoneus soluere tales nodos, nisi ille adiuuet cui dictum est, Dirupisti vincula mea: de quo alius Psalmus dicit, Dominus soluit cōpeditos, Dominus erigit elisos? Et quid sequuntur soluti & erecti, nisi lumen à quo audiunt, Ego sum lux mundi, qui me sequitur non ambulabit in tenebris? quia Dominus illuminat cæcos. Illuminamur modò fratres, habētes collyrium fidei. Præcessit enim saliua eius cum terra, vnde inungeretur qui cæcus est natus: & nos de Adam

cæci nati sumus, illo illuminante opus habemus. Miscuit saliuam in terra. Verbum enim caro factum est, & habitauit in nobis: miscuit saliuam cum terra, ideo prædictum est, veritas de terra orta est. Ipse autem dixit, Ego sum via, veritas, & vita. Veritate perfruemur, quum viderimus facie ad faciem, quia & hoc promittitur nobis. Nam quis auderet sperare, quod Deus non dignatus esset polliceri & dare? Videbimus facie ad faciẽ. Apostolus dicit, Nunc scio ex parte, nunc in ænigmate per speculum, tunc autem facie ad faciem. Et Ioannes Apostolus in epistola sua, Dilectissimi nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit quid erimus: scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum sicuti est. Hęc est magna promissio: si amas, sequere. Amo, inquis, sed quà sequor? Si dixisset tibi Dominus Deus tuus, Ego sum veritas & vita: tu desiderans veritatem, concupiscens vitam, viam, qua ad hæc peruenire posses, profectò quęreres, & diceres tibi, Magna res veritas, magna res vita, si esset quomodo il-

lucperueniret anima mea.Quęris quà? Audi eum dicenté primò,Ego ſum via. Antequam diceret quò, præmiſit quà. Ego ſum,inquit,via. Quò via?Audi.Et veritas & vita. Primo dixit,quà venias,poſtea dixit,quò venias.Ego ſum via,ego ſum veritas,ego ſum vita.Ipſe manens apud patrem, veritas eſt & vita:induens ſe carne factus eſt via. Non tibi dicitur, labora quęrendo viam, vt peruenias ad veritatem & vitam: non, inquam, hoc tibi dicitur. Ergo piger ſurge, via ipſa ad te venit,& te de ſomno dormientem excitauit,(ſi tamen excitauit) ſurge,& ambula. Fortè conaris ambulare, & non potes, quia dolent pedes. Vnde dolent pedes?An iubente auaritia per aſpera cucurrerunt?ſed Dei verbum ſanat & claudos. Ecce,inquis,ſanos habeo pedes,ſed ipſam viam non video? illuminat & cœcos. Hoc totum fit per fidem quandiu peregrinamur à Domino, manentes in corpore. Quum autem perambulauerimus viam,& ad ipſam patriam peruenerimus, quid erit nobis lætius? quid erit nobis beatius? quibus nihil erit

paca-

pacatius. Nihil enim aduersus hominem rebellabit. Nunc verò fratres difficile sine rixa sumus. Ad concordiã quidem vocati sumus, iubemur pacem habere inter nos: ad hoc conandum est, omnibusque nitendum viribus, vt aliquando perueniamus ad perfectissimam pacem. Modò autem litigamus plerunque cum eis quibus consulere volumus. Ille errat, tu vis ducere ad viam: resistit paganus, disputas contra errores idolorum & dæmoniorum: resistit hæreticus, disputas contra alias doctrinas dæmoniorum: malus catholicus non vult bene viuere; corripis etiam interiorem fratrem tuum: tecum manet in domo, & perditas vias quærit, æstuas quomodo illum corrigas, vt de illo bonam rationem domino amborum reddas. Quantæ vndique rixarum necessitates? Plerunq. homo tædio affectus dicit apud semetipsum. Quid mihi est pati contradictores, pati eos qui reddunt mala pro bonis? Ego volo consulere, illi volunt perire: consumo vitam meam litigando, pacem non habeo: inimicos insuper facio, quos amicos

cos habere deberem, si beneuolentiam consulentis attenderent. Quid mihi est ista perpeti? Redibo ad me, mecum ero, deum meum inuocabo. Redi ad teipsum, & ibi inuenies rixam: si cœpisti Deum sequi, ibi inuenis rixam. Quam rixam, inquis, inuenio? Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Ecce tu solus es, ecce tecum es, ecce nullum alium hominem pateris: sed vides aliam legem in membris tuis repugnantem legi mẽtis tuę, & captiuantem te in lege peccati quę est in membris tuis. Exclama ergò: à rixa, inquam, interiore clama ad Deũ, vt tibi pacificet te, & dic. Miser egò homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Quia, qui me, inquit, sequitur, non ambulabit in tenebris, sed habebit lumen vitæ. Finita tota rixa, immortalitas sequetur: quia nouissima inimica destructur mors.

Ex sermone quadragesimo tertio de verbis Domini super hac sententia

tia beati Pauli Apostoli: Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem.

CAP. II.

Attendite sancti quicunque pugnatis; præliantibus loquor: intelligunt qui pugnant, non me intelligit qui non pugnat. Vult homo castus, vt nulla omnino surgat in membris eius concupiscentia, aduersaria castitati. Pacem vult, sed nondum habet. Quando enim ad illud ventum fuerit, vt nulla omnino exurgat concupiscentia aduersaria, nullus erit hostis, cum quo luctemur, nec expectatur ibi victoria, quia de hoste iam victo triumphatur. Audi ipsam victoriam Apostolo dicente, Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem: quum auté corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est, Absorpta est mors in vi-

ctoria. Audi voces triumphantium. Vbi est mors contentio tua? Vbi est mors aculeus tuus? Percussisti, vulnerasti, deiecisti: sed vulneratus est propter me qui fecit me. O mors, ò mors, vulneratus est pro me qui fecit me, & de morte sua vicit te. Tunc triumphantes dicturi sunt: Vbi est mors contentio tua? Vbi est mors aculeus tuus? Modò autem quando caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, contentio mortis est. Non quod volumus, facimus; quare? Quia volumus vt nullæ sint concupiscétiæ, sed non possumus. Velimus, nolimus, habemus illas: velimus, nolimus, titillant, blandiuntur, stimulant, infestant, surgere volunt: premuntur, nondum extinguuntur quandiu caro concupiscit aduersus spiritum & spiritus aduersus carnem. Nunquid hoc etiam quum mortuus fuerit homo? Absit. Deponis carnem, quomodo tecum trahis concupiscentias carnis? Sed si bene pugnasti, recipieris ad requiem. Ergo quādiu hic viuitur fratres sic est. Nos qui sensimus in ista militia, minores

quidem

quidem hostes habemus: sed tamen habemus. Fatigati sunt quodammodo hostes nostri iam per ætatē: sed tamen etiam fatigati non cessant qualibuscunque motibus infestare senectutis quietem: acrior pugna iuuenum est: nouimus eam, transiuimus per eam. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, vt non ea quæcunque vultis faciatis. Quid enim vultis ô sancti, ô boni præliatores, ô fortes milites Christi, quid vultis? Vt non sint omninò concupiscentiæ malæ? sed non potestis. Exercete bellum, sperate triumphum. Facite quod potestis, quod ait ipse Apostolus in alio loco, Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum desiderijs eius. Ecce, inquis, quod nolo: mala desideria surgunt, sed noli obedire. Arma te, sume instrumenta bellorum. Præcepta Dei arma tua sunt. Si bene me audis, & ex eo quod loquor armaris. Non, inquit, regnet peccatū in vestro mortali corpore. Quandiu enim portatis mortale corpus, pugnat contra vos peccatū, sed non regnet. Quid

est, non regnet? Id est quod dixit, ad obediendum desiderijs eius. Si cœperis obedire, regnat. Et quid est obedire, nisi exhibere membra arma iniquitatis peccato? Nihil hoc doctore præclarius. Quid vis iam vt exponam tibi? Fac quod audisti, non exhibeas mēbra tua arma iniquitatis peccato.

Ipse pater Augustinus decimo libro confessionum suarum, loquitur Deo in hunc modum.

Nunquid non tentatio est vita humana super terram? Cui non est necesse molestias & difficultates pati? Tolerari iubes eas, non amari. Nemo quod tolerat, amat, etsi tolerare amat. Quamuis enim gaudeat se tolerare, mauult tamen non esse quod toleret. Hei mihi Domine, miserere mei. Ecce vulnera mea non abscondo. Medicus es, æger sum, misericors es, miser sum. Tota spes mea non nisi in magna valde misericordia tua. O amor qui semper ardes, & nunquam extingueris, charitas

Deus meus, accende me. Continentiam iubes, da quod iubes, & iube quod vis. Adhuc viuunt in memoria mea carnalium rerum imagines, & occursant mihi, vigilanti quidem carentes viribus, in somnis autem vsque ad delectationem, factumque simillimum pertrahentes. Et tantum valet imaginis illusio in anima mea & in carne mea, vt dormienti falsa visa persuadeant, quod vigilanti vera non possunt. Vbi est illa ratio, quæ talibus suggestionibus resistit vigilans? Et si res ipsæ vigilanti ingerantur, inconcussus maneo. Nunquid non potens est manus tua Deus omnipotens sanare omnes languores animæ meæ, atque abundantiore gratia tua lasciuos motus etiam mei soporis extinguere? Augebis Domine magis magisque in me munera tua, vt anima mea etiam in somnis, non solùm nõ perpetret istas corruptelarum turpitudines per imagines animales vsque ad carnis fluxum, sed ne sentiat quidem. Nunc quid adhuc sim in hoc genere mali mei, dixi bono Domino meo, exultans cum tremore in eo quod donasti

mihi, & lugens in eo in quo inconsum̃matus sum, ac sperans perfecturum te in me misericordias tuas, vsque ad pacem plenariam, quam tecum habebunt interiora & exteriora mea; quum absorpta fuerit mors in victoria.

Paulo post dicit idem Augustinus.

Hoc me docuisti, vt quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam. Sed dum ad quietem satietatis ex indigentiæ molestia transeo, in ipso transitu mihi insidiatur laqueus concupiscentiæ. Tentationibus quotidie conor resistere, & inuoco dexterã tuam ad salutem meam, & ad te refero æstus meos. Audio vocem iubentis Dei mei. Non grauentur corda vestra in crapula & ebrietate. Ebrietas longè est à me, misereberis ne appropinquet mihi: crapula autem nonnunquam surrepit seruo tuo, misereberis vt longè fiat à me: nemo enim potest esse continens, nisi tu des. Audiui vocem Apostoli tui, Omnia possum in eo qui me confortat. Ecce miles castrorum cœle-

ſtium: memento Domine quia nos puluis ſumus. Nec ille in ſe quicquam potuit, quia idem puluis fuit: quem taliā dicentem afflatu tuæ inſpirationis adamaui. Omnia poſſum, inquit, in eo qui me confortat. Conforta me, vt omnia poſſim. Iſte ſe accepiſſe confitetur: & quod gloriatur, in domino gloriatur. Ego in tentationibus poſitus, certo quotidie aduerſus concupiſcentiā mãducandi & bibendi. Et quis eſt Domine, qui non aliquando rapiatur aliquantulum extra metas neceſſitatis? Quiſquis eſt, magnus eſt, magnificet nomen tuum: ego autem non ſum, quia peccator homo ſum. Sed & ego, ò pater cœleſtis magnifico nomen tuum: & interpellat te pro peccatis meis vnigẽnitus tuus, qui vicit ſeculum, numerãs me inter infirma membra corporis ſui, de quibus ait, Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur: omnes videlicet qui in deſiderio & conatu proficiendi inueniuntur.

Rursum tractatu in Psalmũ centesimum trigesimum octauum, dicit ipse Augustinus.

In libro tuo omnes scribentur, non solum perfecti, sed etiam imperfecti. Non timeant imperfecti, tantum proficiant. Nec tamen quia dixi, non timeant, ideo ament imperfectionem & ibi remaneant, sed tantum proficiant quantùm in ipsis est. A corpore Domini non recedant, vt in corpore & membris eius compaginati possint mereri de se dictam esse vocem istã, Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.

Ex tractatu quadragesimo primo in Euangelium beati Ioannis Apostoli, super his Pauli Apostoli verbis: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ad obediendum desiderijs eius.

CAP. III.

NON ait, non sit peccatum, sed nõ regnet. Quandiu viuis, peccatũ necesse est esse in membris tuis: saltem illi regnum auferatur, non fiat quod iubet. Surgit ira, noli dare iræ linguam ad maledicendum, noli dare iræ manũ aut pedem ad feriendum. Non surgeret ista ira irrationabilis, nisi peccatũ esset in membris: sed tolle illi regnum, non habeat arma, vnde contra te pugnet. Discet etiam non surgere, quum arma cœperit non inuenire. Non exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed induite arma iustitiæ: alioquin toti captiui eritis, & non erit dicere, Mente seruio legi Dei. Mẽs enim si teneat arma sua, iam membra non mouentur in ministerium furentis peccati. Teneat arcem Imperator interior, quia sub maiore Imperatore iuuandus assistit: frenet iram, coerceat concupiscentiam: inest quod frenetur, inest quod coerceatur, inest quod contineatur. Quid autem volebat ille iu-

 stus

ſtus mente ſeruiens legi Dei, niſi vt omnino non eſſet quod frænaretur? Et ad hoc debet conari omnis qui tendit ad perfectionem, vt & ipſa concupiſcẽtia (cui non dantur ad obediendũ mẽbra) quotidie in proficiente minuatur. Velle, inquit, adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Nunquid dixit, Non mihi adiacet facere bonum? Si hoc dixiſſet, ſpes nulla eſſet. Non ait, non mihi adiacet facere, ſed, non mihi adiacet perficere. Quæ eſt enim perfectio boni, niſi conſumptio & finis mali? Quid eſt autem conſumptio mali, niſi quod lex dicit, Non cõcupiſces? Omnino non concupiſcere, perfectio boni eſt, quia conſumptio mali eſt. Hoc dicebat ille, Perficere bonum non mihi adiacet, quia non poterat facere vt non concupiſceret: faciebat tantum vt concupiſcentiam frænaret, & vt concupiſcentiæ membra ad ſatellitiũ non præberet. Perficere ergo, inquit, bonum nõ mihi adiacet: nõ poſſum implere quod dictum eſt, Non concupiſces. Quid ergo? Opus eſt vt ſaltem iſtud impleas. Poſt concupiſcẽtias tuas non eas. Hoc

age interim quandiu sunt illicitæ concupiscentiæ in carne tua: post concupiscentias tuas non eas. Mane in seruitute Dei, in libertate Christi, mente serui legi Dei tui: nolito dare concupiscentijs tuis vires. Sequendo eas, vires eis addis, dando eis vires, quomodo vincis, quando contra te inimicos nutris viribus suis?

Idem Augustinus sermone quinto de verbis Apostoli ait.

Qualis vita est non concupiscere? O Vita dulcis. Est quasi dulcis voluptas concupiscentiæ: verum est, nec eam homines sequerentur, nisi dulcis esset. Theatrum, spectaculum, meretrix lasciua, turpissima cantilena, dulcia sunt ista ipsi concupiscentiæ: Suauia sunt, dulcia sunt, delectabilia sunt, sed narrauerũt mihi iniusti delectationes suas: audi meliora, Narrauerunt mihi, inquit, iniusti delectationes suas, sed non sicut lex tua Domine. Ipsa enim melior est. Felix anima, quæ huiusmodi delectationibus delectatur, vbi turpitudine

volo,sed non ualeo? Quare non uales? Quia sanitas non est. Vnde sanitatem perdidisti, nisi quia peccãdo creatorẽ offendisti?Ergo,ut eius panem, quem laudas,cum suauitate,id est,cum sanitate manduces,dic illi, Ego dixi Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccaui tibi.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum quartũ super his verbis, Miserator & misericors Dominus,lõganimis & multũ misericors. Suauis Deus omnibus,& miserationes eius in omnia opera eius.

CAP. IV.

NISI ille talis esset,de nobis repetitio & reparatio talis nulla esset.Attẽde ad teipsum.Quid merebaris peccator?contemptor Dei quid merebaris? Vide si occurrit tibi nisi pœna,si occurrit tibi nisi supplicium.Vides ergo quid tibi debebatur, & quid dederit qui gratis dedit. Data est ue-

nia peccatori, datus est spiritus & spes iustificationis, data est charitas & dilectio in qua omnia bona facias: & super hæc dabit & vitam æternam & societatem angelorum. Totum de misericordia est. Merita tua nusquam iactes, quia & ipsa tua merita, illius dona sunt. Misericors & miserator Dominus, qui fecit omnia gratis. Longanimis. Quantos enim sustinet peccatores? Misericors & miserator Dominus in his quibus veniam dedit: in his quibus non dedit adhuc, longanimis: non damnans sed expectans, & ipsa expectatione clamans, Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. Et nimia longanimitate, Nolo, inquit, mortem impij, sed vt reuertatur & viuat. Dedit spem veniæ, ne desperãdo amplius pecces: & desperatio timenda est in peccatis. Videte vocem desperantis ad augenda peccata, & videte vocem sperantis ad augenda peccata, & quomodo vtrique voci occurrit prouidentia & misericordia Dei. Audi vocem desperantis. Iam, inquit, damnandus sum, quare non facio quicquid volo?
Audi

Audi & vocem sperantis. Misericordia Domini magna est, quando me conuertero, dimittet mihi omnia, quare non facio quicquid uolo? Desperat ille ut peccet, sperat iste ut peccet. Vtrumque metuendum est, utrumq. periculosum. Væ a desperatione, uæ a peruersa spe. Vtrique huic periculo, & utrique malo, quomodo occurrit misericordia Dei? Quid dicis tu, qui desperando uolebas peccare? Iam damnandus sum, quare non facio quicquid uolo? Audi scripturam. Nolo mortem impij, sed tantum ut reuertatur & uiuat. Hac uoce Dei reducitur iste in spem: sed timendus est alius laqueus, ne ipsa spe amplius peccet. Quid ergo & tu diccbas, qui spe magis peccas? Quando me conuertero, omnia mihi Deus dimittet; faciam quicquid uolo. Audi & tu scripturam. Non tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem, subitò enim ueniet ira illius, & in tempore uindictæ disperdet te. Noli ergo dicere, Cras me conuertam, cras Deo placebo, & omnia hodierna & hesterna peccata dimittuntur mihi. Ve-

rum quidem dicis, quia Deus conuersioni tuæ indulgentiam promisit: sed dilationi tuæ diem crastinum non promisit.

Ipse pater Augustinus tractatu in Psalmum centesimum vigesimum nonum super his verbis: Apud te propitiatio est & propter legem tuam sustinui te Domine, sustinuit anima mea in verbo eius, sic ait.

Si non esset apud te propitiatio, si iudex solum esse uelles, & misericors esse nolles, si obseruares omnes iniquitates nostras, & quæreres eas, quis sustineret? Quis ante te staret, & diceret, innocens sum? Quis staret in iudicio tuo? Spes ergo vna est: quoniam est apud te propitiatio. Dignatus es legem misericordiæ afferre, mihi dimittere omnia peccata mea, dare mihi de cætero monita, ne te offendam. In ipsis monitis si quid forte titubauero, dedisti mihi remedium quo te orem,

di-

dicens, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Hanc legem statuisti mihi, et quomodo dimitto, dimittatur mihi.

Et paulò post idem Augustinus dicit.

Vitare possum homicidia, adulteria, rapinas, periuria, maleficia, idololatriam: nunquid & omnia peccata linguæ? nunquid & omnia peccata cordis? Quis ergo sustinebit, si tu iniquitates obseruaueris? Si nobiscum tanquam seuerus iudex, non sicut misericors pater agere uolueris, quis stabit ante oculos tuos? Sed est apud te propitiatio. Propter legem tuam sustinui te Domine. Quæ & qualis est lex ista? Inuicem onera uestra portate, & sic implebitis legẽ Christi. Qui portãt inuicem onera sua? Qui fideliter dicũt, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Qui non habent charitatẽ, graues sunt sibi mutuo: qui autem habent charitatẽ portant se inuicẽ. Læsit te aliquis, petit

tit ueniam. si non dimittis, non portas onus fratris tui: si dimittis portas infirmum. Sustinuit anima mea in verbo eius. Nemo sustinet, nisi qui nondum accepit quod promissum est: nam qui iam accepit, quid sustinet? Accepimus remissionem peccatorum, sed promissum est nobis regnum cælorum. Debita nostra deleta sunt, sed merces nostra adhuc futura est. Accepimus ueniam, sed æternam uitam nondum tenemus. Sed qui dedit ueniam, ipse promisit uitam æternam. Si uerbum nostrum esset, deberetis timere: quia uerbum Dei est, non fallit. Securi ergo speramus in uerbis eius, qui fallere non potest.

Ex tractatu in Psalmum quinquagesimum octauum, super his verbis: Factus es susceptor meus, & refugiũ meum in die tribulationis meæ. Adiutor meus tibi psallam: quia Deus susceptor meus es, Deus meus misericordia mea.

CAP.

CAP. V.

QVid eram,nisi subuenires? Quàm desperatus erã,nisi curares? Vbi iacebam, nisi releuares? Certè ingenti vulnere periclitabar, & illud vulnus meum medicum omnipotentẽ requirebat. Omnipotenti medico nihil est insanabile, non renunciat alicui:opus est vt tu curari velis, opus est vt manus eius non refugias. Sed & si nolis curari vulnus tuum, admonet vt cureris,& auersum reuocat,& refugientem quodammodo ad se redire cõpellit,& attrahit. In omnibus implet, quod de eo dictum est, Misericordia eius præueniet me.Cogita quod dictũ est,præueniet me.Si aliquid tuum primum attulisti, & ex tuo aliquo bono primo Dei misericordiam meruisti,nõ te præuenit. Quando autem vel intelligis quia præuentus es,nisi intelligas quod ait Apostolus, Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti,quid gloriaris, quasi non acceperis?Hoc est, misericordia eius præue-

niet me. Denique attendens omnia bona quæcunque habere possumus, siue in natura, siue in instituto, siue in ipsa conuersatione, in fide, in spe, in charitate, in bonis moribus, in iustitia, in timore Dei, totum non esse nisi ex illius donis, ita conclusit, Deus meus misericordia mea. Nō inuenit impletus bonis Dei, quid appellaret deum suum, nisi misericordiam suam. O nomen sub quo nemini desperandum est. Deus meus, inquit, misericordia mea. Quid est misericordia mea? Si dicas, salus mea, intelligo, quia dat salutem: si dicas, refugium meum, intelligo, quia cōfugis ad eum: si dicas, fortitudo mea, intelligo, quia dat tibi fortitudinem. Misericordia mea quid est? Totum quicquid sum, de misericordia tua est. Sed promerui te, inuocando te: ut essem, quid feci? vt essem qui te inuocarem, quid egi? Si enim egi aliquid, vt essem, iam eram antequam essem. Porro si omnino nihil eram, antequam essem, nihil promerui vt essem. Fecisti vt essem: & non tu fecisti, vt bonus essem? Dedisti mihi, vt sim, & potuit mihi

hi alius dare, vt bonus ſim? Si tu mihi dediſti vt ſim, & alius mihi dedit vt bonus ſim, melior eſt ille, qui mihi dedit vt bonus ſim, quàm ille qui mihi dedit vt ſim. Porrò quia te nemo melior, nemo te potẽtior, nemo te in miſericordia largior, à quo accepi vt eſſem, ab illo accepi vt bonus eſſem. Deus meus miſericordia mea.

Ex tractatu in Pſalmum centeſimum ſecundum, ſuper his verbis: Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes infirmitates tuas; qui redimit de interitu vitam tuam.

CAP. VI.

QVid dicis quia peccator es? Conuertere, & propitius fit Deus omnibus iniquitatibus tuis. Poſt remiſſionem peccatorum corpus infirmum geris, neceſſe eſt, vt ſint quædam deſideria carnalia, quæ te titillent, & quæ tibi ſuggerant delectationes illicitas:

ſed de languore tuo veniunt. Adhuc enim infirmam carnem geris, nondum eſt abſorpta mors in victoria, nondum corruptibile hoc induit incorruptionem. Adhuc quibuſdam perturbationibus ipſa anima quatitur poſt remiſſionem peccatorum. Adhuc in periculis tentationum verſatur: quibuſdam ſuggeſtionibus delectatur: & in eis quibus delectatur, aliquando quibuſdam conſentit, & capitur. Languor eſt: ſanat & omnes languores tuos. Sanabuntur omnes languores tui, noli timere. Magni ſunt, inquies, ſed maior eſt medicus: Omnipotenti medico nullus languor inſanabilis occurrit: tantum tu curari te ſine, manus eius ne repellas, nouit quid agat. Non tantum delecteris quando fouet, ſed etiam toleres cum ſecat. Tolera medicinalem dolorem, futuram cogitans ſanitatem. Videte fratres mei in iſtis languoribus corporis, quanta homines tolerent, vt paucos dies victuri tandem moriantur, & hos paucos dies incertos habeant. Multi enim poſt tolerantiam magnorũ dolorum, cum à medicis ſecarẽtur, aut

inter manus medicorum mortui ſunt, aut iam ſani, irruente aliqua ægritudine, defuncti ſunt. Si tam ſibi propinquam mortem ſperarent, illos immenſos dolores non ſuſciperent tolerandos. Tu non toleras ad incertum: qui promiſit ſanitatem, non poteſt falli. Fallitur medicus aliquando, & promittit ſanitatem de corpore humano. Quare fallitur? Quia hoc non curat quod fecit: Deus fecit corpus tuum, Deus fecit animam tuam, nouit quemadmodũ recreet quod creauit, nouit quemadmodum reformet quod ipſe formauit. Tu tantum ſub manibus medici eſto: odit enim repellentem manus ſuas. Ligari ſe volunt homines & ſecari, habituri pro incerta ſanitate certum dolorem, daturi magnam mercedem: Deus te quem fecit, & certus curat, & gratis. Ferto ergo manus eius o anima, quæ benedicis eum, non obliuiſcens omnes retributiones eius: Sanat enim omnes languores tuos ipſe, qui redimit de corruptione vitam tuã. Inde ſanat omnes languores tuos, quia redimit de corruptione vitam tuam. Ecce corpus

quod corrumpitur aggrauat animam. Vitam ergo habet anima in corpore corruptibili. Qualem vitam? Onera patitur, pondera sustinet. Ad ipsum Deũ cogitandum, sicut dignum est ab homine cogitari Deum, quanta impediũt veluti interpellantia de necessitate corruptionis humanæ? Quanta reuocant? Quanta à sublimi intentione detorquent? Quanta interpellant? Quæ turba phantasmatum? Qui populi suggestionum? Totum hoc in corde humano, tanquam de vermibus huius corruptionis scatet. Exaggerauimus morbũ, laudemus & medicum. Non ergo te sanabit, qui fecit talem, qualis non ægrotares, si legem sanitatis acceptam seruare voluisses? Nõne tibi & disposuit, & mandauit quid tangeres, & quid nõ tangeres ad retinendam salutem? Noluisti audire ad retinendam, audi ad recipiendam. Languore tuo expertus es, quàm vera ille iussisset. Iam tandem aliquando homo quod non tenuit monitus, audiat vel expertus. Quæ duritia est, quam nec experientia docet? Non ergo te sanabit qui talem fecerat,

vt nunquam ægrotares, si eius præcepta seruare voluisses? Non te sanabit qui fecit angelos, & te refectum æquaturus est angelis? Non sanabit factum ad imaginem suam, qui fecit cælum & terram? Sanabit te: opus est vt sanari velis. Sanat omnino ille quemlibet languidum, sed non sanat inuitum. Quid autem beatius, quàm vt tanquam in manu tua vitam, sic habeas in voluntate sanitatem tuam? Qui redimit de corruptione vitam tuam. Ibi sanabitur omnis languor tuus, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem. Redempta est enim vita tua de corruptione: iam securus esto. Initus est bonæ fidei contractus, nemo fallit redemptorem tuum, nemo circũuenit, nemo premit. Egit hic commercium, iam pretium soluit, sanguiné fudit: sanguinem, inquã, fudit vnicus filius Dei pro nobis. O anima erige te, tanti vales: redimet de corruptione vitã tuã. Ostédit exéplo, quod promisit in præmio. Mortuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationé nostrã. Sperent mébra quod in capite demõstratũ est.

Ex tractatu in Psalmum sexagesimum primum, de duabus misticis ciuitatibus, Babylonia videlicet, & Hierusalem, deque populis ad quamlibet earum pertinentibus.

CAP. VII.

OMnes qui terrena sapiunt, omnes qui fælicitatem terrenam deo præferunt, omnes qui sua quærunt, non quæ Iesu Christi, ad illam vnam ciuitatem pertinent, quæ dicitur Babylonia mystice, & habet regem diabolum. Omnes autem, qui ea quæ sursum sunt, sapiunt, qui cælestia meditantur, qui cum sollicitudine in sæculo viuunt ne Deum offendant, qui cauent peccare, quos peccantes non pudet confiteri, humiles, mites, sancti, iusti, pij, boni, omnes ad vnam ciuitatem pertinent Hierusalem, quæ regé habet Christum. Intendite fratres, intendite, rogo vos; delectat enim me pauca adhuc loqui vobis de ciuitate

hac

hac dulci. Gloriosissima enim de te dicta sunt, ciuitas Dei. Et si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuiscatur me dextera mea. Dulcis est enim vna patria & vera patria, vna patria, sola patria: præter illam quicquid nobis est, peregrinatio est. Mala ergo ciuitas ab initio vsque in finem currit, & bona ciuitas mutatione malorum conditur. Et sunt istæ duæ ciuitates permixtæ interim, in fine separandæ, aduersus se inuicem confligentes: vna pro iniquitate, altera pro iustitia: vna pro vanitate, altera pro veritate. Et aliquando ipsa commixtio temporalis facit, vt quidam pertinentes ad ciuitatem Babyloniam, administrent res pertinentes ad Hierusalem: & rursum quidam pertinentes ad Hierusalem, administrent res pertinentes ad Babyloniam. Respicite populum illum primum, positum etiam ad significandum populum posteriorem, & videte ibi quæ dico. Fuerunt reges magni in Hierusalem, notum est, numerantur, nominantur. Omnes ergo iniqui, ciues erant Babyloniæ, & administrabant
res

res Hierusalem, omnes in finem inde separandi, non nisi ad diabolum pertinent. Rursum inuenimus ciues de Hierusalem administrasse res quasdã pertinentes ad Babyloniam. Nam tres illos pueros, victus miraculo Nabuchodonosor, regni sui administratores fecit, & constituit eos super satrapas suos, & administrabãt res Babyloniȩ ciues de Hierusalem. Respicite nunc impleri hoc & agi in Ecclesia etiam his temporibus. Omnes de quibus dictum est, Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite, ciues sunt Babyloniæ, administrantes Rempublicam ciuitatis Hierusalem. Si enim nihil administrarent ciuitatis Hierusalem, vnde est, quæ dicunt facite? unde, super cathedram Moysi sedent? Rursus, si ciues sunt ipsius Hierusalẽ, qui regnabunt in æternum cum Christo: vnde est, quæ faciunt, facere nolite, nisi quia audituri sunt, Discedite à me omnes, qui operamini iniquitatẽ. Notum est ergo vobis ciues malȩ ciuitatis administrare quosdam actus bonæ ciuitatis: videamus si & ciues bo-

næ ciuitatis administrent quosdam actus malæ ciuitatis. Terrena ergo omnis respublica quandoque vtique peritura, cuius regnum transitorium est, cum venerit illud regnum, de quo oramus, Adueniat regnum tuum, & de quo prædictum est, Et regni eius non erit finis: terrena inquam, Respublica habet ciues nostros administrantes res eius. Quàm multi enim fideles, quàm multi boni & magistratus sunt in ciuitatibus suis, & iudices sunt, & duces sunt, & comites sunt, & reges sunt, omnes iusti & boni non habentes in corde, nisi gloriosissima quæ de te dicta sunt ciuitas Dei. Et quasi angariã faciunt in ciuitate trãsitoria: & illic à doctoribus ciuitatis sanctæ iubentur seruare fidem præpositis suis, siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tanquam ab eo missis ad vindictam malorum, laudem vero bonorum: præcipitur vt serui dominis suis subditi sint, & christiani paganis, & vt seruet fidem melior deteriori, ad tempus seruiturus, in æternum dominaturus. Fiunt enim ista donec trãseat

scat iniquitas. Iubentur serui ferre dominos iniquos & difficiles: ciues Babiloniæ iubentur tolerari à ciuibus Hierusalem.

Ex tractatu in Psalmum quinquagesimum quartum, super his verbis: Exaudi Deus orationem meã & ne despexeris deprecationem meam; intende mihi & exaudi me. Contristatus sum in exercitatione mea & conturbatus sum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris.

CAP. VIII.

SAtagentis, solliciti, in tribulatione positi verba sunt hæc. Orat multa patiens, & de malo liberari desiderãs. Superest vt audiamus in quo malo sit, & cum dicere cœperit, agnoscamus ibi nos esse: vt communicata tribulatione, coniungamus orationem. Contristatus in exercitatione mea, & contur-

turbatus sum. Vbi contristatus? Vbi cõturbatus? In exercitatione mea, inquit. Homines malos, quos patitur, commemoraturus est, eandemque passionem & infestationem malorum hominum, exercitationem suam dixit. Ne putetis gratis esse malos in hoc mũdo, & nihil boni de illis agere Deũ. Omnis malus aut ideo viuit, vt corrigatur, aut ideo viuit vt per illũ bonus exerceatur. Vtinã ergo qui nos modo exercent cõuertantur, & nobiscũ exerceantur: tamen quandiu ita sunt vt exerceant, nõ eos oderimus, quia in eo quòd malus est quis eorũ, vtrũ vsq. in finẽ perseueraturus sit ignoramus: & plerunque cum tibi videris odisse inimicum, fratrem odisti, & nescis. Ergo fratres, omnes mali, cum mali sint, exercent bonos. Ecce enim breuiter audite, & intelligite. Si bonus es, inimicum non habebis, nisi malum. Porro tibi ea regula bonitatis præfixa est, vt imiteris bonitatem patris tui, qui facit solem suũ oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Nunquid enim tu habes inimicum, & Deus non habet? Tu

quidem habes eum inimicum, qui tecum creatus est: ille verò eum, quem creauit. Inimicos ergo Dei malos & iniquos sæpe in scripturis legimus, & parcit eis ille, qui non habet quod ei imputet inimicus, cui omnis inimicus ingratus est: ab illo enim habet quicquid boni habet. Ab ipso enim habet misericordiam, & etiam quicquid est illud vnde tribulatur. Ad hoc enim tribulatur ne superbiat: ad hoc tribulatur, vt humilis agnoscat excelsum. Tu ergo inimico tuo quem intolerabiliter pateris, quid præstitisti? Si ille cũ habet inimicum, cui tanta præstitit, & facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos: tu qui nec solẽ potes oriri facere, nec super terras pluere, vnum aliquid seruare inimico nõ potes, vt sit tibi pax in terra homini bonæ voluntatis? Ergo quoniam hæc tibi dilectionis regula figitur, vt imitans patrem, diligas inimicum, (diligite enim, inquit, inimicos vestros) in hoc præcepto quomodo exerceretis, si nullum inimicum patereris? Vides ergo prodesse tibi ad

aliquid, & quod Deus parcit malis. Prosit tibi ad habẽdam misericordiã, quia & tu fortè si bonus es, ex malo factus es bonus: & si Deus non parceret malis, nec tu qui gratias ageres, appareres. Parcat ergo alijs, qui pepercit & tibi. Non enim cum transieris, intercludenda est via pietatis. Vnde ergo iste erat positus inter malos, quorum inimicitijs exercebatur? Quid ait? Contristatus sum in exercitatione mea, & conturbatus sum. Cum extendit dilectionem vt diligat inimicos, affectus est tædio multorum inimicitijs, multorum rabie circumlatratus, & quadã humana infirmitate succubuit. Vidit se iam incipere penetrari mala persuasione diabolica, vt odium inducat aduersum inimicos: reluctans odio vt perficeret ipsam dilectionem, in ipsa pugna & lucta turbatus est. Eius enim vox est & in alio psalmo Turbatus est præ ira oculus meus. Et quid ibi sequitur? Inueteraui in omnibus inimicis meis. Velut in tempestate & fluctibus mergi cœperat, sicut Petrus. Ille enim calcat fluctus huius seculi, qui diligit

inimicos. Christus in mari ambulabat intrepidus, cujus omnino de corde au ferri non poterat inimici dilectio: qui pendens in cruce dicebat: Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Et Petrus voluit ambulare. Ille tanquam caput, Petrus tanquam corpus: quia super hanc petram, inquit, ædificabo Ecclesiã meã. Iussus est ambulare, & ambulabat gratia iubentis, non viribus suis. Sed cum videret vẽtum validum timuit, & mergi iam cœperat conturbatus in exercitatione sua. A quo vento valido? A voce inimici, & a tribulatione peccatoris. Ergo quomodo ille clamauit in fluctibus, Domine pereo, salua me, talis & huius vox præcessit, Exaudi Deus deprecationem meam, & ne despexeris precẽ meã, intẽde mihi & exaudi me. Quare? Quid enim pateris? quid gemis? Cõtristatus sũ in exercitatione mea. Exerceri me quidẽ inter malos posuisti, sed nimis exurrexerũt supra vires meas. Trãquilla perturbatũ; manũ extẽde mergẽti. Iste conturbatus & contristatus orabat tanquam perturbato pre ira oculo suo

lo suo. Ira vero fratres, si fuerit inueterata, iam odium est: ira turbat oculum, odium extinguit, ira festuca est, odium trabes est. Aliquando odisti & corripuisti irascentem: in te est odium, in illo ira quem corripis. Merito tibi dicitur, Eijce primùm trabem de oculo tuo, & sic videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. Nam vt noueritis quantum intersit inter iram & odium, quotidie homines irascũtur filijs suis: date qui oderint filios suos. Conturbatus iste orabat & contristatus, luctans aduersus omnia conuicia omniũ conuiciatorum: non vt aliquem eorũ conuicium reddendo vinceret, sed ne aliquem eorum odisset.

Ex tractatu in Psalmum nonagesimum nonum: super his verbis: Seruite Domino in lætitia.

CAP. IX.

OMnis seruitus amaritudine plena est: omnes conditione seruili obligati, & seruiunt & murmurant. No-

lite timere illius domini ſeruitutem, non erit ibi gemitus:non murmur, nō indignatio. Nemo ſe putet inde venalem, quia dulce eſt quod redempti omnes ſumus. Magna felicitas eſt fratres eſſe in iſta domo magna ſeruum, & ſi cum compedibus. Noli timere ſerue compedite,confitere Domino.Meritis tuis attribue compedes tuas, confitere in compedibus tuis, ſi vis vt in ornamenta vertantur?Non fruſtra nec ſine exauditione dictum eſt, Intret in conſpectu tuo gemitus compeditorū. Seruite Domino in iucunditate.Libera ſeruitus eſt apud dominum, libera ſeruitus vbi non neceſſitas, ſed caritas ſeruit. Vos, inquit, in libertatem vocati eſtis fratres, tantum ne libertatem in occaſionē carnis detis, ſed per charitatem ſpiritus ſeruite inuicem. Seruum te charitas faciat, quia liberum te veritas fecit. Si manſeritis, inquit,in verbo meo, vere diſcipuli mei eſtis, & cognoſcetis veritatem,& veritas liberabit vos. Simul es & ſeruus & liber:ſeruus,quia factus es:liber quia amaris à Deo à quo factus es:imo etiā

inde liber, quia amas eum à quo factus es Noli seruire cum murmure, non enim id agunt murmura tua vt non seruias, sed vt malus seruus seruias. Seruus es domini, libertus es Domini, nõ te sic quæras manu mitti, vt recedas de domo manumissoris tui. Seruite domino in iucunditate. Plena erit illa & perfecta iucunditas, cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem. Tũc erit perfecta iucunditas, tunc illa perfecta iubilatio, tunc laus sine defectu, tunc amor sine scandalo, tunc fructus sine timore, tunc vita sine morte. Quid hic? Nullum ne gaudium? Si nullũ gaudium & nulla iubilatio: quomodo ait, Iubilate Deo vniuersa terra? Est plane & hic gaudium de spe futuræ vitæ: gustatur hic, vnde ibi satiemur: sed necesse est, vt multa perferant frumenta inter zizania. Sunt grana inter paleã est lilium inter spinas. Quid enim audit Ecclesia? Sicut lilium in medio spinarũ, ita proxima mea in medio filiarũ: non dictũ est in medio alienarũ sed in medio filiarũ. O Domine quomo-

do consolaris? quomodo cōfortas? quomodo terres? Quid est ꝙ dicis. Sicut liliū in medio spinarū, ita ꝓxima mea in medio filiarum? Quas dicis spinas? Ipsas filias respondet. Spinæ sunt propter vitiosos mores suos, filiæ propter sacramenta mea. Inter illas necesse est, vt gemamus. Sed quo se separaturus est Christianus vt nō gemat inter falsos fratres? Quo iturus est? Quid factu-rus? Solitudines ꝑetat? sequuntur scandala. Separaturus est se qui benè proficit, ut nullū omnino hominem patiatur? quid si & ipsum antequam proficeret, nemo uellet pati? Si ergo quia proficit, nullum hominem vult pati, eo ipso quo non vult aliquem hominem pati, cōuincitur quod non profecerit. Intendat charitas vestra. Sustinentes inuicem, ait apostolus, in dilectione, satagentes seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis. Sustinentes inuicem; non habes quod in te alius sustineat? Miror si non est. Merito illud fratres charissimi magnificum est in Domini Euāgelio ex ore Domini. Duo, inquit, in agro: vnus assumetur, & vnus relinquetur

quetur. Duæ in molendino:vna assume tur,& vna relinquetur: duo in lecto, vnus assumetur, & vnus relinquetur. Quid est duo in agro? Quod dicit Apostolus, Dei agricultura estis. In agro laboramus: duo in agro clerici sunt: vnus assumetur,& vnus relinquetur. Assumetur bonus,relinquetur malus. In molendino duæ: hoc ad plebes retulit. Quare in molendino? Quia deuinctæ in seculo circuitu rerũ tẽporaliũ tanquã mola detinentur, Et inde vna assumetur,& vna relinquetur. Quę inde assumetur? Faciens opera bona,attendens indigentiam seruorum Dei, indigentiam pauperum, in confessione fidelis, in lætitia spei certa,vigilans ad Deũ, nulli imprecans mala, diligens quantum potest,non solum amicos,sed etiã inimicos,præter vxorẽ suam non sciẽs aliquam, preter maritum suum non sciens aliquem. Assumetur hæc de molendino: quæ aliter fuerit, relinquetur. Alij autẽ dicunt, quietẽ volumus, remouemus nos à turbis,bene erit nobis in solitudine. Si quietẽ q̃ris,quasi lectũ quæris,vt sine aliqua sollicitudine re-

ne requiescas:& inde vnus assumet,& vnus relinquetur. Nemo vos fallat fratres, si nō vultis falli, & vultis amare fratres: scitote omnem professioné in Ecclesia habere fictos. Non dixi omné hominem esse fictum, sed omnem professionem habere fictas personas. Sunt Christiani mali, sed sunt & boni. Quasi plures malos vides, quia palea sunt,& te ad grana peruenire non permittũt. Sunt ibi & grana: accede, tenta, excute, adhibe oris iudicium. Inuenis sanctimoniales indisciplinatas, nunquid ideo sanctimonium reprehendendum est? Multæ nō stant in domibus suis, circumeunt domos alienas, curiose agétes, loquentes quæ non oportet: superbæ, linguatæ, ebriosæ: Etsi virgines sunt, quid prodest integra caro, mente corrupta? Melius est humile coniugium, quàm superba virginitas. Si enim nuberent, non haberent nomen vnde extollerentur,& haberent frenum quo regerentur. Sed nunquid propter virgines malas damnaturi sumus etiam sanctas & corpore & spiritu? Aut propter istas laudabiles, etiam illas improbandas lau-

das laudare cogemur? Vndique vnus assumetur, & vnus relinquetur. Ergo fratres seruite Domino in iucunditate. Vos alloquitur, quicunque in charitate omnia toleratis, & spe gaudetis. Seruite dño, non in amaritudine murmurationis, sed in iucunditate dilectionis.

Ex tractatu in Psalmum centesimum decimum nonum, super his verbis: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est: habitaui cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.

CAP. X.

FRatres charissimi nō poteritis probare quàm vera cantetis, nisi cœperitis facere quod cantatis. Quantumlibet illud dicã, quomodolibet exponã, qualibuscunque verbis versem, nō intrat in cor eius, in quo non est opus eius. Incipite agere, & videte quid loquamur. Tunc ad singula verba lacrymæ profluent: tunc psalmus cantatur, & facit

& facit cor quod in psalmo cantatur. Quàm multi enim sonant voce, & corde muti sunt? Et quam multi tacent labijs,& clamant affectu, quia ad cor hominis aures Dei? Sicut aures corporales ad os hominis, sic ad cor hominis aures Dei. Multi clauso ore exaudiuntur, & multi in magnis clamoribus nō exaudiuntur. Affectibus orare debemus & dicere, multum peregrinata est anima mea: cum his qui oderunt pacē, eram pacificus. Quid enim aliud dicimus istis hereticis,nisi, cognoscite pacem,amate pacem? Iustos vos dicitis. Sed si iusti essetis, inter paleam grana gemeretis. Nam quia sunt grana in Ecclesia catholica, & vera grana sunt, ideo tolerant paleam donec ventiletur area,quia inter paleam,clamant, Heu me, quod incolatus meus longinquus factus est, inhabitaui cum tabernaculis Cedar. Inhabitaui inquit cum paleis: sed quomodo de palea multus fumus exit,sic de Cedar tenebræ. Inhabitaui cum tabernaculis Cedar, multum peregrinata est anima mea. Frumentorum vox est inter paleas gementium. Hæc

loqui-

loquimur illis qui oderunt pacem, & dicimus, Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus. Qui ſunt qui oderunt pacem? Qui conſcindunt vnitatem. Si enim pacē non odiſſent, in vnitate mā-ſiſſent. Sed videlicet propterea ſe ſepa rauerunt, vt iuſti eſſent, & non haberent mixtos iniuſtos. Catholica dicit. Non eſt dimittenda vnitas, non eſt prę cidenda Eccleſia Dei: iudicabit Deus de malis & bonis poſtea. Si nunc mali à bonis ſeparari non poſſunt, ferendi ſunt ad tempus. Mali in area nobiſcum eſſe poſſunt: in horreo non poſſunt. Et forte hodie qui mali apparent, cras boni erunt: & qui de bonitate hodie ſuperbiunt, cras mali inuenientur. Quiſquis ergo humiliter malos ad tempus fert, ipſe perueniet ad requiem ſempiternam Hæc vox catholica eſt. Illorum autem vox qualis eſt, non intelligētiū, neque quę loquuntur, neque de quibus affirmant? Ne tangas immundum: & qui tetigerit immundum, inquinabitur. Separemus nos, ne commiſceamur malis. Et nos illis, Amate pacem, diligite vnitatem. Neſcitis à quàm multis bonis ſeparamini,

paramini, dum quasi malis calumniamini? Furiunt, sæuiunt, quando ista dicimus. nam quęrunt & mortificare nos. Apparuerunt sæpè impetus eorum, apparuerunt insidiæ. Cum ergo inter insidias illorum viuimus, & ipsi, quibus dicimus amare pacem, aduersantur nobis, nonne vox ista nostra est, Cum his qui oderunt pacem, erã pacificus?

Ex tractatu septimo in Epistolam B. Ioannis Apostoli, super his verbis: Debemus & nos inuicem diligere.

CAP. XI.

ATtendite quod dicam fratres: exhortor vos, quãtum dat Dominus, ad magnum thesaurum. Si vobis ostenderetur aliquod vasculum anaglyphũ, inauratum, operosè factum, & illiceret oculos vestros, & duceret in se intentionem cordis vestri, & placeret vobis manus artificis, & pondus argenti, & splendor metalli: nonne vnusquisque vestrum diceret, o si haberé vasculum istud?

istud? Et sine causa hoc diceretis, in potestate enim vestra non esset illud habere: aut si quisquam vellet habere, deberet ipsum de domo aliena furari. Laudatur charitas vobis, habete, possidete. Non opus est vt furtum alicui faciatis, non opus est vt emere cogitetis, gratis constat: tenete eam, amplectimini eam: dulcius illa nihil est. Si dum memoratur talis est, quando habetur qualis est? Sed si vultis seruare charitatẽ fratres, ante omnia ne putetis commẽdari abiectam & desidiosam: nec quadam mansuetudine (immo nõ mansuetudine, sed remissione & negligentia) putetis seruari charitatem. Non sic seruatur. Non putes tunc te amare seruum tuum, quando eum nõ cædis: aut tunc te amare filiũ tuũ, quando ei non das disciplinam: aut tunc te amare vicinum tuum quando eum non corripis: non est ista charitas, sed languor. Ferueat charitas ad corripiendum, ad emendandum. Si sunt boni mores, delectent: si sunt mali, emendentur, corrigantur. Noli in homine amare errorem, sed hominem: hominem enim Deus fecit, errorem ipse

homo fecit. Quum illud amas, istud tollis: quum illud diligis, istud emendas. De columba quæ venit super Dominũ, demonstrata est charitas. Species illa columbæ in qua venit spiritus sanctus, per quem nobis charitas infunderetur, ipsam charitatem expressit. Quare hoc? Fel columba non habet, tamen rostro & pennis pro nido pugnat, sine amaritudine sæuit. Hoc facit & pater quando filium castigat: nam ad disciplinam castigat. Seductor vt vendat, cum amaritudine blanditur: pater vt corrigat, sine felle castigat. Tales estote ad omnes. Sæuire videtur pater: amor sæuit, charitas sæuit. Quomodo sæuit? Sine felle sæuit, more columbino sæuit, non more coruino. Dilectio dulce verbum, sed dulcius tactum. Semper de illa loqui non possumus: multa enim agimus, & diuersæ actiones distendunt nos, vt non vacet linguæ nostræ semper de dilectione loqui: nam nihil melius ageret lingua nostra. Sed de qua semper loqui non licet, semper eam custodire licet.

Ex tractatu in Psalmum trigesimum primum, super his verbis: Gloriamini omnes recti cordi.

CAP. XII.

INter rectum cor, & prauum cor hoc interest. Quisquis homo præter voluntatem aliquid patitur afflictionis, mœroris, laboris, humiliationis, & non tribuit nisi voluntati Dei iustæ, non illi dans insipientiam, quod quasi nesciat quid agat, quia se talem flagellat, & illis talibus parcit: ipse est rectus corde. Peruersi autem corde sunt, & praui, & distorti, qui omnia quæ patiuntur mala, inique se pati dicunt. Rectus est Deus, & ideo distortum cor, illi non acquiescit. Quomodo distortum lignum etsi disponas in pauimēto ęquali, non collocatur, non compaginatur, nec adiungitur, sed semper agitatur & nutat: non quia inæquale est ubi posuisti, sed quia distortum est quod posuisti. Ita & cor tuum, quàm diu prauum

est

est & distortum, non potest collineari rectitudini Dei, & non potest in illo collocari, ut hæreat illi, & fiat rectum. Qui autẽ adhæret Domino, unus spiritus est. Ideo recti corde gloriamini, dixit. Quomodo recti corde gloriantur? Audite gloriationem ipsorum; Non solùm enim (dixit Apostolus) sed & gloriamur in tribulationibus. Nam non est magnum gloriari in gaudijs, gloriari in lætitiis: rectus corde etiam in tribulatione gloriatur. Et audi, quomodo nõ frustra nec superuacue gloriatur in tribulatione. Vide rectum cor. Scientes, inquit, quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio uerò spem, spes autem non confundit: quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Sic est ergo rectum cor fratres. Cuicunque aliquid accidit, dicat: Dominus dedit, Dominus abstulit (ecce rectum cor) sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Et non dixit, Dominus dedit, diabolus abstulit. Intendat ergo charitas uestra, ne fortè dica-

tis hæc mihi diabolus fecit. Prorsus ad Deū tuū refer flagellū tuū: quia nec diabolus tibi aliquid facit, nisi ille, qui desuper habet potestatem permittat, aut ad pœnam, aut ad disciplinam. Ad pœnam impijs, ad disciplinā filijs. Flagellat autem omnem filium quem recipit. Non te sine flagello speres futurū: nisi fortè cogites exhæredari. Flagellat omnem filium quem recipit. Itane omnem? Vbi te uolebas abscondere? Omnem: & nullus exceptus, nullus sine flagello erit. Quid est omnem? Vis audire quem omnem? Etiam unicus sine peccato, non tamen sine flagello. Vnde ipse unicus portans infirmitatem tuam, & præfigurans in se personam tuam, & totius corporis sui, cùm appropinquaret passioni, ex homine quem gerebat contristatus est, ut te lætificaret: contristatus est, ut te consolaretur. Potuit enim utique sine tristitia esse Dominus iturus ad passionem. Si potuit miles, nō potuit imperator? Quomodo potuit miles? Attende Paulum exultantem, propinquantem passioni. Ego autem iam, inquit, immolor, & tempus resolutio-

nis

nis meæ instat: bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui: de cætero superest mihi corona iustitiæ, quam mihi Dominus reddet in illa die iustus iudex. nõ solùm autem mihi, sed & omnibus qui diligunt aduentum eius. Videte quemadmodum exultat venturus ad passionem; Ergo gaudet coronandus, contristatur coronaturus. Quid igitur portabat? Infirmitatem quorundam qui veniente tribulatione vel morte cõtristantur. Sed vide quomodo eos ducit in directionem cordis. Ecce tu volebas viuere, non volebas tibi aliquid accidere, sed Deus aliud voluit. Duæ voluntates sunt, sed voluntas tua corrigatur ad voluntatem Dei, nõ voluntas Dei detorqueatur ad tuã. Praua est enim tua: regula est illa. Stet regula, & quod prauum est, ad regulam corrigatur. Videte quomodo hoc docet dominus Iesus Christus: Tristis est, inquit, anima mea vsque ad mortẽ. Et, Pater, si fieri potest, transeat à me calix iste. Ecce ostendit humanam voluntatem. Sed uide rectum cor. Verumtamẽ non quod ego volo, sed quod tu vis

pater.

pater. Hoc ergo fac gaudés in his quę tibi accidunt: & si euenerit dies ille vltimus, gaude. Aut si surrepit humanæ cuiusdam voluntatis fragilitas, citò dirigatur in Deum: vt sis in eis quibus dicitur: Gloriamini omnes recti corde.

Ex tractatu in Psalmum trigesimum secundum, super his verbis: Exultate iusti in Domino, rectos decet collaudatio.

CAP. XIII.

QVi sunt recti? Qui dirigunt cor secundum voluntatem Dei: & si eos perturbat humana fragilitas, diuina consolatur æquitas. Quamuis autem corde mortali priuatim aliquid velint, quod suæ interim causæ vel negotio, vel pręsenti necessitati cõueniat: vbi intellexerint & cognouerint aliud Deum velle, præponunt voluntaté melioris, voluntati suæ; & voluntatem omnipotentis voluntati infirmi,

& voluntatem Dei voluntati hominis. Quantum enim Deus diſtat ab homine, tantum voluntas Dei à voluntate hominis. Vnde gerens hominem Chriſtus, & regulam nobis proponēs, docens nos viuere, & præſtans nobis viuere, oſtendit hominis quãdam priuatam voluntatem, in qua ſuam figurauit, & noſtram: quia caput noſtrũ eſt, & ad eum, ſicut noſtis, tanquam membra vtique pertinemus. Pater, inquit, ſi fieri poteſt, tranſeat à me calix iſte. Hæc humana voluntas erat, proprium aliquid, & tanquam priuatum volens. Sed quia recto corde voluit eſſe hominem, vt quicquid in illo aliquantum curuum eſſet, ad illũ dirigeret, qui ſemper eſt rectus, verùm non quod ego volo, ait, ſed quod tu Pater. Sed quid poſſit mali velle Chriſtus? quid poſtremò aliud poſſet velle quam pater? Quorũ vna eſt diuinitas, non poteſt diſpar eſſe voluntas. Sed ex perſona hominis transfigurãs in ſe ſuos, quos in ſe trãſfigurauit, cùm ait: Eſuriui, & dediſtis mihi manducare: quos in ſe transfigurauit, cùm furenti & Sanctos perſequẽti Sau-

ri Saulo clamauit desuper ipse, quē nemo tangebat, Saule, Saule, quid me persequeris? ostendit quandam hominis propriam voluntatem: ostendit, & correxit te. Ecce vide, inquit, te in me, quia potes aliquid proprium velle, vt aliud Deus velit. Conceditur humanæ fragilitati, conceditur humanæ infirmitati. Aliquid proprium velle, difficile est, vt non tibi contingat: sed statim cogita quis sit supra te: illū supra te, te infra illum: illum creatorem, te creaturam: illum dominum, te seruum: illum omnipotentem, te infirmum cogita, corrigens te, subiungensque voluntati eius, ac dicens: Verùm nō quod ego volo, sed quod tu vis pater. Quomodo disiunctus es à Deo, qui iam hoc vis quod Deus? Eris ergo rectus, & te decebit laudatio, quoniam rectos decet laudatio. Si autem curuus fueris laudas Deum quando tibi bene est; blasphemas, quādo tibi malè est. Quod quidem male, si iustum, non est male. Iustum autem est, quoniam ab illo fit, qui iniuste facere nihil potest. Et eris insulsus puer in domo patris, amans

patrem si tibi blanditur, & odio habens quando te flagellat: quasi non & blandiens & flagellans hæreditatem paret. Vide autem quemadmodum deceat rectos laudatio. Audi vocem recti laudantis ex alio Psalmo: Benedicam, inquit, Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. Quod est in omni tempore, hoc est, semper. Et quod est benedicã, hoc est, laus eius in ore meo. Omni tempore & semper: siue in prosperis, siue in aduersis. Nam si in prosperis, & non in aduersis, quomodo omni tempore? quomodo semper? Et audiuimus multas multorũ tales voces: quando illis prouenit aliqua felicitas, exultant, gaudent, cantant Deo, laudant Deum, non sunt improbandi, immo congaudendum est illis, quia multi. Sed isti, qui iam Deum laudare ex prosperitatis parte cœperunt, docendi sunt patrem agnoscere flagellantem, nec murmurare aduersus corrigentis manum, ne semper praui remanentes exhæredari mereãtur: vt facti iam recti (quid est recti, nisi vt nihil illis displiceat

quod

quod fecerit Deus?) possint & in aduersis Deum laudare, & dicere: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Tales rectos decet laudatio, non primò laudaturos, & postea vituperaturos. Ergo iusti recti exultate in Domino, quia vos decet laudatio. Nemo dicat, quis ergo iustus? aut quãdo ero iustus? Nolite vos abijcere & desperare de vobis, homines estis, ad imaginem Dei facti estis: qui vos homines fecit, pro vobis & homo factus est: vt multi filij ad hæreditaté sempiternã adoptaremini, sanguis vnici pro vobis effusus est. Si vobis ex terrena fragilitate viluistis, ex precio vestro vos appendite: quid mãducetis, quid bibatis, quo subscribamini tamen digne cogitate. Nunquid hoc vos monemus, vt superbi sitis, & vobis aliquã perfectioné audeatis arrogare? Sed nõ iterum ab omni iustitia vos putare debetis exules fieri. Nolo enim vos interrogare de iustitia vestra: fortassis enim nemo vestrum mihi audeat respondere, iustus sum: sed in-

terrogo vos de fide vestra. Sicut nemo vestrũ audet dicere, iustus sum: sic nemo audeat dicere, fidelis sum? Nondũ quæro quid viuas, sed quæro quid credas. Responsurus es, credere te in Christũ. Non audisti Apostolũ, Iustus ex fide viuit? Fides tua, iustitia tua: quia vtiq. si credis, caues: si autem caues, conaris: & conatũ tuũ nouit Deus, & voluntatẽ tuam inspicit, & luctam cum carne considerat, & hortatur vt pugnes, & adiuuat vt vincas, & certantẽ inspectat, & deficientem subleuat, & vincentem coronat. Ergo exultate iusti in Domino. Hoc dixerim, exultate fideles in Domino, quia iustus ex fide viuit. Rectos decet laudatio. Discite gratias agere Deo, & in prosperitatibus, & in tribulationibus.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum sextũ, super his verbis: Aedificans Hierusalem Dominus, dispersiones Israel congregabit: qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

CAP.

CAP. XIIII.

ECce ædificans Hierusalem Dominus colliget dispersiones populi ipsius. Populus enim Hierusalem, populus est Israel. Est Hierusalē æterna in cælis, vbi ciues etiã angeli sunt. Quid ergo, ibi Israel? Si hominem illum nepotē Abrahę consideres, qui dictus est Iacob, quomodo angelos intelligimus Israel? Si interpretationem nouimus, discutiamus (quia & ipse Iacob mutato nomine vocatus est Israel) magis ibi nomen Israel: & vtinam & nos sequentes simus Israel. Quid enim interpretatur Israel? Videns Deum. Omnes ergo ciues illius ciuitatis vidēdo Deũ gaudent in illa magna ciuitate, & cælesti: spectaculũ eis Deus ipse est. Sed nos ab illa ciuitate peregrinamur, peccato expulsi ne ibi remaneremus, & mortalitate prægrauati ne illo redi remus. Respexit Deus peregrinationē nostram, & ille, qui ædificat Hierusalem, restituit lapsam partem. Vnde restituit lapsam partem? Dispersiones

Israel ipse est colligens. Cecidit enim in Adam pars quædam, & facta est peregrina. Hanc peregrinationem misericorditer vidit Deus, & quæsiuit non quærentes se. Vnde quæsiuit? Quem misit ad captiuitatem nostram? Misit redemptorem, secundum quod ait Apostolus; Commendat Deus, inquit, dilectionem suam in nobis, quoniam cùm adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Misit ergo ad captiuitatem nostram redemptorem filium suum. Porta, inquit, tecum saccum, ferto ibi precium captiuorum. Induit enim se ille mortalitatem carnis, & ibi erat sanguis, quo fuso rediméremur. Illo sãguine collegit dispersiones Israel. Et si ille collegit olim dispersos, quomodo satagendum est, vt colligantur modò dispersi? Si collecti sunt dispersi, vt in manu artificis ad ædificium formarentur: quomodo colligendi sunt qui de manu artificis inquietudine ceciderunt? Aedificãs Hierusalem Dominus. Ecce quẽ laudamus, ecce cui laudem tota vita nostra debemus. Aedificans Hierusalem Dominus, &

aus, & disperſiones Iſrael colligens. Quomodo colligit? Quid agit vt colligat? Qui ſanat contritos corde. Ecce quomodo colliguntur disperſiones Iſrael, vt ſanentur contriti corde. Qui cor non conterunt, non ſanantur. Quid eſt enim conterere cor? Notũ ſit vobis chariſſimi, fiat, vt ſanari poſſitis. Dictum eſt enim multis alijs ſcripturarum locis, & maximè aliquo loco voce noſtra quidã cantans dicebat: Quoniã ſi voluiſſes ſacrificiũ dediſsẽ vtique. Deo dicebat: ſi voluiſſes ſacrificium dediſſem vtique, holocauſtis autem non delectaberis. Quid ergo? Sine ſacrificij oblatione remanebimus? Audi quid te velit offerre. Sequitur, & dicit: Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus, & cor contritum & humiliatum Deus non ſpernit. Sanat ergo contritos corde, quia illis propinquat vt ſanet, ſicut dicitur in alio loco, Prope eſt Dominus his qui obtriuerunt cor. Qui obtriuerũt cor? humiles. Qui non obtriuerunt cor? ſuperbi. Contritum ſanabitur, elidetur elatũ. Ad hoc enim forte eliditur, vt contritum ſanetur.

netur. Ne velit ergo fratres cor nostrum esse erectum, antequam sit rectū. Male erigitur, quod non primo corrigitur. Qui sanat contritos corde, & alligat cōtritiones eorum. Sanat, inquit, contritos corde: sanat ergo humiliatos corde, sanat confitentes, sanat seipsos puniētes, in sese verum iudiciū exercentes, vt possint esse illius misericordiam sentientes. Tales sanat, sed perfecta eorum sanitas transacta mortalitate fiet, quando corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem: quando nihil erit, quod ex carnis labe sollicitet, non solùm nihil cui consentiamus, sed nihil quod suggeratur ex carne. Etenim modo fratres mei, quantæ illicitæ delectationes animum tangunt: quamuis eis non consentiamus, vt membra nostra iustitiæ seruiant, non iniquitati: tamen vel delectari talibus, & si non consentis, nondum est perfecta sanitas. Sanaberis ergo, corde sanaberis contrito. Noli erubescere, contere cor: tales sanat Deus. Sed quid ago, inquies modo? Condelector

enim

enim legi Dei secundùm interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati. Quid agis? Contere cor, confitere, age, dic sequentia. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Hoc enim dicere, Infelix ego homo, iam cor conterere est. Ille speret felicitatem, qui confitetur infelicitatem. Dic ergo, infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? vt respondeatur tibi, Gratia Dei per Iesum Christum dominum nostrum. Quomodo autem liberabit ipsa gratia Dei? Vnde nunc pignus accepimus? Audi eundē Apostolum. Corpus quidem, inquit, mortuum est propter peccatum, spiritus autem vita est propter iustitiā. Si ergo spiritus eius, qui suscitauit Iesum Christum, ex mortuis, habitat in vobis, qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, per inhabitantem spiritum eius in vobis. Hoc ergo pignus accepit spiritus noster, vt incipiamus

piamus fide seruire Deo, & ex fide appellari iusti, Quoniã iustus ex fide uiuit. Quicquid autem nobis adhuc repugnat, & resistit, de mortalitate carnis est, & hoc sanabitur. Viuificabit enim, inquit, & mortalia corpora uestra, per inhabitãtem spiritum eius in nobis. Ad hoc pignus dedit, ut compleat quod promisit. Quid ergo nunc in hac uita quando adhuc confessores sumus, nondum possessores? quid in hac uita? quid fiet? quomodo durabitur? Sanat contritos corde. Sed perfecta sanitas tunc erit, quando diximus. Nunc ergo quid? Alligat contritiones eorum. Qui curat, inquit, contritos corde, quorum perfecta sanitas in resurrectione iustorum erit, alligat modo contritiones eorum. Quæ sunt alligamenta contritionum? Sicut medici alligãt fracturas, aliquãdo enim (intelligat & ex hoc Charitas uestra, nam notum est eis, qui animaduertetunt, uel à medicis audierunt) aliquãdo praue & distorte firmata, ut corrigant medici, frangunt, & faciunt uulnus nouum, quia mala erat sanitas praua. Sic

na. Sic ergo rectæ sunt (inquit scriptura) uiæ Domini, sed prauicordius in illis scandalizabitur. Quid est prauicordius? Torticordius, tortum cor habens. Putat torta esse omnia, quæ dicuntur à Deo, putat praua esse omnia, quæ facit Deus, & displicent illi omnia iudicia Dei, maximeq. in quibus ipse corripitur: & sedet & disputat quàm male faciat Deus, quia non pro eius uoluntate facit. Distortum cor, prauum cor est, quod non se corrigit ad Deum, & Deum uult distorquere ad se. Quid ergo ei dicit Deus desuper? Tortus es, æquus sum. Si tu rectus esses, sentires & sitires æquitatem meam. Quemadmodum si in pauimentum æquale, poneres distortum lignum, non collocaretur, undiq. nutaret, undique agitaretur: quod non loci inæqualitas, sed distortio ligni facit, sicut ait scriptura: Quam bonus Israel Deus rectis corde? Quid ergo si tortum est cor? quomodo dirigitur? Et tortum est, & durum. Iam ergo tortum & durum frangatur, cōteratur, ut dirigatur. Tu dirigere cor

tuum non potes : tu frange, ille dirigat. Quomodo tu frangis? quomodo tu conteris? Confitendo, puniendo peccata tua. Quid aliud significat pectorum tunsio? nisi forte putamus ossa nostra aliquid peccasse, cùm cædimus & tũdimus pectus. Sed significamus nos cor conterere ut à Domino dirigatur. Sanat ergo contritos corde, & cõtritum cor habentes, & sanitas ipsius cordis tunc erit perfecta, cùm & corporis reparatio implebitur, quæ promissa est. Nunc interea quid facit medicus? Alligat contritiones tuas, ut tu possis peruenire ad plenissimam firmitatem, donec cõsolidetur quod fractum est, quod alligatum est, Quæ sunt ista alligamenta? Temporalia sacramẽta. Alligamenta medicinalia contritionis nostræ, sacramẽta interim sunt temporalia, quibus habemus consolationem : & ista omnia, quæ loquimur uobis, ipsa quæ sonant & transeunt, quicquid in Ecclesia geritur temporaliter, alligamenta sunt contritionum. Quemadmodum enim medicus perfecta sanitate detrahit ligaturam;

sic fiet

ſic fiet in illa ciuitate Hieruſalem, cū æquales angelis facti fuerimus. Nam quid putatis? ibi nos accepturos eſſe quod hic accipimus? aut ibi recitandum eſt nobis Euangelium, ut fides noſtra permaneat? aut imponenda eſt manus ab aliquo præpoſito? Iſta omnia alligamēta fracturę ſunt, quę perfecta ſanitate detrahentur: ſed ad eam nō perueniretur, niſi alligarētur. Sanat ergo contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Ex tractatu in Pſalmum octogeſimum quintum, ſuper his verbis Lætifica animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animā leuaui, quoniā tu Domine ſuauis, & mitis, & multa miſericordia omnibus inuocātibus te.

CAP. XV.

IVcunda animam ſerui tui. Iucunda eam, quia ad te leuaui eam. In terra erat, & in terra amaritudinem ſentiebat: ne in amaritudine contabeſceret, ne omnem tuæ gratiæ ſuauitatē amitteret,

teret, leuaui eam ad te, iucũda eã apud te. Solus enim tu es iucunditas: amaritudine plenus est mundus. Certè rectè admonet membra sua vt sursum corda habeant. Audiant ergo & faciant: leuent ad cælum, quod malè est in terra. Ibi enim non putrescit cor, si leuetur ad Deum. Frumentum si haberes in inferioribus, ne putresceret, leuares ad superiora: frumẽto tuo quæris mutare locum, & cor permittis in terra putrescere? Frumentum leuares in superiora, cor leua in cælum. Et vnde, inquis, possum? Qui funes, quæ machinę, quæ scalæ opus sunt? Gradus affectus sunt: iter tuum, voluntas tua est. Amando ascendis, negligendo descẽdis. Stãs in terra, in cælo es, si diligas Deum. Nõ enim sic leuatur cor, quomodo leuatur corpus. Corpus, vt leuetur, locum mutat: cor, vt eleuetur, volũtatem mutat. Quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Quia tu Domine suauis es, ac mitis, ideo iucunda. Tanquam tædio affectus ex amaritudine terrenorum indulcari voluit, & quæsiuit fontem dulcedinis, & in terra non inuenit. Qua-
cunque

cunque enim se vertebat, scandala, tribulationes, timores, tentationes inueniebat. In quo homine securitas? de quo certum gaudium? Nec de seipso vtique, quanto minus de alio? Aut mali sunt, & necesse est eos pati, sed sperare quia mutari possunt: aut boni sũt, & sic eos oportet diligere, vt timeamus (quia possunt mutari) ne mali sint. Ibi malitia eorum facit amaritudinem animæ: hic sollicitudo, & timor, ne labatur qui bene ambulat. Quocunque ergo cor se conuerterit, in terrenis rebus amaritudinem inuenit; vnde dulcescat non habet, nisi leuet se ad Deum. Quoniam tu domine suauis & mitis. Quid est mitis? Portas me, donec perficias me. Vere enim fratres mei, dicam tanquam homo hominibus, & ex hominibus. Afferat quisque cor suum, & intueatur se sine adulatione & sine palpatione. Nihil est enim stultius, quàm si seipsum quisquam palpet atque seducat. Attendat ergo, & videat quanta aguntur in corde humano, & quemadmodum ipsæ plerumque orationes impediantur vanis cogitationibus, ita vt

vix ſtet cor ad Deum ſuum Vult ſe tenere vt ſtet, & quodammodo fugit à ſe, nec inuenit cancellos, quibus ſe includat, aut obices, quibus retineat auolationes ſuas, & vagos quoſdam motus, & ſtet iucundari à Deo ſuo. Vix eſt, vt occurrat ſtabilis oratio inter multas orationes. Diceret vnuſquiſque ſibi contingere, & alteri non contingere, niſi inueniremus in ſcripturis Dei, Dauid orantem quodam in loco & dicentem: Quoniam inueni domine cor meũ vt orarem ad te. Inuenire ſe dixit cor ſuum, quaſi ſoleret ab eo fugere, & ille ſequi quaſi fugitiuum, & nõ poſſe comprehendere, & clamare ad Dominum: Quoniam cor meũ dereliquit me. Itaque fratres mei attendẽs quod hic ait: ſuauis es tu & mitis, videor mihi videre ad hoc dixiſſe mitem Deum, quia patitur iſta noſtra, & expectat tamen à nobis orationem, vt perficiat nos: & quando illi eã dederimus, accipit grate, & exaudit, nec meminit tãtas, quas inconditè fundimus, & accipit vnam quam vix inuenimus. Quis enim eſt, fratres mei, homo, cum quo ſi amicus eius cœperit

cœperit colloqui, & noluerit ille respondere collocutioni eius, & iste viderit eum auerti à se, & aliud loqui ad alium, quis est, qui hoc ferat? Aut si forte interpelles iudicem, & constituas eum loco, vt te audiat, & subito, cùm ad eum loqueris, dimittas eum, & incipias fabulari cum amico tuo, quando te tolerat? Et tamen tolerat Deus tot corda precantiũ, & diuersas interim res cogitantium; omitto dicere & noxias, omitto dicere aliquãdo peruersas & inimicas Deo: nã ipsas superfluas cogitare, iniuria est eius, cum quo loqui cœperas. Oratio tua locutio est ad Deum. Quando legis, Deus tibi loquitur: quando oras, cum Deo loqueris. Sed quid? desperandum est de genere humano, & dicendum iam ad damnationem pertinere omnem hominem, cui subrepserit aliqua cogitatio oranti, & interruperit orationem ipsius? Si hoc dixerimus fratres, quæ spes remaneat non video. Porrò quia est aliqua spes ad Deum, quia magna est eius misericordia; dicamus ei: Iucunda animam serui tui, quoniam ad te Domine

animam meam leuaui. Et quomodo eã leuaui? Quomodo potui, quomodo tu vires dedisti, quomodo eam fugientem apprehendere valui. Quotiescunque ante me stetisti (puta Deum dicere) tanta vana & superflua cogitasti, & uix mihi fixam & stabilem orationem fudisti. Quid tu ad ista aliud respondeas, nisi quia tu suauis es Domine ac mitis? Mitis es tolerãs me. Ex ægritudine defluo; cura, & stabo: confirma, & firmus ero. Donec autem facias, toleras me: quia tu suauis es Domine, & mitis, & multum misericors. Non enim solùm misericors, sed & multum misericors. Abundat enim iniquitas nostra, abundat & tua misericordia. Et multum misericors es omnibus inuocantibus te. Et quid est, quod dicit multis locis scriptura: Quia inuocabũt, & non exaudiã eos (certè enim misericors est omnibus inuocantibus se) nisi quia quidam inuocantes non ipsum inuocant, de quibus dicitur, Deum non inuocauerunt? Inuocant, sed non Deum. Inuocas quicquid amas, inuocas quicquid in te vocas, inuocas quicquid vis, vt veniat ad te.

te. Porrò si Deum propterea inuocas, vt veniat ad te pecunia, vt veniat ad te hæreditas, vt veniat ad te secularis dignitas, illa inuocas, quæ vis, vt veniant ad te: sed Deum tibi adiutorem ponis cupiditatum, non exauditorem desideriorum. Deus bonus est, si det, quod vis? Quid si male vis? Nonne erit tibi magis non dando misericors? Porrò si non dederit, iam nihil tibi Deus est: & dicis, Quantum rogaui, quàm sæpe rogaui, & non sum exauditus? Quid enim petebas? Forte mortem inimici tui. Quid si & ille petebat tuam? Qui te creauit, ipse creauit & illum: homo es, homo est & ille: Deus autem iudex est, audit ambos, sed non exaudit ambos. Tristis es, quia non es exauditus contra illum: gaude, quia non est ille exauditus contra te. Ego, inquis, non hoc petebam, non inimici mei petebā mortem: sed vitam petebam filij mei: quid mali petebā? Nihil mali petebas, sicut tu sentiebas: quid si ille raptus est, ne malitia mutaret intellectum illius? Sed peccator, inquis, erat, & ideo volebam eū viuere, vt corrigeretur. Tu volebas

lebas eum viuere, vt melior esset: quid si Deus nouerat, si viueret peiorem futurum? Vnde ergo nosti, quid illi prodesset, mori, an viuere? Si ergo non nosti, redi ad cor tuum, dimitte Deo consilium suum. Quid ergo, inquis, faciam? Quid orem? Quid ores? Quod te docuit Dominus, quod te docuit cælestis magister. Inuoca Deum tanquam Deum, ama Deum tanquam Deũ: Illo melius nihil est, ipsum desidera, ipsum concupisce. Vide inuocantem Deum in alio Psalmo, Vnam petij à Domino, hãc requiram. Quid est quod petit? Vt inhabitem in domo Domini per omnes dies vitæ meæ. Vt quid hoc? Vt contempler delectationem Domini. Si ergo amator Dei esse vis, sincerissimis medullis castisque suspirijs ipsum dilige, ipsum ama, illi flagra, illi inhia, quo iucundius nihil inuenis, quo melius, quo lætius, quo diuturnius nihil. Quid enim tam diuturnum, quàm id quod est sempiternum? Non times ne aliquando à te pereat, qui facit ne tu pereas. Si ergo tu inuocas Deum tanquã Deum, securus esto,
exaudi-

exaudiris: pertines ad iſtum verſum, Et multum miſericors omnibus inuocantibus te. Noli ergo dicere, illud mihi non dedit. Redi ad cor tuum, & conſcientiam tuam libra: interroga, parcere illi noli. Si verò Deum inuocaſti, certus eſto, quia id forte, quod volebas temporaliter, ideo non dedit, quia non tibi proderat. Aedificetur in hoc cor veſtrum fratres, cor Chriſtianum, cor fidele: ne incipiatis (triſtes facti & veluti fraudati deſiderijs veſtris) ire in indignationem contra Deum: & non expediat aduerſus ſtimulum calcitrare. Recurrite ad ſcripturas. Exauditur diabolus, & non exauditur Apoſtolus. Quid vobis videtur? Quomodo audiuntur dæmones? Petierunt ſe ire in porcos, & conceſſum eſt eis. Quomodo exauditus eſt diabolus? Petijt Iob tentandum, & accepit. Quomodo non eſt exauditus Apoſtolus? In magnitudine, inquit, reuelationum ne extollar, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ angelus ſatanæ, qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogaui, vt auferret eum à

me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Exaudiuit eum, quem disponebat dānare: & nō exaudiuit eum, quem volebat sanare. Nam æger petit multa à medico: non dat medicus, non exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad sanitatem. Ergo medicum tuū pone Deū: pete ab illo salutem, & salus tua ipse erit: non quasi salutem extrinsecus, sed vt salus ipse sit. Ne rursus ames aliam salutem, præter ipsum, sed quomodo habes in Psalmo, Dic animæ meę salus tua ego sum. Quid ad te, quid tibi det, modò se tibi det? Vis, vt det se tibi? Quid si quod vis habere, non vult ipse vt habeas, vt se tibi det? Impedimenta remouet, vt intret ad te. Bona cogitate, & considerate fratres, quę dat Deus peccatoribus, & hinc intelligite, quid seruet seruis suis. Peccatoribus blasphemantibus eū quotidie, dat cælum & terram, dat fontes, fructus, salutem, filios, copias, vbertatem. Hæc omnia bona non dat nisi Deus. Qui talia peccatoribus dat, quid eum putas seruare fidelibus suis? Hocne de illo sca-

lò sẽtiendũ est, quia qui talia malis dat nihil seruat bonis? immò vero seruat non terram, sed cælum. Viliùs forte aliquid dico, cùm dico cælum, seruat seipsum, qui fecit cælum. Pulchrum est cælum, sed pulchrior est fabricator cæli. Sed video, inquis, cælum, & illum non video. Oculos enim habes ad videndũ cælum: cor nondum habes ad videndũ fabricatorem cæli. Ideo venit de cælo in terram, vt mundet cor, quo videatur ipse, qui fecit cælum & terram. Sed plane cum patientia salutem expecta. Quibus te medicamentis curet, ille nouit, quibus sectionibus, quibus vstionibus, ille nouit. Tu tibi ægritudinem cõparasti peccando, ille venit non solùm fouere, sed & secare & vrere. Non vides quanta homines patiantur sub medicorum manibus, spem incertam homini promittentium? Sanaberis, dicit medicus, sanaberis, si secuero. Et homo dicit, & homini dicit. Nec qui dicit certus est, nec qui audit: quia ille dicit homini, qui non fecit hominem, & non perfecte scit, quid agatur in homine: & tamen ad verba hominis nescientis,

quid agatur in homine, credit homo, subdit membra, ligari se patitur, aut plerunque etiam non ligatus secatur & vritur: & accipit forte salutem paucorum dierum, iam sanatus quando moriatur ignorans: & fortasse dum curatur, moritur: & fortasse curari non poterit. Cui auté promisit Deus aliquid, & fefellit?

Ex tractatu in Psalmum quadragesimum nonum, super his verbis: Inuoca me in die tribulationis: eruam te, & honorificabis me.

CAP. XVI.

INnuoca me. Non enim præsumere debes de viribus tuis: omnia auxilia tua mendacia sunt. Me inuoca in die tribulationis; eruā te, & glorificabis me. Ad hoc enim permisi diem tribulationis tibi fieri, quia forte, si non tribulareris, non inuocares me. Cùm autem tribularis, inuocas me: quando inuocabis me, eximam te: quando eximam te, glorifica-

tificabis me, vt iam non discedas à me. Obtorpuerat quidam, & friguerat à feruore orationis, & dixit, Tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui. Inuenit tribulationem tanquam aliquid vtile, putruerat tabe peccatorum suorum, iam sine sensu remanserat, inuenit tribulationem tanquam vstionem & sectionem. Inueni, inquit, tribulationem, & dolorem, & nomen Domini inuocaui. Et quædã fratres sũt tribulationes omnibus notæ. Ecce istæ abũdant in genere humano. alius dãno affectus plãgit: alius orbitate percussus luget: alius patria exulatus mœret, & redire cupit, intolerabilem peregrinationem deputans. Alteri vinea grandinata est, attendit ad labores suos, & videt consumptam omnem operam incassum. Quando non potest contristari, qui inimicum patitur ex amico? Quæ maior miseria in genere humano? Plangunt hæc omnes & dolent, & tribulationes sunt istæ, & in his omnibus inuocant Dominum, & recte faciunt. Inuocant Deum: potens est enim vel docere tolerandum, vel sanare toleratum. Nouit il-

le non sinere nos tētari supra quàm possumus ferre. Inuocemus Deum etiam in istis tribulationibus. Sed hæ tribulationes inueniunt nos, sicut in alio Psalmo scriptum est, Adiutor in tribulationibus, quæ inuenerūt nos nimis. Est quędam, quam nos debemus inuenire. Inueniatur ista tribulatio. Est quædam tribulatio, quam nos debemus quærere, & inuenire. Quæ est ista? Ea ipsa in hoc mundo est. Felicitas, affluentia rerum temporalium, non quidem ipsa tribulatio est, sed solatia sunt tribulationis. Cuius tribulationis? Nostræ peregrinationis. Hoc autem ipsum, quod cū Deo nondum sumus, hoc ipsum, quod inter tentationes, molestiasque versamur, quòd sine timore esse non possumus, tribulatio est: non enim est illa securitas quæ nobis promissa est. Hanc tribulationem peregrinationis suæ qui non inuenerit, ad patriam redire non cogitat. Tribulatio illa est fratres. Certe modò facimus bona opera, quando porrigimus panem esurienti, domum peregrino, & cetera, tribulatio est & hæc. Inuenimus enim miseros, super

quos

quos misericordiam facimus. Et si miserorum miseria facit nos compatientes, quanto melius ibi iam esses, vbi non inuenis esurientem, quem pascas; vbi non inuenis peregrinum, quem suscipias; nō nudum, quem vestias; non ægrum, quem visites; non litigantem, quem concordes? Omnia enim ibi summa sunt, vera sunt, sancta sūt, æterna sunt. Panis noster ibi iustitia est, potus noster ibi sapientia est, vestis nostra ibi immortalitas est, domus nostra æterna in cælis est firmitas nostræ immortalitatis. Nūquid ægritudo subrepit? Nunquid lassitudo ad somnum trahit? Nulla mors, nulla lis: ibi pax, quies, gaudium, iustitia. Nullus intrat inimicus, nullus labitur amicus. Quæ ibi quies? Si cogitemus, & attendamus vbi sumus, & vbi nos futuros esse promisit qui mentiri nescit, ex ipsa eius promissione inueniemus, in qua sumus tribulatione: hanc tribulationem nemo inuenit, nisi qui quæsierit. Sanus es, vide si nō miser es, nam facile est, vt qui ægrotat, sentiat se miserum. Quando sanus es; vide si non miser es, quia cum Deo nondum es. Tribulationem &

dolo

doloré inueni, & nomen Domini inuocaui. Immola ergo Deo sacrificium laudis. Lauda promittentem, lauda vocantem, lauda exhortantem, lauda adiuuantem, & intellige in qua tribulatione positus es. Inuoca, erueris, glorificaberis, permanebis.

Ex tractatu nono in Epistolam beati Ioannis Apostoli, super his verbis: In hoc perfecta est charitas in nobis, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, sed perfecta charitas foras mittit timorem.

CAP. XVII.

DIcit quomodo se probet vnusquisque, quantum in illo profecerit charitas, vel potius quantum ipse in charitate profecerit, nam si Deus charitas est, nec proficit, nec deficit Deus.

Sic

Sic dicitur proficere in te charitas quia tu in ea proficis. Interroga ergo quantum in charitate profeceris, & vide quid tibi respondeat cor tuum, & ita noueris mensuram profectus tui: promisit enim iste ostendere nobis in quo cognoscamus profectum nostrum, & ait, In hoc perfecta est in nobis dilectio. Quare, In quo? Vt fiduciam, inquit, habeamus in die iudicij. Quisquis fiduciam habet in die iudicij, perfecta est in illo charitas. Quid est habere fiduciam in die iudicij? Non timere ne veniat dies iudicij. Sunt homines qui non credunt diem iudicij, isti, fiduciam non possunt habere in die, quem venturum esse non credunt: prætermittamus eos, excitet Deus illos, vt viuant. De mortuis vt quid loquamur? Non credunt futurum diem judicij, nec timent, nec desiderant quod non credunt. Cœpit aliquis credere diẽ iudicij, si cœpit credere, cœpit & timere, sed quia timet, nondum habet fiduciam in die iudicij, nondum est in illo perfecta charitas. Nunquid tamen desperandum est? In quo vides initium, cur desperas

ſperas finem? Quod initium video, inquies? ipſum timorem. Audi ſcripturã, Initium ſapientiæ timor Domini. Cœpit ergo timere diem iudicij, timendo corrigit ſe, vigilat aduerſus hoſtes ſuos, id eſt peccata ſua: incipit reuiuiſcere interius, & mortificare membra ſua, quæ ſunt ſuper terram, ſicut Apoſtolus dicit, Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram. Spiritalia nequitiæ dicit membra ſuper terram, nam ſequitur, & exponit. Auaritiam, immunditiã & cetera, quæ illic exequitur. Quantum autem mortificat iſte, qui timere cœpit diem iudicij, membra ſua ſuper terram; tantũ ſurgunt, & corroborantur mẽbra cœleſtia. Mẽbra autẽ cęleſtia ſunt omnia opera bona. Surgentibus cæleſtibus mẽbris, cœpit deſiderare, quod timebat; timebat enim ne veniret Chriſtus, & inueniret impium, quem damnaret: deſiderat ut ueniat, quia inuẽturus eſt quẽ coronet. Iam quum cœperit deſiderare uenientem Chriſtum caſta anima, quæ deſiderat amplexus ſponſi, renunciat adultero, fit uirgo interius ipſa fide, ſpe, & caritate: habet iam fiduciam in
die

die iudicii:non cōtra se pugnat, quando orat, & dicit, Adueniat regnum tuum. Qui enim timet ne veniat regnum Dei,timet ne exaudiatur:& quomodo orat, qui timet ne exaudiatur? Qui autem orat cum fiducia, charitas in eo optat iam,vt regnum Dei veniat. De ipso desiderio dicebat quidam in Psalmo, Et tu Domine vsque quo? Conuertere Domine & eripe animam meam. Gemebat se differri. Sunt homines, qui cum patientia moriuntur: sunt autem quidam perfecti, qui cum patientia viuunt.Quid dixi? Qui adhuc desiderat istam vitam, quando illi venerit dies mortis, patienter tolerat mortem,luctatur aduersum se,vt sequatur voluntatem Dei, & hoc agit animo,quod eligit Deus potius, quam quod eligit voluntas humana, & ex desiderio vitæ præsentis,fit lucta cum morte,&adhibet patientiam & fortitudinem,vt æquo animo moriatur:iste patienter moritur. Qui autem desiderat (sicut dicit Apostolus) dissolui & esse cum Christo, non patienter moritur:sed patienter viuit, & delecta-

biliter

biliter moritur. Vide Apostolum patienter viuentem, id est, cum patientia hic non amantem vitam, sed tolerantem. Dissolui, inquit, & esse cum Christo multò magis optimum; manere autem in carne necessarium propter vos. Ergo fratres date operam intus agere vobiscum, vt desideretis diem iudicij: aliter non probatur perfecta charitas, nisi cùm cœperit illa dies desiderari. Ille autem eam desiderat, qui fiduciam habet in illa: ille autem fiduciā habet in illa, cuius conscientia non trepidat in charitate perfecta atque sincera. In hoc enim perfecta est dilectio eius in nobis, vt fiduciā habeamus in die iudicij. Quare habebimus fiduciam? Quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Audisti causam fiduciæ tuæ. Dominus in Euangelio dicit, Si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & Publicani hoc faciunt? Quid ergo vult nos agere? Ego autem dico vobis, inquit, diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos. Si ergo iu-

bes

bet nos diligere inimicos noſtros, vnde nobis dat exemplum? De ipſo Deo. Ait enim. Vt ſitis filij patris veſtri, qui in cælis eſt, qui facit ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. Quia ergo ad hanc perfectionem nos inuitat Deus, vt diligamus inimicos noſtros, ſicut & ipſe dilexit ſuos, ea nobis fiducia eſt in die iudicij, quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mũdo: quia ſicut ille diligit inimicos ſuos, faciendo ſolem ſuum oriri ſuper bonos & malos, & pluendo ſuper iuſtos & iniuſtos: ita nos, quia inimicis noſtris nõ poſſumus præſtare temporalem ſolem & pluuiam, præſtemus lacrymas, quum pro illis oramus. Iam ergo de ipſa fiducia videte quid dicat. Vnde intelligitur perfecta charitas? Timor non eſt in charitate. Quid ergo dicimus de illo, qui cœpit timere diem iudicij? Si perfecta in illo eſſet charitas, nõ timeret; perfecta enim charitas faceret perfectam iuſtitiam, & non haberet quare timeret: immo haberet quare deſideraret, vt tranſeat iniquitas, & veniat

regnum Dei: ergo timor nō eſt in charitate. Sed in qua charitate non eſt timor? an inchoata? Non. In qua ergo? Sed perfecta, inquit, charitas foras mittit timorem. Ergo incipiat timor: quia initium ſapientiæ timor Domini. Quum autem cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparauit locum: quantum enim illa creſcit, ille decreſcit: & quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Si maior eſt charitas, minor eſt timor: ſi minor eſt charitas, maior eſt timor: ſi tamen nullus eſſet timor, non eſſet qua intraret charitas. Sicut videmus per ſetam introduci linum, quādo aliquid ſuitur: ſeta enim prius intrat, ſed niſi exeat, nō ſuccedit linum: ſic timor primò occupat mentem: non autem ibi remanet timor, quia ideo intrauit, vt introduceret charitatem. Iam facta ſecuritate in anima, quale gaudium nobis eſt vel in hoc vel in futuro ſeculo? Et in hoc ſeculo quis nobis nocebit plenis charitate? Videte quomodo exultet Apoſtolus de ipſa charitate. Quis nos, inquit, ſeparabit à charitate Chriſti?

ſti? Tribulatio, an anguſtia, an perſecutio, an nuditas, an periculum, an gladius? Et Petrus dicit: Quis vobis nocere poterit, ſi boni ęmulatores fueritis?

Ex tractatu in Pſalmum centeſimum vigeſimum, ſuper his verbis: Cuſtodiat animam tuam Dominus, Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuũ, ex hoc nunc et vſque in ſeculum.

CAP. XVIII.

CVſtodiat animam tuam Dominus, & non quaſi corpus tuum, nam in corpore perempti ſunt martyres: ſed cuſtodiat animam tuam Dominus, quia de anima non ceſſerunt martyres. Et ſæuiebant perſecutores in Chriſtinã, cuius hodie natalitia celebramus, ſæuiebant in feminam diuitem & delicatam: ſed fortis erat, quia Dominus tegumentum eius ſuper manum dexteræ eius, ille eam cuſtodiebat. Hec enim fratres nunquid aliquis eſt in Africa

qui ignoret? Clarissima etiam fuit, nobilis genere, abundans diuitijs: sed hæc omnia sinistra erant, sub capite erant. Venit inimicus qui feriret caput, & sinistra illi obiecta est, quæ erat sub capite. Caput supra erat, dextera Domini desuper complectebatur. Quid poterat facere persecutor quãuis delicatæ fœminę? Erat quidem illa & sexu infirma, & diuitijs fortè languidior, & consuetudine corporali infirmior. Sed quid ad tanta munimenta? Quid ad illum sponsum mittentem sinistram sub caput, & dextera sua cõplectentem? Quando sic munitam percuteret inimicus? Et tamen percussit, sed in corpore. Quid autem dicit Psalmus? Custodiat Dominus animam tuã. Anima nõ cessit, corpus percussum est. Et corpus ad tempus percussum est: nam in fine resurrecturum est, quia & ipse, qui dignatus est esse caput ecclesiæ, præbuit corpus suum ad tempus percutiẽdum. Sed carnem suam ille in triduo resuscitauit, carnem nostram in fine resuscitaturus est. Ideo suscitatum est caput, quòd attenderet cor-

pus, vt non deficeret. Custodiat animã tuam Dominus: ipsa non cedat, ipsa non frangatur in scandalis: in persecutionibus, in tribulationibus ipsa non cedat deficiendo, sicut Dominus dicit: Nolite timere eos, qui corpus occidũt, animam autem non possunt occidere, sed eum timete, qui habet potestatem corpus & animam occidere, & mittere in gehennam ignis. Hanc ergo animam tuã custodiat Dominus, ne cedas persuasori malo, ne cedas promittenti falsa, ne cedas minanti temporalia. Deinde custodiat Dominus introitum tuum & exitum tuum ex hoc nunc & vsque in seculum. Quid est introitum tuum? Quid est exitum? Quando tentamur, intramus: quando vincimus tentationem, eximus. Audi introitum, audi exitum. Vasa figuli probat fornax, ait scriptura, & homines iustos tentatio tribulationis. Si sic sunt homines iusti, quomodo vasa figuli, necesse est, vt vasa figuli fornacem intrent. Et non quando intrant, iam securus est figulus, sed cùm exierint. Dominus autem securus est, quia nouit qui sunt eius, &

nouit qui in fornace non crepent. Illi autem non crepant, qui non habent ventum superbię. Humilitas ergo custodit in omni tentatione. Custodit Dominus introitum, vt salui intremus. Sana fide simus, quando accedit tentatio, & custodit exitum ex hoc nunc & vsque in seculum. Cùm enim exierimus ab omni tentatione, iam in æternum nulla nos tentatio terrebit, nulla concupiscentia saltem sollicitabit. Audi Apostolum idipsum commemorantem. Fidelis Deus qui non permittet vos tentari supra quam potestis ferre. Ecce introitus tuus custoditur, quando non tibi sinit Deus accidere tentationem, quam nō potes ferre. Introitum tuum custodit: videte si custodit & exitum: Sed faciet, inquit, cum tentatione etiā exitum, vt possitis sustinere.

Ipse pater Augustinus sermone decimo octauo de verbis Apostoli dicit.

Pręsentia animæ tuæ, caro tua viuit: & quamdiu in carne tua præsens anima est, necesse est vt viuat caro

tua.

tua. Putas non est aliqua vita, qua viuit ipsa anima tua? Est enim anima vita quædam, qua viuit caro tua. Quomodo autem habet caro tua vitam, videlicet animā, qua viuit ipsa caro tua, sic habet & anima tua aliquam vitam suā. Et quomodo caro quum moritur, expirat animam vitam suam, sic & anima quando moritur, expirat aliquam vitam suam. Vita corporis anima est, vita animæ Deus est. Sæuiat igitur inimicus, minetur mortem, occidat corpus, si permittitur, excludat de carne animam tuam: modò anima tua non excludat à se vitam suam. Si enim ille percusserit carnem, tu fugis, tu exis, tu migras: iacet terra in terra. Vbi erit, quod animauit terram, quod flatu Dei tibi datum est, vbi erit? Si non efflauit vitam suam, id est, Deum suum, in illo erit, quem non perdidit, in illo erit, quem à se non exclusit. Habes quod agas, vt nunquam moriaris. Si times mortem, ama vitam. Vita tua Deus est, vita tua Christus est, vita tua spiritus sanctus est.

Ex

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum octauum, super his verbis: Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum faciunt verbum eius.

CAP. XIX.

Longum est commemorare diligentioré considerationem omnium rerum. Quis illam explicet? Tamen qui oculos habent multa ibi vident; cùm viderint, placent: cùm placuerint, laudantur, nō quidem ipsa tanquam ipsa, sed ille qui fecit: ita omnia laudant Deum. Hæc considerans spiritus prophetiæ, quum dixisset, Ignis, grando, nix, glacies, spiritus tempestatis, quæ omnia turbata videntur quibusdam stultis quasi casibus agitari, addit, Quę faciunt verbum eius. Non tibi ergo videantur casibus moueri, quæ verbo Dei in omni motu suo deseruiūt. Quo uult Deus, illic lucet ignis, illuc fertur nubes, siue pluuiam, siue niuem, siu

grandi-

grandinem portet. Et quare aliquando percutiunt montem fulmina,& non percutiunt latronem ? Possum dicere pro captu mentis , quantum Deus donare dignatur (maiores maiora nouerint,& amplius intelligant,& det vobis Deus plus sapere,quàm dico, tamẽ cum temperantia, sine superbia) possum ergo pro modulo meo dicere,quare percutiant montem , & non percutiant latronem : quia forte adhuc latronis conuersionem Deus quærit : & ideo percutitur mons,qui non timet , vt mutetur homo , qui timet aliquando.Et tu quum das disciplinam , terrã feris,vt infans expauescat. Et aliquãdo ille ferit , & quem vult hominem . Sed dicis mihi , Ecce cædit innocentiorem,& dimittit sceleratiorem.Noli mirari: vndecunque mors pio acciderit,bona est . Vnde autem scis illi sceleratiori (si se mutare noluerit) quid pœnarum in occulto seruetur ? Nonne mallent fulmine incendij potius interire illi,quibus in fine dicetur, Ite in ignem æternum? Opus est vt innocens sis . Quid enim ? Malum est mori in

naufra-

naufragio, & bonum eſt mori febri? Siue inde, ſiue inde quis moriatur, quęre qualis ſit qui moritur, quo poſt mortem iturus eſt, non vnde de vita exiturus eſt. Quibus exitibus martyres exire meruerunt? Nunquid febribus? Quomodo multi optant, vt febribus ſoluātur? Alij vno ictu gladij, alij ignibus, alij beſtijs ſoluuntur. Et deuorauerunt beſtiæ corpora martyrum, & non timuerunt ne perirent corpora ipſorum. Vndique enim Deus reducet corpora ſanctorum ſuorum, cui capilli capitis noſtri numerati ſunt. Et quando voluit, tres pueros ab igne liberauit: nunquid ideo Machabæos in igne deſeruit? Illos apertè liberauit, iſtos occultè coronauit. Nouit igitur Deus quid agat. tu time, & bonus eſto. Vndecumque volueris, vt exeas hinc, paratum te inueniat. Inquilinus enim es, non poſſeſſor domus. Locata eſt enim tibi domus Domus iſta tibi locata eſt; non donata: & ſi nolis, migrabis: & nō eam tali conditione accepiſti, vt quaſi tempora certa tibi ſint. Quid dixit dominus Deus tuus? Quando voluero;

quum

quum dixero, migra: paratus esto. Expello te de hospitio, sed dabo domum. Inquilinus es in terra, eris possessor in cælo. Quicquid ergo hic accidit contra voluntaté nostrã, noueritis non accidere nisi de voluntate Dei, de prouidentia ipsius, de ordinatione ipsius, de nutu ipsius, de legibus ipsius: & si nos non intelligimus quid quare fiat, demus hoc prudentiæ ipsius, quia non fit sine causa. & non blasphemabimus. Cum enim cœperimus disputare de operibus Dei, quare hoc, quare illud: &, nõ debuit sic facere; malè fecit hoc: vbi est laus Dei? Perdidisti alleluia. Omnia sic considera, vt placeas Deo, & laudes artificem. Quia si intrares in officinam forte fabri ferrarij, non auderes reprehendere folles, incudes, malleos. Et da imperitum hominem, nescientem quid quare sit: si non habeat peritiam artificis, & habeat saltem considerationem hominis, quid sibi dicit? Non sine causa folles hoc loco positi sunt: artifex nouit quare, etsi ego non noui. In officina nõ audet vituperare fabrum, & audet reprehen-
dere

dere in hoc mũdo Deum. Ergo quemadmodum ignis, grando, nix, glacies, spiritus tempestatis, quæ faciunt verbum eius; sic omnia, quæ vanis videntur in rerum natura temere fieri, non faciunt nisi verbum eius, quia nõ fiunt nisi iussu eius.

Ex tractatu in psalmum centesimum trigesimum quartum, super his verbis: Laudate Dominum, quia bonus Dominus: psallite nomini eius, quoniam suauis est.

CAP. XX.

LAudate Dominum. Quid dicturus sum, quare laudetis? Quoniam bonus Dominus. Breuiter vno verbo explicata est laus Domini Dei nostri, Bonus Dominus. Sed bonus, non vt sunt bona, quæ fecit. Nam fecit Deus omnia bona valde: non tantum bona, sed & valde. Cælum, & terram, & omnia quæ in eis sunt, fecit bona, & valde bona fecit. Si hæc omnia bona, fe-

na fecit, qualis eſt ille, qui fecit? Et tamen quum bona fecerit, multoque ſit melior qui fecit, quam iſta quæ fecit, non inuenies melius, quod de illo dicas, niſi quia bonus eſt Dominus: ſi tamen intelligas proprie bonum, à quo ſunt cætera bona. Omnia enim bona ipſe fecit. Ipſe eſt bonus, quem nemo fecit. Ille bono ſuo bonus eſt, non aliunde participato bono. Ille à ſeipſo bono bonus eſt, non adhærendo alteri bono. Ineffabili dulcedine teneor cùm audio, Bonus Dominus: conſideratiſque omnibus, & colluſtratis quæ forinſecus video (quoniam ab ipſo ſunt omnia) etiã quum mihi hæc placent, ad illum redeo, à quo ſunt, vt intelligam quoniam bonus eſt Dominus. Rurſum, cùm ad illum, quantum poſſum, ingreſſus fuero, interiorem mihi & ſuperiorem inuenio, quia ſic bonus eſt Dominus, vt iſtis non indigeat, quo ſit bonus. Denique iſta non laudo ſine illo, illum autẽ ſine iſtis perfectum, non indigum, incommutabilem, nullius bonum quærentem, quo augeatur, nullius malum

timentem,quo minuatur inuenio. Et quid dicam amplius?Inuenio in creatura cælum bonum, ſolem bonum, lunam bonam, ſtellas bonas, terram bonam,quæ gignuntur in terra, & radicibus ſunt nixa, bona, quæ ambulant & mouentur,bona,quę volitant in aere,& natant in aquis,bona.Dico & hominem bonum. Homo enim bonus de bono theſauro cordis ſui profert bonum.Dico & Angelum bonum,qui non eſt lapſus ſuperbia,nec diabolus factus eſt,ſed inhæret obediendo ei, à quo factus eſt.Omnia iſta dico bona: ſed tamen cum ſuis nominibus, cælum bonum, angelum bonum, hominem bonum:ad Dominum autem cùm me refero,puto melius nihil dicere, quàm bonum. Ipſe quippe dominus noſter Ieſus Chriſtus dixit: Nemo bonus, niſi ſolus Deus. Nonne ſtimulauit nos ad inquirendum, & ad diſtinguendum quid ſit bonum alio bono bonum, & bonum ſeipſo bonum? Quàm ergo bonum eſt,à quo ſunt omnia bona?Omnino nullum inuenias bonum, quod non ab illo ſit bonum. Ergo dixi, Laudate do-

te dominum quoniam bonus eſt: pſallite nomini eius, quoniam ſuauis eſt. Forte eſſet bonus, & ſuauis non eſſet, ſi tibi non daret poſſe guſtare. Talem autem ſe præbuit hominibus, vt etiam panem de cælo miſerit: & filium ſuum æqualem (qui hoc eſt quod ipſe) dederit hominem faciendum, & pro hominibus occidendum: vt per hoc quod tu es, guſtes quod nõ es. Multum enim ad te erat guſtare ſuauitatem Dei: quia remota erat illa, & nimis alta, tu autem nimis abiectus, & in imo iacens. In magna iſta ſeparatione miſſus eſt mediator. Non poteras pertingere ad Deum homo, Deus factus eſt homo vt quoniam homo peruenire potes ad hominem, qui non poſſes ad Deum, per hominem venires ad Deum: & factus eſt mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus. Sed ſi homo ſolum eſſet, hoc ſequendo quod es, nunquam peruenires: ſi Deus ſolum eſſet, non contingendo, non capiendo quod non es, nunquam peruenires. Deus factus eſt homo: vt hominem ſequendo quod potes, ad Deum peruenias, quod non

H pote-

regnum Dei:ergo timor nõ eſt in charitate. Sed in qua charitate non eſt timor?an inchoata?Non. In qua ergo? Sed perfecta, inquit, charitas foras mittit timorem. Ergo incipiat timor: quia initium ſapientiæ timor Domini. Quum autem cœperit charitas habitare,pellitur timor,qui ei præparauit locum: quantum enim illa creſcit, ille decreſcit: & quantum illa fit interior, timor pellitur foras. Si maior eſt charitas, minor eſt timor: ſi minor eſt charitas, maior eſt timor:ſi tamen nullus eſſet timor, non eſſet qua intraret charitas. Sicut videmus per ſetam introduci linum,quãdo aliquid ſuitur:ſeta enim prius intrat, ſed niſi exeat,nõ ſuccedit linum:ſic timor primò occupat mentem:non autem ibi remanet timor,quia ideo intrauit,vt introduceret charitatem. Iam facta ſecuritate in anima, quale gaudium nobis eſt vel in hoc vel in futuro ſeculo? Et in hoc ſeculo quis nobis nocebit plenis charitate? Videte quomodo exultet Apoſtolus de ipſa charitate. Quis nos,inquit,ſeparabit à charitate Chriſti?

ſti? Tribulatio, an anguſtia, an perſecutio, an nuditas, an periculum, an gladius? Et Petrus dicit: Quis vobis nocere poterit, ſi boni ęmulatores fueritis?

Ex tractatu in Pſalmum centeſimum vigeſimum, ſuper his verbis: Cuſtodiat animam tuam Dominus, Dominus cuſtodiat introitum tuum, & exitum tuũ, ex hoc nunc, et vſque in ſeculum.

CAP. XVIII.

CVſtodiat animam tuam Dominus, & non quaſi corpus tuum, nam in corpore perempti ſunt martyres: ſed cuſtodiat animam tuam Dominus, quia de anima non ceſſerunt martyres. Et ſæuiebant perſecutores in Chriſtinã, cuius hodie natalitia celebramus, ſæuiebant in feminam diuitem & delicatam: ſed fortis erat, quia Dominus tegumentum eius ſuper manum dexteræ eius, ille eam cuſtodiebat. Hec enim fratres nunquid aliquis eſt in Africa

qui ignoret? Clarissima etiam fuit, nobilis genere, abundans diuitijs: sed hæc omnia sinistra erant, sub capite erant. Venit inimicus qui feriret caput, & sinistra illi obiecta est, quæ erat sub capite. Caput supra erat, dextera Domini desuper complectebatur. Quid poterat facere persecutor quãuis delicatæ fœminę? Erat quidem illa & sexu infirma, & diuitijs fortè languidior, & consuetudine corporali infirmior. Sed quid ad tanta munimenta? Quid ad illum sponsum mittentem sinistram sub caput, & dextera sua cõplectentem? Quando sic munitam percuteret inimicus? Et tamen percussit, sed in corpore. Quid autem dicit Psalmus? Custodiat Dominus animam tuã. Anima nõ cessit, corpus percussum est. Et corpus ad tempus percussum est: nam in fine resurrecturum est, quia & ipse, qui dignatus est esse caput ecclesiæ, præbuit corpus suum ad tempus percutiẽdum. Sed carnem suam ille in triduo resuscitauit, carnem nostram in fine resuscitaturus est. Ideo suscitatum est caput, quòd attenderet cor-

pus, vt non deficeret. Custodiat animā tuam Dominus: ipsa non cedat, ipsa non frangatur in scandalis: in persecutionibus, in tribulationibus ipsa non cedat deficiendo, sicut Dominus dicit: Nolite timere eos, qui corpus occidūt, animam autem non possunt occidere, sed eum timete, qui habet potestatem corpus & animam occidere, & mittere in gehennam ignis. Hanc ergo animam tuā custodiat Dominus, ne cedas persuasori malo, ne cedas promittenti falsa, ne cedas minanti temporalia. Deinde custodiat Dominus introitum tuum & exitum tuum ex hoc nunc & vsque in seculum. Quid est introitum tuum? Quid est exitum? Quando tentamur, intramus: quando vincimus tentationem, eximus. Audi introitum, audi exitum. Vasa figuli probat fornax, ait scriptura, & homines iustos tentatio tribulationis. Si sic sunt homines iusti, quomodo vasa figuli, necesse est, vt vasa figuli fornacem intrent. Et non quando intrant, iam securus est figulus, sed cùm exierint. Dominus autem securus est, quia nouit qui sunt eius, & nouit

nouit qui in fornace non crepent. Illi autem non crepant, qui non habent ventum superbię. Humilitas ergo custodit in omni tentatione. Custodit Dominus introitum, vt salui intremus. Sana fide simus, quando accedit tentatio, & custodit exitum ex hoc nunc & vsque in seculum. Cùm enim exierimus ab omni tentatione, iam in æternum nulla nos tentatio terrebit, nulla concupiscentia saltem sollicitabit. Audi Apostolum idipsum commemorantem. Fidelis Deus qui non permittet vos tentari supra quam potestis ferre. Ecce introitus tuus custoditur, quando non tibi sinit Deus accidere tentationem, quam nõ potes ferre. Introitum tuum custodit: videte si custodit & exitum. Sed faciet, inquit, cum tentatione etiã exitum, vt possitis sustinere.

Ipse pater Augustinus sermone decimo octauo de verbis Apostoli dicit.

Pręsentia animæ tuæ, caro tua viuit: & quamdiu in carne tua præsens anima est, necesse est vt viuat caro tua.

tua. Putas non est aliqua vita, qua viuit ipsa anima tua? Est enim anima vita quædam, qua viuit caro tua. Quomodo autem habet caro tua vitam, videlicet animã, qua viuit ipsa caro tua, sic habet & anima tua aliquam vitam suã. Et quomodo caro quum moritur, expirat animam vitam suam, sic & anima quando moritur, expirat aliquam vitam suam. Vita corporis anima est, vita animæ Deus est. Sæuiat igitur inimicus, minetur mortem, occidat corpus, si permittitur, excludat de carne animam tuam: modò anima tua non excludat à se vitam suam. Si enim ille percusserit carnem, tu fugis, tu exis, tu migras: iacet terra in terra. Vbi erit, quod animauit terram, quod flatu Dei tibi datum est, vbi erit? Si non efflauit vitam suam, id est, Deum suum, in illo erit, quem non perdidit, in illo erit, quem à se non exclusit. Habes quod agas, vt nunquam moriaris. Si times mortem, ama vitam. Vita tua Deus est, vita tua Christus est, vita tua spiritus sanctus est.

Ex

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum octauum, super his verbis: Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum faciunt verbum eius.

CAP. XIX.

LOngum est commemorare diligentiorẽ considerationem omnium rerum. Quis illam explicet? Tamen qui oculos habent multa ibi vident; cùm viderint, placent: cùm placuerint, laudantur, nõ quidem ipsa tanquam ipsa, sed ille qui fecit: ita omnia laudant Deum. Hæc considerans spiritus prophetiæ, quum dixisset, Ignis, grando, nix, glacies, spiritus tempestatis, quæ omnia turbata videntur quibusdam stultis quasi casibus agitari, addit, Quę faciunt verbum eius. Non tibi ergo videantur casibus moueri, quæ verbo Dei in omni motu suo deseruiũt. Quo-uult Deus, illic lucet ignis, illuc fertur nubes, siue pluuiam, siue niuem, siu grandi-

grandinem portet. Et quare aliquando percutiunt montem fulmina,& non percutiunt latronem ? Possum dicere pro captu mentis , quantum Deus donare dignatur (maiores maiora nouerint,& amplius intelligant,& det vobis Deus plus sapere,quàm dico, tamẽ cum temperantia, sine superbia) possum ergo pro modulo meo dicere,quare percutiant montem , & non percutiant latronem : quia forte adhuc latronis conuersionem Deus quærit : & ideo percutitur mons,qui non timet , vt mutetur homo , qui timet aliquando.Et tu quum das disciplinam , terrã feris,vt infans expauescat. Et aliquãdo ille ferit , & quem vult hominem . Sed dicis mihi , Ecce cædit innocentiorem,& dimittit sceleratiorem.Noli mirari: vndecunque mors pio acciderit,bona est . Vnde autem scis illi sceleratiori (si se mutare noluerit) quid pœnarum in occulto seruetur ? Nonne mallent fulmine incendij potius interire illi,quibus in fine dicetur, Ite in ignem æternum? Opus est vt innocens sis . Quid enim ? Malum est mori in

naufra-

naufragio, & bonum est mori febri? Siue inde, siue inde quis moriatur, quęre qualis sit qui moritur, quo post mortem iturus est, non vnde de vita exiturus est. Quibus exitibus martyres exire meruerunt? Nunquid febribus? Quomodo multi optant, vt febribus soluãtur? Alij vno ictu gladij, alij ignibus, alij bestijs soluuntur. Et deuorauerunt bestiæ corpora martyrum, & non timuerunt ne perirent corpora ipsorum. Vndique enim Deus reducet corpora sanctorum suorum, cui capilli capitis nostri numerati sunt. Et quando voluit, tres pueros ab igne liberauit: nunquid ideo Machabæos in igne deseruit? Illos apertè liberauit, istos occultè coronauit. Nouit igitur Deus quid agat. tu time, & bonus esto. Vndecumque voluerit, vt exeas hinc, paratum te inueniat. Inquilinus enim es, non possessor domus. Locata est enim tibi domus. Domus ista tibi locata est, non donata: & si nolis, migrabis: & nõ eam tali conditione accepisti, vt quasi tempora certa tibi sint. Quid dixit dominus Deus tuus? Quando voluero,

quum

quum dixero, migra: paratus esto. Expello te de hospitio, sed dabo domum. Inquilinus es in terra, eris possessor in cælo. Quicquid ergo hic accidit contra voluntaté nostrã, noueritis non accidere nisi de voluntate Dei, de prouidentia ipsius, de ordinatione ipsius, de nutu ipsius, de legibus ipsius: & si nos non intelligimus quid quare fiat, demus hoc prudentiæ ipsius, quia non fit sine causa. & non blasphemabimus. Cum enim cœperimus disputare de operibus Dei, quare hoc, quare illud: &, nõ debuit sic facere, malè fecit hoc: vbi est laus Dei? Perdidisti alleluia. Omnia sic considera, vt placeas Deo, & laudes artificem. Quia si intrares in officinam forte fabri ferrarij, non auderes reprehendere folles, incudes, malleos. Et da imperitum hominem, nescientem quid quare sit: si non habeat peritiam artificis, & habeat saltem considerationem hominis, quid sibi dicit? Non sine causa folles hoc loco positi sunt: artifex nouit quare, etsi ego non noui. In officina nõ audet vituperare fabrum, & audet reprehendere

dere in hoc mũdo Deum. Ergo quemadmodum ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus tempeſtatis, quæ faciunt verbum eius; ſic omnia, quæ vanis videntur in rerum natura temere fieri, non faciunt niſi verbum eius, quia nõ fiunt niſi iuſſu eius.

Ex tractatu in pſalmum centeſiſimum trigeſimum quartum, ſuper his verbis: Laudate Dominum, quia bonus Dominus: pſallite nomini eius, quoniam ſuauis eſt.

CAP. XX.

LAudate Dominum. Quid dicturus ſum, quare laudetis? Quoniam bonus Dominus. Breuiter vno verbo explicata eſt laus Domini Dei noſtri, Bonus Dominus. Sed bonus, non vt ſunt bona, quæ fecit. Nam fecit Deus omnia bona valde: non tantum bona, ſed & valde. Cælum, & terram, & omnia quæ in eis ſunt, fecit bona, & valde bona fecit. Si hæc omnia bona, fe-

na fecit, qualis eſt ille, qui fecit? Et tamen quum bona fecerit, multoque ſit melior qui fecit, quam iſta quæ fecit, non inuenies melius, quod de illo dicas, niſi quia bonus eſt Dominus: ſi tamen intelligas proprie bonum, à quo ſunt cætera bona. Omnia enim bona ipſe fecit. Ipſe eſt bonus, quem nemo fecit. Ille bono ſuo bonus eſt, non aliunde participato bono. Ille à ſeipſo bono bonus eſt, non adhærendo alteri bono. Ineffabili dulcedine teneor cùm audio, Bonus Dominus: conſideratiſque omnibus, & colluſtratis quæ forinſecus video (quoniam ab ipſo ſunt omnia) etiã quum mihi hæc placent, ad illum redeo, à quo ſunt, vt intelligam quoniam bonus eſt Dominus. Rurſum, cùm ad illum, quantum poſſum, ingreſſus fuero, interiorem mihi & ſuperiorem inuenio, quia ſic bonus eſt Dominus, vt iſtis non indigeat, quo ſit bonus. Denique iſta non laudo ſine illo, illum autẽ ſine iſtis perfectum, non indigum, incommutabilem, nullius bonum quærentem, quo augeatur, nullius malum timen-

timentem, quo minuatur inuenio. Et quid dicam amplius? Inuenio in creatura cælum bonum, ſolem bonum, lunam bonam, ſtellas bonas, terram bonam, quæ gignuntur in terra, & radicibus ſunt nixa, bona, quæ ambulant & mouentur, bona, quę volitant in aere, & natant in aquis, bona. Dico & hominem bonum. Homo enim bonus de bono theſauro cordis ſui profert bonum. Dico & Angelum bonum, qui non eſt lapſus ſuperbia, nec diabolus factus eſt, ſed inhæret obediendo ei, à quo factus eſt. Omnia iſta dico bona: ſed tamen cum ſuis nominibus, cælum bonum, angelum bonum, hominem bonum: ad Dominum autem cùm me refero, puto melius nihil dicere, quàm bonum. Ipſe quippe dominus noſter Ieſus Chriſtus dixit: Nemo bonus, niſi ſolus Deus. Nonne ſtimulauit nos ad inquirendum, & ad diſtinguendum quid ſit bonum alio bono bonum, & bonum ſeipſo bonum? Quàm ergo bonum eſt, à quo ſunt omnia bona? Omnino nullum inuenias bonum, quod non ab illo ſit bonum. Ergo dixi, Laudate do-

te dominum quoniam bonus eſt: pſallite nomini eius, quoniam ſuauis eſt. Forte eſſet bonus, & ſuauis non eſſet, ſi tibi non daret poſſe guſtare. Talem autem ſe præbuit hominibus, vt etiam panem de cælo miſerit: & filium ſuum æqualem (qui hoc eſt quod ipſe) dederit hominem faciendum, & pro hominibus occidendum: vt per hoc quod tu es, guſtes quod nõ es. Multum enim ad te erat guſtare ſuauitatem Dei: quia remota erat illa, & nimis alta, tu autem nimis abiectus, & in imo iacens. In magna iſta ſeparatione miſſus eſt mediator. Non poteras pertingere ad Deum homo, Deus factus eſt homo vt quoniam homo peruenire potes ad hominem, qui non poſſes ad Deum, per hominem venires ad Deum: & factus eſt mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus. Sed ſi homo ſolum eſſet, hoc ſequendo quod es, nunquam peruenires: ſi Deus ſolum eſſet, non contingendo, non capiendo quod non es, nunquam peruenires. Deus factus eſt homo: vt hominem ſequendo quod potes, ad Deum peruenias, quod non

H pote-

poteras. Ipse est mediator, inde factus est suauis. Quid suauius pane angelorum? Quomodo ergo non est suauis dominus, quando panem angelorum manducauit homo? Non enim aliunde viuit homo, & aliunde viuit angelus. Ipsa est veritas, ipsa est sapientia, ipsa est virtus Dei: sed quomodo ea perfruuntur angeli, tu nō potes. Illi enim quomodo perfruuntur? Sicuti est. In principio erat verbū, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, per quod facta sunt omnia. Tu autem quomodo contingis? Quia verbum caro factum est, & habitauit in nobis. Vt autem panem angelorum manducaret homo, creator angelorum factus est homo. Psallite ergo nomini eius, quoniam suauis est. Si gustastis, psallite: si gustastis quoniam suauis est dominus, psallite: si bene sapit, quod gustastis, laudate.

PSYCHAGOGIÆ LIBER SECVNDVS, collectus ex tractatibus siue homilijs Diui Aurelij Augustini Hipponensis Episcopi.

Ex tractatu in Psalmum centesimum secundum super his verbis: Qui replet in bonis desiderium tuũ: renouabitur vt aquila iuuentus tua.

CAP. I.

Onum tuũ quęre ô anima. Est enim bonum aliud alteri: & omnes creaturę habent quoddam bonum suum, bonum integritatis suæ & perfectionis naturæ suæ. Interest quid cuique rei imperfectæ necessarium sit, vt perficiatur. Quære tuum bonum. Nemo bonus

nisi vnus Deus, summũ bonum hoc est tuum bonum. Quid ergo deest cui summum bonum, bonum est? Sunt & inferiora bona, quę alijs & alijs bona sunt. Pecori quid bonum est fratres, nisi implere ventrem, carere indigentia, dormire, gestire, viuere, sanum esse, generare? Bonũ est illi, & vsque ad quendam modum habet boni sui mensuram tributam & concessam ab omnium rerum creatore Deo. Tale tu bonum quęris? Cohęres Christi quid gaudes? quia socius es pecorum? Erige spem tuam ad bonum bonorum omnium. Ipse erit bonum tuum, à quo tu in tuo genere factus es bonus, & omnia in suo genere facta sunt bona: fecit enim Deus omnia bona valde. Ergo illud bonum, quod Deus est, si dicamus valde bonum, iam & de creatura dictum est: fecit Deus omnia bona valde. Quid ergo illud bonum, de quo dictum est, Nemo bonus nisi vnus Deus, dicimus quia bonum est valde? Recurrit nobis recordatio de omnibus creaturis, quia dictum est, Fecit Deus omnia valde bona. Quid ergo dicturi sumus? Defecimus in vo-

ce,sed non in affectu. Explicare non possumus: iubilemus: bonum est Deus. Quale bonum quis dicat? Ecce non possumus dicere, & non permittimur tacere. Ergo si non possumus dicere, & præ gaudio non permittimur tacere, nec loquamur, nec taceamus. Quid ergo faciemus, non loquentes & non tacentes? Iubilemus, Iubilate Deo salutari nostro, iubilate Deo omnis terra. Quid est iubilate? Deferte vocem ineffabilem gaudiorum vestrorum, & ructate in eum lætitias vestras. Et quæ erit illa ructatio post saginam, si modò post modicas istas refectiones tantum afficitur anima nostra? Quid erit quando fiet post redemptionem ab omni corruptione, quod dictum est in isto Psalmo, Qui satiat in bonis desiderium tuum? Et quasi quæreres, quando satiat? modo enim non satior. Ad quodcunque me conuertero, vilescit mihi adeptum, quamuis accenderit desideratum: quum omnia quæ dum non habeo, amem: cùm habuero, contemnam, quod bonum me satiabit? Laus Dei. Et ipsa, inquis, Dei laude (quum corpus

quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem) non impletur anima mea, non perficitur: aliæ de corruptione delectationes indigentiarũ detorquent me ab illa: quando satiabitur desideriũ meum in bonis? Quando, quæris? Renouabitur sicut aquilæ iuuentus tua. Quæris ergo quando satietur in bonis anima tua? Quando renouata fuerit iuuentus tua. Et quidem renouatur iuuentus aquilæ, sed non ad immortalitatem: non ad immortalitatem aquila reparatur, nos autem ad vitam æternam. Ergo anima iam desiderans satiari quodã excelso & inenarrabili bono (cui iubilatur, & de quo iubilatur potiùs quàm aliquid explicatur) sed videns se impediri præ grauatione corporis, & non se posse in hac vita satiari, quasi respondet. Quid mihi dicis, satiabitur in bonis desiderium tuum? Noui bonum quod desiderem, noui quid mihi sufficiat. Non satiabor de mortalibus, non satiabor de temporalibus: aliquid æternum donet, aliquid æternum concedat. Sapien-

tiam suam mihi det, verbum suum mihi det, Deum apud Deum: se Deum det, patrem, & filium, & spiritum sanctum. Noui quid desiderem, sed quando inde satiabor? Non satiaris modò. Renouabitur sicut aquilæ iuuẽtus tua: & tunc satiaberis in bonis.

Ex tractatu in Psalmum sexagesimum secundum, super his verbis: Sitiuit tibi anima mea, quàm multipliciter tibi & caro mea.

CAP. II.

VIdete quomodo hic sitit, sed videte quod hic bonum est, scilicet, Sitiuit tibi. Sunt enim qui sitiunt, sed non Deo Omnis, qui sibi vult aliquid præstari, in ardore est desiderij: ipsum desiderium sitis est animæ. Et videte quanta desideria sunt in cordibus hominum. Alius desiderat aurum, alius desiderat argentum, alius desiderat possessiones, alius desiderat hæreditates, alius amplã pecuniam, alius multa pecora, alius domum magnam, alius

vxorem,alius honores,alius filios. Videtis desideria ista, quomodo sunt in cordibus hominum. Ardent omnes homines desiderio, & vix inuenitur qui dicat, Sitiuit tibi anima mea. Sitiunt enim homines seculo: & non se intelligunt in deserto esse Idumææ, vbi debet sitire anima ipsorum Deo. Dicamus ergo nos: Sitiuit tibi anima mea. Omnes dicamus, quia in cõcordia Christi, omnes vna anima sumus: ipsa anima sitiat in Idumæa. Sitiuit tibi, inquit, anima mea, quàm multipliciter tibi & caro mea. Parum est quia sitiuit anima mea: sitiuit & caro mea. Porrò si anima sitit Deo, quomodo & caro sitit Deo? Quando enim caro sitit, aquam sitit: quando anima sitit, fontem sapientiæ sitit. De ipso fonte inebriantur animę nostrę, sicut dicit alius Psalmus: Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente deliciarum tuarum potabis eos. Sitienda est ergo sapientia, sitienda est iustitia. Non ea satiabimur, non ea implebimur, nisi cum fuerit finita vita ista, & ad illud venerimus, quod promisit Deus, promisit enim

ſit enim Deus æqualitatem angelorũ.
Et modò angeli non ſitiunt quomodo
nos, non eſuriunt quomodo nos, ſed
habent ſaginam veritatis, ſaginam lucis
immortalis ſapientiæ: ideo beati
ſunt:& de tanta beatitudine (quia in
illa ſunt ciuitate Hieruſalem cæleſti,
vnde nos modo peregrinamur) attendunt
nos peregrinos,& miſerãtur nos,
& iuſſu Domini auxiliantur nobis, vt
ad illam patriam communem,aliquando
redeamus,& ibi cum illis dominico
fonte veritatis & æternitatis aliquando
ſaturemur. Modò ergo ſitiat
anima noſtra, inde & caro noſtra ſitiat,&
hoc multipliciter. Multipliciter
tibi,inquit,ſitit & caro mea: quia
& carni noſtræ promittitur reſurrectio.
Quomodo animæ noſtræ promittitur
beatitudo, ſic & carni noſtræ
promittitur reſurrectio. Reſurrectio
carnis nobis promittitur. Audite &
diſcite, & tenete quæ ſit ſpes Chriſtianorum.
Quare ſumus Chriſtiani?
Non enim ad hoc ſumus Chriſtiani,vt
terrenam nobis felicitatem petamus,
quam plerumque habent & latrones
& ſcele-

& scelerati. Ad aliam felicitatem nos sumus Christiani, quam tunc accipiemus cum vita ista huius seculi tota transierit. Ergo promittitur nobis & carnis resurrectio Talis resurrectio carnis nobis promittitur, vt caro quidem ista, quam modo portamus, resurgat in finem. Nec incredibile vobis videatur, quia quasi putrescere mortuos videtis, & ire in cineres & in puluerem Si incendatur aliquis mortuus, aut si canes dilanient eū, putatis quia inde non erit resurrecturus? Omnia quæ discerpuntur, & in fauillas quasdam putrescunt, integra Deo sunt: in illa enim elementa mundi eunt, vnde primò venerunt, quando facti sumus: non illa videmus, sed tamen Deus, vnde scit, producet illa: quia & antequā essemus, vnde sciebat, nos produxit. Talis ergo resurrectio carnis nobis promittitur, vt quamuis ipsa caro, quam modo portamus, sit ea, quæ resurrectura est, tamen non habeat corruptionem, quam modò habet. Modo enim ex corruptione fragilitatis, si nō manducemus, deficimus, & esurimus: si

non bibamus, deficimus, & sitimus: si diu vigilemus, deficimus & dormimus: si diu dormiamus, deficimus, ideo vigilamus: si diu manducemus & bibamus, quamuis propter refectionem manducemus & bibamus, ipsa diuturna refectio, defectio est: si diu stemus, fatigamur, ideo sedemus: & si diu sedeamus, & ibi fatigamur, & ideo surgimus. Deinde videte quia nullus est carnis nostræ status: quoniam infantia auolat in pueritiam, & quæris infantiam, & non est infantia, quia iam pro infantia pueritia est. Iterum & ipsa migrat in adolescentiam, quæris pueritiam & non inuenis. Adolescens fit iuuenis: quæris adolescentem, non est. Iuuenis fit senex: quæris iuuenem, & non inuenis. Et senex moritur: quæris senem, & nõ inuenis. Non stat ergo ætas nostra: vbique fatigatio est, vbique lassitudo, vbique corruptio. Attendentes qualem nobis spẽ resurrectionis promittat Deus, in istis omnibus multiplicibus defectionibus nostris, sitimus illã incorruptionem: & sic caro nostra multipliciter

sitit

sitit Deo. In ista Idumæa, in isto deserto quàm multipliciter laborat, tam multipliciter sitit; quàm multipliciter fatigatur, tam multipliciter sitit illam infatigabilem incorruptionem: quamquam fratres mei bono Christiano & fideli, etiam in hoc seculo, caro Deo sitit: quia si opus est carni pane, si opus est aqua, si opus est vino, si opus est nummo, si opus est iuméto carni huic, à Deo petere debet, non à dæmonijs & idolis, & à nescio quibus potestatibus huius seculi. Sunt enim qui quando famem patiuntur in isto seculo, dimittunt Deum & rogant Mercurium, aut rogant Iouem vt det illis, aut qué dicunt cælestem Pana, aut aliqua dæmonia similia: non Deo sitit caro ipsorum. Qui autem Deo sitiunt, vndique debent sitire, & anima & carne: quia & animę Deus dat panem suum, id est, verbum veritatis: & carni Deus dat quæ necessaria sunt, quia Deus fecit & animam & carnem. Propter carnem tuam rogas dæmonia: nunquid animam tuam fecit Deus, & carnem tuam dæmonia fecerunt? Qui fecit animam, ipse

fecit & carnem. Qui fecit ambas res, ipse pascit ambas res. Vtrumque nostrum Deo sitiat, & ex labore multiplici simpliciter satietur.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum sexagesimum secundum, super his verbis: in velamento alarum tuarum exultabo, adhaesit anima mea post te, me suscepit dextera tua.

CAP. III.

Hilaresco, inquit, in bonis operibus, quia super me est velamen pennarum tuarum. Si me non protegas, quia pullus sum, miluus me rapiet. Dicit enim quodam loco ipse Dominus noster, ad Hierusalem quandam, ciuitatem illam vbi crucifixus est, Hierusalem Hierusalem, quoties volui filios tuos congregare, tanquam gallina pullos suos, & noluisti. Paruuli sumus, ergo protegat nos Deus sub vmbraculo alarum suarum. Quid cum maiores

res facti fuerimus? Bonum est nobis vt & tunc protegat nos, vt sub illo maiore semper nos pulli simus. Sẽper enim ille maior est, quantumcunque creuerimus. Nemo dicat, protegat me quum paruulus sum: quasi aliquando ad tantam magnitudinem possit peruenire, qua sibi sufficiat. Sine protectione Dei nihil es: semper ab illo protegi velimus. Tunc semper in illo magni esse poterimus, si semper sub illo paruuli simus Et in velamento pennarum tuarum exultabo. Agglutinata est anima mea post te. Vide desiderantem, vide sitientem, vide quomodo hæret Deo. Nascatur in vobis affectus. Si iam germinat, compluatur, & crescat: perueniat ad tale robur, vt & vos dicatis ex toto corde: Agglutinata est anima mea post te. Vbi est ipsum gluten? Ipsum gluten charitas est. Charitatem habe, quo glutine agglutinetur anima tua post Deum. Meritò annectit. Me suscepit dextera tua. Quis enim pertinens ad Christum non varijs tentationibus agitatur? Quotidie agit cum illo diabolus & angeli eius, vt eum vel

pro-

promiſſione vitæ, vel terrore mortis, aut alicuius potentis inimicitijs, aut alicuius potẽtis amicitijs decipiat Omnibus modis inſtat diabolus, & pertentat quemadmodum deijciat. In perſecutionibus viuimus, & habemus perpetuos inimicos, diabolum & angelos eius: ſed non timeamus. Sic ſunt diabolus & angeli eius quaſi milui Sub illius gallinæ alis ſimus, & non nos poteſt contingere Gallina enim, quæ nos protegit, fortis eſt Infirmata eſt propter nos: ſed fortis eſt i ſe Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ipſa ſapientia Dei.

Ex tractatu in Pſalmum quinquageſimum primum ſuper his verbis: Expectabo nomen tuum, quoniam iucundum eſt in conſpectu ſanctorum tuorum.

CAP. IIII.

AMarum eſt ſeculum, ſed nomen tuum iucundum. Et ſi dulcia quędam ſunt in ſeculo, ſed cũ amaritudine

digerun-

digeruntur Præponitur nomen tuum non ſolum amaritudini, ſed etiam iucunditati. Narrauerunt etenim mihi iniuſti delectationes ſuas: ſed non ſicut lex tua Domine. Neque enim ſi nihil dulce eſſet martyribus, tantas tribulationum amaritudines æquo animo ſuſtinerent. Amaritudo eorum à quouis ſentiebatur, dulcedinem eorum nõ facile quiſquam guſtare poterat. Nomen ergo Dei iucundum eſt amantibus Deum ſuper omnes iucunditates. Expectabo nomen tuum, quoniam iucundum eſt. Et cui probas quia iucundum eſt? Da mihi palatum cui iucundum eſt. Lauda Deum, quantum potes, & exaggera dulcedinẽ eius, quibus valueris verbis: homo neſciens quid ſit mel, niſi guſtauerit, quid dicas neſcit. Ideo magis ad experimentum te inuitans Pſalmus, quid ait? Guſtate, inquit, & videte, quoniam ſuauis eſt Dominus. Guſtare nõ vis, & dicis, iucundum eſt. Quid iucundum eſt? Si guſtaſti, in fructu tuo inueniatur, non in ſolis vocibus, tanquam in foliis, ne maledicto Domini areſcere, tanquam illa ficulnea.

ne amerearis Gustate, inquit, & videte, quoniam suauis est Dominus. Gustate & videte. Tunc videbitis, si gustaueritis. Homini autem non gustanti, vnde probas? Laudando iucunditatem nominis Dei, quantacunque dixeris, verba sunt. Aliud est gustus. Verba laudis eius audiunt & impij, non autem gustant quàm iucundum est, nisi sancti. Proinde iste sentiens dulcedinem nominis Dei, & volens explicare & volens ostendere, nec inueniens quibus (etenim sanctis non opus est vt ostendat, quia & ipsi gustant & norunt: impij autem sentire non possunt quod gustare nolunt) quid facit de iucunditate nominis Dei? Tulit se continuò à turbis impiorum: Et expectabo nomen tuum, inquit, quia iucundum est in conspectu sanctorum tuorum. Iucundum est nomen tuum, sed non in conspectu impiorum. Ego quàm dulce sit scio, sed his qui gustauerunt.

Idem pater Augustinus tractatu in Psalmum quadragesimum quartum, sic ait.

Sponſus procedat nobis, amemus illum: aut ſi inuenerimus in eo aliquid fœdi, non amemus. Ecce ipſe inuenit in nobis multa fœda, & amauit nos: ſi aliquid fœdi inuenerimus in eo, non amemus. Quia & hoc ipſum, quod carnem induit, vt de illo etiam diceretur, Vidimus eum, & non habebat ſpeciem neque decorem; ſi conſideres miſericordiam, qua talis factus eſt, & ibi pulcher eſt Nobis ergo iam credentibus vbique ſponſus pulcher occurrat. Pulcher Deus verbũ apud Deum; pulcher in vtero virginis, vbi non amiſit diuinitatem, & ſumpſit humanitatem; pulcher natus infans verbũ, quia & quum eſſet infans, quum ſugeret, quum manibus portaretur, angeli laudes dixerunt, Magos ſtella direxit, adoratus eſt in præſepi cibaria animalium manſuetorum. Pulcher ergo in cælo, pulcher in terra, pulcher in vtero, pulcher in manibus parentum, pulcher in miraculis, pulcher in flagellis, pulcher inuitans ad vitã, pulcher non curans mortem, pulcher deponẽs animam, pulcher recipiens, pulcher

in ligno,

in ligno, pulcher in ſepulchro. Nuſquam oculos noſtros à ſplendore pulchritudinis illius auertat carnis infirmitas. Summa & vera pulchritudo, iuſtitia eſt. Ibi illum non videbis pulchrum, vbi deprehendes iniuſtum: ſi vbique iuſtus, vbique decorus.

Ex tractatu in Pſalmum trigeſimum ſecundum, ſuper his verbis: Beata gens cuius Dominus Deus eorum.

CAP. V.

BEata gens. Quis eſt, qui hoc audito non erigat ſe? Amant enim omnes beatitudinem: & ideo peruerſi ſunt homines, qui mali volunt eſſe, miſeri nolunt. Et quum ſit malitiæ indiuidua comes miſeria, iſti peruerſi non ſolum mali eſſe volunt, miſeri nolunt, quod fieri non poteſt, ſed ideo volūt mali eſſe, ne miſeri ſint, Quid eſt hoc quod dixi ideo volunt mali eſſe, ne miſeri ſint? Conſiderate hoc paulu-

lum in omnibus hominibus qui male faciunt,beati ſemper eſſe volunt.Furtum facit aliquis : quæris quare? propter famem,propter neceſſitatē. Ergo ne miſer ſit,malus eſt,& ideo miſerior eſt,quia malus eſt. Depellendæ ergo miſeriæ cauſa, & acquirendæ beatitudinis cauſa faciunt omnes homines quicquid vel boni faciunt vel mali. Semper ergo beati eſſe volunt. Siue male viuentes,ſiue bene viuentes,beati eſſe volunt,& non contingit omnibus quod omnes eſſe volunt. Omnes enim beati eſſe volunt:non autē erūt, niſi illi,qui iuſte eſſe voluerint.Et ecce neſcio quis vt male faciat, beatus vult eſſe.Vnde?Ex pecunia,ex argento & auro,ex prædijs, fundis, domibus, mancipijs,pompa ſeculi,honore volatico & perituro:habendo aliquid,volunt homines beati eſſe. Quære ergo quid ſit,quod habendo beatus ſis. Cū enim beatus fueris,melior vtique eris, quàm cum miſer es. Fieri autèm non poteſt,vt res deterior te,faciat te meliorem Homo es,deterius te eſt,quicquid cupis,quo beatus eſſe deſideras.

Aurum, argentum, quælibet corporalia, quibus inhias acquirendis, possidendis, fruendis, inferiora te sunt. Tu melior es, tu fortior es: & vtique vis melior esse quàm es, quando beatus esse vis, quia miser es. Melius est enim vtique beatum esse, quàm miserum. Vis esse melior te, & quæris ac perquiris (per quæ id fiat) deteriora te. Quicquid quæsieris in terra, deterius est quàm tu. Hoc omnis homo optat amico suo, sic eum adiurat: Sic melior sis, sic meliorem te videamus, sic de te meliore gaudeamus. Quod optat, hoc & ipse vult. Accipe ergo fidele consilium. Melior te vis esse, noui: omnes nouimus, omnes volumus: quære quod est melius te, vt inde efficiaris melior te. Intuere nunc cælum & terram: non tibi sic hęc pulchra corpora placeant, vt eis fieri beatus velis. In animo est quod quæris: beatus enim esse vis. Ipso animo tuo quære quid sit melius. Cùm enim duo sint quædam, hoc est animus & corpus: eò quòd ex istis duobus illud melius sit, quod animus dicitur; potest corpus tuum melius

fieri per meliorem, quia subiectum est corpus animo. Potest ergo melius fieri corpus tuum per animum tuum: vt quũ fuerit iustus animus tuus, sit postea immortale etiam corpus tuum. Per animi enim illuminationem meretur corpus incorruptionem: vt fiat inferioris reparatio per meliorem. Si ergo corporis tui bonum animus est, quia corpore tuo melior est: cùm quæris bonum tuum, illud quære quod melius est animo tuo. Quid est autem animus tuus attende, ne forte contemnens animum tuum, & putans nescio quid esse vile & abiectum, viliora quæras, quibus beatificetur animus tuus. In animo tuo est imago Dei. Mens hominis capit eam, accepit eam, & inclinando se ad peccatum decolorauit eam. Ipse ad eam venit reformator, qui erat eius ante formator: quia per verbum facta sunt omnia, & per verbum impressa est hæc imago. Venit ipsum verbum, vt audiremus ab Apostolo, Reformamini in nouitate mentis vestræ. Iam ergo superest, vt quæras quid sit melius, quàm animus tuus. Quid erit obsecro

secro nisi Deus tuus? Non inuenis hic aliquid melius animo tuo, quia cùm fuerit perfecta natura tua, angelis æquabitur. Iam supra non est nisi creator. Erige te ad illum, noli desperare noli dicere, Multum est à me. Magis multum est à te, habere aurum, quod quæris. Aurum etsi volueris, forte non habebis: Deum cum volueris, habebis: quia & antequam velis, venit ad te; & cum auersa voluntate esses, vocauit te; & cum conuersus esses, terruit te; & cum territus confitereris, consolatus est te. Iste, qui tibi præstitit omnia, iste qui fecit, vt esses, qui his, qui tecum sunt etiam malis, præstat solem, præstat pluuiam, præstat fructus, fontes, vitam, salutem, tantas consolationes, seruat tibi aliquid, quod non det, nisi tibi, Quid est autem quod tibi seruat, nisi se? Pete aliud si melius inueneris: se tibi seruat Deus. Auare, quid inhias cælo & terræ? Melior est qui fecit cælum & terram: ipsum visurus, ipsum habiturus es, Quæris vt tua sit illa villa, & transiens per illam dicis, Beatus

cuius eſt poſſeſſio iſta. Hoc quàm multi dicunt, qui tranſeunt per illam: & tamen cum dixerint tranſeuntes per illam, poſſunt caput agitare & ſuſpirare, nunquid & poſſidere? Sonat cupiditas, ſonat iniquitas: ſed non concupiſcas rem proximi tui. Beatus, inquis, cuius eſt villa illa, cuius eſt domus iſta, cuius eſt ager iſte. Compeſce iniquitatem, audi veritatem. Beata gens cuius eſt. Quid? Iam noſtis quid dicturus ſim. Ergo deſiderate vt habeatis, tunc demum beati eritis. Hac ſola re beati eritis: re meliore, quàm vos eſtis, meliores eritis. Deus eſt, inquã, melior te, qui fecit te. Beata gens, cuius eſt Dominus Deus eorum. Hoc ama, hoc poſſide: hoc cum vis, habebis, hoc gratis habebis. Beata gens, cuius eſt Dominus Deus eorũ. Noſter Deus. Cuius verò non eſt Deus? Non plane omnium eodem modo. Noſter magis, noſter qui viuimus de illo tanquam de pane noſtro. Ipſe ſit hæreditas noſtra, poſſeſſio noſtra. An fortè temere dicimus, faciendo nobis Deum poſſeſſionem, cum ſit Dominus, cum ſit creator?

tor? Non eſt iſta temeritas, affectus eſt deſiderij & dulcedo ſpei. Dicat ei anima omnino ſecura, dicat, Deus meus es tu: quia ipſe dicit animæ noſtræ, Salus tua ego ſum. Dicat, ſecura dicat: non faciet iniuriam, quum hoc dixerit, imò faciet ſi non dixerit. Arbores volebas habere, quibus beatus eſſes. Audi ſcripturam dicétem de ſapientia, Lignum vitæ eſt omnibus poſſidentibus eam. Ecce poſſeſſionem noſtram dixit eſſe ſapientiam, ſed ne putes ipſam ſapientiam (quia poſſeſſionem tuam dixit ſcriptura) aliquid eſſe quod ſit te inferius, ſequitur & adiungit. Et incũbentibus in eam velut in domo tuta. Ecce Dominus tuus factus eſt tibi quaſi baculus: ſecurus homo incumbit, quia ille non ſuccumbit. Dic ergo ſecurus. Nam poſſeſſio tua eſt: poſſidentibus eam ſcriptura dixit, impleuit fiducia dubitationem tuam. Dic ſecurus, ama ſecurus, ſpera ſecurus. Tua etiam illa verba ſint in Pſalmo, Dominus pars hæreditatis meæ. Ergo vnde beati erimus? Deum poſſidendo. Quid ergo? Nos poſſidebimus eum, & ille non nos

poſſide-

possidebit? Vnde ergo Isaias, Domine posside nos? Possidet ergo, & possidebitur, & totum propter nos. Vt enim nos ex illo beati simus, possidetur à nobis: vt autem ille beatus sit, non possidet nos. Et possidet nos, & possidetur à nobis, non ob aliud nisi vt nos beati simus.

Ex tractatu in Psalmum centesimum vigesimum septimum, super his verbis: Beati omnes qui timent Dominum qui ambulant in vijs eius, Labores fructuum tuorum manducabit, beatus es, & bene tibi erit.

CAP. VI.

Timor nondum castus præsentiam Domini, & pœnas timet, timore facit quicquid boni facit, non timore amittendi bonum illud, sed timore patiendi illud malum. Non timet ne perdat amplexus pulcherrimi sponsi, sed timet ne mittatur in gehennam. Bonus est & iste timor, vtilis est, non

tamen

tamen permanebit in seculū seculi:nōdum est illic castus permanens in seculum seculi. In quo est ille castus? Iam aliquid vos interrogo, quod vosmetipsos interrogetis. Si Deus veniés voce propria loqueretur nobis (quamquá nō taceat loqui per litteras suas) & diceret homini: Peccare vis, pecca: fac quicquid te delectat, quicquid amaueris in terra, tuū fiat: cui fueris iratus, intereat: quem rapere volueris, rapiatur: qué cœdere, cœdatur, qué damnare, damnetur: qué possidere, possideas. Nemo tibi resistat, nemo tibi dicat, quid facis? nemo, noli facere quod velis: nemo, quare fecisti? abundent tibi omnia ista terrena quæ concupisti, & viue in illis non vsque ad tempus, sed semper: faciē autem meam nunquā videbis. Fratres mei vnde ingemuistis, nisi quia iā natus est timor castus permanens in seculū seculi? Quare percussum est cor vestrū, si diceret Deus, faciem meā nunquā videbis? Ecce omni ista terrena felicitate, omnibus rebus abūdabis, circunfluent bona téporalia nō illa amittis, nō illa deseris, quid vis amplius?

amplius? Fleret quidé, gemeret timor castus, & diceret, Immò tollantur omnia, & facié tuam videā. Timor castus exclamaret de psalmo, & diceret, Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus. Timor castus exclamaret de alio psalmo, & diceret, Vnam petij à domino. Vide quomodo ardeat timor iste castus, amor verus, amor syncerus. Vnam petij à domino, hanc requiram. Quid? Vt inhabitem in domo domini per omnes dies vitæ meæ. Quid si propter terrenam felicitatem? Audi quòd sequitur, Vt contempler delectationem domini, & protegar à templo sancto eius. Id est esse templum eius, & protegi ab eo, hanc vnam petere à domino. Hanc vnam si petieritis, ad hāc vnam si cor vestrum exercueritis, & hoc solum amittere timueritis, nec inuidebitis felicitatibus terrenis, & illā felicitatem veram sperabitis, & eritis in eius corpore cui cantatur, Beati omnes qui timent dominū, qui ambulāt in vijs eius, Labores fructuum tuorum manducabis. O vos, o tu, vos multi qui

ti qui vnus eſtis, labores fructuũ tuorum manducabis. Quaſi peruerſe videtur dicere non intelligentibus: debuit enim dicere, fructum laborũ tuorum manducabis: multi enim manducant fructum laborum ſuorum. Laborant in vinea, ipſum laborem non mãducant, ſed quod de labore ipſorum naſcitur, manducant. Laborant circa arbores pomiferas, quis manducet labores? Nemo, inquam, ſed quod illæ arbores attulerint. Fructus laboris iucundat agricolam. Quid ſibi vult, labores fructuum tuorum manducabis? Modò labores habemus, fructus poſtea erit. Sed quia & ipſi labores non ſunt ſine gaudio propter ſpem, de qua paulò ante diximus, Spe gaudentes, in tribulatione patientes, modò nos ipſi labores noſtri iucundant, & lætos nos faciunt de ſpe. Si ergo labor noſter potuit manducari, & potuit iucundare: manducatus fructus ipſius laboris qualis erit? Manducabant labores ſuos, qui euntes ibant & flebant mittentes ſemina ſua. Quanto iucundiùs manducabunt fructus laborum, qui venientes

nientes venient cum exultatione portantes manipulos suos? Et vt noueritis fratres, quia manducatur labor iste, in superiore psalmo audistis dictum superbis, qui ante lucem volebant surgere, id est ante Christum, non per humilitatem, qua resurrexit Christus: dictum est illis, Surgite posteaquam sedistis, id est, humiliamini, & inde surgite, quia, & ille qui exaltatus est, humiliari venit propter vos Et quid dictum est? Qui manducatis panem doloris. Istæ est labor fructuum, panis doloris. Nisi enim manducaretur, non diceretur panis. Nisi autem haberet aliquam suauitatem panis iste, nemo illum munducaret cum tanta suauitate. Plorat in gemitu qui orat. Dulciores sunt lacrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum. Et audi flammam desiderij eorum, à quibus manducatur ipse panis, de quibus hic dicit, Qui manducatis panem doloris. Alio loco dicit amans iste (cuius vocem in psalmo plerunque agnoscimus) Factæ sunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte. Vnde factæ sunt lachrymæ panes?

nes? Dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus. Antequam enim videamus eum, qui nos dilexit, qui nobis pignus dedit, cui desponsati sumus, insultant nobis pagani, & dicunt: Vbi est quem colunt Christiani? Ostendāt nobis quem colunt. Ecce ego, inquit paganus, ostendo illis Deum meum, & ipsi ostendant mihi Deum suum. Dum tibi hoc dicit paganus, non inuenis quod illi ostendas, quia non est cui ostendas. Redis ergo, & plangis ad Deum, quia illi suspiras antequam eū videas, & desiderio ipsius gemis: & quia in ipsius desiderio ploras, dulces sunt & ipsæ lacrymæ, & pro cibo tibi erunt: quia factæ sunt tibi & ipsæ panes die ac nocte, dū dicitur tibi quotidie, vbi est Deus tuus? Sed veniet Deus tuus (de quo tibi dicitur, vbi est?) & absterget lacrymas: & ipse pro pane lacrymarum succedet, & te in æternū saginabit: quia erit tecum verbū Dei, quo pascuntur angeli. Interim modò labores fructuum, postea fructus laboris. Labores fructuum tuorū manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Beatus

es, de

es, de præſenti eſt: bene tibi erit, de futuro eſt. Cùm manducas labores fructuum tuorum, beatus es: cùm perueneris ad fructum laborum tuorum, bene tibi erit. Quid dixit? Nam ſi bene tibi erit, vtique beatus eris, & ſi beatus eris, bene vtique tibi erit. Sed intereſt inter ſpem, & rem. Si ſpes tam dulcis, quanto res dulcior erit?

Ex tractatu in Pſalmum trigeſimum quartum, ſuper his verbis: Anima mea exultabit in Domino, & delectabitur ſuper ſalutari eius.

CAP. VII.

ANima, inquit, mea exultabit in Domino, tanquam in eo, à quo audierit, Salus tua ego ſum, tanquam non quærens alias extrinſecus diuitias, tanquam non quærens circumfluere voluptatibus, boniſque terrenis, ſed Deum gratis amans, non ab illo volens accipere quod delectet, ſed ipſum ſolum ſibi proponés à quo delectetur.

lectetur. Quid enim melius Deo dabitur mihi? Amat me Deus. Omnino amat te Deus: Ecce ipſe tibi propoſuit, pete quod vis. Si tibi Imperator diceret: pete quod vis, quos tribunatus comitatusue ructares; quanta tibi proponeres & accipienda, & alijs largienda? Deo tibi dicente, pete quod vis, quid petiturus es? Excute mentẽ tuam, exere auaritiam tuam, protende quantum potes, & dilata cupiditatem tuam, non quicunque ſed omnipotens Deus dixit, pete quod vis. Si poſſeſſionum es amator, deſideraturus es totam terram, vt omnes qui naſcuntur, coloni tui aut ſerui tui ſint. Et quid quum totam terram poſſederis? Mare petiturus es, in quo viuere tamen non poteris: in hac auaritia te piſces ſuperabunt. Sed forte inſulas poſſidebis. Tranſcende & hæc: pete & aerem, quamuis volare non poſſis: porrige cupiditatem tuam vſque ad cælum, dic tuum eſſe ſolem, lunam, ſtellas: quia ille, qui fecit omnia dixit pete quod vis: tamen nihil inuenies carius, nihil inuenies melius, quàm ipſũ,

es, dc præſenti eſt: bene tibi erit, de fu turo eſt. Cùm manducas labores fru ctuum tuorum, beatus es: cùm perue- neris ad fructum laborum tuorum, be- ne tibi erit. Quid dixit? Nam ſi bene ti bi erit, vtique beatus eris, & ſi beatus eris, bene vtique tibi erit. Sed intereſt inter ſpem, & rem. Si ſpes tam dulcis, quanto res dulcior erit?

Ex tractatu in Pſalmum trigeſi- mum quartum, ſuper his verbis: Ani ma mea exultabit in Domino, & de- lectabitur ſuper ſalutari eius.

CAP. VII.

ANima, inquit, mea exultabit in Domino, tanquam in eo, à quo audierit, Salus tua ego ſum, tanquam non quærens alias extrinſecus diui- tias, tanquam non quærens circum- fluere voluptatibus boniſque terrenis, ſed Deum gratis amans, non ab illo volens accipere quod delectet, ſed ipſum ſolum ſibi proponés à quo de- lectetur.

lectetur. Quid enim melius Deo dabitur mihi? Amat me Deus. Omnino amat te Deus: Ecce ipse tibi proposuit, pete quod vis. Si tibi Imperator diceret: pete quod vis, quos tribunatus comitatusne ructares; quanta tibi proponeres & accipienda, & alijs largienda? Deo tibi dicente, pete quod vis, quid petiturus es? Excute mentē tuam, exere auaritiam tuam, protende quantum potes, & dilata cupiditatem tuam, non quicunque sed omnipotens Deus dixit, pete quod vis. Si possessionum es amator, desideraturus es totam terram, vt omnes qui nascuntur, coloni tui aut serui tui sint. Et quid quum totam terram possederis? Mare petiturus es, in quo viuere tamen non poteris: in hac auaritia te pisces superabunt. Sed forte insulas possidebis. Transcende & hæc: pete & aerem, quamuis volare non possis: porrige cupiditatem tuam vsque ad cælum, dic tuum esse solem, lunam, stellas: quia ille, qui fecit omnia dixit pete quod vis: tamen nihil inuenies carius, nihil inuenies melius, quàm ipsū,

qui fecit omnia. Ipſum pete qui fecit: & in illo & ab illo habebis omnia quæ fecit. Omnia cara ſunt, quia omnia pulchra ſunt: ſed quid illo pulchrius eſt? fortia ſunt: ſed quid illo fortius? Et nihil magis vult dare quã ſe. Si aliquid inueneris melius, pete. Si alia petieris, iniuriam facies illi, & damnum tibi: præponendo illi, quod fecit, quum velit ſeipſum tibi dare, qui fecit. In hoc amore dixit illa anima quædã, Nunquid ipſe eſt pars mea Domine? Id eſt, tu es pars mea, Eligant ſibi, qui volunt, quod poſſideant: faciant ſibi partes de rebus, pars mea tu es, te mihi elegi. Et iterum, Dominus pars hæreditatis meæ. Poſſideat te, vt poſſideas illum, eris prædium ipſius, eris domus ipſius. Poſſidet, vt proſit: poſſidetur: vt proſit. Nũquid vt aliquid ei tu proſis? Nam dixi Domino, Deus meus es tu: quoniam bonorum meorum non eges. Anima autem mea exultabit in Domino, & delectabitur ſuper ſalutare eius. Salutare Dei Chriſtus eſt. Quoniam viderunt oculi mei ſalutare tuum.

Ex

Ex tractatu in Psalmum septuagesimum secundum, super his verbis: Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Defecit cor meum & caro mea: Deus cordis mei, & pars mea, Deus in æternum.

CAP. VIII.

COmparauit voluntati suæ terrenæ præmium cæleste, quod accepturus est: vidit quid ibi sibi seruaretur: & cogitans & æstuans in cogitatione cuiusdam rei ineffabilis, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, non dixit, illud aut illud mihi est in cælo, sed quid mihi est in cælo? Quid est illud quod habeo in cælo? quantum est? quale est? quid est? Et cùm non transeat quod habeo in cælo, à te quid volui super terram? Seruas mihi tu (dicam vt possum, sed date veniam: accipite conatum meum, deuotionem nitendi, nam explicãdi nulla facultas est,) seruas inquit, mihi tu in cælo diuitias immor-

tales, teipsum: Et ego volui à te in terra, quod habent & impij, quod habent & mali, quod habent & facinorosi, pecuniam, aurum & argentum gemmas, familias, quod habent & scelerati multi, quod habent multæ fœminæ turpes, multi viri turpes? Hæc pro magno desideraui à Deo meo super terram, cùm seruet se mihi in cælo Deus meus? Quid enim mihi est in cælo? Ostendere habet ipsum quid. Defecit cor meum & caro mea, Deus cordis mei. Hoc ergo mihi est in cælo seruatum. Deus cordis mei, & pars mea deus meus. Quid est fratres? Inuenimus diuitias nostras: eligat sibi partes genus humanum. Videamus homines cupiditatum diuersitate dilaniari. Eligant alij militiam, alij aduocationem, alij diuersas variasque doctrinas, alij negotiationem, alij agri culturam: istas partes sibi faciant de rebus humanis, clamet populus Dei, Pars mea Deus meus. Non ad tempus pars mea, sed pars mea Deus in secula. Aurum etsi semper habeo, quid habeo? Deum si semper haberem, quàm

magnum bonum haberem Huc accedit quia Deus seipsum mihi promittit, & id me in æternum habiturum promittit. Tantum habeo, & nunquam non habeo. Magna felicitas, pars mea deus. Quamdiu? In secula. Quomodo? Ecce vide quomodo illum amauit? Fecit cor castum: Deus cordis mei & pars mea Deus in secula. Factum est cor castum, gratis iam amatur Deus: non ab illo petitur aliud præmium. Qui aliud præmium petit à Deo, & propterea vult seruire Deo, carius facit quod vult accipere, quàm ipsum à quo vult accipere. Quid ergo? nullum præmium Dei? Nullum, præter ipsum. Præmium Dei, ipse Deus est. Hoc amat, hoc diligit: si aliud dilexerit, non erit castus amor.

Ex tractatu quarto in Epistolam beati Ioannis Apostoli super his verbis: Scimus quia cùm apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est.

CAP. IX.

INtelligat charitas vestra. Magna res. Scimus, inquit, quia cùm apparuerit similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est. Iam attendite quid vocetur, est. Nostis quid vocetur, est? Qui vocatur, & non solùm vocatur, sed verè est, incommutabilis est, semper manet, mutari nescit, nulla ex parte corrumpitur: nec proficit, quia perfectus est nec deficit, quia perfectus est. Et quid est hoc? In principio erat verbum. Christum in forma Dei, verbum Dei, vnicum patris, æqualem patri, nō possunt videre mali: secundum id verò, quòd verbum caro factum est, potuerunt videre & mali, & in die iudicij videbunt etiam mali: quia sic veniet iudicaturus, quomodo venit iudicandus. Videbunt, sed formam serui formam Dei non videbunt, quia impij sunt. Ipse autem Dominus dicit, Beati mūdo corde, quoniam ipsi deum videbunt. Ergo visuri sumus quandā visionem, fratres, quam nec oculus vi-

dit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascendit: visiónem quandam præcellentem omnes pulchritudines terrenas, auri,argenti,nemorum,aut campo̊rum: visionem præcellentem pulchritudinem maris,& aeris, pulchritudinem solis,lunæ,stellarum; & angelorum: visionem Dei omnia pulchra superantem, quia ex ipso sunt omnia pulchra. Quid ergo erimus quando videbimus quod nobis promissum est? Similes ei erimus, quoniam videbimus eum,sicuti est. Quomodo potuit, lingua sonuit: cætera corde cogitentur, Quid enim vel ipse Ioannes dixit ad comparationẽ rei, quæ est,vel dici potest à nobis hominibus longè imparibus meritis ipsius? Redeamus ergo ad illã vnctionẽ,quæ intus docet ea, quę loqui non possumus: & quia modo videre non potestis,officium vestrum in desiderio sit.Tota vita boni Christiani,sanctum desiderium est. Quod desideras nondũ vides:sed desiderãdo capax efficeris: vt quũ venerit quod videas,implearis.Sicut enim si velles implere aliquem sinum, & nosti quàm

 magnum

magnum eſt quod dabitur, extendis ſinum vel ſacci, vel vtris, vel alicuius rei, noſti quantum miſſurus es, & vides quia anguſtus eſt ſinus, extendendo facis capaciorem: ſic Deus differendo extendit deſiderium, deſiderando extenditur animus, extendendo fit capax. Deſideremus ergo fratres, quia implendi ſumus. Hæc eſt vita noſtra, vt deſiderando exerceamur. Tantum autem nos exercet ſanctum deſideriũ, quantum deſideria noſtra amputauerimus ab amore ſeculi. Exinani quod implendum eſt: bono implendus es, fundé malum. Puta quia melle te vult implere Deus: ſi aceto plenus es, vbi mel pones? Fundamentum eſt id, quod portat vas, mundandum eſt ipſum vas. Mundandum eſt (etſi cum labore, cum tritura) vt fiat aptum cuidam rei, mel dicamus, aurum dicamus, vinum dicamus, quicquid dixerimus, quicquid volumus dicere, quod dici non poteſt, Deus vocatur. Et quid dicimus quando dicimus, Deus? quid dicimus? In duabus iſtis ſyllabis intelligitur totum, quod expectamus. Quicquid ergo

dicere

dicere valuimus, infra eſt: extendamus nos in eum, vt cum venerit, impleat nos. Similes ei erimus, quoniam videbimus eum, ſicuti eſt.

Ex tractatu in Pſalmum vigeſimum ſextum, ſuper his verbis: Vnã petij à Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ: vt videam voluptatem Domini.

CAP. X,

VNam, inquit, petij à Domino. fœminino genere appellauit quoddam beneficium, tanqnam diceret, vnã petitionem. Videamus quid petit, qui nihil timet. Magna ſecuritas cordis. Vultis nihil timere? Hanc vnam petite, quam vnam petit, qui nihil timet, aut quam petit, vt nihil timeat. Vnam, inquit, petij à Domino hanc requiram. Hoc hic agitur ab eis, qui bene ambulant. Quid eſt hoc? quæ eſt illa vna? Vt inhabitem in domo Domini

per

per omnes dies vitæ meæ. Hæc est vna. Domus enim ea dicitur, ubi semper manebimus. In ista peregrinatione dicitur domus, sed tamen proprie tabernaculum appellatur. Tabernaculum peregrinantium, & quodammodo militantium, & aduersus hostes pugnantium est. Quando ergo tabernaculum est in hac uita, manifestum est, quia est & hostis. Nam inde dicuntur contubernales, quia simul habent tabernacula, & nostis hoc nomen esse militantium. Ergo hic tabernaculum, ibi domus. Sed tabernaculum interdum per abusionem uicinitatis dicitur domus, & domus aliquando secundum eundé modum dicitur tabernaculum: propriè tamen illa domus, hoc tabernaculum. Quid autem acturi simus in illa domo, habes euidenter expressisse alterum psalmum, Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Hac iste (si dicendú est) cupiditate ardens, & amore isto æstuans, desiderat omnes dies uitę suę in domo Domini habitare, in domo Domini omnes dies uitæ suæ agere, non quasi finiendos,

dos,sed æternos. Sic enim dicuntur dies,quomodo anni,de quibus dictum est. Et anni tui non deficient. Nam dies uitæ æternæ,unus dies est sine occasu Hoc ergo dixit ad Dominum,Cōcupiui hanc,unam petij,hanc requirā. Et quasi diceremus ei, Et quid ibi facturus es? quæ ibi delectatio tua? quod aduocamentum cordis? quæ illæ deliciæ? Vnde gaudia suppetent? Non enim ibi perdurabis, nisi felix eris. Felicitas autem illa unde succedit? Habemus enim hic felicitates diuersas generis humani, & miser quisque dicitur,dum subtrahitur illi,quod amat. Amant ergo homines diuersas res, & quando quisque quod amat habere uidetur, felix uocatur.Vere autem felix est, non si id habet,quod amat,sed si id amet, quod amandum est. Multi enim miseri sunt magis habendo quod amant, quàm carendo. Amando enim res noxias, miseri: habendo sunt miseriores. Et propitius Deus,cum malè amamus, negat quod amamus: iratus autem dat amanti quod male amat. Quia ergo in istis terrenis habitationibus

tionibus, diuersis delicijs & voluptatibus homines oblectantur, & vnusquisque in ea vult domo habitare, vbi non habeat, quod offendat animum, & habeat multa, quæ delectent; si autem subtrahantur ea, quæ delectabant, vult homo inde migrare: interrogemus quasi curiosius & dicat iste, quid nos, quid ipse acturus est in ista domo, vbi cupit, & optat, & desiderat, & hanc vnam petit à Domino, habitare per omnes dies vitæ suæ? Quid ibi ages, quæso te? Quid est quod desideras? Audi quid. Vt contempler delectationem domini. Ecce quod amo, ecce quare volo habitare in domo domini per omnes dies vitæ meæ. Habet ibi magnum spectaculum, delectationem ipsius domini contemplari. Vult finita nocte sua, hærere in luce ipsius. Tunc enim erit mane nostrum nocte transacta. Vnde alio loco Psalmus dicit, Manè astabo tibi, & contemplabor te. Modò ideo non contemplor, quia cecidi: tūc astabo tibi, & contemplabor. Hæc vox humana est. Cecidit enim homo: & nō mitteretur qui erigeret, nisi cecidissemus,

ſemus. Nos cecidimus, ille deſcendit. Ille aſcendit, nos leuamur: quia nemo aſcendit, niſi qui deſcendit. Qui ruit, leuatur: qui deſcendit, aſcendit. Et nõ ideo deſperemus, quia ille ſolus aſcendit, leuat enim nos, ad quos cadentes deſcendit: & ſtabimus, & contemplabimur, & magna delectatione perfruemur. Ecce dixi hoc, & exclamaſtis deſiderio cuiuſdam ſpeciei nondum viſæ. Excedat cor veſtrum omnia viſa, & excedat intentio vniuerſas cogitationes veſtras prodeuntes ex carne, eductas à ſenſibus carnis, & imaginatas neſcio quo phantaſmate. Totum ab animo reijcite, quicquid occurrerit, negate. Cognoſcite infirmitatem cordis veſtri: & quicquid occurrerit, quod cogitare poſſitis: dicite, non eſt illud, non enim ſi illud eſſet, mihi iam occurriſſet. Ita deſiderabitis quoddam bonum. Quale bonum? Omnis boni bonum, vnde omne bonum: bonum cui non addatur quid ſit, niſi ipſum bonum. Dicitur enim bonus homo, & bonus ager, & bona domus, & bonum animal, & bona arbor, & bonum corpus, &

pus, & bona anima. Adiunxisti toties, quoties dixisti bonum. Bonum simplex, ipsum bonum, quo cuncta sunt bona, ipsum bonum, ex quo cũcta sunt bona, ipsa est delectatio Domini: hanc contemplabimur. Iam uidete, fratres, si uos delectant bona ista, quæ appellantur bona, si uos delectant bona, quæ non sunt per se bona (omnia enim mutabilia non per se bona) qualis erit contemplatio boni incommutabilis, æterni, semper eodem modo manẽtis? Quandoquidem ista quæ dicuntur bona, nullo pacto nos delectarent, nisi essent bona: nec alio pacto essent bona, nisi ab illo essent, qui simpliciter bonus est. Ecce quare habitare uolo, inquit in domo Domini per omnes dies uitæ meæ. Dixi uobis quare: ut contempler delectationem Domini.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum vigesimũ sextum, super his uerbis, Circuiui & immolaui in tabernaculo eius hostiam iubilationis, cantabo & psalmum dicam Domino.

Exaudi Domine vocem meam, qua clamaui ad te, miserere mei & exaudi me. Tibi dixit cor meum, quæsiui vultum tuum, vultum tuum Domine requiram.

CAP. XI.

IMmolamus hostiam iubilationis, immolamus hostiam lætitiæ, hostiam gratulationis, hostiam gratiarum actionis, quæ uerbis explicari non potest. Immolamus autem ubi? In ipso tabernaculo eius, in sancta ecclesia. Quid ergo immolamus? Abundantissimum & inenarrabile gaudium, nullis uerbis, uoce ineffabili. Hæc est hostia iubilationis. Vnde quæsita, unde inuenta est? Circumeundo. Circuiui, inquit, & immolaui in tabernaculo eius hostiam iubilationis. Circuiuerat animus tuus per uniuersam creaturam, undique tibi clamabat creatura, Deus me fecit. Quicquid te delectauerit in arte, artificem commendat: magisque (si circumeas vniuersa) considera-

ratio concipit artificis laudem. Vides cælos: magna opera Dei sunt. Vides terram Deus fecit semina innumera, diuersitates germinum, multitudinem animaliũ. Circumi adhuc cælos vsque ad terram, nihil relinquas: vndique omnia tibi resonant conditorem. Et ipsæ species creaturarum voces sunt quædam creatorem laudantium. Quis autem explicet laudibus vniuersam creaturam? Quis illam explicet laudibus? Quis dignē laudet cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt? Et ista quidem visibilia. Quis digne laudet angelos, sedes, dominationes, principatus, & potestates? Quis dignè laudet hoc ipsum, quod in nobis viget: corporis mouens membra, sensu exercens tam multa, memoria tam multa complectens, intellectu tam multa discernens: quis dignè laudet? At si in istis creaturis Dei sic laborat humanus sermo, in creatore quid agit, nisi quòd sola restat, sermone deficiente, iubilatio? Circuiui & immolaui in tabernaculo eius hostiam iubilationis: cantabo, & psallam domino. Securi
erimus,

erimus,& securi cantabimus, & securi psallemus, quum contemplabimur delectationem domini, in illa incorruptione, quando absorbebitur mors in uictoria. Modò quid? Quia iam dicta sunt gaudia illa, quæ habebimus, cùm acceperimus illam unam petitionem: modo quid? Exaudi Domine uocem meam. Gemamus modò, oremus modò. Gemitus non est nisi miserorum, oratio non est nisi indigentium. Transiet oratio, succedet laudatio: transiet fletus, succedet gaudium Interim modò, quando in diebus malorum nostrorum sumus, nō cesset oratio nostra ad Deū, à quo unam illam petamus, & ab ipsa petitione non desistamus, donec ad eā, illo donante ac perducente, perueniamus. Exaudi Domine orationem meā, qua clamaui ad te: miserere mei, & exaudi me. Vnam illam petit, tam diu rogans, flens, gemens: non petit nisi unam. Finiuit omnes cupiditates, remansit illa una, quam petit. Audi, quia hanc petit. Tibi dixit cor meum, quæsiui uultum tuum. Hoc est ergo quod paulò ante dixit, Vt contempler dele-

ctationem Domini. Si gaudium nostrū in isto sole esset, non cor nostrum diceret, Quæsiui vultum tuum Domine, sed oculi corporis nostri illum quærerent. Cor nostrum cui dicit, Quæsiui vultum tuum, nisi ei, qui pertinet ad oculum cordis? Lucem illam quærunt oculi carnis: lucem illam quærunt oculi cordis. Sed vis illam lucem, quæ videtur oculis cordis, videre (quia ipsa lux Deus est, Deus enim lux est, ait Ioannes, & tenebræ in eo non sunt vllæ) vis ergo videre illam lucem? Munda oculum vnde videtur. Beati enim mundo corde, quia ipsi Deum videbunt. Tibi dixit cor meum quæsiui vultum tuum, vultū tuum Domine requiram. Vnā petij à Domino hāc requirā. O quomodo se fixit in ista vna petitione. Vis impetrare? Aliud noli petere, vni suffice, quia vna tibi sufficiet.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum vigesimum sextum, super his verbis: Credo videre bona Domini in terra viuētium. Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor

tuum,

tuum, & sustine Dominum.

CAP. XII.

REdit ad illam vnam, post pericula, post labores, post difficultates, inter manus persequentium & tribulantium æstuans, anhelans, laborans, & firmus, & certus illo suscipiente, illo adiuuante, illo ducente, illo regente: tamen post illum circuitum & iubilationem exultans gaudio, & gemens in laboribus suspirauit ad extremum, & ait, Credo videre bona Domini in terra viuentium. O bona domini dulcia, immortalia, incomparabilia, sempiterna, incommutabilia: & quando vos videbo, bona domini? Credo videre, sed non in terra morientium Credo videre bona domini in terra viuentium. Eruet me dominus de terra morientiũ, qui propter me dignatus est suscipere terram morientium, & mori inter manus morientium. Eruet me Dominus de terra morientium. Credo videre bona domini in terra viuentium. Suspirans dixit, laborãs dixit, pericli-

tans dixit,inter magnam turbam tentationum, sed tamen sperans de misericordia. Audiamus & vocem domini desuper exhortantis nos, & consolantis nos, illius vocem, quem habemus pro patre & matre,qui nos dereliquerunt,illius vocem audiamus. Audiuit enim gemitus nostros, vidit suspiria nostra, intuitus est desiderium nostrũ, & vnam petitionem nostram,vnam postulationem per aduocatum Christum libenter accepit: & donec peragamus istam peregrinationem (quia dilaturus est, non ablaturus quod promisit nobis) dixit nobis,Sustine Dominum. Non sustinebis mendacem,nõ eum,qui poterit falli,non eum, qui non est inuenturus quod det. Omnipotens promisit,certus promisit, verax promisit. Sustine Dominum, viriliter age. Noli dissolui, ne sis inter eos, quibus dicitur:Veh his: qui perdiderunt sustinentiam.Sustine Dominũ. Omnibus nobis dicitur,& vni homini dicitur Vnus sumus in Christo, corpus Christi sumus,qui vnã illã desideramus,qui vnã illam petimus, qui in istis diebus ma-

lorum

lorum nostrorũ ingemiscimus, qui credimus nos uisuros bona Domini in terra uiuentium: nobis omnibus, qui unus in uno sumus, dicitur: Sustine Dominum, uiriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. Sustinendo Dominum, habebis eum, habebis quem sustinebis. Aliud desidera si maius, si melius, si suauius inueneris.

Ex tractatu in Psalmum quadragesimum primum, super his verbis, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontem aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deũ viuum quando veniã & apparebo ante faciẽ Dei? Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, Vbi est Deus tuus: Hæc recordatus sum, & effudi super me animã meã.

CAP. XIII.

Eia fratres auiditatem meam capite, desiderium hoc meum commu-

nicate: ſimul amemus, ſimul in hac ſiti exardeſcamus, ſimul ad fontem intelligendi curramus. Deſideremus ergo velut ceruus fontem: præter illum fontem, quem propter remiſſioné peccatorum deſiderant baptizandi, nos iam baptizati deſideremus illum fontem, de quo ſcriptura alia dicit, Quoniam apud te eſt fons vitæ. Ipſe enim fons & lumen eſt. Quoniam in lumine tuo, inquit, videbimus lumen. Si & fons eſt, & lumen eſt, meritò & intellectus eſt: quia & ſatiat animam auidam ſcientia, & omnis qui intelligit luce quadam non corporali, non carnali, non exteriore, ſed interiore illuſtratur. Eſt ergo fratres quædam lux intus, quam non habent, qui non intelligunt. Vnde iam eos, qui deſiderant hunc fontem vitæ, & inde aliquid carpunt, alloquitur Apoſtolus obſecrans, & dicit, Vt iam non ambuletis, ſicut & gentes ambulant in vanitate mentis ſuæ, obſcurati intelligentia, alienati à via Dei per ignorantiam, quæ eſt in illis propter cæcitatem cordis ipſorum. Si illi obſcurati ſunt

ti sunt intelligentia, id est, quia non intelligunt, obscurantur: ergo qui intelligunt, illuminantur. Curre ad fontes: desidera aquarum fontes. Apud Deum est fons vitæ, & insiccabilis fons: in illius luce lumen inobscurabile. Lumen hoc desidera, quendam fontem, quoddam lumen, quale non norunt oculi tui: cui lumini videndo oculus interior præparatur, cui fonti hauriendo sitis interior inardescit. Curre ad fontem: desidera fontem; sed noli vtcumque, noli vt qualecunque animal currere, vt ceruus currere. Quid est vt ceruus? Non sit tarditas in currendo, impiger curre, impiger desidera fontem. Sitiuit anima mea ad Deum viuum. Quod dixi, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus, hoc iterum dico. Sitiuit anima mea ad Deum viuum. Quid sitiuit anima mea ad Deum viuum? Quid sitiuit? Quando veniam & apparebo ante faciem Dei. Hoc est, quod sitio, venire, & apparere. Sitio in peregrinatione, sitio in cursu, satiabo

ſatiabor in aduentu. Sed quando veniam? Et quod citius eſt Deo, tardum eſt deſiderio. Quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Ex illo deſiderio eſt, & hoc, quod clamabatur alibi, Vnam petij à Domino, hāc requiram, vt inhabitem in domo Domini per omnes dies vitæ meæ. Quare hoc? Vt contempler, inquit, delectationem Domini Quando veniam, & apparebo ante faciem Domini? Interim dum meditor, dum curro, dum in via ſum, antequam veniam, antequam appaream, fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi per ſingulos dies, Vbi eſt Deus tuus? Fuerunt mihi, inquit, lacrymæ meæ non amaritudo, ſed panes ſuaues erant ipſę lacrymæ ſitienti mihi illum fontem: quem quia bibere nondum poteram: auidius meas lacrymas manducabam. Nō enim dixit, factæ ſunt mihi lacrymæ meæ potus, ne ipſas deſideraſſe videretur ſicut fontes aquarum: ſed ſeruata, inquit, illa ſiti, qua rapior, ſeruata, illa ſiti, qua inardeſco ad fontes aquarum, panes mihi factæ ſunt lacrymæ meæ, dum

dum differor, & vtique manducando lacrymas meas, sine dubio plus sitio ad fontes. Die quippe ac nocte factæ sunt mihi lacrymæ meæ panes. Cibum istum, qui panis dicitur, die comedunt homines, nocte dormiunt, panis autem lacrymarum & die & nocte comeditur: siue totum tempus accipias diē & noctem; siue diem intelligas pro huius seculi prosperitate, noctem verò pro huius seculi aduersitate. Siue, inquit, in prosperis rebus seculi, siue in aduersis rebus seculi, ego desiderij lacrymas fundo, ego desiderij mei auiditatem non desero. Et quando in mundo bene est, mihi male est, quousque appaream ante faciem Dei. Quid ergo contradicis? Quasi gratulari me cogis, si aliqua huius seculi prosperitas arriserit? Nonne deceptoria est? nonne fluxa, caduca, mortalis? nonne temporalis, volatica, transitoria? nonne plus habet deceptionis quàm delectationis? Cur ergo non & in ipsa fiant lacrymæ meæ panes? Siquidem & quando felicitas seculi circumfulget, quamdiu sumus in corpore peregrinamur à Domino.

Domino. Et dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus? Quid? Paganus si hoc mihi dicat, nonne illi & ego possum dicere: Vbi est Deus tuus? Deum quippe suum digito ostendit. Intendit enim digitum ad aliquem lapidem, & dicit? Ecce Deus meus: vbi est Deus tuus? Cùm lapidem irrisero, & erubuerit qui demonstrauit, tollit oculos à lapide, suspicit cęlum, & forte in solem digitum intendens, iterum dicit: Ecce Deus meus, vbi est Deus tuus? Inuenit ille quod ostenderet oculis carnis: ego autem non quasi non habeo quem ostendam, sed nõ habet ille oculos quibus ostendam. Potuit enim ille oculis corporis mei ostẽdere Deũ suum solem: quibus ego oculis eius ostendam solis creatorem? Veruntamen audiendo quotidie, Vbi est Deus tuus, & in lachrymis meis quotidianis pastus, die ac nocte meditatus sum quod audiui, Vbi est Deus tuus? Quæsiui etiam ego ipse Deum meum: vt si possem, non tantum crederem, sed aliquid & viderem. Video enim quæ fecerit Deus meus, non autem video

ipsum

ipſum Deum meum, qui fecit hæc. Sed quoniam ſicut ceruus deſidero fontes aquarum, & eſt apud Deum fons vitæ, & in intellectu ſcriptus eſt hic Pſalmus; & inuiſibilia Dei per ea, quæ facta ſunt, intellecta conſpiciuntur, quid agam, vt inueniam Deum meum? Conſiderabo terram, facta eſt terra. Eſt magna pulchritudo terrarum, ſed habet artificem. Magna miracula ſunt ſeminum atque gignentium, ſed habent iſta omnia creatorem. Attendo magnitudinem circumfuſi maris, ſtupeo, miror, artificem quæro: cælum ſuſpicio & pulchritudinem ſyderum, admiror ſplendorem ſolis exercitio diei ſufficientem, lunam nocturnas tenebras conſolantem, mira ſunt hæc, laudanda ſunt hæc, vel etiam ſtupenda ſunt hæc, neque enim terrena, ſed etiam cæleſtia ſunt hæc: nondum ibi ſtat ſitis mea. Hæc miror, hæc laudo: ſed eum, qui fecit hæc, ſitio. Redeo ad meipſum, & quis ſim etiam ipſe, qui talia quæro, perſcrutor: inuenio me habere corpus & animã, vnum quod re-

gam,

gam, aliud quo regar, corpus ſeruire, animam imperare. Diſcerno animam melius eſſe aliquid quàm corpus, ipsũ inquiſitorem talium rerum non corpus, ſed animam video: & tamen hæc omnia, quæ colluſtraui, per corpus ea me colluſtraſſe cognoſco. Terram laudabam, oculis cognoueram: cælum, ſydera, ſolem, lunamque laudabam: oculis cognoueram. Oculi membra carnis ſunt, feneſtræ ſunt mentis: interior eſt, qui per has videt: quando cogitatione aliqua abſens eſt, fruſtra patent. Deus meus, qui fecit hæc, quæ oculis video, non iſtis oculis eſt inquirendus. Aliquid etiã per ſeipſum animus conſpicit, quod nõ per oculos ſentiat, quaſi colores & lucem: non per aures, quaſi cantum & ſonum: non per nares, quaſi odorum ſuauitatem: non per palatum & linguam, quaſi ſaporem: non per totum corpus quaſi duritiam, & mollitiem; rigorem, atque feruorem; aſperitatem, lenitatemque. Videamus quòd neque color ſit neque ſonus, neque odor, neque ſapor, neque calor, aut frigus, aut duritia, aut mollities.

Dicatur ergo mihi quem colorem habeat ſapientia? Cùm cogitamus iuſtitiam (cuius pulchritudine intus in ipſa cogitatione fruimur? quid tanquam ſonus ad aures, quid tanquam vapor ſurgit ad nares? quid odori infertur? quid manu tractatur? Et delectat, & intus eſt, & pulchra eſt, & laudatur, & videtur: & ſi in tenebris ſunt oculi iſti, animus illius luce perfruitur. Quid eſt illud, quod Tobias videbat, quando videnti filio cæcus conſilium vitę dabat? Eſt ergo aliquid quod animus ipſe corporis dominator, rector, habitator videt, quod non per oculos corporis ſentit, non per aures, non per nares, non per palatum, non per corporis tactum, ſed per ſeipſum: & vtique melius eſt prorſus quod videt per ſeipſum, quàm quod per ſeruū ſuum. Seipſum enim per ſeipſum videt: & animus ipſe, vt norit ſe, videt ſe: nec vt videat ſe, corporalium oculorum quærit auxilium: immò verò ab omnibus corporis ſenſibus, tanquam impedientibus & perſtrepentibus abſtrahit ſe à ſe, vt videat ſe in ſe, vt no-

uerit se apud se. Sed nunquid aliquid tale Deus ipse est, qualis est animus? Non quidem uideri Deus nisi animo potest: nec tamen ita vt animus videri potest. Aliquid enim quærit animus iste quod Deus est, de quo illi non insultent qui dicunt, Vbi est Deus tuus? Aliquam quærit incommutabilem veritatem, & sine defectu substantiam. Non est talis ipse animus: deficit, proficit, nouit, ignorat, meminit, obliuiscitur, modò illud vult, modò non vult. Ista mutabilitas non cadit in Deum. Si dixero, mutabilis est Deus, insultabunt mihi qui dicunt, Vbi est Deus tuus? Quærens ergo Deum meum in rebus visibilibus & corporalibus, & non inueniens: quærens eius substantiam in meipso (quasi aliquid tale ipsa sit, qualis ego sum) neque ibi inueniens, aliquid super animam esse sentio Deum meam. Ergo vt eum tangerem, hæc meditatus sum, & effudi super me animam meam. Quando anima mea contingeret quod super animam meam quæritur, nisi anima mea super seipsam effunderetur? Si enim in seipsa

in seipsa remaneret, nihil aliud quàm se videret. Et cùm se videret, non vtique Deum suum videret. Dicant iam insultatores mei: Vbi est Deus tuus? dicant: ego quamdiu non video, quamdiu differor, manducabo die ac nocte lacrymas meas. Dicant illi adhuc, Vbi est Deus tuus? Quæro ego Deum meum in omni corpore siue terrestri, siue cælesti, & non inuenio. Volens cognoscere substantiam eius, quæro etiã in anima mea, nec ibi inuenio. Meditatus sum tamen in inquisitione Dei mei, & per ea quæ facta sunt, inuisibilia Dei mei cupiens intellecta conspicere, effudi super me animam meam: Et iam non restat, quem tangam, nisi Deum meum. Ibi enim domus Dei mei. Super animam meam Deus meus habitat: inde me prospicit, inde me creauit, inde me gubernat, inde mihi consulit, inde me excitat, inde me vocat, inde me dirigit, inde me ducit, inde me perducit.

Ex eode[illegible] tractatu in ipsum Psalmum quadragesimum primum, [illegible]

per his verbis: Transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei, in voce exultationis & confessionis soni festiuitatem celebrantis. Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Domino, quoniam adhuc confitebor illi: salutare vultus mei, & Deus meus.

CAP. XIIII.

TAbernaculum eius in terra, Ecclesia est adhuc peregrina. Extra locum tabernaculi quærens Deum meum errabo. In locum tabernaculi ingrediar o, admirabilis tabernaculi, vsque ad domum Dei. Iam multa admiror in tabernaculo: tabernaculum enim in terra, homines sunt fideles. Admiror in eis membrorum ipsorum obsequium: quia non in eis regnat peccatum ad obediendum desiderijs eius, nec exhibent membra sua arma iniquitatis peccato, sed exhibent se Deo

viuo

viuo in bonis operibus: animæ seruienti Deo, membra corporalia militare admiror. Respicio & ipsam animam obedientem Deo, distribuentem opera actus sui, frenantem cupiditates, pellentem ignorantiam, extendentem se ad omnia aspera & dura toleranda, iustitiam & charitatem impendentem cęteris. Miror & istas virtutes in anima, sed adhuc in loco tabernaculi ambulo. Transeo & hæc: quamuis admirabile mihi sit tabernaculum, stupeo cùm peruenio vsque ad domum Dei. Ecce iste dum miratur membra tabernaculi, perductus est ad domũ Dei. Percepit quandam dulcedinem, sequẽdo interiorem nescio quam & occultam voluptatem, tanquam de domo Dei sonaret suauiter aliquod organũ. Et quum ille ambularet in tabernaculo, audito quodam interiore sono, ductus dulcedine, sequens quod sonabat, abstrahens se ab omni strepitu carnis & sanguinis, peruenit vsque ad domum Dei. Nam viam suam, & ductum suum sic ipse commemorat, quasi diceremus ei, Miraris tabernaculum in hac

terra, quomodo peruenisti ad secretum domus Dei? In voce, inquit, exultationis, & confessionis, soni festiuitatem celebrantis. Festa cùm hic homines celebrant suæ luxuriæ, consuetudinem habent constituere organa ante domos suas, aut ponere symphoniã, vel quæcunque musica ad luxuriam seruientia & illicientia: & vbi audita fuerint hæc, quid dicimus qui transimus? Quid hic agitur? Et respondetur nobis, aliqua esse festa. Natalitia, inquit, celebrantur: nuptiæ hic sunt: vt non videantur inepta illa cantica, sed excusetur festiuitate luxuria. In domo Dei festiuitas sempiterna est. Non enim aliquid ibi celebratur, & transit. Festum sempiternum, chorus angelorum, vultus præsens Dei, lætitia sine defectu. Et dies hic festus ita est, vt nec aperiatur initio, nec fine claudatur. De illa æterna & perpetua festiuitate sonat nescio quid canorum & dulce auribus cordis, sed si non perstrepat mundus. Ambulanti in hoc admirabili tabernaculo Dei, & miracula Dei in redemptione fidelium cõsideranti,

ſideranti, mulcet aurem ſonus feſtiuitatis illius, & rapit ceruum ad fontes aquarum. Sed quia fratres, quamdiu ſumus in corpore hoc, peregrinamur à Domino, & corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem: etſi vtcunque nebulis diffugatis ambulando per deſiderium, ad hunc ſonum peruenerimus interdum, vt aliquid de illa domo Dei nitendo capiamus: onere tamen quodam infirmitatis noſtræ ad conſueta recidimus, & ad ſolita iſta delabimur. Et quomodo ibi inueneramus, vnde gauderemus: ſic hic non deerit, vnde gemamus. Etenim ceruus iſte manducās die ac nocte lacrymas ſuas, raptus deſiderio ad fontes aquarum, ad interiorem ſcilicet dulcedinem dei, effundens ſuper ſe animam ſuam, vt tangeret quod eſt ſuper animam ſuam, ambulans in loco tabernaculi admirabilis vſque ad domum Dei, & ita ductus interioris intelligibilis ſoni iucunditate vt omnia exteriora contemneret, & in interiora raperetur

tur:adhuc tamen homo eſt, adhuc hic gemit, adhuc carnem fragilem portat, adhuc inter ſcandala huius mundi periclitatur. Reſpexit ergo ad ſe tanquam inde veniens, & ait ſibi conſtituto inter has triſtitias, & comparans hæc illis, ad quę videnda ingreſſus eſt, & poſt quæ viſa egreſſus eſt. Quare, inquit, triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Ecce iam quadam interiore dulcedine lætati ſumus: ecce acie mentis aliquid incommutabile, ſuperſtrictim & raptim videre potuimus: quare adhuc conturbas me? quare adhuc triſtis es? Non enim dubitas de Deo tuo? Nunquid enim non eſt quod dicas tibi contra illos, qui dicunt, Vbi eſt Deus tuus? Iam aliquid incommutabile perſenſiſti, quare adhuc conturbas me? Spera in Domino. Quaſi reſponderit illi anima eius in ſilentio, Quare conturbo te, niſi quia nondum ſum ibi, vbi eſt dulce illud, quo ſic rapta ſum quaſi per tranſitum? Nunquid iam bibo de fonte illo nihil metuens? iam nullum ſcandalum pertimeſco? iam de cupiditatibus omnibus, tanquam edo-

mitis victisque secura sum? Nonne aduersus me diabolus vigilat hostis meus? Nonne laqueos mihi quotidie deceptionis intendit? Non vis vt conturbem te posita in seculo, & peregrina adhuc à domo Dei mei? Respondet ergo conturbanti se animę suæ, & quasi rationem reddenti perturbationis suæ, propter mala quibus abundat hic mundus: respondet & dicit. Spera in Domino. Interim, inquit, habita in spe. Spes enim quæ videtur, non est spes. Si autem quod non videmus, speramus, per patientiã expectamus. Spera in Domino, quoniam confitebor illi. Quid ei confiteberis? Salutare vultus mei Deus meus. A me mihi salus esse non potest? hoc dicam, hoc confitebor: salutare vultus mei Deus meus. Erimus in domo Dei videntes sine fine, & sine fine laudantes eum, cui dictum est, Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Hoc nondum est, quia nondum est salus, quæ promittitur, sed confitebor Domino meo in spe, & dicam illi, Salus vultus mei Deus meus. Spe enim
 salui

salui facti sumus. Spes autem, quæ videtur, non est spes. Perseuera ergo vt peruenias, perseuera donec veniat salus. Audi ipsum Deum tuum, de interiore tibi loquentem: Sustine Dominum, & viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum, quoniam qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

Ex tractatu in Psalmum sexagesimum quartum, super his verbis: Te decet hymnus Deus in Sion.

CAP. XV.

DVas ciuitates faciunt duo amores. Hierusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi. Interroget ergo se quisque quid amet, & inueniet vnde sit ciuis: & si se inuenerit ciuem Babyloniç, extirpet cupiditatē, plantet charitatem si autē se inuenerit ciuem Hierusalem, toleret captiuitatē, speret libertatem. Iam audiamus, & cantemus, & desideremus Hierusalem, vnde

vnde ciues sumus. Et quæ gaudia cantantur nobis? Quomodo in nobis reformatur amor ciuitatis nostræ, quam diuturna peregrinatione obliti fueramus? Misit inde ad nos epistolas pater noster, ministrauit nobis scripturas Deus, quibus epistolis fieret in nobis redeundi desiderium: quia peregrinationem nostram diligendo, ad hostes faciem posueramus, & dorsum ad patriam. Quid ergo hic cantatur? Te decet hymnus Deus in Sion. Patria illa est Sion, ipsa est Hierusalem quæ Sion, Et huius nominis interpretationem nosse debetis. Sicut Hierusalem interpretatur visio pacis, ita Sion speculatio, id est visio & cõtemplatio. Nescio quod magnũ spectaculum nobis promittitur, & hoc ipse Deus est, qui condidit ciuitatem Pulchra & decora ciuitas, pulchrioré habet conditoré. Te decet hymnus Deus, inquit. Sed vbi? In Siõ. Etenim quisq; cùm cœperit innouari, iã corde in Hierusalé cantat, dicente Apostolo, cõuersatio nostra in cælis est. In carne enim ambulantes, inquit, non secundum

carnem militamus. Iam desiderio ibi sumus, iam spem in illam terram, quasi anchoram præmisimus, ne in isto mari turbati naufragaremus. Quemadmodū ergo de naui, quæ in anchoris est, recte dicimus, quod iam in terra sit, adhuc tamen fluctuat, sed in terram quodammodo educta est, contra ventos & contra tempestates: sic contra tentationes huius peregrinationis nostræ, spes nostra fundata in illa ciuitate Hierusalem facit nos non abripi in saxa. Qui ergo secundum hanc spem cantat, ibi cantat, ergo dicat, Te decet hymnus Deus in Sion. In Sion non in Babylone. Sed modò ibi es, adhuc in Babylone es. Ibi, inquit, sum. Ibi sum carne, non corde. Vnde canto non ibi: non enim carne canto, sed corde. Carnem quidem sonantem audiunt & ciues Babyloniæ, cordis autem sonum audit conditor Hierusalem. Vnde dicit Apostolus, exhortans ipsos ciues ad amatoria quædam cantica & desideria redeundi ad illam pulcherrimā ciuitatem visionem pacis, Cantantes, inquit, & psallentes in cordibus ve-
stris

ſtris Domino. Quid eſt cantantes in cordibus veſtris? Ne inde cantetis, vnde eſtis in Babylonia: ſed inde cantate, vnde ſurſum habitatis. Ergo te decet hymnus Deus in Sion non in Babylonia. Qui cantant in Babylonia? Ciues Babyloniæ: ipſi hymnum Dei non decenter cantant.

Ex eodem tractatu in ipſum Pſalmum ſexageſimum quartum, ſuper his verbis: Replebimur in bonis domus tuæ, ſanctum eſt templum tuũ, mirabile in æquitate.

CAP. XVI.

QVæ ſunt, bona domus Dei? Fratres conſtituamus nobis aliquam domum diuitem, proponamus quantis bonis referta ſit, quàm copioſa ſit, vaſa quàm multa ibi aurea & argentea, quantum familiæ, quantum iumentorum & animalium, ipſa denique domus quàm delectet picturis, marmore, laquearibus, columnis, ſpatijs, cubilibus:

bus: ecce desiderantur talia, sed adhuc ex confusione Babyloniæ. Amputa omnia ista desideria ò ciuis Hierusalem, amputa: si vis redire, non te delectet captiuitas. Sed iam cœpisti exire, noli retro respicere, noli remanere in via. Non desunt adhuc hostes, qui tibi persuadeant captiuitatem & peregrinationem. Iam non præualeant super te sermones iniquorum. Domum Dei desidera, & bona eius domus desidera: sed noli talia, qualia soles desiderare vel in domo tua, vel in domo vicini tui, vel in domo patroni tui. Aliud quidem est bonum domus illius. Quid opus est vt nos dicamus quæ sunt bona domus illius? Ipse indicet qui cantat exiens de Babylonia Replebimur, inquit, in bonis domus tuæ. Quæ sunt bona ista? Erexeramus fortasse cor ad aurum, ad argentum, & cætera pretiosa: noli talia quærere, ista premunt, non leuant. Hic ergo iam bona illa Hierusalem, bona illa domus domini, bona illa templi Domini meditemur: quia quæ domus Domini, ea ipsa templum Domini est. Replebimur in bonis

bonis domus tuæ : ſanctum eſt templum tuum, mirabile in iuſtitia. Iſta ſunt bona domus illius. Non dixit, templum ſanctum tuum, mirabile in columnis, mirabile in marmoribus, mirabile in tectis auratis, ſed mirabile in iuſtitia. Habes foris oculos, vnde videas marmora & aurum : intus eſt oculus, vnde videatur pulchritudo iuſtitiæ. Intus, inquam, eſt oculus, vnde videatur pulchritudo iuſtitiæ. Si nulla eſt pulchritudo iuſtitiæ, vnde amatur iuſtus ſenex? Quid affert in corpore quod oculos delectet? Curua affert membra, frontem rugatam, caput canis albatum, imbecillitatem vndique querelis plenam. Sed forte quia tuos oculos non delectat ſenex iſte decrepitus, aures tuas delectat. Quibus vocibus? Quo cantu? Et ſi forte adoleſcens bene cantauit, omnia cum ætate defecerunt. An forte ſonus verborum eius delectat aures tuas, qui verba vix plene enunciat lapſis dentibus? Tamen ſi iuſtus eſt, ſi alienum non concupiſcit, ſi de ſuo, quod habet, erogat indigen-

indigentibus, si bene monet, & rectum sapit, si integre credit, si paratus est pro fide veritatis etiam ipsa confracta membra impendere, (multi enim martyres etiam senes) Vnde illum amamus, quid in eo bonum videmus oculis carnis? Nihil. Quædam ergo est pulchritudo iustitiæ, quam videmus oculis cordis, & amamus, & exardescimus. Quid tam multum dilexerunt homines in ipsis martyribus, cùm eorum membra bestiæ laniarent? Nonne cùm sanguis fœdaret omnia, cum morsibus beluinis viscera funderentur, nihil habebant oculi, nisi quod horreret? Quid ibi erat quod amaretur, nisi quia erat in illa fœditate dilaniatorum membrorum, integra pulchritudo iustitiæ? Ista sunt bona domus Dei, his te para satiari. Sed vt inde satieris cùm perueneris: hoc te oportet esurire & sitire cum peregrinaris: hoc siti, hoc esuri, quia ipsa erunt bona Dei. Audi illum regem, cui ista dicuntur, qui venit vt te reducat, & se tibi fecit viam. Quid dicit? Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. San-

ctum templum tuum mirabile in iustitia. Et ipsum templum fratres nolite præter vos cogitare. Amate iustitiam, & vos estis templum Dei.

Ex tractatu in Psalmum septuagesimum sextum, super his verbis. Cogitaui dies antiquos, et annos æternos in mente habui.

CAP. XVII.

QVi sunt anni æterni? Magna cogitatio. Videte quid sibi velit ista cogitatio nisi magnum silentium ab omni forinsecus strepitu, ab omni rerum humanarum tumultu. Intus requiescat qui cogitare vult istos annos æternos. Nunquid anni, in quibus sumus, æterni sunt, aut in quibus fuerūt maiores nostri, aut in quibus futuri sunt posteri nostri? Absit, vt æterni existimentur. Quid enim de his annis manet? Ecce loquendo dicimus, hoc anno. Et quid tenemus de hoc anno, præter vnum diem, in quo sumus? Nā supe-

ſuperiores dies anni huius iam tranſie runt nec tenẽtur:futuri autem nondũ venerũt. In vno die ſumus,& dicimus hoc anno:immò dic, hodie, ſi aliquid præſens vis dicere, Nam de toto anno quid præſens tenes? Quicquid de illo præteritũ eſt,iam nõ eſt:quicquid de illo futurũ eſt,nondum eſt. Quomodo hoc anno? Corrige locutionem,hodie dic,& verum dicis. Hodie iam dicamus. Rurſus & hoc attende, quia cùm dicis hodie,horæ matutinæ tranſierũt, horæ futuræ nondum venerunt. Et hoc ergo corrige: hac hora dic Et de iſta hora quid tenes? Momenta eius quædam iam tranſierunt: quæ futura ſunt, nondum venerunt. Hoc momento dic. Quo momento? Dum ſyllabas loquor, ſi duas ſyllabas dicam, altera non ſonat, niſi cum alia tranſierit.Ipſa denique vna ſyllaba, ſi duas litteras habeat,non ſonat poſterior littera, niſi prior abierit. Quid ergo tenemus de his annis? Anni iſti mutabiles ſunt.Anni æterni cogitandi ſunt,anni qui ſtant qui non venientibus,& abeuntibus diebus peraguntur:

anni

anni de quibus alio ſcriptura dicit Deo, Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Hos annos iſte tranſiliens, non in garrulitate forinſecus, ſed in ſuo ſilentio cogitauit.

Alio loco ipſe pater Auguſtinus exponens hæc verba pſalmiſtæ, Melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia, ſic ait.

Atria illa ſunt, in quæ ſuſpirabat, in quæ deficiebat dicens, Deſiderat & deficit anima mea in atria tua. Melior ibi eſt dies vna ſuper millia dierum. Millia dierum deſiderant homines, & multum volunt viuere: contemnant millia dierum, deſiderent vnum diem, qui non habet ortum, neque occaſum. Vnum diem, diem ſempiternum, cui non cedit heſternus, quem non vrget craſtinus. Ipſe vnus dies deſideretur à nobis. Quid nobis eſt cum millibus dierum? Imus à millibus dierum ad vnum diem: ad vnum diem feſtinemus

Ex tractatu in Psalmum octogesimum tertium, super his verbis: Beati qui habitant in domo tua Domine: in secula seculorum laudabunt te: beatus vir, cuius est susceptio eius abs te.

CAP. XVIII.

POsitus inter tentationes, positus inter pressuras, positus in torcularibus, suspirans in superna promissa, iam præmeditatur gaudia futura. Beati, inquit, qui habitant in domo tua. Vnde beati? Quid habituri? Quid acturi? Omnes, qui beati dicuntur in terra, habent aliquid, & agunt aliquid. Beatus est homo ille, qui tot prædijs, tanta familia, tanto auro & argento beatus dicitur. Beatus est: ad illos honores peruenit, ad proconsulatum, ad præfecturam agendam. Beatus ergo dicitur aut habendo, aut agendo. Vnde autem ibi beati? quid habituri? quid acturi? Quid habituri iam suprà dixi,

Beati qui habitant in domo tua. Domum tuam si habueris, pauper es: Domum Dei si habueris, diues es. In domo tua timebis latrones, domui Dei murus ipse Deus est. Beati ergo qui habitant in domo tua. Possident Hierusalem cælestem, sine angustia, sine pressura, sine diuersitate & diuisione limitum: omnes habẽt eã, & singuli habẽt totã. Magnæ illę diuitię: non angustat frater fratrẽ: nulla ibi indigentia est. Quid ergo ibi sunt acturi? Omniũ enim actionũ humanarũ mater est necessitas. Ecce modò quòd loquor & disputo, necessitas parit. Nũquid ibi talis disputatio erit, quæ quasi doceat ignaros, quę quasi cõmoneat obliuiosos? Aut verò in illa patria Euangelium recitabitur, vbi ipsum Dei verbũ contemplabimur? Ergo quia dixit iste desiderans & suspirans ex voce nostra, quid habituri simus in illa patria, cui suspiramus, & ait, Beati qui habitant in domo tua: & dicat quid acturi simus: In secula seculorum laudabunt te. Hoc erit totum negotium nostrum, sine defectu alleluia. Non vobis fratres vi-

tur:adhuc tamen homo est, adhuc hic gemit; adhuc carnem fragilem portat, adhuc inter scandala huius mundi periclitatur. Respexit ergo ad se tanquam inde veniens, & ait sibi constituto inter has tristitias, & comparans hæc illis, ad quę videnda ingressus est, & post quæ visa egressus est. Quare, inquit, tristis es anima mea, & quare conturbas me? Ecce iam quadam interiore dulcedine lætati sumus: ecce acie mentis aliquid incommutabile, superstrictim & raptim videre potuimus: quare adhuc conturbas me? quare adhuc tristis es? Non enim dubitas de Deo tuo? Nunquid enim non est quod dicas tibi contra illos, qui dicunt, Vbi est Deus tuus? Iam aliquid incommutabile persensisti, quare adhuc conturbas me? Spera in Domino Quasi responderit illi anima eius in silentio, Quare conturbo te. nisi quia nondum sum ibi, vbi est dulce illud, quo sic rapta sum: quasi per transitum? Nunquid iam bibo de fonte illo nihil metuens? iam nullum scandalum pertimesco? iam de cupiditatibus omnibus, tanquam edomitis

mitis victisque secura sum? Nonne aduersus me diabolus vigilat hostis meus? Nonne laqueos mihi quotidie deceptionis intendit? Non vis vt cõturbem te posita in seculo, & peregrina adhuc à domo Dei mei? Respondet ergo conturbanti se animę suæ, & quasi rationem reddenti perturbationis suæ, propter mala quibus abundat hic mundus: respondet & dicit. Spera in Domino. Interim, inquit, habita in spe. Spes enim quæ videtur, non est spes. Si autem quod non videmus, speramus, per patientiã expectamus. Spera in Domino, quoniam confitebor illi. Quid ei confiteberis? Salutare vultus mei Deus meus. A me mihi salus esse non potest? hoc dicam, hoc confitebor: salutarę vultus mei Deus meus. Erimus in domo Dei videntes sine fine, & sine fine laudantes eum, cui dictum est, Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Hoc nondum est, quia nondum est salus, quæ promittitur, sed confitebor Domino meo in spe, & dicam illi, Salus vultus mei Deus meus. Spe enim

salui facti sumus. Spes autem, quæ videtur, non est spes. Perseuera ergo vt peruenias, perseuera donec veniat salus. Audi ipsum Deum tuum, de interiore tibi loquentem: Sustine Dominum, & viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum, quoniam qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

Ex tractatu in Psalmum sexagesimum quartum, super his verbis: Te decet hymnus Deus in Sion.

CAP. XV.

DVas ciuitates faciunt duo amores. Hierusalem facit amor Dei, Babyloniam facit amor seculi. Interroget ergo se quisque quid amet, & inueniet vnde sit ciuis: & si se inuenerit ciuem Babyloniç, extirpet cupiditatẽ, plantet charitatem si autẽ se inuenerit ciuem Hierusalem, toleret captiuitatẽ, speret libertatem. Iam audiamus, & cantemus, & desideremus Hierusalem,

vnde ciues sumus. Et quæ gaudia cantantur nobis? Quomodo in nobis reformatur amor ciuitatis nostræ, quam diuturna peregrinatione obliti fueramus? Misit inde ad nos epistolas pater noster, ministrauit nobis scripturas Deus, quibus epistolis fieret in nobis redeundi desiderium: quia peregrinationem nostram diligendo, ad hostes faciem posueramus, & dorsum ad patriam. Quid ergo hic cantatur? Te decet hymnus Deus in Sion. Patria illa est Sion, ipsa est Hierusalem quæ Sion, Et huius nominis interpretationem nosse debetis. Sicut Hierusalem interpretatur visio pacis, ita Sion speculatio, id est visio & cõtemplatio. Nescio quod magnũ spectaculum nobis promittitur, & hoc ipse Deus est, qui condidit ciuitatem Pulchra & decora ciuitas, pulchrioré habet conditoré. Te decet hymnus Deus, inquit. Sed vbi? In Siõ. Etenim quisq; cùm cœperit innouari, iã corde in Hierusalé cantat, dicente Apostolo, cõuersatio nostra in cælis est. In carne enim ambulantes, inquit, non secundum
 carnem

carnem militamus. Iam desiderio ibi sumus, iam spem in illam terram, quasi anchoram præmisimus, ne in isto mari turbati naufragaremus. Quemadmodũ ergo de naui, quæ in anchoris est, recte dicimus, quod iam in terra sit, adhuc tamen fluctuat, sed in terram quodammodo educta est, contra ventos & contra tempestates: sic contra tentationes huius peregrinationis nostræ, spes nostra fundata in illa ciuitate Hierusalem facit nos non abripi in saxa. Qui ergo secundum hanc spem cantat, ibi cantat, ergo dicat, Te decet hymnus Deus in Sion. In Sion non in Babylone. Sed modò ibi es, adhuc in Babylone es, ibi, inquit, sum. Ibi sum carne, non corde. Vnde canto non ibi: non enim carne canto, sed corde. Carnem quidem sonantem audiunt & ciues Babyloniæ, cordis autem sonum audit conditor Hierusalem. Vnde dicit Apostolus, exhortans ipsos ciues ad amatoria quædam cantica & desideria redeundi ad illam pulcherrimã ciuitatem visionem pacis, Cantantes, inquit, & psallentes in cordibus ve-

stris

ſtris Domino. Quid eſt cantantes in cordibus veſtris? Ne inde cantetis, vnde eſtis in Babylonia: ſed inde cantate, vnde ſurſum habitatis. Ergo te decet hymnus Deus in Sion non in Babylonia. Qui cantant in Babylonia? Ciues Babyloniæ: ipſi hymnum Dei non decenter cantant.

Ex eodem tractatu in ipſum Pſalmum ſexageſimum quartum, ſuper his verbis: Replebimur in bonis domus tuæ, ſanctum eſt templum tuũ, mirabile in æquitate.

CAP. XVI.

QVæ ſunt, bona domus Dei? Fratres conſtituamus nobis aliquam domum diuitem, proponamus quantis bonis referta ſit, quàm copioſa ſit, vaſa quàm multa ibi aurea & argentea, quantum familiæ, quantum iumentorum & animalium, ipſa denique domus quàm delectet picturis, marmore, laquearibus, columnis, ſpatijs, cubilibus:

bus: ecce desiderantur talia, sed adhuc ex confusione Babyloniæ. Amputa omnia ista desideria ò ciuis Hierusalem, amputa: si vis redire, non te delectet captiuitas. Sed iam cœpisti exire, noli retro respicere, noli remanere in via. Non desunt adhuc hostes, qui tibi persuadeant captiuitatem & peregrinationem. Iam non præualeant super te sermones iniquorum. Domum Dei desidera, & bona eius domus desidera: sed noli talia, qualia soles desiderare vel in domo tua, vel in domo vicini tui, vel in domo patroni tui. Aliud quidem est bonum domus illius. Quid opus est vt nos dicamus quæ sunt bona domus illius? Ipse indicet qui cantat exiens de Babylonia. Replebimur, inquit, in bonis domus tuæ. Quæ sunt bona ista? Erexeramus fortasse cor ad aurum, ad argentum, & cætera pretiosa: noli talia quærere, ista premunt, non leuant. Hic ergo iam bona illa Hierusalem, bona illa domus domini, bona illa templi Domini meditemur: quia quæ domus Domini, ea ipsa templum Domini est. Replebimur in
bonis

bonis domus tuæ : ſanctum eſt templum tuum, mirabile in iuſtitia. Iſta ſunt bona domus illius. Non dixit, templum ſanctum tuum, mirabile in columnis, mirabile in marmoribus, mirabile in tectis auratis, ſed mirabile in iuſtitia. Habes foris oculos, vnde videas marmora & aurum : intus eſt oculus, vnde videatur pulchritudo iuſtitiæ. Intus, inquam, eſt oculus, vnde videatur pulchritudo iuſtitiæ. Si nulla eſt pulchritudo iuſtitiæ, vnde amatur iuſtus ſenex? Quid affert in corpore quod oculos delectet? Curua affert membra, frontem rugatam, caput canis albatum, imbecillitatem vndique querelis plenam. Sed forte quia tuos oculos non delectat ſenex iſte decrepitus, aures tuas delectat. Quibus vocibus? Quo cantu? Et ſi forte adoleſcens bene cantauit, omnia cum ætate defecerunt. An forte ſonus verborum eius delectat aures tuas, qui verba vix plene enunciat lapſis dentibus? Tamen ſi iuſtus eſt, ſi alienum non concupiſcit, ſi de ſuo, quod habet, erogat indigen-

indigentibus, si bene monet, & rectum sapit, si integre credit, si paratus est pro fide veritatis etiam ipsa confracta membra impendere, (multi enim martyres etiam senes) Vnde illum amamus, quid in eo bonum videmus oculis carnis? Nihil. Quædam ergo est pulchritudo iustitiæ, quam videmus oculis cordis, & amamus, & exardescimus. Quid tam multum dilexerunt homines in ipsis martyribus, cùm eorum membra bestiæ laniarent? Nonne cùm sanguis fœdaret omnia, cum morsibus beluinis viscera funderentur, nihil habebant oculi, nisi quod horreret? Quid ibi erat quod amaretur, nisi quia erat in illa fœditate dilaniatorum membrorum, integra pulchritudo iustitiæ? Ista sunt bona domus Dei, his te para satiari. Sed vt inde satieris cùm perueneris: hoc te oportet esurire & sitire cum peregrinaris: hoc siti, hoc esuri, quia ipsa erunt bona Dei. Audi illum regem, cui ista dicuntur, qui venit vt te reducat, & se tibi fecit viam. Quid dicit? Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. San-

ctum templum tuum mirabile in iustitia. Et ipsum templum fratres nolite præter vos cogitare. Amate iustitiam, & vos estis templum Dei.

Ex tractatu in Psalmum septuagesimum sextum, super his verbis: Cogitaui dies antiquos, et annos æternos in mente habui.

CAP. XVII.

QVi sunt anni æterni? Magna cogitatio. Videte quid sibi velit ista cogitatio nisi magnum silentium ab omni forinsecus strepitu, ab omni rerum humanarum tumultu. Intus requiescat qui cogitare vult istos annos æternos. Nunquid anni, in quibus sumus, æterni sunt, aut in quibus fuerũt maiores nostri, aut in quibus futuri sunt posteri nostri? Absit, vt æterni existimentur. Quid enim de his annis manet? Ecce loquendo dicimus, hoc anno. Et quid tenemus de hoc anno, præter vnum diem, in quo sumus? Nã

supe-

ſuperiores dies anni huius iam tranſie runt nec tenētur:futuri autem nondū venerūt. In vno die ſumus,& dicimus hoc anno:immò dic, hodie , ſi aliquid præſens vis dicere, Nam de toto anno quid præſens tenes ? Quicquid de illo præteritū eſt,iam nō eſt:quicquid de illo futurū eſt,nondum eſt. Quomodo hoc anno ? Corrige locutionem,hodie dic,& verum dicis. Hodie iam dicamus . Rurſus & hoc attende, quia cùm dicis hodie,horæ matutinæ tranſierunt , horæ futuræ nondum venerunt . Et hoc ergo corrige : hac hora dic Et de iſta hora quid tenes ? Momenta eius quædam iam tranſierunt : quæ futura ſunt, nondum venerunt. Hoc momento dic . Quo momento ? Dum ſyllabas loquor , ſi duas ſyllabas dicam , altera non ſonat, niſi cum alia tranſierit.Ipſa denique vna ſyllaba, ſi duas litteras habeat,non ſonat poſterior littera , niſi prior abierit . Quid ergo tenemus de his annis ? Anni iſti mutabiles ſunt.Anni æterni cogitandi ſunt,anni qui ſtant qui non venientibus,& abeuntibus diebus peraguntur:

anni

anni de quibus alio ſcriptura dicit Deo, Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficient. Hos annos iſte tranſiliens, non in garrulitate forinſecus, ſed in ſuo ſilentio cogitauit.

Alio loco ipſe pater Auguſtinus exponens hæc verba pſalmiſtæ, Melior eſt dies vna in atrÿs tuis ſuper millia, ſic ait.

Atria illa ſunt, in quæ ſuſpirabat, in quæ deficiebat dicens, Deſiderat & deficit anima mea in atria tua. Melior ibi eſt dies vna ſuper millia dierum. Millia dierum deſiderant homines, & multum volunt viuere: contemnant millia dierum, deſiderent vnum diem, qui non habet ortum, neque occaſum. Vnum diem, diem ſempiternum, cui non cedit heſternus, quem non vrget craſtinus. Ipſe vnus dies deſideretur à nobis. Quid nobis eſt cum millibus dierum? Imus à millibus dierum ad vnum diem: ad vnum diem feſtinemus

Beati qui habitant in domo tua. Domum tuam si habueris, pauper es: Domum Dei si habueris, diues es. In domo tua timebis latrones, domui Dei murus ipse Deus est. Beati ergo qui habitant in domo tua. Possident Hierusalem cælestem, sine angustia, sine pressura, sine diuersitate & diuisione limitum: omnes habēt eā, & singuli habēt totā. Magnæ illę diuitię: non angustat frater fratrē: nulla ibi indigentia est. Quid ergo ibi sunt acturi? Omniū enim actionū humanarū mater est necessitas. Ecce modò quòd loquor & disputo, necessitas parit. Nūquid ibi talis disputatio erit, quæ quasi doceat ignaros, quę quasi cōmoneat obliuiosos? Aut verò in illa patria Euangelium recitabitur, vbi ipsum Dei verbū contemplabimur? Ergo quia dixit iste desiderans & suspirans ex voce nostra, quid habituri simus in illa patria, cui suspiramus, & ait, Beati qui habitant in domo tua: & dicat quid acturi simus: In secula seculorum laudabunt te. Hoc erit totum negotium nostrum, sine defectu alleluia. Non vobis fratres vi-

deatur quasi fastidium ibi futurum: quia si modò hoc diu dicatis non duratis, ab illo gaudio necessitas vos auertit. Ecce quantum nos delectat, quod non videtur. Et si tanta alacritate in ipsa pressura, & fragilitate carnis laudamus quod credimus, quomodo laudabimus quod videbimus? Cum absorpta fuerit mors in victoria, cum mortale hoc induerit immortalitatem, & corruptibile hoc induerit incorruptionem, nemo dicet, diu steti: nemo dicet, diu ieiunaui, diu vigilaui. Stabilitas enim magna ibi: & ipsa immortalitas iam corporis nostri suspendetur in contemplatione Dei. Et si modò verbum hoc, quod vobis erogamus, tam diu fragilitatem carnis nostræ stantem tenet: quid nobis faciet illud gaudium? Quomodo nos mutabit? Similes enim ei erimus, quoniã videbimus eum, sicuti est. Iã similes illi, quando deficiemus? quo auertemur? Securi ergo simus fratres, non nos satiabit nisi laus Dei. Si deficias ab amore, deficies à laude: si autem amor sempiternus erit (quia illa insatiabilis pulchritudo

chritudo

chritudo erit) noli timere ne non possis semper laudare, quem semper poteris amare. Ergo beati, qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Huic vitæ suspiremus. Sed quomodo illuc veniemus? Beatus vir, cuius est susceptio eius abs te Domine. Intellexit vbi esset, quia per fragilitatem carnis suæ ad illam beatitudinem volare non posset Circumspexit pondera sua, quia dicitur alio loco, Corpus enim quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Spiritus sursum vocat, pondus carnis deorsum reuocat. Inter duos conatus suspensionis & ponderis colluctatio quædam est: & ipsa colluctatio ad pressuram pertinet torcularis. Audi ipsam luctam de torculari ab Apostolo expressam, qui & ipse ibi conterebatur, ibi premebatur, Condelector, inquit, legi Dei secundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati;

quæ eſt in membris meis. Magna lu-
ĉta, & euadendi magna deſperatio,
niſi ſubueniat id, quod de conſequen-
ti ait, Infelix ego homo, quis me libe
rabit de corpore mortis huius? Gratia
dei per Ieſum Chriſtum dominum no-
ſtrum. Ergo & iſte in hoc pſalmo vi-
dit illa gaudia, cogitauit animo, Beati
qui habitant in domo tua Domine, in
ſecula ſeculorum laudabunt te. Sed
quis illuc aſcendet? Quid faciam de
carnis pondere? Condelector legi Dei
ſecundum interiorem hominem: ſed
quid faciam? quomodo volabo? quo-
modo perueniam? Video enim aliam
legem in membris meis repugnantem
legi mentis meæ. Dixit ſe infelicem &
addidit, Quis me liberabit de corpo-
re mortis huius, vt inhabitẽ in domo
Domini, & in ſecula ſeculorum laudem
eum? Quis me liberabit? Gratia Dei
per Ieſum Chriſtum dominum noſtrũ.
Sicut ergo in verbis Apoſtoli illi dif-
ficultati, & quaſi inextricabili luctæ
ſubuenit quod ſubiecit, gratia Dei
per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrũ:
ſic & hic cum ſuſpiraret flammanti
deſide-

desiderio in domum Dei, & in illas laudes Dei, considerata grauedine corporis sui, & mole carnis suæ & desperatione quadam suborta, rursus in spe euigilauit, & ait, Beatus vir cuius est susceptio eius abs te Domine.

Ex tractatu in Psalmum octogesimum quartum, super his verbis: Ostende nobis Domine misericordiam tuam, & salutare tuum da nobis.

CAP. XIX.

FElix est, cui ostendit Deus misericordiam suam. Ostendendo enim illi misericordiam suam, persuadet illi, quia quicquid boni habet ipse homo, non habet nisi ab illo: quia omne bonum nostrum ipse est. Et quum viderit homo quicquid boni habet, non se habere à se, sed a Deo suo, videt quia totum quod in se laudatur, de misericordia Dei est, non de meritis suis. Et videndo ista non superbit: nõ superbiendo, non extollitur: nõ se extollendo

tollendo, non cadit; non cadendo, ſtat; ſtando inhęret; inhærendo manet; manendo perfruitur, & lætatur in Domino Deo ſuo. Erunt illi diliciæ, ipſe qui fecit illum: & delicias ipſas nemo corrumpit, nemo interpellat, nemo aufert. Quis potens minabitur auferre? Quis vicinus malus, quis latro, quis inſidiator tibi tollit Deum? Et poteſt tibi tollere totum, quod poſſides corpore, non tibi tollit eum, quem poſſides corde. Ipſa eſt miſericordia, quam vtinam Deus oſtendat nobis. Oſtende nobis domine miſericordiam tuam, & ſalutare tuum da nobis. Chriſtum tuum da nobis: in illo enim eſt miſericordia tua. Dicamus illi & nos, da nobis Chriſtum tuum. Iam quidem dedit nobis Chriſtum ſuum, adhuc tamen illi dicamus, Da nobis Chriſtum tuum, quia dicimus illi, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Et quis eſt panis noſter, niſi ipſe qui dixit, Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi? Dicamus illi, Da nobis Chriſtum tuum Dedit enim nobis Chriſtum, ſed hominem quem noui-

mus:

mus : dedit hominem, cum ipſum nobis daturus eſt Deum . Hominibus enim hominem dedit, quia talem illum hominibus dedit, qualis poſſet capi ab hominibus . Deum enim Chriſtum nullus hominum capere poterat. Factus eſt hominibus homo, ſeruauit ſe Deum dijs. An forte arroganter dixi? Reuera arroganter, niſi ipſe dixiſſet, Ego dixi Dij eſtis, & filij altiſſimi omnes. Ad hanc ipſam adoptionem reuocamur, vt efficiamur filij Dei. Iam quidem ſumus, ſed per fidem. Sumus quidem, ſed in ſpe : nondum ſumus in re. Spe enim ſalui facti ſumus, ſicut dicit Apoſtolus, Spes autem quæ videtur, non eſt ſpes : quod enim videt quis, quid ſperat? Si autem quod non videmus ſperamus, per patientiam expectamus. Quid enim expectamus per patientiam, niſi videre quod credimus? Modò enim credimus quod non videmus : permanendo in eo quod credentes non videmus, merebimur videre quod credimus. Propterea Ioãnes in Epiſtola ſua quid ait? Dilectiſſimi, filij Dei ſumus, ſed non-

dum apparuit quid erimus. Quis non exultaret, si subito nescio cui peregrinanti & ignoranti genus suum, patienti aliquam egestatem & ærumnam, & in labore constituto diceretur, Filius senatoris es, pater tuus amplo patrimonio gaudet re vera, reuoco te ad patrē tuum? Quali gaudio exultaret, si hoc non fallax promissor diceret? Venit ergo non fallax Apostolus Christi & ait, Quid est quod de vobis speratis? Quid est quod vos affligitis & mœrore conteritis? Quid est quod concupiscentias vestras sequendo, in egestate istarum voluptatum conteri vultis? Habetis patrem, habetis patriā, habetis patrimonium Quis est iste pater? Dilectissimi filij Dei sumus. Quare ergo nondum vidémus patrem nostrum? Quia nondum apparuit quid erimus. Iam sumus, sed in spe: nam quid erimus nondum apparuit. Et quid erimus? Scimus, inquit, quia cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est. Sed hoc de patrę dixit: de filio autem Domino nostro Iesu Christo forte non dixit: & nos videndo patrem, non viden do fi-

do filium erimus beati? Ipſum audi Chriſtum, Qui me videt, videt & patrem. Cum enim vnus Deus videtur, trinitas videtur, pater & filius & ſpiritus ſanctus. Audi expreſſius, quia ipſius filij viſio, tribuet nobis beatitudinem, & nihil intereſt inter viſionem ipſius, & viſionem patris: ipſe ait in Euangelio, Qui diligit me, mādata mea cuſtodit, & ego diligam illum, & oſtendam meipſum illi. Loquebatur ille, & dicebat, Oſtendam meipſum illi. Quare? Non erat ipſe qui loquebatur? Sed carnem caro videbat, diuinitatem caro non videbat. Ad hoc autem caro carnem vidit, vt per fidem cor mundaretur, vnde Deus videretur. Dictum eſt enim de Domino, Fide mundans corda eorum. Et dixit ipſe Dominus, Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Ergo ſi premiſit oſtendere ſe nobis qualis eſt pulchritudo eius? Fratres cogitate omnia iſta, quæ videtis pulchra, quæ amatis, ipſe fecit. Si hæc pulchra ſunt, quid eſt ipſe. Ergo ex iſtis, quæ hic amamus, illum magis deſideremus: & contemnentes iſta, illū diliga-

diligamus: vt ipsa dilectione per fidem cor mundemus, & mundatum cor nostrum inueniat aspectus illius. Lux quæ nobis ostendetur, sanos debet inuenire: hoc agit modò fides. Hoc ergo modo diximus, Et salutare tuum da nobis. Da nobis Christum tuum, nouerimus Christum tuum, videamus Christum tuum: nó quomodo illũ viderunt Iudæi, & crucifixerunt, sed quo modo illum vident Angeli, & gaudẽt.

Ex tractatu in Psalmum octogesimum quintum, super his verbis: Tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me.

CAP. XX.

Adiuuisti, inquit, me in certamine, & consolatus es me in tristitia: nemo enim consolationem quærit, nisi qui est, in miseria. Regio ista scandalorum est, & tentationum, & omnium malorum: vt gemamus hic, & mereamur gaudere ibi: hic tribulari, & consolari

ſolari ibi,& dicere, Quoniã ecce exemiſti oculos meos à lacrymis, pedes meos à ruina, quoniam placebo domimino in regione viuorum. Iſta regio mortuorum eſt. Tranſit regio mortuorum, venit regio viuorum. In regione mortuorum labor, dolor, timor, tribulatio, tentatio, gemitus, ſuſpirium. Hic falſo felices, vere infelices: quia falſa felicitas, vera miſeria eſt. Qui verò ſe agnoſcit in vera eſſe miſeria, erit etiam in vera felicitate. Et tamen nũc quia miſer es, Dominum audi dicentẽ, Beati lugentes. O beati lugentes. Nihil tam coniunctum miſeriæ, quàm luctus. nihil tam remotum & contrariũ miſeriæ, quàm beatitudo. Tu dicis lugentes, & tu dicis beatos? Intelligite, inquam, quod dico. beatos dico lugentes. Quare beati? In ſpe. Quare lugentes? In re. Etenim lugẽt in morte iſta, in tribulationibus iſtis, in peregrinatione iſta. Et quia agnoſcunt ſe eſſe in iſta miſeria, & gemũt, beati ſunt. Cõtriſtatus eſt beatus Cyprianus ĩ paſſione modo cõſolatus eſt in corona. Quã tráſierit gemitus noſter, omnes vna voce, in

ce, in vno populo, in vna patria conso labimur, millia millium coniunctæ psal lentibus angelis, & choris cælestium potestatum in vna ciuitate viuētium. Quis ibi gemit? Quis ibi suspirat? Quis ibi laborat? Quis ibi eget? Quis ibi misericordiam præbet? Quis ibi frangit panem esurienti, vbi omnes pane iustitiæ saginantur? Nemo ibi tibi dicit, hospitē suscipe: peregrinus ibi nemo est, omnes in patria sua viuunt. Nemo tibi dicit, cōcorda amicos tuos litigātes: in pace sempiterna Dei vultu perfruuntur. Nemo tibi dicit, Visita ægrotū: sanitas immortalitasq; permanet. Nemo tibi dicit, Sepeli mortuum: omnes in vita æterna erunt (essant opera misericordiæ, quia miseria ibi non inuenitur Et quid ibi faciemus? Forte opera necessitatis erunt ista, quæ hic sunt modò, seminandi, arandi, coquendi, molendi, texēdi? Nihil horum, quia necessitas non erit. Vbi necessitas non erit nec miseria, opera necessitatis & misericordiæ non erunt Quid ibi erit? Quod negotium nostrum? Quæ actio nostra? Sedebimus, & torpebimus, & nihil

nihil agemus? Si refrigeſcit amor noſter, refrigeſcit & actio noſtra. Amor ergo quietus in vultu Dei, quem modo deſideramus, cui ſuſpiramus, cùm ad eum venerimus, quomodo nos accendet, in quem nondum viſum ſic ſuſpiramus? Cùm ad eum venerimus, quomodo nos illuminabit? quomodo nos mutabit? Quid ergo agemus fratres? Pſalmus nobis indicat, Beati qui habitant in domo tua Vnde? In ſecula ſeculorum laudabunt te. Hæc erit actio noſtra, laus Dei. Amas, & laudas Deſinis laudare, ſi deſinis amare. Non autem deſines amare, quia talis eſt quem vides, qui nullo te offendat faſtidio: & ſatiat te, & non te ſatiat Mirum eſt quod dico, Si dicam, quia ſatiat te, timeo, ne quaſi ſatiatus velis abſcedere, quomodo de prandio, quomodo de cœna. Timeo rurſus, ſi dixero non te ſatiat, ne indigens videaris, & quaſi inanior exiſtas, & minus in te ſit aliquid quod debeat impleri. Quid ergo dicã quod dici non poteſt, cogitari vix poteſt? Et ſatiat te, & non te ſatiat: quia vtrumque inuenio in ſcriptura. Nam

ſcriptum

ſcriptum eſt, Beati eſurientes, & ſitiẽtes iuſtitiam, quia ipſi ſaturabuntur. Et rurſum de ſapientia dictum eſt, Qui edunt, adhuc eſurient, & qui te bibũt, adhuc ſitient. Quid eſt bibendo ſitire? Nunquam faſtidire. Si ergo iſta ineffabilis, & ſempiterna dulcedo erit, modò quid à nobis petit Deus fratres, niſi fidem non fictam, ſpem firmam, charitatem puram: vt ambulet homo in via quam Dominus dedit? Ferat ergo tentationes, & ſuſcipiat conſolationes.

PSYCHAGOGIÆ LIBER TERTIVS,

collectus ex tractatibus siue homilijs Diui Aurelij Augustini Hipponensis Episcopi.

Ex tractatu in Psalmum octogesimum sextum super his verbis: Fundamenta eius in montibus sanctis.

CAP. I.

Ntendat charitas vestra. Ciuitas quędam in isto psalmo cantata & commendata est, cuius ciues sumus, in quantum Christiani sumus, & vnde peregrinamur, quamdiu mortales sumus & ad,

& ad quam tendimus per eius viam, quæ omnino quasi dumetis & sentibus interclusa nō inueniebatur. Rex ipsius ciuitatis se fecit viam, vt ad ciuitatem perueniremus. Ambulantes ergo in Christo, & adhuc peregrinantes, donec perueniamus, & suspirantes desiderio cuiusdam ineffabilis quietis, quę habitat in illa ciuitate (de qua quiete dictum, & nobis est promissum hoc, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit) ambulantes ergo sic cantemus, vt desideremus. Nam qui desiderat, & si lingua taceat, corde cantat. Qui autem nō desiderat, quolibet clamore aures hominum feriat, mutus est Deo. Videte quomodo erant amatores huius ciuitatis ardentes illi ipsi, per quos hæc dicta sunt, per quos hęc nobis commendata sunt, quanto per eos affectu ista cantata sunt. Affectum istum generabat in eis amor ciuitatis: amorem autem ciuitatis infuderat spiritus Dei. Charitas, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctũ, qui datus est nobis. Hoc ergo spiritu feruentes

uẽtes audiamus quę dicta sunt de hac ciuitate, Fundamenta eius in montibus sanctis. Nihil de illa adhuc dixerat Psalmus: hinc tamen incipit, & ait, Fundamenta eius in montibus sanctis. Repletus ergo spiritu sancto ciuis iste, & multa de amore & desiderio ciuitatis huius voluens secum, tanquam plura intus apud se meditatus erupit in hæc verba: Fundamenta eius in montibus sanctis: quasi iam de illa dixerit aliquid. Quomodo de illa nihil dixerat, qui nunquam de illa corde tacuerat? Quomodo enim dicitur, eius, de qua nihil dictum est? Sed multa, vt dixi, secum in silentio de illa ciuitate parturiens, clamans ad Dominum, erupit etiam in aures hominum, Fundamenta eius in montibus sanctis.

Idem pater Augustinus tractatu quadragesimo in Euangelium beati Ioannis Apostoli, ait.

Quid dicam charitati vestræ. O si cor esset qualitercunque suspirans in

illam ineffabilem gloriam. O si peregrinationem nostram in gemitu sentiremus, & seculum non amaremus, & ad eum, qui nos vocauit, pia mente perpetuo pulsaremus. Desiderium, sinus cordis est, capiemus, si desiderium, quantum possumus, extendamus. Non solum seminetur & germinet hoc desiderium, verum etiam in modum tantæ capacitatis augeatur, vt idoneum sit sumere quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Amate mecum. Non amat multum nummum qui amat Deũ. Hic palpaui infirmitatem: non ausus sum dicere, non amat nummum, sed dixi, non multum amat nummum: quasi amandus sit nummus, sed non multum. O si Deum digne amemus, nummos omnino non amabimus. Erit tibi nummus instrumentum peregrinationis, quo vtaris ad necessitatem, non irritamentum cupiditatis, quo fruaris ad delectationẽ. Vtere mũdo, nõ te teneat mundus, quo intrasti: iter agis, exiturus venisti, non mansurus Si tales fueritis (erigite cor si potestis, & audite me) si tales fueritis, ad

tis,ad eius promiſſa venietis:nõ enim impoſſibile vobis eſt;, quia magna eſt manus eius,qui vos vocauit. Vocauit: inuocetur.Dicatur illi,Vocaſti nos,vocamus te:ecce audiuimus vocantem, audi te inuocantes. Perduc quo promiſiſti, perfice quod inchoaſti, noli deſerere munera tua, noli deſerere agrum tuum, germina tua intrent in horreum tuum Abundãt tempeſtates in mundo; ſed maior eſt qui fecit mũdum Abundant tentationes; ſed non deficit,qui in illo ſpem ponit,in quo defectus nullus eſt.

Rurſum tractatu in Pſalmũ octogeſimum ſextum ſuper his verbis:Sicut lętantium omnium habitatio eſt in te, ipſe Auguſtinus ait.

CAP. II.

TAnquam iucundatorum eſt habitatio omnium in illa ciuitate: in peregrinatione verò iſta conterimur. Habitatio noſtra ibi, iucunditas ſola

erit, peribit labor & gemitus: transcūt orationes, succedunt laudationes. Ibi ergo habitatio iucundatorum, non erit gemitus desiderātium, sed lætitia perfruentium. Aderit enim ipse, cui modò suspiramus, similes ei erimus, quoniam videbimus eum, sicuti est. Ibi totum negotium nostrum non erit, nisi laudare Deum, & frui Deo. Et quid aliud quæremus, vbi solus sufficit is, per quem facta sunt omnia? Habitabimur, & habitabimus: subijcientur illi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus. Beati ergo qui habitant in domo tua. Vnde beati? Habendo aurum, habendo argentum, numerosam familiam, multiplicem prolem? Vnde beati? Beati qui habitant in domo tua; in secula seculorum laudabunt te. Hoc vno beati, otioso negotio. Hoc ergo vnum desideremus fratres: cùm venerimus, ad hoc nos paremus; gaudere ad Dominū, laudare Deum. Opera bona, quæ modò nos perducunt, non ibi erunt. Non ibi erunt opera misericordiæ, vbi nulla erit miseria. Egentem non inuenies, nemo tibi occurret sitiens, nullus peregrinus

regtinus erit, nullus ægrotus quem visites, nullus mortuus quem sepelias. nullus litigatorum, inter quos pacem componas. Quid facturus es? An fortè propter necessitates nostri corporis nouellabimus, & arabimus, & negotiabimur, & peregrinabimur? Magna ibi requies. Nam ibi omnia opera, quę necessitas flagitat, subtrahentur: mortua necessitate peribunt opera necessitatis. Quid ergo erit? Quomodo potuit, dixit lingua humana, Tanquam iucundatorum omnium habitatio est in te. Quid est tanquam? Quia talis erit iucunditas, qualem hic non nouimus. Video hic multas iucunditates, & multi gaudent in seculo, alij hinc, alij inde, & non est, quod illi gaudio comparetur, sed tanquam iucunditas erit. Nam si dicam iucunditas, incipit homini occurrere talis iucunditas, qualem solet habere in poculis, in prandijs, in auaritia, in honoribus seculi. Extolluntur enim homines, & lætitia quadam insaniunt: sed non est gaudere impijs dicit Dominus. Est enim iucũditas quædam, quam nec oculus vidit, nec auris

audiuit,nec in cor hominis ascendit. Tanquam iucundatorum omnium habitatio est in te. Ad aliud gaudium nos paremus, nec quasi paremus nos talibus ibi perfrui, qualibus hic gaudemus: alioqui continentia nostra, auaritia erit. Sunt enim homines, qui inuitantur ad cœnam opimam, vbi multa & preciosa ponenda sunt, non prandent. Iam si quæras ab eis, quare non prandeant: respondent, Ieiunamus. Magnum opus, Christianum opus ieiunium: noli cito laudare, quęre causam: negotium ventris agitur: non religionis. Quare ieiunat? Ne ventrem præoccupent vilia, & non possit admittere preciosa. Ergo negotium gutturis geritur in ieiunio. Magna res: vtique ieiunium contra ventrem & guttur pugnat; aliquando illis militat. Itaque fratres mei, si putatis aliquid tale habituros nos in illa patria, ad quam nos exhortatur tuba cælestis, & propterea vos à præsentibus abstinetis, vt illic talia copiosius recipiatis, sic estis quomodo illi, qui ieiunāt propter epulas maiores, & continent se pro maiori in-

ri incontinentia. Nolite ergo sic. Ad aliquid vos ineffabile præparate: mundate cor ab omnibus affectionibus vestris terrenis & secularibus. Visuri sumus quiddam, quo viso beati erimus, & hoc nobis solum sufficiet. Et quid? Non manducabimus? Immò manducabimus, & ipse Deus erit cibus noster, qui & reficiet, & non deficiet. Tanquam iucundatorum omnium habitatio est in te. Iam dictum est, vnde iucundabimur, Beati qui habitant in domo tua in secula seculorum laudabunt te. Laudemus & modò Dominum, quantum possumus mixtis gemitibus: quia laudando eum, desideramus eum, sed nōdum tenemus. Cùm tenuerimus, subtrahetur omnis gemitus: & remanebit sola & pura & æterna laudatio.

Idem pater Augustinus tractatu in Psalmum trigesimum sextum, super his verbis: Et hæreditas eorum in æternum erit, sic ait.

Seruatur nobis nescio quod dulce

ſpectaculum omnino: etſi cogitari ex aliqua parte in ænigmate per ſpeculum poteſt, dici tamen nullo modo poteſt pulchritudo illius dulcedinis, quam ſeruat Deus timentibus ſe, perficit autem ſperantibus in ſe. Ad illam parantur corda noſtra in omnibus vitæ huius tribulationibus & tentationibus. Noli mirari quod in laboribus pararis: ad magnum aliquid pararis. Vnde eſt vox illa iuſti confirmati, Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Quæ erit futura gloria noſtra, niſi æquari angelis, & videre Deum?

Ex tractatu in Pſalmum octogeſimum nonum, ſuper his verbis: Repleti ſumus mane miſericordia tua, & exultauimus, & delectati ſumus omnibus diebus noſtris.

CAP. III.

ILla bona, quæ futura ſunt, ſpe anticipans, & velut iam facta deputans,

Repleti

Repleti ſumus,inquit,mane miſericor dia tua Tunc replebuntur iuſti eo bono, quod nunc eſuriunt.& ſitiunt, dũ per fidem ambulantes peregrinantur à Domino: vnde & illud alio loco dicitur, Replebis me lætitia cum vultu tuo. Et alibi, Satiabor, dum manifeſtabitur gloria tua. Vnde etiam dicitur, Oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis:atque ipſe Dominus ait,Oſtendam meipſum illi.Quod donec fiat,nihil boni nobis ſufficit, nec ſufficere debet, ne deſiderium noſtrum in via remaneat,quod,donec perueniat, extendendum eſt.Et exultauimus & iucundati ſumus omnibus diebus noſtris. Dies ille,dies eſt ſine fine. Simul ſunt illi omnes dies,ideo ſatiant. Nõ enim ſuccedentibus cedunt. Vbi non eſt aliquid, quod non veniendo nondum ſit,& veniendo iam non ſit. Omnes ſimul ſunt,quia vnus eſt,qui ſtat,& non tranſit,ipſa eſt æternitas:hi ſunt dies, de quibus dicitur, Quis eſt homo qui vult vitam,& diligit dies videre bonos?Hi dies & in alio loco anni appellantur,vbi Deo dicitur, Tu autem idẽ

ipſe

ipse es, & anni tui non deficient. Non enim anni sunt qui pro nihilo habentur, neque dies sunt, qui sicut vmbra declinauerunt, sed dies sunt, qui sunt; quorum numerum notum sibi fieri precabatur, qui dicebat, Notum fac mihi Domine finem meum, quo perueniendo maneam, vt nihil vlterius iam requiram: & numerum dierum meorum, qui est: vtique qui est, non qui nō est: quia dies isti, de quibus & illic consequenter dicit, Ecce veteres posuisti dies meos, non sunt: quia non stant, non manent, celerrima mutabilitate transcurrunt, nec vna hora in eis inuenitur, in qua ita simus, vt nō alia pars eius transierit, alia ventura sit: nulla stet, vt sit. Illi autem anni & dies non deficiunt, in quibus nec nos deficiemus; sed sine defectu reficiemur. Exæstuet anima nostra illorum dierum desiderio, sitiat ardenter atque vehementer: vt illic repleamur, ibi satiemur, ibi dicamus, quod hic prædicimus, Satiati sumus mane misericordia tua, & exultauimus, & iucundati sumus omnibus diebus nostris.

Ex

Ex tractatu in Psalmum nonagesimum, super his verbis, Longitudine dierum replebo eum, & ostendam illi salutare meum.

CAP. IIII.

QVæ est longitudo dierum? Vita æterna est. Fratres nolite putare longitudinem dierum dici, sicut sunt hyeme dies minores, æstate dies maiores. Tales dies nobis habet dare? Longitudo illa est, quæ non habet finem, æterna vita, quæ nobis promittitur in diebus longis. Et vere quia sufficit, non sine causa dixit; replebo eum. Non nobis sufficit quicquid lōgum est in tempore, si habet finem: & ideo nec longum dicendum est. Et si auari sumus, vitæ æternæ debemus esse auari, talem vitam desiderare, quæ non habet finem. Ecce vbi extendatur auaritia vestra. Argentum vis sine fine? Vitam æternam desiderà sine fine. Non vis vt habeat finem possessio tua? Vitam æternam desidera.

Quæ est? Longitudine dierum replebo eum: & ostendam illi salutare meum. hoc fratres breuiter prætereundum est, Ostendam illi salutare meum. Hoc dixit, Ostendam illi ipsum Christum: Quære? Non est visus in terra? Quid nobis magnum habet ostendere? sed non est visus tali visu, quali videbimus. Tali visu visus est, quali viderunt qui crucifixerunt Ecce qui viderunt, crucifixerunt, nos non videmus, & credimus Illi oculos habebant, & nos non habemus? Immò & nos cordis oculos habemus: sed per fidem adhuc videmus, non per speciem. Quando erit species? Quando videbimus cum facie ad faciem, quod dicit Apostolus, quod nobis promittit Deus in magno præmio omnium laborum nostrorum. Quicquid laboras, ad hoc laboras, vt videas. Magnum est quod visuri sumus, quando tota merces nostra visio est, & ipsum hoc magnum visum est Dominus noster Iesus Christus. Ipse qui humilis visus est, ipse videbitur magnus, & lætificabit nos: videbitur, quomodo videtur modò ab Angelis. In princi-

pio

pio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbũ. Attendite ipsum Dominum, qui hoc promisit in euangelio dicentem: Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum: Et quasi diceretur ei, & quid ei dabis, qui diligit te? Ostendam, inquit, meipsum illi. Desideremus & amemus: flagremus, si sponsa sumus. Sponsus absens est, sustineamus; veniet quem desideramus. Tantum pignus dedit, non timeat sponsa ne deseratur à sponso, non dimittit pignus suum Quod pignus dedit? Sanguinem suum fudit. Quod pignus dedit? Spiritum sanctum misit. Talia pignora dimittet ille sponsus? Si non amaret, talia pignora non daret. Iam amat. O si sic amaremus. Maiorem dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat pro amicis suis. Amemus, & imitemur, curramus post vnguēta eius, quomodo dicitur in canticis canticorum. Post odorem vnguentorum tuorum curr rimus. Venit enim, & oleuit, & odor ipsius impleuit totum mundum Vnde odor? De cælo Sequere ergo ad cælũ,

si non

si non falsum respondes quod dicitur, Sursum cor, sursum cogitationem, sursum amorem, sursum spem.

Ex præfatione in expositionem Psalmi nonagesimi tertii, super his verbis: Extendens cælum sicut pellem.

CAP. V.

CAelum, id est, firmamentum, intelligitur per figuram liber legis. Ideo quodam loco dicitur, Extendens cælum sicut pellem. Si extenditur sicut pellis, tanquam liber est extentus, vt legatur. Transacto autem tempore, quo legitur lex (propterea enim legitur lex, quia nondum venimus ad illam sapientiam, quæ implet corda & mentes intuentium) non opus erit, vt aliquid ibi nobis legatur: quia in eo, quod nobis legitur, syllabæ sonant, & transeunt, illa autem lux veritatis non præterit, sed fixa permanens inebriat corda videntium: quomodo dictum est, Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente de-

liciarum tuarum potabis eos, quoniam apud te est Domine fons vitæ. Et vide ipsum fontem. In lumine, inquit, tuo videbimus lumen. Modò ergo lectio necessaria, quamdiu ex parte cognosci mus, & ex parte prophetamus, sicut dicit Apostolus, cum autem venerit quod perfectum est, auferetur quod ex parte est. Non enim liber necessarius erit, neque legemus in illa ciuitate Hierusalem, vbi Angeli viuunt, unde nos modo peregrinamur, & peregrinatio nostra gemit, gemit autem, si scimus, quia peregrinamur. Nam odit ualde patriam, qui putat sibi bene esse, cum peregrinatur. Nunquid in illa ciuitate, ubi sunt angeli, euangelium legitur, aut Apostolus? Verbo Dei omnes pascuntur. Quod uerbum Dei, ut sonaret nobis ad tempus, caro factum est, & habitauit in nobis. Sed tamen ipsa lex, quæ scripta est, firmamentum nobis est: ibi si sit cor nostrū, non pellitur iniquitatibus hominum. Vide luminare in cælo. In lege Domini fuit voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. Vult aliquis

patientes

patienter ferre omnia? Non descendat de cælo, & in lege Domini meditetur die ac nocte Ergo in cælo sit cor eius. Si in cælo est cor eius, omnes iniquitates quæ fiunt in terra ad tempus, omnes felicitates malorum hominum, omnes labores iustorum, meditanti die ac nocte legem Dei nulla sunt, & patienter tolerat omnia, & erit beatus eruditus à Deo. Et quomodo est in firmamento cæli? Quia lex firmamentum est. Beatus vir, quem tu erudieris Domine, & ex lege tua docueris eum, vt mitiges eum à diebus malignis, donec fodiatur peccatori fouea. Attendite ergo luminaria quomodo procedunt, & occidunt, & redeunt. Agunt cursus suos, distinguunt diem & noctem, voluunt annos & tempora, & tanta mala fiunt in terra, illis quietem in cælo habentibus.

Ex tractatu in ipsum Psalmum nonagesimum tertium, super his verbis, Qui formas dolorem in præcepto.

CAP. VI.

FOrmas, inquit, dolorem in præcepto, id eſt de dolore præceptū nobis facis, vt ipſe dolor præceptum ſit nobis Quomodo dolor eſt prçceptum? Quia te flagellat qui pro te mortuus eſt, & nō tibi promittit beatitudinem in iſta vita, & fallere non poteſt, & hic non dat quod quæris. Quid dabit? vbi dabit? quantum dabit qui hic non dat? qui hic erudit, qui fingit dolorem in præcepto? Laboras hic tu, ſed requies tibi promittitur. Attendis te hic habere laborem, ſed attende qualem ille requiem pollicetur. Nunquid cogitare poteris? Si illam poſſes cogitare, videres te nihil laborare ad compenſationem. Audi eum, qui illam ex parte cernebat, qui dixit, Nunc ſcio ex parte. Quid ergo ait Apoſtolus? Etenim quod eſt ad præſens temporale, & leue tribulationis noſtræ, iuxta incredibilem modum & in incredibilem modum, ęternum gloriæ pondus operatur in nobis? Quid eſt, æternum gloriæ

pondus operatur in nobis? Quibus, inquam, operatur? Non respicientibus quæ videntur, sed quæ non videntur: quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna. Noli esse piger in labore breuiter: & gaudebis incessabiliter. Aeternam vitam tibi daturus est Deus: cogita quanto labore emenda sit. Intendite fratres: Venale est, venale est quod habeo, dicit tibi Deus, eme illud. Quid habet venale? requiem, inquit; venalem habeo, eme illam. Dicis, Quantum valet? Audi. Precium ipsius labor est; quomodo si diceret, Precium illius aurum est. Non autem sufficeret hoc solum dicere, sed quæreres quantum aurum. Nondum dicitur tibi quantus futurus sit labor iste. vel quantum laboris de te exigatur. Tibi dicit Deus: Ego ostendo quanta sit illa requies: tu iudica quanto labore emenda sit. Dicat ergo Deus, quanta futura sit ipsa requies. Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te. Hæc est requies sempiterna: sine fine erit requies ista, sine fine erit gaudium

hoc

hoc, fine fine erit lætitia iſta, fine fine erit incorruptio. Vitam æternam habebis, requiem, quæ non habet finem. Quanto labore digna eſt requies, quæ non habet finem: Si verum vis pronunciare, & verum iudicare, æterna requies ęterno labore recte emitur. Verum hoc eſt: ſed noli timere, miſericors eſt Deus. Si enim haberes æternum laborem, nunquam peruenires ad æternam quietem. Ergo, vt aliquando peruenias ad id quod emis, non in æternum laborandum eſt, non quia non valet tanti, ſed ut poſſideatur quod emitur. Digna eſt quidem emi labore perpetuo, ſed neceſſe eſt, ut labore temporali ematur. Certe tantus labor debuit eſſe, id eſt ſempiternus, pro requie ſempiterna. Decies centena millia annorum in labore quid valent? Decies centena millia annorum habent finem, quod tibi dabo, dicit Dominus, non habebit finem. Qualis miſericordia Dei? Nec dicit, decies centena millia annorum labora: non dicit, uel mille annos labora nō dicit, quingentos annos labora:

ſed cùm viuis, inquit, labora in paucis annis. Inde iam requies erit, & finem non habebit. Et adhuc audi, Domine ſecúdum multitudinem dolorum meorum in corde meo, exhortationes tuæ iucundauerunt animam meam. Paucos annos laboras, & in ipſis laboribus nõ deeſt cõſolatio, nõ deſunt gaudia quotidiana: ſed noli gaudere in ſeculo, gaude in Chriſto, gaude in verbo eius, gaude in lege eius. Ad ipſa gaudia pertinet quod loquimur, & quod auditis. Quantę ſunt iſtæ conſolationes in tantis laboribus? Verum eſt ergo quod dixit Apoſt. Etenim quod ad præſens eſt temporale & leue tribulationis noſtrę iuxta incredibilem modum, & in incredibilem modum, æternum gloriæ pondus operatur in nobis. Ecce quantum precium damus? quodammodo vnam ſiliquam ad accipiendos theſauros ſempiternos. Siliquam laboris damus ad requiem incredibilem percipiendam.

Ex tractatu in Psalmum centesimum tertium, super his verbis: Inter medium montium pertransibunt aquæ: vbi nomine aquarum, intelligit doctrinam salutarem.

CAP. VII.

OMnis doctrina, quæ toto isto tempore dispensatur, transit. Inde dicit Apostolus, Et scientia destruetur, & prophetia euacuabitur. Quare ista euacuabuntur? Ex parte enim scimus, & ex parte prophetamus: cùm autem venerit quod perfectum est, quod ex parte est, euacuabitur. Nisi forte putat charitas vestra, quia in illa ciuitate (cui dicitur, Collauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, quoniam confortauit vectes portarum tuarum) iam confirmatis vectibus, & clausa ciuitate, vnde nemo exit amicus, & quo nemo intrat inimicus, codex ibi nobis legendus est, aut tractandus sermo, quemadmodum vobis modò tractatur? Ideo modò tractatur, vt ibi te-

neatur. Ideo modò per syllabas diuiditur, vt ibi totus atque integer per manifestam contemplationem cernatur, Non tibi deerit verbum Dei, sed tamen non per litteras, non per sonos, non per codices, non per lectorem, non per tractatorem. Quomodo ergo? Sicut in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Non enim sic ad nos venit, vt inde discederet: quia in hoc mundo erat, & mundus per eum factus est. Tale verbum contemplaturi sumus: apparebit enim Deus deorum in Sion: Sed hoc quando? Post peregrinationē finita via, si tamen post finitam viam non iudici trademur, vt iudex mittat in carcerem. Sed si finita via, sicut speramus, & optamus, & studemus, ad patriam venerimus, ibi contemplabimur quod semper laudabimus, nec illud deficiet quod nobis præsto erit, nec nos qui fruemur: nec fastidiet qui manducabit, nec deficiet quod manducabitur. Magna illa & mira contemplatio erit. Et quis de illa dignè dicet isto tempore, cum inter montes fluunt aquæ?

aquæ? Interim ergo fluant aquæ inter montes, & pertranseant: cùm pertranseunt aquæ, bibitur in peregrinatione, ne siti in via deficiamus.

Ex tractatu in Psalmum centesimum decimumnonum, super his verbis: Heu me, quia incolatus meus prolongatus est.

CAP. VIII.

MVltum, inquit, à te recessi, peregrinatio mea facta est longinqua. Nondum veni in patriam illam, vbi cum nullo malo victurus sum, nōdum veni in illam societatem angelorum, vbi scandala non timebo. Quare autem nondum sum ibi? quia incolatus meus longinquus factus est. Incolatus, peregiuatio est. Incola dicitur, qui habitat in terra aliena, non in ciuitate sua. Longinquus, inquit, factus est, prolongatus est incolatus meus. Et vbi longinquus? Aliquando fratres mei, cum peregrinatur homo, inter meliores viuit, quàm in patria sua.

fortè viueret:sed non sic est, quando ab illa Hierusalem cælesti peregrinamur. Mutat enim homo patriam:& aliquādo in peregrinatione illi bene est: inuenit amicos fideles peregrinando, quos in patria inuenire non potuit. Inimicos habuit, vt de patria pelleretur:& quū peregrinatur, inuenit quod non habebat in patria. Non sic est patria illa Hierusalem, vbi omnes sunt boni Quicunque indè peregrinatur inter malos est, nec recedere à malis potest, nisi cùm redierit ad societatem angelorum: vt ibi sit, vnde modò peregrinatur. Ibi sunt omnes iusti & sancti, qui fruuntur verbo Dei sine lectione, sine litteris: quod enim nobis per paginas scriptum est, per faciem Dei illi cernunt. Qualis patria? Magna patria: & miseri sunt peregrinantes ab illa patria. Sed quid ait iste? Heu me, quia lōginqua facta est peregrinatio mea. Heu, vox est miseriæ, vox est calamitatis & infelicitatis: sed tamen isti bene est in spe, quia iam vel gemere didicit. Multi enim & miseri sunt, & non gemunt: & peregrinantur, & redire

noluut.

nolunt. Iste iam volens redire cognoscit infelicitatem peregrinationis suæ: & quia agnouit illam, redit: & ascendere incipit, quia canticum graduum cœpit cantare. Vbi ergo gemit, & inter quos habitat? Inhabitaui cum tabernaculis Cedar. Cedar, quantum meminimus ex interpretatione nominum Hebræorum, tenebras significat, Interpretatum Cedar latinè, tenebræ dicuntur.

Idem pater Augustinus tractatu in Psalmum centesimum vigesimum septimum, super his verbis. Videas bona Hierusalem omnibus diebus vitæ tuæ, sic ait.

Consoletur te Deus, vt videas bona Hierusalem: illa enim bona sunt. Quare sunt? Quia æterna sunt. Quare sunt? Quia ibi est Rex qui dixit, Ego sum, qui sum. Inferiora verò ista bona, sunt: & non sunt: non enim stant, sed labuntur & fluunt. Et quamdiu, inquis, videbo bona Hierusalē? Omnibus diebus

vitæ

vitæ tuæ. Si vita tua æterna fuerit, in æternum videbis bona Hierusalem: ista autem bona non omnibus diebus vitæ tuæ vides. Non enim quando exis de corpore, moreris: perseuerat vita tua: corpus moritur, sed vita spiritus perseuerat. Oculi non vident, quia discessit qui per oculos videbat: vbicunque est qui per oculos videbat, videt aliquid. Ergo tu talia desidera bona, quæ videas omnibus diebus vitæ tuæ, id est. cum quibus viuas in æternum. Quæ sunt ergo bona illa? Fratres attendite. Dici possunt bona illa? aurum est? argentum est? fundus amœnus est? marmorati parietes sunt? tecta laqueata sunt? Absit. Quid ergo est fratres bonum illud, quo accendimur, cui suspiramus, quo inflammamur, propter quod adipiscendum & videndum tantos labores sustinemus? sicut audistis, cum legeretur Apostolus, quia omnes, qui volunt piè viuere in Christo Iesu persecutionem patientur. Non enim modò quia diabolus per reges non sæuit, ideo Christiani non patiuntur persecutionem. Si,

 mortuus?

mortuus eſt diabolus, mortuæ ſunt perſecutiones: ſi autem ille aduerſarius noſter viuit, vnde non tentationes ſuggerit? vnde non ſæuit? vnde nō minas aut ſcandala procurat? O ſi incipias pie viuere, videbis quia omnis, qui vult pie viuere in Chriſto, perſecutioné patietur, Propter quid ergo patimur tantas perſecutiones? Si enim in hac vita tantum in Chriſto ſperantes ſumus; (ait Apoſtolus) miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. Propter quid damnati ſunt ad beſtias martyres? Quod eſt illud bonum? dici poteſt? Vnde? quæ lingua dicat, & quæ aures audiant? Et quidem illud, nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit. Amemus tamé, & proficiamus. Videtis enim quia pugnę nō deſunt, & pugnamus cū cōcupiſcentijs noſtris. Pugnamus foris cum infidelibus & inobediétibus hominibus, pugnamus intus cū ſuggeſtionibus & perturbationibus carnalibus. Vbique pugnamus adhuc. Bonū noſtrū, cui ſuſpiramus, pax erit. Ecce magnū bonū fratres, pax vocatur,

 Quære-

Quærebatis quid vocaretur, an aurum esset, an argentum, an fundus, an vestis? Pax est. Non pax talis, qualem habent inter se homines, infidam, instabilem, mutabilem, incertam: nec pax talis, qualem secum habet ipse vnus homo. Diximus enim quia & secum pugnat homo: vsquequo domet omnes cupiditates, adhuc pugnat. Qualis ergo pax? Quam oculus non vidit, nec auris audiuit. Qualis pax? De Hierusalem: quia Hierusalem interpretatur visio pacis.

Ex tractatu in Psalmum centesimum vigesimum primum, super his verbis: Letatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem.

CAP. IX.

FRatres veniat in mentem charitati vestræ, si qua fortè festiuitas martyrum, & locus aliquis sanctus nominatur,

natur, quo certo die turbæ confluunt ad celebrandam solemnitatem, illæ turbæ quomodo se exuscitant, quomodo se hortantur, & dicunt, eamus, eamus? Et quæritur, Quo eamus? Et dicitur, Ad illum locum, ad sanctum locum. Inuicem sibi loquuntur, & tanquam incensi sigillatim faciunt vnam flammã: & ipsa vna flamma facta ex collocutione sese accendentium, rapit illos ad sanctum locum, & cogitatio sancta sanctificat eos. Si ergo ad locum temporalem sic rapit amor sanctus, qualis amor debet esse qui concordes rapit in cælum, dicentes sibi, In domum Domini ibimus? Ergo curramus, curramus: quia in domum Domini ibimus. Curramus, & nõ fatigemur, quia illuc perueniemus, vbi non lassabimur. Curramus in domum Domini, iucundetur anima nostra in his, quæ nobis dicuntur. Qui ea nobis dicunt, priores viderunt ipsam patriam, de longinquo clamantes ad posteriores, In domum Domini ibimus: ambulate, currite. Viderunt illam Apostoli, & dixerunt nobis, Currite, ambulate, sequimini, in

domum

domum Domini ibimus. Et quid dicit etiam vnusquisque nostrum? Iucundatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus, Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem: Ecce habes domum Domini, si quærebas quid sit domus Domini. In illa domo Domini laudatur qui condidit domum, ipse est deliciæ omnium habitãtium in domo. Ipse, sola spes hic, & res ibi. Ergo qui currunt quid debent cogitare? Quasi ibi iam sint, & ibi stent. Magnum est enim ibi stare inter angelos, & non deficere. Qui enim inde lapsus est, in veritate non stetit. Quicunque non sunt lapsi, in veritate stant: & ille stat, qui Deo fruitur: qui autem se frui voluerit, cadit. Quis verò se frui vult? Qui superbus est. Ideo ille qui semper stare volebat in atrijs Hierusalem, In lumine tuo, inquit, videbimus lumen, non in lumine nostro. Item. Apud te, inquit, fons vitæ, non apud me. Et quid adiecit? Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatorum non moueat me. Ibi ceciderunt omnes qui operantur iniquitatem, ex-

pulsi sunt, nec potuerunt stare. Si ergo illi ideo non potuerunt stare, quia superbi fuerunt: humiliter tu ascende, vt dicas. Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem. Cogita qualis ibi futurus sis. Et quamuis adhuc in via sis; hoc tibi pone ante oculos, quasi ibi stes, quasi iam inter angelos indeficiens gaudeas: fiat in te quod dictum est, Beati qui habitant in domo tua, in secula seculorum laudabunt te.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum vigesimum primum, super his verbis: Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum.

CAP. X.

IAm fratres quisquis erigit aciem mentis, quisquis deponit caliginem carnis quisquis mundat oculum cordis, eleuet, & videat quid est idipsum:

Idipsum

Idipſum quomodo dicā, niſi idipſum? Fratres, ſi poteſtis, intelligite quid eſt idipſum. Nā & ego quicquid aliud dixero, non dico idipſum. Contendimus tamen quibuſdam vicinitatibus verborum & ſignificationum perducere infirmitatem mentis ad cogitādum idipſum. Quid eſt idipſum? Quod ſemper eodem modo eſt, quod non modo aliud, & modo aliud eſt. Quid eſt ergo idipſum, niſi quod eſt? Quid eſt quod eſt? Quod æternum eſt. Nam quod ſemper aliter atque aliter eſt, nō eſt, quia non manet. Non omnino non eſt, ſed non ſummè eſt. Et quid eſt quod eſt, niſi ille qui quādo mittebat Moyſem, dixit illi, Ego ſum qui ſum? & adiecit & ait, Dices itaque filijs Iſrael, Qui eſt, miſit me ad vos. Ecce idipſum, Ego ſum qui ſum, Qui eſt, miſit me ad vos. Sed non potes capere: multum à te eſt intelligere, multum à te eſt apprehendere. Retine ergo quod pro te factus eſt ille, quem non potes capere Retine carnem Chriſti, in quam leueris ægrotus, atque à vulneribus latronum ſemiuiuus relictus: & ad ſtabulum per-

ducaris, & ibi ſaneris. Ergo curramus ad domum Domini, & perueniamus ad ciuitatem, vbi ſtent pedes noſtri, ciuitatem, quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipſum. Idipſum eſt hoc, de quo dictum eſt, Tu autem idem ipſe es, & anni tui non deficiét. Ecce idipſum, cuius anni non deficiét. Fratres, nonne anni noſtri quotidie deficiunt, nec ſtant omnino? Nam & qui venerunt, iam non ſunt, & qui futuri ſunt, nondum ſunt. Iam illi defecerunt, & illi defecturi venturi ſunt. Præteritæ horæ tranſierunt, futuræ nondum venerunt: & cùm venerint, & ipſæ tranſibunt & deficient. Qui ſunt anni, qui non deficiunt, niſi qui ſtant? Si ergo anni ibi ſtant, ipſi anni, qui ſtant, vnus annus eſt: & ipſe vnus annus, qui ſtat, vnus dies eſt: quia ipſe vnus dies nec ortum habet nec occaſum, nec inchoatur ab heſterno, nec excluditur à craſtino, ſed ſtat ſemper ille dies. Et quod vis voca illum diem: ſi vis, anni ſunt, ſi vis dies eſt: quod cum cogitaueris, ſtat tamen. Ipſius ſtabilitatis particeps eſt illa ciuitas, cuius

participatio est in idipsum. Merito ergo quia illius stabilitatis fit particeps, dicit iste, qui illuc currit, Stantes erant pedes nostri in atrijs tuis Hierusalem. Omnia enim ibi stant, vbi nihil transit. Vis & tu ibi stare, & non transire? Illuc curre. Idipsum nemo habet ex se, Intendite fratres Corpus habet, non est idipsum, quia non in se stat. Mutatur per ætates mutatur per mutationes locorũ ac temporũ: mutatur per morbos & defectus carnales nõ ergo in se stat. Corpora cælestia nõ in se stant, habent quasdam mutationes suas, etsi occultas: certe de locis in loca mutantur, ascedunt ab oriente in occidentem, & rursus circumeunt ad orientem. Non ergo stant, non sunt idipsum. Anima humana nec ipsa stat. Quantis enim mutationibus & cogitationibus variatur, quantis voluptatibus immutatur, quantis cupiditatibus diuerberatur, atque discinditur? Mens ipsa hominis, quæ dicitur rationalis, mutabilis est, non est idipsum. Modo vult, modo non vult; modo scit, modo non scit; modo

meminit

meminit, modo obliuiscitur. Ergo idipsum nemo habet ex se. Qui voluit ex se habere idipsum, vt quasi ipse sibi esset idipsum, lapsus est. Cecidit Angelus, & factus est diabolus. Propinauit homini superbiam, deiecit secum inuidentia eum, qui stabat. Isti sibi voluerunt idipsum esse, sibi principari, sibi dominari voluerunt. Noluerunt habere verum Dominum, qui vere est idipsum: cui dictum est, Mutabis ea & mutabuntur, tu autem idem ipse es. Iam ergo post tantum languorem, post tantos morbos, difficultates, labores, redeat anima humiliata ad idipsum, & sit in illa ciuitate, cuius participatio eius in idipsum.

Ex tractatu in Psalmum centesimum trigesimum sextum, super his verbis: Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.

CAP. XI.

QVæ sunt flumina Babylonis, & quid est nostrum sedere, & flere

in recordatione Sion? Si enim ciues inde ſumus, non tantum hoc cantamus, ſed & agimus. Si ciues ſumus de Hieruſalem, id eſt, de Sion, ſi in iſta vita, in iſta confuſione huius ſeculi, in iſta Babylonia non ciues habitamus, ſed captiui detinemur; oporet vt non tantum iſta decantemus, ſed & faciamus affectu cordis pio, religioſo deſiderio æternæ ciuitatis. Habet & hæc ciuitas, quæ Babylonia dicitur amatores ſuos, conſulentes paci temporali, & nihil vltra ſperantes, totumque gaudium ſuum ibi figẽtes & ibi finientes, & videmus eós pro repub terrena plurimum laborare. Sed tamen in ea quicunque fideliter verſantur, ſi non ibi appetant ſuperbiam & perituram elationem, ocioſamque iactantiam, ſed veram fidem exhibeant, quam poſſunt, quamdiu poſſunt, quibus poſſunt, non eos ſinit Deus perire in Babylonia Intelligit captiuitatem eorum Deus, & oſtendit illis aliam ciuitatem, cui vere debeant ſuſpirare, pro qua debeant ſuſpirare, pro qua debeant cuncta conari, ad quam capeſſendam debeant ci-

ues ſuos ſecum peregrinos, quantum valuerint, adhortari. O ſancta Sion, vbi totum ſtat, & nihil fluit, Quis nos in iſta inſtabilia deiecit? Quare dimiſimus conditorem tuum & ſocietatem tuam? Ecce inter fluentia & labentia conſtituti ſumus: vix quiſquam raptus à flumine, etiam ſi tenere lignum potuerit, euadit. Humiliati ergo in captiuitate noſtra ſedeamus ſuper flumina Babylonis: non nos audeamus in illa flumina pręcipitare, nec nos audeamns in noſtræ captiuitatis malo atque triſtitia ſuperbe erigere: ſed ſedeamus & ſic fleamus. Sedeamus ſuper flumina Babylonis, non infra flumina Babylonis: talis ſit humilitas noſtra, vt nos nō mergat. Sede ſuper flumina, noli in flumine, noli ſub flumine: ſed tamen ſede humilis. Inde oportet vt fleas, recordando Sion. Multi enim flent fletu Babylonico, quia & gaudent gaudio Babylonis: gaudent lucris, & flent damnis: vtrumque de Babylonia eſt. Flere debes, ſed recordando Sion. Si recordando Sion fles, etiam quando tibi ſecundum Babyloniam bene eſt, opor-

tet vt fleas. Attẽdat quisque ipsam felicitatem suam, qua exultat: attendat si non fluat illa felicitas, si potest certus esse de illa, quòd maneat in æternum. Si autem non est certus, & videt fluere, vnde gaudet fluuius Babylonis est: sedeat supra, & fleat. Sedebit autẽ, & plorabit, si recordatus fuerit Sion. O pax illa, quam videbimus apud Deum, ò pax illa & sancta æqualitas angelorum, ò illa visio & spectaculum pulchrum. Ecce in Babylonia pulchra sunt, quæ ciues ipsius Babyloniæ tenent: sed non te teneant, non decipiant. Aliud est solatium captiuorũ, aliud gaudium liberorum. Super flumina Babylonis illic sedimus & fleuimus, cum recordaremur tui Sion.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum quartum, super his verbis; Per singulos dies benedicam tibi & laudabo nomen tuũ in seculum & in seculum seculi. Magnus Dominus & laudabilis nimis, & magnitudinis eius non est finis.

CAP. XII.

LAuda & benedic Dominum Deum tuum per singulos dies, vt quum finiti fuerint singuli dies, & venerit sine fine vnus dies, eas ex laudibus in laudem, sicut ex virtutibus in virtuté. Per singulos, inquit, dies benedicam te; non transibit dies, quo te non bene dicam. Nec mirum est si læto die tuo benedicis Deum tuum. Quid si forte illuxerit aliquis tristis dies, sicut se habent humanæ res, sicut est abundantia scandalorum, sicut est multiplicitas tentationum? Quid ergo si accidat aliquid triste tibi, desines laudare Deum? desines benedicere creatorem tuũ? Si desinis mentitus es dicédo, Per singulos dies benedicam te Domine. Si autem non desinis, & si tibi videtur in die tristi esse male, erit tibi in Deo bene. Est enim (& quando male est tibi) vbi bene tibi sit. Si enim in aliquo malo male est tibi, proculdubio in aliquo bono bene tibi erit. Et quid tam bonum quàm Deus tuus, de quo dictum est, Nemo bonus

nisi vnus deus? Nam quàm sit secura ista laudatio, & quàm sit securum hoc bene, intellige de ipso bono. Si enim gaudes de bono, quod tibi accidit per diem, fortasse transibit alio die bonũ hoc, vnde gaudes. Bene, inquit, fuit mihi, bonum diem duxi: quia forte lucra venerunt, aut inuitatus es, & in epulis diu fuisti. Gaudes, quia in epulis diu fuisti, alter te dolet, quia non erubuisti. Verumtamen de quocunque tali bono gaudeas, certe transitorium est. Si autem gaudeas in Domino Deo tuo, audies dicentem scripturam, Delectare in Domino. Tanto firmius gaudebis, quanto est ille certior in quo gaudebis. Si enim gaudes de nũmo, times furem: si autem gaudes de Deo, quid times? An times ne tibi quisquam auferat Deum? Deum nemo tibi auferet, si tu eum non dimiseris. Non enim sic est Deus, quomodo lux ista de cælo fulgens. Non quãdo volumus, ad eam accedimus, quia non in omni loco lucet. Per infirmitatem nostram forte fit, vt hyeme nos delectet esse in ipsa luce: nunc autem per æstatem videtis, quia magis

magis cum locũ quæsiuimus, vt in ipsa luce non staremus In Deo autem tuo vt stes, & in lumine veritatis eius delecteris, non quæris locum, quo ad eũ accedas, sed conscientia accedis, & conscientia recedis. Quod dictum est, Accedite ad eum, & illuminamini: animo accedite dictum est, non vehiculo, affectibus accedite dictum est, non pedibus, Et cum in eo stabis, æstus non patieris. Spiritus enim spirabit tibi, & sub alis eius sperabis. Vides certè habere te quomodo delecteris per singulos dies. Non enim te dimittet Deus tuus, etiã si aliquid triste acciderit. Quàm enim triste erat quod sancto viro Iob acciderat? quàm repéte, quàm multa mala irruerant: quemadmodum omnia, de quibus gaudere putabatur, non de quibus gaudebat, diabolo tentante subtracta sunt? quemadmodum & filij mortui sunt. Perijt quod seruabatur; perierunt quibus seruabatur: nec tamen periit, qui & illud & illos dedit. Quin & ipsi filij præsenti seculo perierunt, agnoscendi & recipiendi in futuro. Illi autem viro habenti

aliud

aliud, vnde gauderet (in quo verum erat quod modo commemorauimus, Per singulos dies benedicam te) nunquid quia ille dies, quo totum perierat, tristis illuxit, ideo lux interior in corde defecit? Stetit quippe in illa luce & ait, Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictũ Ergo per singulos dies laudauit, qui etiam in die tam tristi laudauit. Breue magisterium est, vt semper laudes Deum veroque corde, non falso dicas, Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo Breue mysterium est, scilicet vt noueris eum misericorditer dare, cum dat; misericorditer auferre, cum tollit: nec te credis à misericordia eius derelinqui qui tibi aut blanditur dando, ne deficias, aut te corripit exultantem, ne percas Siue ergo in eius donis, siue in eius flagellis lauda eum. Laus flagellantis, medicina est vulneris Per singulos, inquit, dies benedicam te: Prorsus per singulos; dies fratres benedicite Deum. Etenim ne accidat

aliquid quod ferre non poteſtis ipſe facit. Ideo cum timore debes eſſe, quando tibi bene eſt, neque te ad hoc parare, quaſi nunquam tenteris. Si enim nunquam tentaris, nunquam probaris: Nonne melius eſt tentari & probari, quam non tentatum reprobari? Et laudabo nomen tuum in ſeculum, & in ſeculum ſeculi. Magnus Dominus, & laudabilis valde. Quantum dicturus erat? quæ verba quæſiturus? quantam conceptionem conclusit in hoc vno verbo, valde? cogita quantum uis. Quando autem poteſt cogitari, qui capi nõ poteſt? Laudabilis eſt valde, & magnitudinis eius non eſt finis. Ideo dixit valde, quia magnitudinis eius nõ eſt finis, ne forte incipias velle laudare, & putes te laudando poſſe finire, cuius magnitudo finẽ nõ poteſt habere. Noli ergo te putare eũ (cuius magnitudinis finis non eſt) ſufficienter poſſe laudare. Nõne ergo melius eſt, vt quomodo ipſe nõ finitur, nec laus ipſius finiatur? Illius magnitudo ſine fine eſt, & tua laudatio ſine fine ſit. De magnitudine eius quid dictũ eſt? Magnitudinis

eius non est finis. De tua laude quid? Laudabo nomen tuum in seculum, & in seculum seculi. Ergo sicut eius magnitudinis non est finis; sic tuæ laudis non erit finis. Non enim quum mortuus fueris in hac carne, desines laudare Dominum. Dictum est quidé, Non mortui laudabũt te Domine: sed illi, de quibus dicitur, A mortuo, velut qui non sit, perit confessio; nõ illi mortui, de quibus dixit, Qui credit in me, licet moriatur, viuet: quia Deus Abrahã, & Deus Isaac, & Deus Iacob, non est Deus mortuorum, sed viuorũ. Si enim nunquam nisi ipsius eris, nunquam à laude ipsius tacebis. Timere non potes, ne, dum hic viuis, ipsius nõ sis: & cum mortuus fueris, timere poteris ne non ipsius sis? Audi Apostolũ promittenté tibi securitaté, Siue viuimus, inquit, Domino viuimus, siue morimur, Domino morimur: siue ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus. Et vnde factũ est, vt eius sis & mortuus? Quia precio sui sanguinis te redemit, pro te mortuus est. Quomodo te perdit seruum mortuum, cuius mors est

preciū tuum? Ideo cum dixiſſet Apoſtolus, Siue viuimus, ſiue morimur, Domini ſumus, vt oſtenderet ipſum precium. Ad hoc enim, inquit, Chriſtus mortuus eſt, vt & viuorum & mortuorum dominetur. Veruntamen quia magnitudinis eius non eſt finis, & eum, quem nō capimus, laudare debemus (ſi enim capimus, magnitudinis eius eſt finis, capere quidem ex eo aliquid poſſumus, deum tamen totum capere non poſſumus) tanquam deficientes in eius magnitudine, vt reficiamur eius bonitate, ad opera reſpiciamus, & de operibus laudemus operantē, de conditis conditorē, de creatura creatorē.

Ex eodem tractatu in ipſum Pſalmum centeſimum quadrageſimum quartum ſuper his verbis: Confiteantur tibi Domine omnia opera tua, & ſancti tui benedicant tibi. Gloriā regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur, vt notam faciant filijs hominiſm

mium potentiam tuam, & gloriam magnitudinis decoris regni tui.

CAP. XIII.

DEus ordinauit omnia, & fecit omnia. Quibusdam dedit sensum, & intellectum, & immortalitatem, sicut angelis: quibusdam dedit sensum, & intellectum cum mortalitate, vt hominibus: quibusdam dedit sensum corporis, nec intellectum, nec immortalitatem, sicut pecoribus: quibusdam verò nec sensum, nec intellectum, nec immortalitatem, sicut herbis, lignis, lapidibus; tamen & ipsa in genere suo deesse non possunt: & gradibus quibusdam ordinauit, & ornauit creaturam, à terra vsque ad cælum; à visibilibus ad inuisibilia, à mortalibus ad immortalia. Ista contextio creaturæ, ista ordinatissima pulchritudo, ab imis ad summa conscendens, à summis ad ima descendens, nusquam interrupta, sed dissimilibus temperata, tota laudat Deum. Quare tota laudat Deum? Quia cùm eam consideras, & pulchram

pulchram vides, tu in illa laudas Deum. Vox certe quædam est mutæ terræ, species terræ. Attendis eius speciem, vides eius fæcunditatem, vides eius vires, quomodo concipiat semē, quomodo plerúque afferat quod non est seminatum: vides, & consideratione tua tanquam interrogas eam, & ipsa inquisitio interrogatio est. Cú autem inquisieris admirans, & perscrutatus fueris, & magnam vim, magnam pulchritudinem, præclaramque virtutem inueneris, quoniam apud se, & à se habere hanc virtutem non posset, continuo tibi venit in mentem, quia non potuit à se esse, non potuit esse nisi ab illo creatore. Et hoc quod in illa inuenisti, vox confessionis ipsius est, vt laudes creatorem. Nonne considerata vniuersa pulchritudine mundi huius, tanquam vna voce tibi species ipsa respódet. Non me ego feci, sed Deus? Ergo confiteantur tibi Domine omnia opera tua, & sancti tui benedicant te Vt in confessione operũ tuorum sancti tui te benedicāt, ipsi sancti tui inspiciant creaturā con-

fitentem, & illorum vocem tu audi benedicentem. Etenim cum sancti tui benedicunt te, quid dicunt? Sequitur, Gloriam regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur. Quàm potens, inquiunt, Deus, qui fecit terram: quã potens Deus, qui impleuit terram bonis: quàm potens Deus, qui dedit vitas suas proprias animalibus: quàm potens Deus, qui semina diuersa dedit visceribus terræ, vt germinarent tantam varietatem fruticum & fructuum cum tanta specie arborum: quàm potens Deus, quàm magnus Deus. Tu interrogas, creatura respondet: & de responsione, tanquam confessione creaturæ, tu sancte Dei benedicis Deum. Et potentiam tuam loquentur, vt notam faciant filijs hominum potētiam, & gloriam magnitudinis decoris regni tui. Sancti ergo tui commendant gloriam magnitudinis decoris regni tui. Est quædam magnitudo decoris regni tui, hoc est regnum tuum habet magnum decorem. Quandoquidem quicquid habet decorem, à te habet decorem: ipsum regnum tuum qua-

lem

ſem decorem habet? Non nos terreat regnum, habet & decorem, quo delectemur. Etenim quale illud decus eſt, quo perfruentur ſancti quibus dicetur, Venite benedicti patris mei, percipite regnum Dei? Videte fratres, & ſi poteſtis, & quantum poteſtis, cogitate decorem regni illius quod venturum eſt, vnde eſt illud in oratione noſtra, Adueniat regnum tuum Ipſum enim regnum optamus ut veniat, hoc regnum venturum ſancti prædicant. Mundum iſtum attendite, decorem habet. Quem decorem habet terra, mare, aer, cælum, ſydera? Omnia hæc nonne omnem conſideratorem terrent? Nonne pulchritudo ipſa ſic eminet, vt quaſi pulchrius nihil inueniri poſſit? Et hic viuis in iſto decore, in iſta pulchritudine prope iam ineffabili. Hic viuunt tecum & vermiculi, & mures, & omnia terræ repentia, & ſerpentia: iſta tecum viuunt in decore iſto. Quale decus eſt illius regni, vbi tecum nõ viuunt niſi angeli? Ideo parum fuit vt diceret gloriam decoris. Potuit enim dici & gloria decoris cuiuſlibet ſpe-
 ciei

cici etiam in hoc mũdo coſtitutæ, vel de terra virentis, vel de cælo fulgentis: ſed hæc verba magnitudinis decoris regni tui, aliquid commendant, quod nõdum videmus, quod nondũ viſum credimus, quod creditum deſideramus, propter cuius deſiderium omnia ſuſtinemus. Eſt ergo magnitudo decoris cuiuſdam: ametur, antequam videatur, vt cùm viſa fuerit, teneatur.

Ex tractatu in Pſalmum centeſimum quadrageſimum quintum, ſuper his verbis. Lauda anima mea Dominum, laudabo Dominum in vita mea: pſallam Deo meo, quamdiu ſum.

CAP. XIIII.

DElicię & diuitiæ ſpiritus noſtri, diuina ſunt cantica, vbi & fletus ſine gaudio non eſt. Fideli homini & peregrino in ſeculo nulla eſt iucũdior recordatio, quàm ciuitatis, vnde peregrinatur: ſed recordatio ciuitatis in pe-

in peregrinatione non eſt ſine dolore atque ſuſpirio. Spes tamen reditus noſtri certe etiam inter peregrinandum triſtes conſolatur & exhortatur. Rapiant cor veſtrum verba Dei, & poſſeſſor veſter vendicet ſibi poſſeſſionem ſuam, id eſt, mentes veſtras, ne auertantur in aliud. Vnuſquiſque veſtrum totus hic ſit, vt hic non ſit, id eſt totus ſit in verbo Dei, quod ſonat in terra, vt ab eo exaltetur, & non ſit in terra Ideo enim Deus nobiſcum, vt & nos cum illo ſimus: nam qui vt nobiſcum eſſet, deſcendit ad nos, faciet vt cum illo poſſimus aſcendere ad ſe. Interim ipſe peregrinationem noſtrã non faſtidiuit, non deſeruit, qui nuſquam eſt peregrinus, & qui condidit omnia. Ecce pſalmus ſonat: cuiuſdam vox eſt (quæ, ſi vultis, veſtra eſt) exhortantis animam ſuam ad laudandũ Deum, & dicẽtis ſibi, Lauda anima mea Dominum, Aliquando enim in tribulationibus atque in tentationibus præſentis vitæ, velis, nolis, cõturbatur anima: cuius perturbationem in alio pſalmo quidam inſinuat dicens, Quare

triſtis es anima mea, & quare conturbas me? Vt autem auferat ab ea eandem perturbationem, ſuggerit gaudiũ nondum de re: ſed de ſpe, & ait illi perturbatæ, & anxiæ, triſti, & mœrenti, Spera in Domino, quoniam adhuc confitebor illi. Hac ergo ſpe accepta (quæ ſpes non poteſt eſſe ſine gaudio; quamuis in rebus ſimus difficilibus ſecundum iſtam vitam, & plenis procellarum & tempeſtatum) hac ſpe erecta anima, quia gaudet in ſpe (ſicut dicit Apoſtolus, Spe gaudentes, in tribulatione patientes) accipit erectionem quādam in Deum, vt laudet Deũ; & dicitur ei Lauda anima mea Dominum Sed quis dicit? Caro ne dicit, lauda anima mea Dominum? Et poteſt caro bonum conſilium animæ ſuggerere? Sed corpus inferius eſt anima, conſilium ſuperiori dare non poteſt. Infelix eſt ipſa anima, ſi à corpore exſpectet conſilium. Caro bene obediens, ſamula eſt animæ: illa regit, hæc regitur: illa imperat, iſta famulatur. Quando poteſt caro dare hoc cõſilium animæ? Quis eſt ergo qui dicit, Lauda anima

mea

mea Dominum? Nihil inuenimus amplius in homine quàm carnem, & animam. Totus homo est, spiritus & caro an forte ipsa anima sibi dicit, & sibi quodammodo imperat, & se exhortatur atque excitat? Quibusdam enim perturbationibus, ex quadam sui parte fluctuabat, ex quadam verò parte: (illa scilicet quam vocant mentem rationalem qua cogitatur sapientia): inhærens Domino, & iam suspirans in illum anima, aduertit quasdam suas inferiores partes perturbari motibus secularibus, & cupiditate quadam terrenorum desideriorum ire in exteriora, relinquere interiorem Deum: reuocat se ab exterioribus ad interiora, ab inferioribus ad superiora, & dicit, Lauda anima mea Dominum? Quid tibi placet in seculo? Quid est quod vis amare? Quacunque corporeis sensibus conuerteris, occurrit tibi cælum, occurrit tibi terra. Quod amas in terra, terrenũ est: quod amas & in cælo isto visibili, corporeũ est. Vtrobique amas & vbiq; laudas. Quomodo laudãdus est ille, qui fecit ista, quæ laudas?

Iá ergo diu occupata vixiſti,& deſide riorũ diuerſitate verberata portas plagas, ſauciata, diuiſa per amores multos, vbique inquieta, nuſquam ſecura. Collige ad teipſam quicquid tibi foris placebat, quære quem habeat auctorem: Nihil melius in terra verbi gratia, quàm hoc & illud: aurum, argentum, animalia, arbores, amœnitates, totam terram cogita. Quid melius in cælo ſole, luna, ſyderibus? totum cælum cogita. Omnia iſta ſimul bona valde, quia fecit Deus omnia bona valde. Vndique pulchritudo operis tibi cõmendat artificem. Miraris fabricam, ama fabricatorem. Non ita occuperis in eo, quod factum eſt, vt recedas ab illo, qui fecit. Hæc enim, quibus occuparis, ſub te fecit, quia ſub ſeipſo te fecit. Si hęrebis ſuperiori, calcabis inferiora: ſi autem recedas à ſuperiore, iſta tibi in ſupplicium conuertentur. Conſilium ſibi dat ex luce Dei ipſa anima per rationalem mentem, vnde concepit conſilium fixum in æternitate auctoris ſui. Legit ibi quiddam tremẽdum, laudandum, amandum, deſiderandum,

randum,& appetendum. Nondum tenet,nondum capit, coruſcatione quadam perſtringitur,non eſt tam valida, vt maneat ibi. Itaque ad ſanitaté colligit ſe quandam, & dicit. Lauda anima mea Dominum.Ecquid eſt fratres? Nonne laudamus Dominum? Nonne quotidie hymnum nos cantamus?Nonne quotidie pro modulo noſtro ſonat os noſtrum, parturit cor noſtrum laudes Dei? Et quid eſt quod laudamus? Magnum eſt, quod laudamus, ſed quo laudamus, adhuc infirmum eſt.Quando implet laudator excellentiam laudati? Ecce homo ſtat,cantat Deo aliquanto prolixius: & ſæpe labia mouentur ad cantum,cogitatio autem neſcio per quæ deſideria volat. Stabat ergo mens noſtra quodammodo ad laudem Dei:ſed anima noſtra per diuerſas cupiditates vel curas negotiorum huc atque illuc fluitabat.Quaſi deſuper attendit ipſa mens ad illam fluitantem hac atque illac,& ad moleſtiarum eius inquietudinem, & quaſi conuerſa alloquitur eam, Lauda anima mea Dominum, quid eſt quod de aliquibus re-

bus satagis? Quid est quod te occupat cura rerum terrenarum atque mortalium? Sta mecum, lauda Dominum, Sed quasi ipsa anima prægrauata, & nó volens ita consistere vt dignum est, respondet menti, Laudabo Dominum in vita mea. Quid est in vita mea? Quia modo in morte mea sum. Ergo quando exhortaris te, & dicis, Lauda anima mea Dominum, respondet tibi anima tua, Laudo quantum possum, tenuiter, exiliter, infirmiter. Quare? quia quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino. Quare sic laudas Dominum non perfecte, non stabiliter? Interroga scripturam, Quia corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem. Tolle mihi corpus, quod aggrauat animam, & laudo Dominum. Tolle mihi terrenam habitationem deprimentem sensum multa cogitantem, vt à multis in vnum confluam, & laudo Dominum. Quamdiu autem ita sum, non possum, prægrauor. Quid ergo? Silebis & non laudabis perfecte Dominum? Laudabo dominum:

in vita mea. Quid est in vita mea? Spes mea tu es hic, spes mea es tu hic dicimus: portio autem mea non hic, sed in terra viuentium. Nã ista terra morientium est. Hinc transimus, sed interest quo: quoniam & malus homo peregrinatur hic, bonus homo peregrinatur hic. Non enim bonus transit, & malus hic permanet. Ambo transeunt, sed non ambo ad vnum. Ergo fratres, quoniam spes hic pascit, vita autem nostra perfecta non est, nisi illa quæ promittitur: nam hic gemitus, hic tentationes, hic angustiæ, hic mœrores, hic pericula: laudabit anima nostra in vita nostra dominum quomodo laudandus est (secundum quod dicitur in alio Psalmo, Beati qui habitant in domo tua domine, in secula seculorum laudabunt te) quando totum negotium nostrum ipsa laus erit. Sed quando hoc? In vita, inquit, mea. Modò enim quid est? Posset tibi dicere, Mors mea est. Vnde mors tua? Quia peregrinor à Domino. Si enim hęrere illi vita est, exulare ab illo mors est. Sed quid te cõsolatur?

Spes. Iam viue in spe: de spe lauda, de speccante. Vnde mors tua est, nō cātes: vnde viuis, inde canta. Mors tua est de mœrore huius seculi: viuis de spe futuri seculi. Laudabo, inquit, Dominum in vita mea. Et quomodo laudabis Dominum Deum tuum? Psallam Deo meo, quādiu sum. Qualis illa laudatio, Psallā Deo meo, quamdiu sum? Videte fratres mei quale erit illud esse. Vbi sempiterna laudatio erit, sempiternū esse erit. Nunquid modo psallis Deo tuo, quamdiu es? Ecce psallebas: auertisti te ad aliquod negotiū, iā non psallis, & es. Ecce es, & nō psallis. Fortassis enim cupiditate inclinatus ad aliquid non solum non psallis, sed & offendis auditum eius, & es; Sed quid ait, quamdiu sum? Aliquando forte nō erit? Immò in æternum erit ipsum diu, & ideo vere diu erit. Nā quicquid finem habet in tempore, quamlibet longum sit, non est. Psallam Deo meo, quamdiu sum. Non nos deserat spes in ista peregrinatione & tentatione, in istis improbitatibus & insidijs inimici, circumstrepentibus vndique tentationi-

rationibus seculi:non nos spes deserat vndique in laboribus & angoribus constitutos.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum sextum, super his verbis: Laudate Dominum, quoniam bonus est Psalmus,

CAP. XV.

LAudate Dominum, inquit, quoniam bonus est Psalmus. Hæc est merces tota laudantium. Laudemus Dominum. Quare? Quoniam bonus est psalmus. Vellem, inquit aliquis, laudare Dominum, si mihi aliquid pro ista laude donaret. Quis enim laudat gratis vel hominem? Expectant ergo aliquam mercedem laudatores hominum. Nullam ne mercedem expectare, aut petere, aut sperare debet laudator Dei? Laudatur infirmus, & speratur de eo aliquid: laudatur omnipotens, & nulla merces est?An forte hoc cupio,quod ille dare

non poteſt? Quid verò homo deſiderat, quod in manu Dei non ſit? Cum laudaueris hominem, forte hoc cupis, quod ab illo præſtari non poteſt. Deū ſecurus lauda, quem nemo poteſt dicere, non poſſe præſtare quod tu poteris deſiderare. Propoſita ergo ſpe mercedis alicuius laudare debemus Deum, nō tamen forte daturum quicquid cupimus. Pater eſt enim: & quod male cupiunt filij, nón dat. Laudemus, & ſperemus, & deſideremus, non illud aut illud, ſed quod iudicat dandum eſſe ipſe, quem laudamus. Ille enim nouit quid nobis dari expediat: nos autē intendamus quid nobis proſit accipere. Apoſtolus ait, Quid oremus, ſicut oportet, neſcimus. Et ipſe idem Apoſtolus Paulus ſperabat ſibi prodeſſe, ſi auferretur ab eo ſtimulus carnis ſuæ, angelus ſatanæ, à quo colaphizabatur, ſicut ipſe confitetur & ait: Propter quod Dominum ter rogaui, vt auferret eum à me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Deſiderauit aliquid: non conceſſum eſt ei ad volunta-

quu- tem,

tem, vt ipse cõsolaretur ad sanitatem. Hic ergo quid nobis propositum est? Laudate, inquit, Dominum? Quare laudamus Dominum? Quoniam bonus est psalmus Ipse psalmus laus Domini est. Hoc ergo ait, Laudate Dominum quoniam bonum est laudare Dominũ. Non sic prætereunter laudemus Dominum, puta, dictum est, & trãsit: factum est, siluimus: laudauimus: & tacuimus: cantauimus, & conquieuimus: imus in aliud forte agendum, quod restat, & aliæ actiones cùm occurrerint nobis, laudatio diuina cessabit in nobis. Non sic prætereunter laudemus Dominum, non sic. Nam lingua tua ad horam laudat, vita tua semper laudet. Inde ergo bonus psalmus. Psalmus quippe cantus est non quilibet, sed ad psalterium. Psalterium autem quoddam organum est cantilenæ, sicut lyra, sicut cithara, & huiusmodi alia, quæ inuenta sunt ad cantandum. Qui ergo psallit, non sola voce psallit, sed assumpto etiam psalterio accedentibus manibus voci cõcordat. Vis ergo psallere? Non solum vox

tua ſonet laudes Dei, ſed opera tua concordent cum voce tua, Cum voce cantaueris, ſilebis aliquando: uita ſic canta, ut nunquam ſileas. Negotium dum agis, ſi fraudem cogitas, ſiluiſti à laude Dei, & quod grauius eſt, non ſolum à laude ſiluiſti, ſed in blaſphemiã perrexiſti. Quum ergo Deus laudatur de bono opere tuo, opere tuo laudas Deum: & quum blaſphamatur Deus de malo opere tuo, opere tuo blaſphemas Deum. Itaque ſic canta uoce, ut corde non ſileas, uita non taceas. Non cogitas in negotio fraudem: pſallis Deo. Cum manducas & bibis, pſalle: modeſte & frugaliter, & temperanter manducando atque bibendo. Quia hoc dicit Apoſtolus, Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Si ergo bene uiuis, & pro his, quæ manducas & bibis, & ad refectionem corporis famis, reparationemque membrorum, gratias agis ei, qui tibi præbuit mortali & fragili iſta ſupplementorum ſolatia: cibus tuus & potus tuus laudat Deum. Si uerò modum naturæ debitum immo-

deratione

deratione uoracitatis excedas, & uinolentia te ingurgites, quantaſlibet laudes Dei lingua tua ſonet, uita blaſphemat Poſt cibum & potum requieſcis, ut dormias, non in lecto aliquid turpiter agas. nec excedas ultra conceſſam licentiam in lege Dei: hæc agens laudas Deum, nec omnino ſilebit laudatio tua. Si ergo laudas, non tantum lingua tua, ſed etiam aſſumpto bonorum operum pſalterio cāta, Quoniam bonus eſt Pſalmus. Sic laudas Deum cùm agis negotium, laudas cùm cibum & potú capis, laudas cùm in lecto requieſcis, laudas cú dormis. Perficietur in nobis laudatio Dei, cùm ad illam ciuitatem uenerimus, quando effecti fuerimus æquales angelis Dei: quando iam nos nulla corporalis neceſſitas ulla ex parte ſollicitat, non fames, non ſitis interpellat, non æſtus fatigat, non frigus conſtringit, non febris deijcit, non mors finit. Ad illam perfectiſſimam laudem exerceamus nos laudatione iſta in bonis operibus.

Ex

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum septimum, super his verbis: Qui posuit fines tuos pacem.

CAP. XVI.

QVi posuit fines tuos pacem. Quomodo exultastis omnes? Hanc amate fratres mei. Multum delectamur, quando clamat de cordibus vestris pacis dilectio. Quomodo nos delectauit? Nihil dixeram, nihil exposuerã, versum pronunciaui, & exclamastis. Quid de vobis clamauit? Dilectio pacis. Quid ostendit oculis vestris? Vnde clamatis, si non amatis? Vnde amatis, si non videris? Inuisibilis est pax; Quis est oculus, quo visa est, vt amaretur? Neque enim acclamaretur, nisi amaretur. Hæc sunt spectacula, quæ exhibet Deus, rerũ inuisibiliũ. Quanta pulchritudine intellectus pacis corda vestra pulsauit? Quid iam ergo loquar

quar de pace,aut de laude pacis? Præuenit omnia verba mea vester affectus. Non implebo, non possum, infirmus sum. Differamus omnes laudes pacis ad illam patriã pacis. Ibi plenius laudabimus, vbi eam plenius habebimus. Inchoatam in vobis si sic amamus, perfectam quomodo laudabimus? Ecce hoc dico ò filij dilecti, ò filij regni, ò ciues Hierusalem, quoniam in Hierusalem visio pacis est, & omnes, qui habent, & amant pacem, benedicuntur in ea. Hanc, quam nominatam sic amatis & diligitis, ipsam sectamini ipsam desiderate: ipsam in domo, ipsam in negotio, ipsam in vxoribus, ipsam in filijs, ipsam in seruis, ipsam in amicis, ipsam in inimicis diligite. Ipsa est pax, quam non habent hæretici. Quid agit pax in huius adhuc regionis incertis, in ista peregrinatione mortalitatis nostræ, cum adhuc nemo est alteri conspicuus, nemo videt cor alterius, quid agit pax? De incertis non iudicat, incognita non confirmat. Procliuior est ad bene credendum de homine, quàm ad male suspicandum. Non

ſe multum dolet errare, cum bene credit etiam de malo. Perniciosum eſt autem, cũ quis male ſenſerit forte de bono neſciens qualis ſit, Quid perdo, ſi credo quia bonus eſt? Si incertum eſt vtrum ſit malus, licet quidẽ vt caueas ne forte verum ſit: non tamen dãnes tamquã verũ ſit. Hoc pax iubet. Quære pacem, ait, & ſequere eam. Hęreſis quid monet? Damnat incognitos, damnat totum mundum. Modò deſideramus illam pacem, quam hic habemus in ſpe. Adhuc enim in nobis ipſis qualis pax? Caro cõcupiſcit aduerſum ſpiritum, ſpiritus autem aduerſus carnẽ. Vbi plena pax in vno homine? Quando erit plena in vno homine; tunc erit plena in omnibus ciuibus Hieruſalem. Quando erit plena pax? Quando corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit immortalitatem, tũc erit plena pax tunc firma pax. Nihil tunc litigat aduerſus animam in homine, non ipſa aduerſum ſe ex quadam parte ſaucia, non carnis fragilitas, non indigentia corporis, non fames, non ſitis, non æſtus,

non frigus, non lassitudo, non vlla inopia, non prouocatio rixæ, non certe ipsa solicita cautela & vitandi inimici, & diligendi. Hæc omnia fratres mei litigant aduersum nos, nondum est plena & perfecta pax. Quod clamastis (qui iamdudum nominata pace ex desiderio clamastis) clamor vester de siti erat, non de saturitate.

Ipse pater Augustinus tractans in Psalmum trigesimum sextum, super his verbis: Mansueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis, sic ait:

Terra est illa, de qua sæpe locuti sumus, Hierusalem sancta. Mansueti liberabuntur de peregrinatione ista, & in æternũ viuent cum Deo, & de Deo. Ergo hæreditate possidebunt terram. Quæ erunt diuitiæ ipsorum? Delectabuntur in multitudine pacis. Delectetur hic impius in multitudine auri, in multitudine argenti, in multitudine

mancipiorum, in multitudine postremo opum diuersarum, vinolentiæ, lautissimorum & luxuriosorũ conuiuiorũ. Nonne & si semper hæc haberet, plangendus esset? Quæ erunt autem diuitiæ, & deliciæ tuæ? Multitudo pacis. Aurum tuum pax, argentum tuum pax, prædia tua pax, vita tua pax Deus tuus pax. Quicquid desideras, pax tibi erit. Hic quod est aurum, non potest tibi esse argentum: quod vinum est, non potest tibi esse panis: quod tibi lux est, non potest esse potus: Deus tuus totum tibi erit. Manducabis eum, ne esurias: bibes eum, ne sitias: illumi-naberis ab eo, ne sis cæcus: fulcieris ab eo ne deficias: possidebit te totum integrum totus integer. Angustias non ibi patieris propter alium cum quo totum possidebis: totum habebis, totum & ille habebit: quia tu & ille vnum eritis, quod vnum totum ipse Deus habebit, qui vos possidebit. Hæ sunt reliquiæ homini pacifico.

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum octauum super hac dictione, Alleluia.

CAP. XVII.

Meditatio præsentis vitæ nostræ in laude Dei esse debet: quia exultatio sempiterna futuræ nostræ vitæ, laus Dei erit. Et nemo potest idoneus fieri futuræ vitæ, qui se ad illam modo non exercuerit. Modo ergo laudamus Deum: sed & rogamus Deũ. Laus nostra lætitiam habet, oratio gemitum. Promissum est enim nobis aliquid, quod nondum habemus, & quia verax est qui promisit, in spe gaudemus: quia tamen nondum habemus, in desiderio gemimus. Bonum est nobis perseuerare in desiderio, donec veniat quod promissum est, & transeat gemitus, & succedat sola laudatio. Propter hæc duo tempora vnũ quod nunc est in tentationibus & tribulationibus huius vitæ: alterum quod tunc erit in securi-

securitate & exultatione perpetua: instituta est nobis etiam celebratio duorum temporũ, ante pascha, & post pascha. Illud quod est ante pascha, significat tribulationem in qua modò sumus: quod verò nunc agimus post pascha, significat beatitudinem in qua postea erimus. Ante pascha ergo quod celebramus, hoc & agimus: post pascha autem per id, quod celebramus, significamus quod nondum tenemus. Propterea illud tempus in ieiunijs & orationibus exercemus: hoc verò tempus relaxatis ieiunijs in laudibus agimus. Hoc est enim Alleluia quod cantamus, quod latine interpretatur (vt nostis) laudate Dominum. Illud ideo tempus ante Domini resurrectionem est: hoc tempus post resurrectionem Domini est, quo scilicet tempore significatur vita futura, quam nondum tenemus, quia quod significamus post resurrectionem Domini. tenebimus post resurrectionem nostram. In capite enim nostro nobis vtrumque figuratum est, vtrumque demonstratum est. Passio Domini ostendit nobis vitam

præſentis neceſſitatis, qua oportet & laborare, & tribulari, & ad extremum mori: reſurrectio verò & clarificatio Domini oſtendit nobis vitam, quam accepturi ſumus, cùm venerit retribuere digna dignis, mala malis, bona bonis. Et quodammodo mali omnes cantare nobiſcum poſſunt Alleluia: ſi autem in malitia ſua perſeuerauerint, canticum vitæ noſtræ futuræ dicere poſſunt labijs, ipſam verò vitam, quæ tunc erit in veritate (nam nunc ſignificatur illa veritas) obtinere non poſſunt, quia noluerunt meditari antequam veniret, & tenere quod venturum erat. Nunc ergo fratres, exhortamur vos, vt laudetis Deum: & hoc eſt quod vobis dicimus, quando dicimus Alleluia, laudate Dominum. Dicis tu alteri, dicet ipſe tibi: cùm ſe omnes exhortantur, omnes faciunt quod exhortantur. Sed laudate totis votis de totis vobis: id eſt, non ſolùm lingua & vox veſtra laudet Deum, ſed & conſcientia veſtra, vita veſtra, facta veſtra. Etenim laudamus modò in eccleſijs, quando congrega-

mur quisque cum discedit ad propria; qua si cessat laudare Deum, Non cesset bene viuere, & semper laudat Deum. Tunc desinis laudare Deum, quando à iustitia, & ab eo quod illi placet, declinas. Nam si à vita bona nunquam declines; lingua tua tacet, vita tua clamat: & aures Dei ad cor tuum. Quomodo enim aures nostræ ad voces; sic aures Dei ad cogitationes. Ergo fratres non tantum ad sonum attendite, cum laudatis Deũ, toti laudate, cantet vox cantet & vita, cãtent facta: etsi est adhuc gemitus tribulatio, tẽtatio, sperate trãsitura omnia & illum venturũ diem, quo sine defectu laudabimus.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadragesimum octauum super his verbis: Laudate Dominum de cælis laudate eum in excelsis.

CAP. XVIII.

COepit iste de cælo, vbi laudãt omnia, & dicit, Laudate? Quare quũ laudent, dicit, Laudate? Quia delecta-

tus

tus est in eo quod laudant: & placuit ei quasi adiungere hortationem suam. Quomodo si venias ad homines bonũ aliquod operantes cum gaudio, siue in vinea, siue in messe, siue in aliqua agri cultura, placet tibi quod faciunt, & dicis, Facite, Agite: non vt tunc incipiant facere, quando dicis, sed quia placet tibi, quòd facientes inueneris, adiungis gratulationem, & exhortationem tuam. Dicendo enim facite, & exhortando facientes, voto quasi facis cum illis. In hac ergo exhortatione plenus spiritu Dei propheta dicit hæc: & psalmus est Aggęi & Zacharię. sic enim habet titulus. Isti duo prophetæ eo tempote, quo captiuus tenebatur populus in Babylonia, prophetabant etiam futurum finem captiuitatis, vt restauraretur ciuitas Hierusalem, quæ bello ceciderat. Significauerunt ergo nobis in mysterio vitam futuram, vbi laudemus Deum post captiuitatem vitæ præsentis, vbi erit innouatio ciuitatis illius magnæ Hierusalem, vnde peregrini suspiramus, captiuati adhuc sub onere & sarcina cor-

poris mortalis : vnde adhuc gemimus in peregrinatione, exultabimus autem in patria. Qui vero non gemit peregrinus, non gaudebit ciuis, quia desiderium nō est in illo. Prophetæ ergo isti sancti magnam consolationem prębuerunt tunc captiuo populo secundum carnem, id est, constituto in Babylonia sub regibus alienigenis. Ostendebāt enim per prophetiam futurum tempus liberationis à captiuitate, futurum tempus instaurationis Hierusalem. Sed illa omnia in figura gesta sūt, habent veritatem suam. Figurata sunt in antiquis, præsentia ostenduntur in nobis. Modò ergo quid dicit Apostolus? Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino. Nondum sumus in patria? Quando erimus in patria? Quando triumphabimus deuicto inimico diabolo, quando mors nouissima inimica destruetur: tunc fiet sermo qui scriptus est, absorpta est mors in victoria. Vbi est mors contentio tua? vbi est mors aculeus tuus. Quando ergo nulla iam erit mortis contentio, quæ modo est, & facit nos gemere ex

defectu, & mobilitate rerum, & ex fragilitate carnis humanæ, tūc triumphabimus. Contendunt nobiscum quotidie tentationes, contendunt nobiscum quotidie delectationes, & si non consentiamus, tamen molestiam patimur & contendimus: & magnum periculum est, ne qui contendit vincatur. Si autem non consentiendo uincamus, molestias tamē patimur resistendo delectationibus. Nō cessat, & nō moritur hostis, nisi in resurrectione mortuorum, Sed præsumamus, fidamus, erigūt nos Aggæus & Zacharias: cantant futuram liberationem nostram. Si illi populo cantauerunt, & impletum est, Christiano populo quod cantatur nō implebitur? Securi estote, non quidē in ista peregrinatione uitæ huius: sed quomodo hic agatis uidete. Non uobis placeat amor Babyloniæ, ne obliuiscamini ciuitatem Hierusalem Et si corpus nostrum adhuc in Babylonia tenetur, cor nostrum ad Hierusalem præmittatur, Laudet ergo tota creatura Dominum; quia hoc ibi facturi sumus, quod hic præmeditamur.

mur. Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Primò de cælis, dixit, postea de terra. Laudatur enim Deus qui fecit cælum & terram. Cælestia tranquilla sunt, pacata sunt: ibi semper gaudium, nulla mors, nulla ægritudo, nulla molestia, semper laudant Deum beati. Nos autem adhuc in imo sumus: sed cum cogitamus quomodo illic laudetur Deus, cor ibi habeamus, & non sine causa audimus, Sursum corda. Leuemus cor sursum ne putrescat in terra: quoniam placet nobis quod ibi agunt angeli. Modò nos spes delectat, postea res, cum illuc venerimus. Laudate ergo eum in excelsis.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadragesimum octauum, super his verbis: Statuit ea in seculum seculi præceptum posuit, & non præteribit.

CAP. XIX.

STatuit ea in seculum, & in seculum seculi, scilicet omnia cælestia, omnia superiora, virtutes omnes, atque angelos, ciuitatem quandam supernã, bonam, sanctam, beatam: vnde quoniã peregrinamur, miseri adhuc sumus: & quo redituri, in spe beati: & quo cùm redierimus, in re beati. Statuit ea in seculum & in seculum seculi. Præceptum posuit, & non preteribit. Quale præceptum putatis habere cælestia & angelos sanctos? Quale preceptum dedit illis Deus? Quale, nisi vt laudet illum? Beati, quorum hoc est negotiũ laudare Deum. Non arant, non seminant, non molunt, non coquunt: opera enim sunt ista necessitatis, ibi necessitas non est. Non furantur, non deprædantur, non adulterantur. opera enim sunt ista iniquitatis, ibi iniquitas non est. Nõ frangunt panẽ esurienti, nõ vestiunt nudum, non suscipiunt peregrinum, non visitant ægrotum, nõ concordant litigiosum, non sepeliunt mortuũ

opera

opera enim sunt ista misericodiæ, ibi autem nulla miseria est, in quam fiat misericordia, O beati. putamus erimus nos sic? Eia suspiremus, de suspirio gemamus: Et quid sumus, ut ibi simus. Mortales, proiecti: abiecti, terra. & cinis. Sed qui promisit omnipotens est. Si ad nos attendamus, quid sumus si ad illum, Deus est, omnipotens est. Non est facturus angelum ex homine, qui fecit hominem ex nihilo? Aut uero pro minimo habet Deus hominē, propter quē mori uoluit unicum suū? Attendamus ad indicium dilectionis & promissionis Dei. Tales arras accepimus. Tenemus mortem Christi, tenemus sanguinem Christi. Quis mortuus est? Vnicus, Pro quibus mortuus est? Vtinam pro bonis utinam pro iustis. Sed quid est? Etenim Christus, ait Apostolus pro impijs mortuus est. Qui donauit impijs mortem suam, quid seruat iustis, nisi uitam suam? Erigat ergo se humana fragilitas, non desperet, non se collidat, non se auertat, non dicat. Non ero. Qui promisit, Deus est & uenit ut promitteret. apparuit, hominibus,

nibus, uenit suscipere mortem nostram, promittere uitam suam. Venit ad regioné peregrinationis nostræ accipere quod hic abũdat, opprobria, flagella, colaphos, sputa in faciem, contumelias, spineam coronam, suspensioné in ligno, crucem, mortem. Hæc abundant in regione nostra, ad talia cõmercia venit. Quid hic dedit? Quid hic accepit? Dedit exhortationé, dedit remissionẽm peccatorũ: accepit cõtumelias crucé morté. De illa regione attulit ad nos bona, & in regione nostra ipse pertulit mala. Promisit tamen nobis, quod ibi futuri simus: unde uenit, & ait; Pater volo, vt vbi ego sum, & ipsi sint. Tanta pręcessit dilectio, Quia ubi nos eramus, fuit nobiscum, ubi ipse est erimus cum illo. Quid tibi promisit Deus o homo mortalis? Quia uicturus es in æternum. Non credis? Crede, crede, Plus est iam quod fecit, quam quod promisit. Quid fecit? Mortuus est pro te. Quid promisit? Vt uiuas cum illo. Incredibilius est quod mortuus est æternus, quam ut in æternum uiuat mortalis. Iam quod incredibilius

est

est tenemus. Si propter hominem mortuus est Deus, non est victurus homo cum Deo? Non est victurus mortalis in æternum, propter quem mortuus est, qui viuit in æternum? Sed quomodo mortuus est Deus? Et vnde mortuus est Deus? Et potest mori Deus? Accepit ex te, vnde moreretur pro te. Non posset mori nisi caro: non posset mori nisi mortale corpus. Induit se vbi moreretur pro te, induet te vbi cum illo viuas. Vbi se induit morte? In virginitate matris. Vbi te induet vita? In æqualitate patris. Eligit sibi hic thalamum castum, vbi coniungeretur sponsus sponsæ: verbum caro factum est: vt fieret caput ecclesiæ. Verbum enim ipsum non est pars ecclesiæ, sed vt esset caput ecclesię, carnem assumpsit. Quidam vestrum iam sursum est, quod hic accepit, vbi mortuus est, vbi crucifixus est. Iam quædã primitiæ tuę prę cesserunt, dubitas quia secuturus es?

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadragesimum octauum.

octauum, super his verbis: Confessio eius in cælo & in terra, & exaltabit cornu populi sui.

CAP. XX.

QVid est confessio eius in cælo & in terra? Quia ipse confitetur? Non, sed quia illum omnia confitentur, omnia clamant: omnium pulchritudo, quodammodo vox eorum est confitentium Deum. Clamat cælum Deo, Tu me fecisti, non ego. Clamat terra, tu me condidisti, non ego. Quomodo ergo clamant ista? Quando ea consideras, & hoc in eis inuenis, ex tua consideratione clamant, ex voce tua clamant: Confessio eius in cælo & in terra. Attende cælum, pulchrũ est: attẽde terram, pulchra est: vtrũque simul valde pulchrum est. Ipse fecit, ipse regit, ipsius nutu gubernãtur: ipse traijcit tempora, momenta ipse instaurat, per seipsum instaurat. Omnia ergo ista laudant illum, siue in statu, siue in motu, siue de terra deorsum, siue de cælo

mancipiorum, in multitudine postremo opum diuersarum, vinolentiæ, lautissimorum & luxuriosorũ conuiuiorũ. Nonne & si semper hæc haberet, plangendus esset? Quæ erunt autem diuitiæ, & deliciæ tuæ? Multitudo pacis. Aurum tuum pax, argentum tuum pax, prædia tua pax, vita tua pax Deus tuus pax. Quicquid desideras, pax tibi erit. Hic quod est aurum, non potest tibi esse argentum: quod vinum est, non potest tibi esse panis: quod tibi lux est, non potest esse potus: Deus tuus totum tibi erit. Manducabis eum, ne esurias: bibes eum, ne sitias: illuminaberis ab eo, ne sis cæcus: fulcieris ab eo ne deficias: possidebit te totum integrum totus integer. Angustias non ibi patieris propter alium cum quo totum possidebis: totum habebis, totum & ille habebit: quia tu & ille vnum eritis, quod vnum totum ipse Deus habebit, qui vos possidebit. Hæ sunt reliquiæ homini pacifico:

Ex tractatu in Psalmum centesimum quadragesimum octauum super hac dictione, Alleluia.

CAP. XVII.

MEditatio præsentis vitæ nostræ in laude Dei esse debet: quia exultatio sempiterna futuræ nostræ vitæ, laus Dei erit. Et nemo potest idoneus fieri futuræ vitæ, qui se ad illam modo non exercuerit. Modo ergo laudamus Deum: sed & rogamus Deũ. Laus nostra lætitiam habet, oratio gemitum. Promissum est enim nobis aliquid, quod nondum habemus, & quia verax est qui promisit, in spe gaudemus: quia tamen nondum habemus, in desiderio gemimus. Bonum est nobis perseuerare in desiderio, donec veniat quod promissum est, & transeat gemitus, & succedat sola laudatio. Propter hæc duo tempora vnũ quod nunc est in tentationibus & tribulationibus huius vitæ: alterum quod tunc erit in

ſecuritate & exultatione perpetua: inſtituta eſt nobis etiam celebratio duorum temporũ, ante paſcha, & poſt paſcha. Illud quod eſt ante paſcha, ſignificat tribulationem in qua modò ſumus: quod verò nunc agimus poſt paſcha, ſignificat beatitudinem in qua poſtea erimus. Ante paſcha ergo quod celebrâmus, hoc & agimus: poſt paſcha autem per id, quòd celebramus, ſignificamus quod nondum tenemus. Propterea illud tempus in ieiunijs & orationibus exercemus: hoc verò tempus relaxatis ieiunijs in laudibus agimus. Hoc eſt enim Alleluia quod cantamus, quod latine interpretatur (vt noſtis) laudate Dominum. Illud ideo tempus ante Domini reſurrectionem eſt: hoc tempus poſt reſurrectionem Domini eſt, quo ſcilicet tempore ſignificatur vita futura, quam nondum tenemus, quia quod ſignificamus poſt reſurrectionem Domini. tenebimus poſt reſurrectionem noſtram. In capite enim noſtro nobis vtrumque figuratum eſt, vtrumque demonſtratum eſt. Paſſio Domini oſtendit nobis vitam præſen-

præſentis neceſſitatis, qua oportet & laborare, & tribulari, & ad extremum mori: reſurrectio verò & clarificatio Domini oſtendit nobis vitam, quam accepturi ſumus, cùm venerit retribuere digna dignis, mala malis, bona bonis. Et quodammodo mali omnes cantare nobiſcum poſſunt Alleluia: ſi autem in malitia ſua perſeuerauerint. canticum vitæ noſtræ futuræ dicere poſſunt labijs, ipſam verò vitam, quæ tunc erit in veritate (nam nunc ſignificatur illa veritas) obtinere non poſſunt, quia noluerunt meditari antequam veniret, & tenere quod venturum erat. Nunc ergo fratres, exhortamur vos, vt laudetis Deum: & hoc eſt quod vobis dicimus, quando dicimus Alleluia, laudate Dominum. Dicis tu alteri, dicet ipſe tibi: cùm ſe omnes exhortantur, omnes faciunt quod exhortantur. Sed laudate totis votis de totis vobis: id eſt, non ſolùm lingua & vox veſtra laudet Deum, ſed & conſcientia veſtra, vita veſtra, facta veſtra. Etenim laudamus modò in eccleſijs, quando congrega-

mur quisque cum discedit ad propria; qua si cessat laudare Deum, Non cesset bene viuere, & semper laudat Deum. Tunc desinis laudare Deum, quando à iustitia, & ab eo quod illi placet, declinas. Nam si à vita bona nunquam declines; lingua tua tacet, vita tua clamat: & aures Dei ad cor tuum. Quomodo enim aures nostræ ad voces; sic aures Dei ad cogitationes. Ergo fratres non tantum ad sonum attendite, cum laudatis Deũ, toti laudate, cantet vox cantet & vita, cãtent facta: etsi est adhuc gemitus tribulatio, tẽtatio, sperate trãsitura omnia & illum venturũ diem, quo sine defectu laudabimus.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadragesimum octauum super his verbis: Laudate Dominum de cælis laudate eum in excelsis.

CAP. XVIII.

COepit iste de cælo, vbi laudãt omnia, & dicit, Laudate? Quare quũ laudent, dicit, Laudate? Quia delecta-

tus

tus est in eo quod laudant: & placuit ei quasi adiungere hortationem suam. Quomodo si venias ad homines bonú aliquod operantes cum gaudio, siue in vinea, siue in messe, siue in aliqua agri cultura, placet tibi quod faciunt, & dicis, Facite, Agite: non vt tunc incipiant facere, quando dicis, sed quia placet tibi, quòd facientes inueneris, adiungis gratulationem, & exhortationem tuam. Dicendo enim facite, & exhortando facientes, voto quasi facis cum illis. In hac ergo exhortatione plenus spiritu Dei propheta dicit hæc: & psalmus est Aggęi & Zacharię. sic enim habet titulus. Isti duo prophetæ eo tempore, quo captiuus tenebatur populus in Babylonia, prophetabant etiam futurum finem captiuitatis, vt restauraretur ciuitas Hierusalem, quæ bello ceciderat. Significauerunt ergo nobis in mysterio vitam futuram, vbi laudemus Deum post captiuitatem vitæ præsentis, vbi erit innouatio ciuitatis illius magnæ Hierusalem, vnde peregrini suspiramus, captiuati adhuc sub onere & sarcina cor-
poris

poris mortalis : vnde adhuc gemimus in peregrinatione, exultabimus autem in patria. Qui vero non gemit peregrinus, non gaudebit ciuis, quia desiderium nõ est in illo. Prophetæ ergo isti sancti magnam consolationem prębuerunt tunc captiuo populo secundum carnem, id est, coustituto in Babylonia sub regibus alienigenis. Ostendebãt enim per prophetiam futurum tempus liberationis à captiuitate, futurum tempus instaurationis Hierusalem. Sed illa omnia in figura gesta sũt, habent veritatem suam. Figurata sunt in antiquis, præsentia ostenduntur in nobis. Modò ergo quid dicit Apostolus? Quamdiu sumus in corpore, peregrinamur à Domino. Nondum sumus in patria? Quando erimus in patria? Quando triumphabimus deuicto inimico diabolo, quando mors nouissima inimica destruetur : tunc fiet sermo qui scriptus est, absorpta est mors in victoria. Vbi est mors contentio tua? vbi est mors aculeus tuus. Quando ergo nulla iam erit mortis contentio, quæ modo est, & facit nos gemere ex

defectu, & mobilitate rerum, & ex fragilitate carnis humanæ, tūc triumphabimus. Contendunt nobiscum quotidie tentationes, contendunt nobiscum quotidie delectationes, & si non consentiamus, tamen molestiam patimur & contendimus: & magnum periculum est, ne qui contendit vincatur. Si autem non consentiendo uincamus, molestias tamē patimur resistendo delectationibus. Nō cessat, & nō moritur hostis, nisi in resurrectione mortuorum, Sed præsumamus, fidamus, erigūt nos Aggæus & Zacharias: cantant futuram liberationem nostram. Si illi populo cantauerunt, & impletum est, Christiano populo quod cantatur nō implebitur? Securi estote, non quidē in ista peregrinatione uitæ huius: sed quomodo hic agatis uidete. Non uobis placeat amor Babyloniæ, ne obliuiscamini ciuitatem Hierusalem Et si corpus nostrum adhuc in Babylonia tenetur, cor nostrum ad Hierusalem præmittatur, Laudet ergo tota creatura Dominum, quia hoc ibi facturi sumus, quod hic præmeditamur.

mur. Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis. Primò de cælis, dixit, postea de terra. Laudatur enim Deus qui fecit cælum & terram. Cælestia tranquilla sunt, pacata sunt: ibi semper gaudium, nulla mors, nulla ægritudo, nulla molestia, semper laudant Deum beati. Nos autem adhuc in imo sumus: sed cum cogitamus quomodo illic laudetur Deus, cor ibi habeamus, & non sine causa audimus, Sursum corda. Leuemus cor sursum ne putrescat in terra: quoniam placet nobis quod ibi agunt angeli. Modò nos spes delectat, postea res, cum illuc venerimus. Laudate ergo eum in excelsis.

Ex eodem tractatu in ipsum Psalmum centesimum quadragesimum octauum, super his verbis: Statuit ea in seculum seculi præceptum posuit, & non præteribit.

CAP. XIX.

STatuit ea in seculum, & in seculum seculi, scilicet omnia cælestia, omnia superiora, virtutes omnes, atque angelos, ciuitatem quandam supernã, bonam, sanctam, beatam: vnde quoniã peregrinamur, miseri adhuc sumus: & quo redituri, in spe beati: & quo cùm redierimus, in re beati. Statuit ea in seculum & in seculum seculi. Præceptum posuit, & non preteribit. Quale præceptum putatis habere cælestia & angelos sanctos? Quale preceptum dedit illis Deus? Quale, nisi vt laudét illum? Beati, quorum hoc est negotiũ laudare Deum. Non arant, non seminant, non molunt, non coquunt: opera enim sunt ista necessitatis, ibi necessitas non est. Non furantur, non deprædantur, non adulterantur. opera enim sunt ista iniquitatis, ibi iniquitas non est. Nõ frangunt pané esurienti, nõ vestiunt nudum, non suscipiunt peregrinum, non visitant ægrotum, nõ concordant litigiosum, non sepeliunt mortuũ

opera enim sunt ista misericodiæ, ibi autem nulla miseria est, in quam fiat misericordia, O beati. putamus erimus nos sic? Eia suspiremus, de suspirio gemamus: Et quid sumus, ut ibi simus. Mortales, proiecti: abiecti, terra. & cinis Sed qui promisit omnipotens est. Si ad nos attendamus, quid sumus si ad illum, Deus est, omnipotens est. Non est facturus angelum ex homine, qui fecit hominem ex nihilo? Aut uero pro minimo habet Deus hominē, propter quē mori uoluit unicum suū? Attendamus ad indicium dilectionis & promissionis Dei. Tales arras accepimus. Tenemus mortem Christi, tenemus sanguinem Christi. Quis mortuus est? Vnicus, Pro quibus mortuus est? Vtinam pro bonis utinam pro iustis. Sed quid est? Etenim Christus, ait Apostolus pro impijs mortuus est. Qui donauit impijs mortem suam, quid seruat iustis, nisi uitam suam? Erigat ergo se humana fragilitas, non desperet, non se collidat, non se auertat, non dicat. Non ero. Qui promisit, Deus est & uenit ut promitteret, apparuit, homi-

nibus,

nibus, uenit suscipere mortem nostram, promittere uitam suam. Venit ad regioné peregrinationis nostræ accipere quod hic abũdat, opprobria, flagella, colaphos, sputa in faciem, contumelias, spineam coronam, suspensioné in ligno, crucem, mortem. Hæc abundant in regione nostra, ad talia cõmercia venit. Quid hic dedit? Quid hic accepit? Dedit exhortationé, dedit remissionem peccatorũ: accepit cõtumelias crucé morté. De illa regione attulit ad nos bona, & in regione nostra ipse pertulit mala. Promisit tamen nobis, quod ibi futuri simus: unde uenit, & ait; Pater volo, vt vbi ego sum, & ipsi sint. Tanta prçcessit dilectio, Quia ubi nos eramus, fuit nobiscum, ubi ipse est erimus cum illo. Quid tibi promisit Deus o homo mortalis? Quia uicturus es in æternum. Non credis? Crede, crede, Plus est iam quod fecit, quam quod promisit. Quid fecit? Moruus est pro te. Quid promisit? Vt uiuas cum illo. Incredibilius est quod mortuus est æternus, quam ut in æternum uiuat mortalis. Iam quod incredibilius

octauum, super his verbis: Confessio eius in cælo & in terra; & exaltabit cornu populi sui.

CAP. XX.

QVid est confessio eius in cælo & in terra? Quia ipse confitetur? Non, sed quia illum omnia confitentur, omnia clamant: omnium pulchritudo, quodammodo vox eorum est confitentium Deum. Clamat cælum Deo, Tu me fecisti, non ego. Clamat terra, tu me condidisti, non ego. Quomodo ergo clamant ista? Quando ea consideras, & hoc in eis inuenis, ex tua consideratione clamant, ex voce tua clamant: Confessio eius in cælo & in terra. Attende cælum, pulchrũ est attẽde terram, pulchra est: vtrũque simul valde pulchrum est Ipse fecit, ipse regit, ipsius nutu gubernãtur: ipse traijcit tempora, momenta ipse instaurat, per seipsum instaurat. Omnia ergo ista laudant illum, siue in statu, siue in motu, siue de terra deorsum, siue de cælo

 sursum

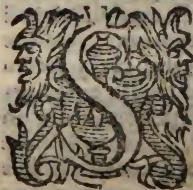
surſum, ſiue in vetuſtate, ſiue in renouatione. Cùm vides hæc & gaudes, & attolleris in artificem, & inuiſibilia eius per ea, quæ facta ſunt, intellecta contueris, confeſſio eius eſt in cælo & in terra, id eſt, confiteris ei de rebus terrenis, confiteris ei de rebus cæleſtibus, & quia ipſe fecit omnia, & melius illo non eſt aliquid, quicquid fecit infra illum eſt, & quicquid in his placet, minus eſt quàm ipſe. Non ergo ita tibi placeat quod fecit, vt recedas ab eo qui fecit. Sed ſi amas quod fecit, multò magis ama eum qui fecit. Si pulchra ſunt quæ fecit, quanto magis pulcher eſt qui fecit? Confeſſio eius in celo & in terra. Et exaltabit cornu populi ſui. Modò cornu populi ſui humile eſt in trituris, in tribulationibus, in tentationibus, in tunſione pectorum. Quando exaltabitur cornu populi ſui? Quando venerit ipſe Dominus, & ortus fuerit ſol noſter, non iſte qui oculis videtur, & oritur ſuper bonos & malos, ſed ille de quo dicitur, Vobis qui timetis Deum, orietur ſol iuſtitiæ, & ſanitas in pen-

nis eius: & de quo dicturi sunt superbi & impij, Iustitiæ lumen non illuxit nobis, & sol non est ortus nobis. Ipse erit æstas nostra. Modò fructus per hybernum tempus in radice non apparent. Attendis quasi aridas arbores per hyemem. Qui non nouit videre, aridam putat vitem, & forte iuxta est, quæ vere aruit. Similes sunt ambæ per hyemem, illa viuit, illa mortua est: sed illius vita, & illius mors in abscondito est. Aestas procedit, vita illius clarificatur, mors illius manifestatur. Procedit honor foliorum, fœcunditas fructuum: vestitur vitis in facie ex eo, quod habet in radice. Ergo modò fratres tales sumus, quales sunt, & alij homines. Quomodo nascuntur, manducant, bibunt, viuunt, & vestiuntur, transigunt vitam istam: sic & sancti. Aliquando res ipsæ decipiunt homines, & ipsi dicunt, Ecce postquam hic cœpit esse Christianus, nunquid non ei dolet caput? Aut quia Christianus est, quid habet plus quàm ego? O vitis arida, attendis iuxta te vitem nudam in hyberno, sed nō

PSYCHAGOGIÆ LIBER QVARTVS, Decerptus ex scriptis beati Gregorij Papæ.

Ex libro primo moralis expositionis in Iob cap 26. super his verbis Vir erat in terra Hus, nomine Iob.

CAP. I.

I Iob dolens, & Hus cõsiliator dicitur, non immerito per vtraq; nomina electus quisque figuratur: quia nimirum cõsiliatorem animũ inhabitat, qui dolens de præsentibus ad æterna festinat. Nam sunt nonnulli: qui vitam suam negligunt: & dũ tran-

ſitoria appetunt, dum æterna vel nõ intelligunt, vel intellecta cõtemnunt, nec dolorem ſentiunt, nec habere cõſilium ſciunt. Cumque ſuperna, quæ amiſerunt, non conſiderant, eſſe ſe (heu miſeri) in bonis infimis fœlices putant. Nequaquam enim ad veritatis lucem, cui conditi fuerant, mẽtis oculos erigunt: nequaquam ad cõtemplationem patriæ æternæ deſiderij aciem tendunt, ſed ſemetipſos in his, ad quæ proiecti ſunt, deſerentes, vice patriæ diligunt exilium quod patiuntur, & in cæcitate quam tolerant, quaſi in claritate luminis exultant. At contra electorum mentes, dum tranſitoria cuncta nulla eſſe conſpiciunt, ad quæ ſint conditæ exquirunt: cumque eorum ſatisfactioni nihil extra Deum ſufficit, ipſa inquiſitionis exercitatione fatigata illorum cogitatio, in conditoris ſui ſpe & contemplatione requieſcit: ſupernis interſeri ciuibus appetit: & vnuſquiſque eorum adhuc in mundo corpore poſitus, mente tamen extra mundum ſurgit: ærumnam exilij, quam tolerat, deplorat: & ad

sublimé patriam incessantibus se amoris stimulis excitat. Quum ergo dolens videt quàm sit æternum, quod perdidit, inuenit salubre consilium, temporale hoc despicere quod per-currit. Et quo magis crescit consilij scientia, vt peritura deserat, eo augetur dolor, quòd nec dum ad mansura pertingat. Vnde bene per Salomonem dicitur, Qui addit scientiam, addit & dolorem. Qui enim scit iam summa quæ non habet adhuc, magis de infimis in quibus retinetur, dolet. Recte ergo in terra Hus habitare Iob dicitur: quia in scientiæ consilio electi vniuscuiusque dolens animus tenetur.

Idem pater Gregorius quarto libro suæ moralis expositionis in Iob cap. 34. super his verbis: Qui ædificant sibi solitudines, sic ait.

SAncti viri, quia nihil huius mundi appetunt, nullis proculdubio in corde tumultibus premuntur: omnes

quippe inordinatos desideriorum mo tus à cubili cordis manu sanctæ consi derationis eijciuunt: & quia transitoria cuncta despiciunt, ex his nascentes cogitationum insolentias non patiuntur: solam namque æternam patriam appetunt: & quia nulla huius mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruuntur. Vnde & recte dicitur, Qui ædificant sibi solitudines: Solitudines quippe ædificare, est à secreto cordis terrenorum desideriorum tumultus expellere, & vna intentione æternæ patriæ in amorem intimæ quietis anhelare. An non cunctos à se cogitationum tumultus expu lerat qui dicebat, Vnam petij à Domi no, hanc requiram: vt inhabitem in do mo Domini, omnibus diebus vitæ meæ? A frequentia quippe terrenorum desideriorum fugerat, & ad magnam solitudinem semetipsum contulerat, vbi eo tutius nihil extraneum conspiceret, quo incompetens nihil amaret. A tumultu rerum corporalium magnum quendam secessum petierat quietam mentem: in qua tanto

purius

purius Deum cerneret, quanto hunc cum se solo solum inueniret.

Rursum libro vigesimo tertio cap. 23 & seq super his verbis: Increpat quoque per dolorem in lectulo, ita dicit:

Lectulus vel stratum, requies temporalis accipitur, sicut scriptum est, Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Cùm enim quisque curis secularibus fatigatus, deserere per diuinam gratiam huius mundi itinera laboriosa cupit, & compungitur; cogitare solet quomodo præsentis vitæ desideria fugiat, & ab eius laboribus requiescat, sibique mox desideratæ quietis ordinem quærit, & velut quoddam stratum à cunctis laboribus cessationis locum inuenire concupiscit. Sed quia in hac vita adhuc homo positus, in cuiuslibet secreti secessu viuere sine tentationibus nullatenus potest; plerumque in id quod ad requiē construitur, maior dolor tentationis inueni-

inuenitur. Recte ergo per prophetam dicitur, Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Ac si diceret, Omne quod hic sibi parauit ad requiem, hoc ei mutasti occulto iudicio ad perturbationem. Quod pio quidem Dei consilio agitur, vt huius peregrinationis tempore electorum vita turbetur. Via quippe est vita præsens, qua ad patriam tendimus: & idcirco hic occulto iudicio frequenti perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus. Solent enim nonnulli viatores cum amœna fortasse in itinere prata conspiciunt, pergendi moras inectere, & à cœpti itineris rectitudine declinare: eorumq; gressus tardat pulchritudo itineris, dũ delectat. Electis ergo suis ad se pergentibus Dominus huius mundi iter asperum facit, ne dum quisque vitæ præsentis requie quasi amœnitate viæ pascitur, magis eum diu peregere, quã citò peruenire delectet, ne dum oblectatur in via, obliuiscatur quod desiderabat in patria. Qui ergo in hac vita omnis nostra, quam fortasse, parauimus, requies

turbatur, recte dicitur, Increpat quoque per dolorem in lectulo, id est, in præsentis vitæ requie, vel tentationis nos stimulis, vel flagelli afflictione conturbat, Nam sępe humanus animus quamlibet breui tẽpore sine tentatione in bonis studijs fuerit, mox de eisdẽ studijs, ĩ quibus quiescẽdo se exerit, & de ipsis virtutibus, quibus multiplicari nititur, dũ proficere se sẽtit, eleuatur. Vnde pio rectoris nostri moderamine impulsu tẽtationis afficitur: vt in eo ipsa profectus sui elatio cõprimatur.

Ex libro quarto moralis expositionis in Iob cap. 24. & seq. super his verbis: Obtenebrentur stellæ caligine eius (videlicet noctis, hoc est, præuaricationis, qua in Adam omnes peccauerunt.) Expectet lucẽ, & nõ videat, nec ortũ surgentis auroræ.

CAP. II.

SAepe mens, quæ aduersa multa & fortia superat, vnum in se & forcasse

tasse minimum, quanuis magna intentione inuigilet, non expugnat. Quod diuina nimirum dispensatione agitur: ne ex omni parte virtutibus splendens, in elationem subleuetur: vt dum in se paruum quid reprehensibile videt, & tamen hoc subigere non valet nequaquam sibi, sed auctori victoriam tribuat in his, quæ subigere fortiter valet. Vnde & bene dicitur, Obtenebrentur stellæ caligine eius. Stellæ quippe huius noctis caligine obtenebrantur, quando & hi, qui magnis iã virtutibus splendent, adhuc de obscuritate culpæ aliquid retinentes sustinent: vt etiam magna vitę claritate luceant, & tamen adhuc noctis reliquias nolentes trahant. Quod ad hoc (sicut dictum est) agitur, vt mens proficiens ad virtutem iustitiæ, sua melius infirmitate roboretur: & inde verius in bonis luceat, vnde eam etiã nolenté parua reprehensibilia humiliter obscurant. Vnde & bene quũ Israelitico populo percepta promissionis terra diuideretur, Ephraim tribui Chananæus gentilis populus non occisus,

sed

ſed factus tributarius dicitur, ſicut ſcriptum eſt, Habitauit Chananæus in medio Ephraim tributarius, Quid enim Chananæus, gentilis videlicet populus, niſi vitium ſignificat? Et ſæpe magnis virtutibus terram promiſſionis ingredimur, quia ſpe intima de æternitate roboramur: ſed dum inter acta ſublimia, vitia quædam parua retinemus, quaſi Chananæum viuere in terra noſtra concedimus: Qui tamen tributarius efficitur, quia hoc ipſum vitium, quod ſubigere non poſſumus, ad vſum noſtræ vtilitatis humiliter retorquemus, vt eo de ſe mens & in ſummis vilia ſentiat, quo ſuis viribus etiam parua, quæ appetit, non expugnat. Vnde & rurſum ſcriptum eſt, Hæ ſunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſraelem. Ad hoc namque quædam minima vitia noſtra retinentur, vt ſeſe noſtra intentio ſolicitam in certamine ſemper exerceat, & eo de victoria non ſuperbiat, quo viuere in ſe hoſtes conſpicit, à quibus adhuc vinci formidat. Iſrael ergo reſeruatis gentibus erudi-
tur,

tur, quando in quibusdam minimis vi-
tijs elatio virtutis nostræ comprimi-
tur, & in paruis sibi resistentibus di-
scit quod ex se maiora non subigit.
Hoc tamen quod dicitur, Obtenebren
tur stellæ caligine eius Intelligi & ali
ter potest Nox quippe illa, consensus
videlicet ad culpam, quæ ad nos pri-
mi parentis est excessu propagata, mé-
tis nostræ oculũ tanta obscuritate per-
culit, vt omnis homo in huius vitæ
exilio cæcitatis suæ tenebris pressus,
quantalibet vi ad æternitatis lumen
intenderit, penetrare non possit. Post
culpã namque damnati peccatores na
scimur, atque ad hanc vitam cum mor
tis nostræ merito venimus: & quũ ad
superne lucis radium: aciem mentis eri
gimus, ipsa infirmitatis nostræ obscu-
ritate caligamus. Et quidem multi in
hac infirmitate carnis tãta virtute ro-
borati sunt, vt resplendere mũdo qua-
si stellæ potuerint: multi in tenebris
vitæ præsentis dum superiora de se
exempla exhibét, astrorum more nobis
desuper lucent, sed quantalibet coru-
scatione operis fulgeant, quantolibet

se igne

se igne compunctionis accendant, nimirum constat quia dum corruptibili adhuc carne grauati sunt, æternum lumen sicut est videre, nequaqnam possunt. Dicat ergo, Obtenebrentur stellæ caligine eius: id est, etiam illi in contemplatione sua antiquę noctis adhuc tenebras sentiant, de quibus nimirum constat, qnod humano generi in huius vitæ caligine virtutum suarum iam radios expandant: quia & si mente iam ad summa exiliunt, adhuc tamen in infimis primæ culpæ pondere grauantur, Vnde fit, vt & foris exempla lucis velut astra præbeant, & tamen intus vsque ad fixæ visionis certitudinem, pressi noctis caligine non ascendant. Sæpe autem ita mens accenditur, vt quamuis in carne sit posita, in Deum tamen omni subiugata carnali cogitatione rapiatur: nec tamen Deum sicut est, conspicit: quia hāc nimirum (sicut dictū est) in carne corruptibili pōdus primę damnationis premit. Sæpe etiā ita vt est absorberi desiderāt: vt æternā vitā (si possit fieri) sine interuentu corporeę mortis attingat. Vnde Apostolus

lus Paulus cum ardenter internam lucem quæreret, sed tamen vt cumque exterioris mortis damna formidaret, ait, Quamdiu sumus in hoc habitaculo ingemiscimus grauati: eo quod nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur quod mortale est à vita: Sãcti igitur viri videre verũ mane appetunt: & si concedatur) etiam corpore illud attingere lucis intimæ secretum volunt, sed quantolibet ardore intentionis exiliant, adhuc antiqua nox aggrauat: & corruptibiles huius carnis oculos, quos hostis callidus ad concupiscentiam aperuit iustus iudex à con tuitu interni sui fulgoris premit, Vnde & bene subditur, Expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ Quantalibet namque intentione adhuc peregrina mens satagat, videre lucem, sicut est, non valet: quia hãc ei cæcitas suæ damnationis abscondit. Ortus vero auroræ, est illa noua natiuitas resurrectionis, qua sancta ecclesia etiam carne suscitata oritur ad contemplandum lumen æternitatis. Si enim ipsa carnis nostræ resurrectio

quasi

quasi quædam natiuitas non esset, de ea veritas non dixisset. In regeneratione quum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ. Esse ergo hanc ortum vidit, quam regenerationem vocauit. Sed quantalibet virtute electi nunc fulgeant, quæ erit illa nouæ natiuitatis gloria, penetrare nequeūt, qua tunc cum carne ad contemplandnm æternitatis lumen ascendunt. Vnde & Apostolus Paulus ait, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se. Dicat ergo, Expectet lucem & non videat, nec ortum surgentis auroræ: quia spontaneo vitio tenebrata nostra infirmitas nisi prius per mortem pęnæ suæ debitum soluat, claritatem lucis internæ non penetrat.

Ex eodem libro quarto moralis expositionis in Iob cap. 39. super his verbis; Ibi (videlicet in intimo sinu diuinæ lucis (requieuerunt fessi robore et quondā vincti pariter sine mo

 lestia;

lestia; paruus & magnus ibi sunt.

CAP. III.

OMnes qui in hoc mundo fortes sunt, robore quasi fortes sunt nō robore defessi: qui vero in auctoris sui amore roborantur, quo magis in concupita Dei fortitudine conualescunt, eo à propria virtute deficiunt. Et quo robustius æterna appetunt, eo à temporalibus salubri defectione lassantur. Hinc psalmista amoris sui fessus robore dicebat, Defecit in salutare tuum anima mea. In salutare enim Dei proficiendo defecerat, quia æternitatis lucem desiderans, à carnis iam fiducia fractus anhelabat. Hinc rursum dicit, Concupiuit, & defecit anima mea in atria Domini. Qui nimirum cum diceret concupiuit, recte subdidit, & defecit: quia valde minor est diuinitatis concupiscentia, quam non mox etiam proprius sequitur defectus. Qui enim ad appetenda æternitatis atria accenditur, dignum profecto est, vt ab hoc temporalitatis amore lassetur vt tan-

to frigescat à studio seculi, quanto surgit ardentior in amorem Dei. Quę scilicet si perfectè arripit, mundum etiam plene derelinquit: & eo temporalibus funditus moritur, quo ad supernam vitam altius afflatu æternitatis animatur. An non robore suo fessam se inuenerat quæ dicebat, Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est? Quia nimirum mens, dum occultę locutionis aspiratione tangitur, à statu suæ fortitudinis infirmata, ipso quo absorbetur desiderio, liquatur: & inde se apud semetipsam fessam inuenit vnde vltra se esse conspicit fortitudinem, quam conscendit. Hic propheta quum visionem Dei se conspexisse diceret, adiunxit, Elãgui, & ægrotaui per dies plurimos: quia cũ ad virtutẽ mens astringitur, à fortitudine propria caro lassatur, hinc Iacob, quia angelum tenuit, vno mox pede claudicauit: quia qui vero amore sublimia respicit, iam in hoc mundo duplicibus incedere desiderijs nescit. Vno enim pede inititur, qui solo Dei amore roboratur: & necesse est vt

alius marcescat, quia mentis virtute crescente, oportet procul dubio vt carnis fortitudo torpescat. Beatus igitur Iob alta fidelium corda respiciat, atque perpendat, quem sinum intimæ quietis inueniunt, dum à viribus proprijs in Deum proficiendo lassantur: & dicat, Ibi requieuerunt fessi robore. Ac si aperte insinuet dicens, Illic requies lucis remunerat, quos hic interius recreans profectus fatigat. Nec mouere debet quod lucem nominans, nequaquam subdit, in hac, sed ibi. Quã enim continere electos conspicit, quasi locum nostrum hanc esse deprehẽdit. Vnde Psalmista cum incõmutabilitatem æternitatis aspiceret dicẽs, Tu autem idem ipse es, & anni tui nõ deficient: hanc electorum locum esse denunciat, subdens, Filij seruorum tuorum habitabunt ibi. Deus enim, qui sine situ omnia continet, nobis ad se venientibus locus non localis manet. Ad quem locum dum pertingimus, etiam in hac vita mentis nostræ tranquillitas quanta fuerit perturbatio videmus: quia & si iam iusti in prauo-

rũm cõparatione quieti sũt, in ęstimatione tamẽ quietis intimæ, omnimodo quieti non ſunt. Vnde & bene ſubditur, Et quõdam vincti Pariter ſine moleſtia Iuſtos enim quamuis nullus deſideriorum carnalium tumultus poſſideat duris tamen vinculis eos in hac vita poſitos ſuæ moleſtia corruptionis ligat: Scriptum quippe eſt Corpus quod corrumpitur, aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Eo itaq. ipſo, quo adhuc mortales ſunt, corruptionis ſuæ pondere grauantur, & aſtricti moleſtia vincti ſunt: quia in illam adhuc libertatem vitæ incorruptibilis non exurgunt. Aliud namque de mente, aliud de corpore tolerant: & contra ſemetipſos, quotidie interno certamine deſudant. An non duro moleſtiæ vinculo ligantur: quorum nimirũ mens ſine labore ignorantia ſoluitur, & non niſi cum ſtudio laboris eruditur? Quæ coacta erigitur, libens iacet, ab infimis vix leuatur, & tamen eleuata protinus labitur: ſemetipſam laborioſe vincendo ſuperna conſpicit:

sed reuerberata lumē, quod se irradiauerat, refugit. An non duro molestiæ vinculo ligantur, quos cum accensus spiritus ad sinum pacis intimæ pleno desiderio pertrahit, feruente certamine caro perturbat? Quæ etsi iam ante faciem velut ex aduerso acie erecta non obuiat, adhuc tamen à mentis dorso quasi captiua submurmurat: & quamuis timendo, tamen turpi strepitu in corde speciē pulchræ quietis fœdat. Electi igitur etsi valenter omnia superant, cum securitatem pacis æternæ desiderant, grauis eis est molestia adhuc habere quod vincant. Quibus exceptis etiam ea vincula sustinent, quæ grauis exterius necessitas astringit: esurire quippe, sitire, lassescere vincula corruptionis sunt quæ scilicet solui nequeunt, nisi cum in illam immortalitatis gloriam nostra mortalitas permutatur. Replemus etenim refectionibus corpus, ne extenuatum deficiat: extenuamus abstinentia, ne nos repletum premat. Vegetamus hoc motibus, ne situ immobilitatis intereat: sed citius hoc collocando

sistimus

ſiſtimus, ne ipſa ſua vegetatione ſuccumbat. Adiumentis hoc veſtium tegimus, ne frigus interimat: & quæſita adiumenta proijcimus, ne calor exurat. Tot igitur diuerſitatibus occurrentes, quid aliud agimus, quàm corruptibilitati ſeruimus, vt ſaltem multiplicitas impenſi obſequii corpus ſuſtineat, quod anxietas infirmæ mutabilitatis grauat? Vnde bene per Paulum dicitur, vanitati enim ſubiecta eſt creatura non volens, ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe quia & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. Vanitati quippe creatura non volẽs ſubditur, quia homo, qui ingenitæ conſtantiæ ſtatutum volens deſeruit, preſſus iuſtæ mortalitatis pondere nolens mutabilitatis ſuæ corruptioni ſeruit. Sed creatura hæc tunc à ſeruitute corruptionis eripitur, cum ad filiorum Dei gloriam incorrupta reſurgendo ſubleuatur. Hic itaque electi moleſtia vincti ſunt, quia adhuc corruptionis ſuæ pœna deprimuntur. Sed quum corruptibili carne exuimur

quasi ab his, quibus nunc astringimur, molestiæ vinculis relaxamur. Præsentari namque iam Deo cupimus: sed adhuc mortalis corporis obligatione præpedimur. Iure ergo vincti dicimur, quia adhuc incessum nostri desiderij ad Deum liberum non habemus. Vnde bene Paulus æterna desiderans, sed tamen adhuc corruptionis suæ sarcinas portans, vinctus clamat. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Dissolui enim non quæreret, nisi se proculdubio vinctum videret. Sed quia quod valde mens amat, etiam in sermone sæpius replicat; beatus Iob, qui æternæ pacis frequentiam diligens conspicit, descriptioni eius adhuc inseruit, dicens, Paruus & magnus ibi sunt. Quia in hac vita nobis est discretio operũ, erit in illa proculdubio discretio dignitatum. vt quo hic alius alium merito superat, illic alius alium retributione transcendat. Vnde in Euangelio veritas dicit, In domo patris mei mãsiones multæ sunt, Sed in eisdem multis mansionibus erit aliquo modo ipsa retributionum diuersitas cõcors: quia

tanta vis amoris in illa pace nos sociat, vt quod in se quisque non acceperit, hoc se accepisse in alio exultet. Vnde & non æque laborantes in vinea, ęque cuncti denarium sortiuntur. Et quidem apud patré mansiones multæ sunt, & tamen eundem denarium dispares laboratores accipiunt: quia vna cunctis erit beatitudo lætitiæ, quamuis non vna sit omnibus sublimitas vitæ. Paruum & magnum in hac luce conspexerat, qui ex voce capitis dicebat. Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Paruum & magnum conspexerat cum dicebat, Benedixit omnes timentes se Dominus pusillos cum maioribus.

Ex libro quinto moralis expositionis in Iob c. 3. & seq super his verbis: Quare data est misero lux, & vita his, qui in amaritudine anima sunt?

CAP. IIII.

Sancti viri, quū sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt, pauida suspicione turbantur. Timent enim ne hic laborum suorum fructus recipiant: timent ne quod diuina iustitia latens in eis vulnus aspiciat: & exterioribus eos muneribus cumulans, ab intimis repellat. Cum vero taciti cogitant quòd nec bona agunt, nisi vt soli Domino placeant, nec in ipsa affluentia suæ prosperitatis exultāt: minus quidē de prosperis occulta contra se iudicia metuunt; sed tamen eadem prospera, quia se ab intima intentione præpediunt, ægre ferunt, & moleste præsentis vitæ blandimenta tolerant, quia per hæc se vtcunque tardari in interno desiderio non ignorant. Plus enim in hoc mundo honor, quàm despectio occupat: & magis prosperitatis sublimitas, quàm necessitatis aduersitas grauat. Per hanc namque nō-numquam cum homo exterius premitur, ad concupiscenda quæ intus sunt,

liberius relaxatur: per illam vero animus dum multis parere cogitur, à desiderij sui cursu retinetur. Vnde fit, vt sancti viri magis in hoc mundo prospera quã aduersa formident. Sciũt namque, quia mens dum blanda occupatione premitur, aliquando libens ad exteriora deriuatur. Sciunt quia sæpe sic hanc, clandestina cogitatio decipit, vt quomodo permutetur ignoret. Pensant autem quæ sint interna bona quæ cupiunt, & cognoscunt quàm nihil omne, quod blandum temporaliter arridet: cunctaque huius mundi prospera mens eorum eo ægre tolerat, quo supernæ felicitatis est amore sauciata, tantoque magis in præsentis dulcedinis aspernatione erigitur, quanto hanc conspicit, quia furtiue sibi in æternæ gloriæ despectu blanditur. Vnde & beatus Iob, cum supernam requiem contemplatus diceret. Paruus & magnus ibi sunt, adiungit. Quare data est misero lux? In scriptura sacra nonnumquam lucis appellatione prosperitas, noctis autem nomine, huius mundi aduer-

ſitas deſignatur. Vnde & bene per Pſalmiſtá dicitur, Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. Quia enim ſancti viri ita proſperitatem ſeculi deſpicientes calcant, ſicut aduerſitaté eius calcantes tolerant: per magnam mentis celſitudinem mundi ſibi & aduerſa & proſpera ſubſternentes dicunt, Sicut tenebræ eius, ita lumen eius. Ac ſi aperte dicant. Sicut intentionis noſtræ fortitudinem eius triſtia non premunt: ita hanc nec blanda corrumpunt. Sed quia hæc (vt diximus) bonorum mentem etiam cum non ſubleuant, perturbant: ſancti viri qui ſe in huius exilij ærumna miſeros cognoſcunt, clareſcere in eius proſperitate refugiunt. Vnde bene nunc dicitur, Quare data eſt miſero lux? Lux enim miſeris datur, quando hi, qui ſublimia contemplantes eſſe ſe in hac peregrinatione miſeros agnoſcunt, claritatem tranſitoriæ proſperitatis accipiunt. Et quum valde defleant, quia tarde ad patriam redeunt, tolerare inſuper honoris onera compelluntur. Amor eos æternorum conterit, & gloria de temporalibus

poralibus arridet. Qui dum cogitant quæ sint, quæ in infimis tenent, & quæ sint, quæ de sublimibus non vident, quæ sint quæ se in terra fulciunt, quæ autem de celestibus perdiderunt, prosperitatis suæ mœrore mordētur, quia etsi vident nequaquam ab ea se funditus opprimi, pensant tamen solicite cogitationem suam in amore Domini, & in eius dispensatione partiri. Vnde bene cum dicit, Quare data est misero lux? protinus adiungit, Et vita his, qui in amaritudine sunt? In amaritudine quippe animæ sunt omnes electi, qui vel punire flendo nō desinunt quę deliquerunt, vel graui se mœrore afficiunt, quia longe huc à facie conditoris proiecti, adhuc in æternæ patrię gaudijs non sunt. De quorum corde bene per Salomonē dicitur. Cor quod nouit amaritudinem animæ suę, in gaudio illius non miscebitur extraneus. In amaritudine namque sunt, & corde reproborum, quia ipsis etiam prauis suis desiderijs affligūtur: sed eandem amaritudinem nesciunt, quia pensare quod tolerant, sponte sua excæcati nō

possunt. At contra cor bonorum amaritudinem suam nouit: quia ærumnam exilij, in qua proiectum laceratur, intelligit: & quàm sint tranquilla quæ perdidit, quàm confusa in quibus cecidit, sentit. Sed amaricatum cor ad gaudium suum quandoque reducitur; atque in eius gaudio extraneus nõ miscetur, quia is, qui nunc ab hoc mœrore cordis foras se per desideria seculi eijcit, seclusus tunc ab illa intima eius solemnitate remanebit. Hi itaque qui in amaritudine animæ sunt, mori mundo funditus concupiscunt: vt sicut in seculo ipsi nihil appetunt, ita iam à seculo nulla obligatione teneantur.

Ex eodem libro quinto moralis expositionis in Iob c. 20. super his verbis: Ad me dictum est verbum abscõditum, & quasi furtiue suscepit auris mea venas susurri eius.

CAP. V.

POtest per verbum absconditũ allocutio intimæ aspirationis intelligi. de

gi: de qua Ioannes dicit, Vnctio eius docet vos de omnibus. Quæ nimirum aspiratio humanam mentem tangendo sublevat: & temporales cogitationes deprimens, æternis hanc desiderijs inflammat: vt nihil ei iã nisi quæ superna sunt libeat: & cuncta quæ inferius de humana perstrepunt corruptione, contemnat. Absconditum ergo verbum audire, est locutionem sancti spiritus corde concipere. Quæ profecto sciri non potest, nisi à quo haberi potest. Et quoniã valde in humano genere pauci sunt, qui à desideriorum carnalium sorde purgati, ad perceptionẽ sancti spiritus ipsa hac purgatione dilatantur, verbum hoc absconditum dicitur: quia illud à quibusdam procul dubio in corde concipitur, quod à maxima hominum parte nescitur. Vel certe hæc ipsa afflatio sancti spiritus, verbũ absconditum est: quia sentiri potest, sed strepitu locutionis exprimi nõ potest, Quũ igitur diuina aspiratio sine strepitu mentem sublevat, verbũ absconditum auditur: quia sermo spiritus in aure cordis silenter sonat:

Vnde & subditur, Et quasi furtiue suscepit auris mea venas susurri eius, Venas superni susurris auris cordis furtiue suscipit, quia subtilitatem locutionis intimæ afflata mẽs & raptim & occulte cognoscit. Nisi enim se ab exterioribus abscondat, interna non penetrat; Occultatur autem vt audiat, & audit vt occultetur: quia & subtracta visibilibus, inuisibilia conspicit, & repleta inuisibilibus visibilia perfecte contemnit. Venas itaque diuini susurri furtiue audire, est occultos diuinæ aspirationis modos tenuiter & latenter cognoscere. Quamuis adhuc vel susurrum, vel venas susurri intelligere aliter ualeamus. Qui enim susurrat, occulte loquitur, & uocem nõ exprimit, sed imitatur. Nos ergo quousque carnis corruptione premimur, nullo modo claritatem diuinę potentiæ, sicut in se incõmutabilis manet, uidemus: quia acies infirmitatis nostrę non sustinet hoc, quod de eius æternitatis radio super nos intollerabiliter fulget. Quum ergo se nobis omnipotens Deus per rimas cõtemplationis

nis indicat, nequaquam nobis loquitur, sed susurrat: quia etsi se plene non intimat, quiddam tamen de se humanæ menti manifestat. Tunc autem nequaquam iam susurrat, sed loquitur: cum eius nobis species certa reuelatur. Hinc est enim quod in euangelio veritas dicit, Palam de patre meo annunciabo vobis. Hinc Ioannes ait, Videbimus eum sicuti est. Hinc Paulus dicit, Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum. Nunc autem diuinum susurrum tot ad nos venas habet, quot creatis operibus ipsa diuinitas præsidet. Dum enim cuncta, quæ sunt creata cernimus, in creatoris admirationem subleuamur. Nam sicut aqua leniter fluens, rimata per venas quæritur vt augeatur, tantoque se latius fundit, quanto venas apertiores inuenerit: ita nos dum studiose diuinitatis notitiam ex creaturæ eius consideratione colligimus, quasi susurri illius ad nos venas aperimus: quia per hoc quod factum cernimus, virtutē creatoris admiramur: & per ea quæ sunt in publico, illud ad nos emanat quod latet in
 occul-

o culto. Quasi enim per quendam ad
a s sonitum erumpit, dum consideran
d nobis sua opera ostendit:in quo se-
m ipsum vtcunque indicat, dũ quàm
si incomprehensibilis manifestat.
Quia igitur considerate eum digne nõ
p ssumus,non eius vocem, sed vix su-
surrum audimus: plene enim perpen-
dere neque ipsa quæ sunt creata suffi-
cimus Recte autem dicitur,Quasi fur-
tiue suscepit auris mea venas susurri
eius. Proiecti quippe à paradisi gau-
dijs, & cæcitatis pœna mulctati, vix
susurri venas apprehendimus: quia
ipsa quoque mira eius opera raptim
tenuiterque pensamus.

Ex libro sexto moralis expositionis in Iob cap. 29. super his verbis: Ingredieris in abundantia sepulcrum, sicut infertur aceruus in tempore suo

C A. P. V I.

POtest per sepulcrum non solum in hac vita nostra contemplatio, sed etiam quies æternæ & intimæ retributionis intelligi: in qua tanto ve-

rius quiescitur, quanto in nobis corru ptionis vita prefectius necatur. In abundantia ergo sepulcrum ingreditur: qui post congesta vitæ præsentis ope ra, mutabilitati suæ plene mortuus, in secreto veri luminis occultatur. Vnde & per Psalmistam dicitur, Abscondes eos in abscondito vultus tui, à conturbatione hominum. Quod bene etiã comparatio adiuncta commendat, cum dicitur, Sicut infertur aceruus in tem pore suo. Frumentum quippe in segete sole tangitur, quia in hac vita humana anima respectu superni luminis illustratur: pluuias percipit quia veritatis eloquio pinguescit, ventis con cutitur, quia tentationibus exercetur: & secũ crescentes paleas portat, quia nequiorem contra se quotidie vitam peccantium tolerat: atque ad aream deductum triturationis pondere premitur, vt à palearum connexione soluatur: quia mens nostra cælesti disciplinæ supposita, dum correctionis flagella percipit, à societate carnaliũ mundior recedit: & relictis paleis ad horreum ducitur, quia foris rema-

nentibus reprobis, electa anima ad supernæ mansionis gaudia æterna subleuatur. Bene ergo icitur, ingredieris in abundantia sepulchtum, sicut infertur acernus in tempore suo: quia dum post afflictionem iusti præmia patriæ cælestis inueniūt, quasi post pressuras ad horreum grana deferuntur: & in alieno quidem tempore percussiones sentiunt; sed in suo à percussione requiescunt. Electis quippe alienum tempus est vita præsens. Vnde & quibusdam adhuc infidelibus veritas dicit, Tempus meum nondum aduenit; tempus autem vestrum semper est paratum. Et rursum, Hæc est hora vestra, & potestas tenebratum. Sepulchrum ergo in tempore suo, sicut frumenti aceruus ingreditur: quia ille æternam requiem percipit, qui prius vt ab exurendis paleis liber sit disciplinæ pressuras sentit.

Idem pater Gregorius octauo libro sua moralis expositionis in Iob cap. 39. super his verbis: Donec impleatur

pleatur os tuum risu, & labia tua iubilo. scribit in hunc modum.

Os iustorum tunc risu replebitur, quum eorum corda finitis peregrinationum fletibus, æternæ lætitiæ exultatione satiabuntur. De hoc risu discipulis veritas dicit, Mundus gaudebit, vos autem contristabimi: sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Et rursum, Videbo vos, & gaudebit cor verbum, & gaudium vestrum nemo tollet à vobis. De hoc risu sanctę ecclesiæ Salomon ait, Ridebit in die nouissimo. De hoc iterum dicit. Timenti Deum bene erit in extremis. Non autem tunc risus erit corporis, sed risus cordis. Risus enim nunc corporis de lasciuia venit dissolutionis: nam risus cordis tunc de lætitia nascetur securitatis. Cum ergo electi omnes implentur gaudio manifeste cõtemplationis: quasi ad hilaritatem risus exiliunt ex ore mentis. Iubilum verò dicimus, cũ tantam lætitiam corde concipimus, quantam sermonis efficacia non exple

mus, & tamen mentis exultatio hoc, quod sermone nō explicat, ore sonat. Bene autem os risu impleri dicitur; & labia iubilo: quia in illa æterna patria iustorum mens in exultatione rapitur, lingua in cantum laudis eleuatur. Qui quoniam tantum vident, quantum dicere non valent, in risu iubilant: quia non explendo resonant quod amant.

Item libro nono cap. 9. super his verbis: Qui facit interiora austri, sic ait.

Quid hoc loco austri nomine, nisi feruor sancti spiritus designatur? Quo dum repletus quisque fuerit, ad amorem patriæ spiritualis ignescit. Interiora ergo austri sunt occulti illi angelorum ordines, & secretissimi patriæ cælestis sinus, quos implet calor spiritus sancti. Illuc quippe sanctorum animæ & nunc corporibus exutæ, & postea corporibus restitutæ perueniunt; & quasi in austri abditis occul-

tan-

tantur. Ibi per diem quasi in meridiano tempore ardentius solis ignis accenditur: quia conditoris claritas mortalitatis nostræ iam pressa caligine, manifestius videtur, & velut sphæræ radius ad spatia altiora se eleuat, quia de semetipsa nos veritas subtilius illustrat. Ibi lumen intimæ contemplationis sine interueniente cernitur vmbra mutabilitatis, ibi calor summi luminis sine vlla obscuritate corporis, ibi inuisibiles angelorum chori quasi astra in abditis emicant, qui in eo nunc ab hominibus videri nequeunt, quo flamma veri luminis altius perfunduntur.

Rursum libro decimo octauo cap. 39. super his verbis beati Petri Apostoli, In quem desiderant Angeli prospicere & super his verbis Saluatoris, Angeli eorum semper vident faciem patris mei, qui in cælis est, ita dicit.

Deum angeli & vident, & videre desiderant: & sitiunt intueri, & intuen-

tuentur. Si enim ſic videre deſiderāt, vt effectu ſui deſiderij minime perfruantur, deſiderium ſine fructu anxietatem habet, & anxietas pænam. Beati verò angeli ab omni pœna aniexitatis longe ſunt: quia nunquam ſimul pœna & beatitudo conueniunt. Rurſus cum eos dicimus Dei viſione ſatiari, quia & Pſalmiſta ait, Satiabor, dum manifeſtabitur gloria tua: conſiderandum nobis eſt, quoniam ſatietatem ſolet faſtidium ſubſequi. Vt ergo vtraque recte ſibi conueniant, dicat veritas, quia ſemper vidét: dicat prædicator egregius, quia ſemper videre deſiderant. Ne enim ſit in deſiderio anxietas, deſiderantes ſatiantur: ne autem ſit in ſatietate faſtidium, ſatiati deſiderant. Et deſiderant igitur, ſine labore, quia deſiderium ſatietas comitatur: & ſatiantur ſine faſtidio, quia ipſa ſatietas ex deſiderio ſemper accenditur. Sic quoque & nos erimus, quando ad ipſum fontem vitæ venerimus. Erit nobis delectabiliter impreſſa ſitis ſimul atque ſatietas. Sed longe abeſt à ſiti neceſſitas, longe à

 ſatie-

ſatietate faſtidium: quia & ſitientes ſatiabimur, & ſatiati ſitiemus. Videbimus igitur Deum: ipſumque erit præmium laboris noſtri, ut poſt mortalitatis huius tenebras, acceſſa eius luce gaudeamus.

Ex libro octauo moralis expoſitionis in Iob cap 6. ſuper his verbis: Sicut ſeruus deſiderat vmbram, & ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui.

CAP. VII.

VMbram ſeruo deſiderare, eſt poſt tentaiionis æſtum ſudoréque operis, æterni refrigerii requiem quærere. Hanc namque vmbram ſeruus ille deſiderauerat qui dicebat, Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Et rurſum, Heu me, quia incolatus meus prolongatus eſt. Qui quaſi à labore agri ęſtũ fugiens, atque ad obtinendam requiem, refrigerij tegmen

quærebs,

quærens, iterum dicit, Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. Hanc vmbram comprehendere Paulus anhelabat: desiderium habens dissolui, & cum Christo esse: Ad hãc vmbram ex desiderij iam perfectione peruenerant qui dicebant, Nos qui portauimus pondus diei & æstus, Bene autem qui desiderare vmbram dicitur, seruus vocatur: quia electus quisque, quousque infirmitatis conditione constringitur, sub dominantis corruptionis iugo quasi sub æstus anxietate retinetur. Qui nimirum quum à corruptione exutus fuerit, tunc sibi metipsi liber & traquillus innotescit. Vnde & recte etiam per Paulum dicitur: Ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Electos enim nunc pœna corruptionis aggrauat, sed tunc incorruptionis gloria exaltat: & quantum ad præsentis necessitatis pondera, nunc in Dei filijs de libertate nihil ostenditur, tantum ad subsequentis libertatis gloriã, tunc in Dei famulis de seruitute nihil apparebit.

rebit. Creatura ergo seruitute corruptionis exuta, & dignitate libertatis accepta in filiorũ Dei gloriam vertitur:. quia vnita Deo per spiritũ, quasi hoc ipsum quod creatura est, transisse ac subegisse declaratur Sed quia adhuc vmbram desiderat, seruus est: quia quousque ęstum tentationum tolerat, iugum miseræ conditionis portat Vbi apte subditur, Et sicut mercenarius præstolatur finem operis sui. Mercenarius etenim lassescentem animum ad considerandum laboris premium reuocans, vigorem mox animi ad exercitium laboris reformat: & quod graue perpendit ex opere, leue existimat ex remuneratione. Sic electi quique dum mundi huius aduersa patiuntur, cum inhonestates, contumelias, rerum damna, cruciatus corporis tolerant, esse grauia, quibus exercentur, pensant: sed cum mentis oculum ad æternæ patriæ consideratioñẽ tendunt, ex comparatione pręmij, quã sit leue, quod patiuntur, inueniunt Quod enim valde esse importabile ex dolore ostenditur, consideratione prouida ex

remuneratione leuigatur. Hinc est quod Paulus semper seipso robustior contra aduersa erigitur, quia nimirum finé sui operis sicut mercenarius præstolatur. Graue namque quod sustinet æstimat: sed leue hoc per præmij considerationem pensat. Ipse quippe quā sit graue quod patitur indicat qui in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter se fuisse testatur: qui à Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepit: qui ter virgis cæsus, semel lapidatus est: ter naufragium passus, nocte & die in profundo maris fuit qui pericula fluminum, latronum, ex genere, ex gentibus, in ciuitate, in solitudine, in mari, in falsis fratribus pertulit: qui in ærũna & ieiunijs multis, in fame & siti, in frigore & nuditate laborauit: qui foris pugnas, intus timores sustinuit: qui vltra vires grauatum se asserit dicens, Supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tęderet nos etiam viuere Sed quomodo remunerationis linteo sudores tanti laboris tergat, ipse denunciat dicens, Non sunt condi-

gnæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Finem itaque operis quasi mercenarius præstolatur. quia dum profectum remunerationis considerat, vile æstimat quod pene deficiens laborat.

Ex eodem libro octauo moralis expositionis in Iob cap 17. super his verbis: Nunquid mare sum ego, aut cetus qui circundedisti me carcere?

CAP. VIII.

SAncti viri, quo mundiore corde cœlestium arcana considerant, auctis ad hæc quotidie laboribus anhelant. Ibi iam plene satiari desiderant, vnde adhuc parum aliquid ore contemplationis degustant. Perfecte cupiunt carnis stimulum subdere, nihil in cogitatione illicitum de eius iam corruptione tolerare: sed quia scriptum est, Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: inten-

tione iam quidem vltra semetipsos eminent, sed tamen adhuc infirmitatis suæ incert s motibus subditi corruptionis suę se carcere clausos dolét. Ait ergo, Nunquid mare sum ego, aut cetus, quia circundedisti me carcere? Ac si aperte diceret. Mare vel cetus (iniqui videlicet, eorumque auctor malignus spiritus) quia effrenari ad solam perpetrandæ iniquitatis licentiam appetunt, recte pœnæ suæ carcere constringuntur: ego autem quia iam æternitatis tuæ libertatem desidero, cur adhuc meæ carcere corruptionis premor? Quod tamen nec à iustis superbe requiritur, quia amore veritatis accensi, infirmitatis suæ angustias transgredi perfecte concupiscunt: nec ab auctore iustorum iniuste disponitur, quia electorum suorum vota differens cruciat, crucians purgat, vt ad percipiendum quod d siderant, quandoque melius ex d latione conualescant. Electi autem quousque ab intima quiete d fferuntur, ad cor suum redeunt: ibique à carn s suæ tumultibus absconsi quasi amœnissimum secre

tum

tum petunt. Sed in eo sæpe tentationis aculeos sentiunt, carnis incentiua patiuntur: & ibi grauissimos labores inueniunt, vbi magnam requiem à labore quæsierant.

Idem pater Gregorius eodem octauo libro suæ moralis expositionis in Iob cap. 2. super his verbis: Vsquequo non parcis mihi nec dimittis me, vt glutiam saliuam meam? scribit in hunc modum.

Saliua in os ex capite labitur, ab ore verò ad ventrem ducitur, cum glutitur. Quid itaque est caput nostrum, nisi diuinitas, per quam ex istẽdi principium sumimus, vt creatura simus? Quid autem venter noster est, nisi mens, quæ dum cibum suum, supernum videlicet intellectum suscipit, refecta procul dubio omnia mẽbra actionum regit? Quid ergo saliuæ nomine, nisi sapor intimæ contẽplationis accipitur? quæ ad os à capite desluit: quia de claritate cõditoris adhuc in hac vita nos positos, vix gutta reuelationis tangit.

tangit. Hæc ſaliua ad os quidem labitur, vt vero ad ventrem vſque perueniat, nondum glutitur: quia diuinitatis contemplatio ſenſum tangit, ſed plene mentem non reficit: quoniam perfecte animus conſpicere non valet, quod adhuc (quia caligo corruptionis præpedit) raptim videt. Ecce enim electorum mens iam terrena deſideria ſubijcit, iam cuncta quæ conſiderat præterire, tranſcendit: iam ab exteriorum delectatione ſuſpenditur, & quæ ſint bona inuiſibilia rimatur: atque hæc agens plerumque in dulcedinem supernæ cõtemplationis rapitur: iamque de intimis aliquid quaſi per caliginem conſpicit, & ardenti deſiderio intereſſe ſpiritualibus angelorum miniſterijs conatur: guſtu incircunſcripti luminis paſcitur, & vltra ſe euecta, ad ſemetipſam relabi dedignatur. Sed quia adhuc corpus quod corrumpitur aggrauat animam, inhærere diu luci nõ valet, quam raptim videt. ipſa quippe carnis infirmitas tranſcendentem ſe animam retrahit: atque ad cogitanda ima ac neceſſaria ſuſpirantem reducit

ducit. Saliua ergo ex capite defluens os tangit:ſed ad ventrem minime peruenit: quia liquore ſupernæ contemplationis iam quidem intellectus noſter infunditur, ſed nequaquam mens plene ſatiatur. In ore etenim guſtus eſt, in ventre ſatietas. Saliuam itaqua glutire non poſſumus, quia ſupernæ claritatis bono ſatiari non permittimur, quod adhuc ex tenuitate guſtamus. Sed quia hoc ipſum, quod vtcunque iam ſuper nos cognoſcimus, ex pietate parcentis eſt, quod vero hoc percipere perfecte nō poſſumus, adhuc ex pœna vetuſtæ damnationis, recte dicitur. Vſquequo non parcis mihi, nec dimittis me, vt glutiam ſaliuam meam? Ac ſi aperte diceretur, tunc homini plene parcis, cum hunc ad perfectionē tuæ contēplationis admiſeris; vt claritatem tuam raptus interius videat, & eum carnis ſuæ corruptio exterius non repellat. Tunc permittis vt ſaliuam glutiam, cum me ſapore tuę claritatis vſque ad abundantiam ſatietatis infuderis, vt nequaquam iam per indigentiam guſtu oris eſuriam:

ſed in te ſolidatus, irrigato mentis ventre ſubſiſtam.

Ex libro decimo quinto moralis expoſitionis in Iob cap. 20. ſuper his verbis: Quis eſt omnipotens, vt ſeruiamus ei?

CAP. XI.

MEns hominis male exterius fuſa, ſic in rebus corporeis ſparſa eſt, vt neque ad ſemetipſam intus redeat, neque eum qui eſt inuiſibilis, cogitare ſufficiat. Vnde carnales viri, iuſſa ſpiritalia contemnentes Deum, quia corporaliter non vident, quandoque ad hoc perueniunt, vt etiam non eſſe ſuſpicentur. Vnde nunc dicitur. Quis eſt omnipotens, vt ſeruiamus ei? Eſſe enim (ſicut dictum eſt) non credunt, quem corporaliter nō intuentur, Qui ſi auctorem omnium Deum humiliter quærerent: id quod non videtur, ea re quæ videtur, eſſe melius, in ſemetipſis inuenirent. Ipſi quippe ex ani-
ma

ma inuisibili & corpore visibili subsistunt: & si hoc ab eis, quod non videtur, abstrahitur, illico corruit quod videtur. Et patent quidem carnis oculi, sed videre quicquam vel sentire non possunt. Sensus enim visionis perijt, quia abscessit ille inuisibilis spiritus, qui per eius respicere fenestras solebat. Quia ergo rebus visibilibus inuisibilia præstantiora sunt, carnales quique ex semetipsis pensare debuerunt, atque per hanc (vt ita dixerim) scalam considerationis tendere in Deum: quia eo est, quo inuisibilis permanet, & eo summus permanet, quo cōprehendi nequaquā potest.

Idem pater Gregorius libro decimo sexto suæ moralis: expositionis in Iob cap 13. & seq. super his verbis: Quis mihi tribuat, vt cognoscam & inueniam illum, & veniam vsque ad solium eius? sic ait.

Electus quisque nisi Deū cognouisset, vtique non amaret. Sed aliud est

cognoſcere per fidem, atque aliud per ſpeciem: aliud inuenire per credulitatem, aliud per contemplationem. Ex qua re agitur, vt electi omnes eum, quem fide cognouerunt, videre quoque per ſpeciem anhelent. Cuius amore, flagrantes æſtuant, quia eius dulcedinis ſuauitatem iam in ipſa ſuæ fidei certitudine deguſtant. Quod bene ille in Geraſenorum regione ſanatus à dæmonibus deſignat, qui vult abire cum Ieſu, ſed ei à magiſtro ſalutis dicitur, Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecerit Deus: Amanti enim adhuc dilatio imponitur: vt ex dilati amoris deſiderio, meritum retributionis augeatur. Fit ergo nobis omnipotens Deus, dulcis in miraculis, & tamen in ſua celſitudine manet occultus: vt & quędam monſtrando de ſe, occulta nos inſpiratione in ſuo amore ſuccendat, & tamen abſcondendo maieſtatis ſuæ gloriam, amoris ſui vim per æſtum deſiderij augeat. Niſi enim ſanctus vir videre hunc in ſua maieſtate quæreret, non vtique ſubinferret, Et veniam vſque ad ſolium eius. Quid namque eſt

ſolium Dei, niſi illi angelici ſpiritus, qui (ſcriptura teſte) throni vocati ſunt? qui ergo vſque ad ſoliun Dei venire vult, quid aliud quàm eſſe cum angelicis ſpiritibus concupiſcit, vt nulla iam defectiua temporum momenta ſuſtineat, ſed ad permanentem gloriam in contemplatione æternitatis exurgat? Quæ tamen verba etiā in hac vita poſitis iuſtis conueniunt. Nam cum contra votum ſuum atque deſiderium quodlibet agi conſpiciunt, ad occulta Dei iudicia recurrunt, vt in eis videant, quia inordinate intus nō diſponitur, quod inordinatum foris currere videtur. Quum enim præſidentem angelicis ſpiritibus creatorem omniū fidei oculis contemplantur, ad eius nimirum ſolium veniunt. Et quia conſiderant, quoniam is, qui mire angelos regit, iniuſte homines non diſponit, profectò inueniunt cauſales rationes quàm iuſtæ ſint, licet ipſæ cauſæ extrinſecus videantur iniuſtæ: dumque id humiliter faciunt, ſemetipſos ſæpe in ſua voluntate reprehendunt, ſua in ſe nonnunquam vota dijudicant,

dum meliora esse ea, quæ disponit conditor, pensant.

Rursum eodem libro cap. 18. super his verbis: Ipse enim solus est, scribit in hunc modum.

Nunquid nam non sunt angeli & homines, cælum & terra, aer & maria, cuncta volatilia, quadrupedia, atque repentia? Et certe scriptum est. Creauit vt essent omnia. Quum ergo in rerum natura tam multa sint, cur beati viri voce nunc dicitur, Ipse enim solus est? Sed aliud est esse, aliud principaliter esse: aliud mutabiliter, atque aliud immutabiliter esse. Sunt enim hæc omnia, sed principaliter non sunt: quia in semetipsis minime subsistunt, & nisi gubernantis manu teneantur, esse nequaquam possunt. Cuncta namque in illo subsistunt, à quo creata sunt: nec ea quę viuunt, sibimetipsis vitam tribuunt: neque ea quæ mouentur & non viuunt, suis nutibus ad motum ducuntur: sed ille cuncta mouet, qui

uet, qui quædam viuificat, quædam vero non viuificata in extremam essentiam, mire ordinans seruat. Cuncta quippe ex nihilo facta sunt: eorumque essentia rursum ad nihilum tenderet, nisi eam auctor omnium regiminis manu retineret. Omnia itaque quæ creata sunt per se nec subsistere præualent, nec moueri, sed in tantum subsistunt, in quantum vt esse debeant acceperunt: in tantũ mouentur, in quantum occulto instinctu disponuntur. In omni igitur causa solus ipse intuẽdus est, qui principaliter est, Qui etiam ad Moysen dicit, Ego sum, qui sum, Sic dices filijs Israel, Qui est misit me ad vos. Cum itaque flagellamur per ea quæ videmus, illum debemus solicite metuere quem non videmus. Vir itaq; sanctus despiciat quicquid exterius terret, quicquid per essentiam suam (nisi regeretur) ad nihilum tenderet: & mentis oculo, suppressis omnibus, intueatur vnum, in cuius essentiæ cõparatione, esse nostrum non esse est: & dicat, Ipse enim solus est.

Ex libro vigesimo secundo moralis expositionis in Iob cap. 2. super his verbis: Si putaui aurũ robur meũ et abryzo dixi, fiducia meas si latatus sum super multis diuitijs meis, & quia plurima reperit manus mea.

CAP. X.

SAnctus vir nec aurum robur, nec sibi esse obryzum fiduciam credidit: quia spem atque delectationem suam in solius gratia conditoris fixit, Quasi in aquis defluentibus fundamẽtum ponere est, in rebus labentibus spei fiduciam velle solidare. Stante enim in perpetuum Deo, transeunt omnia. Quid ergo nisi ab stante fugere est, transeuntibus rebus inhærere? Quis namque vnquam decurrentium fluminum tumidis vorticibus raptus, manere ipse fixus potuit, deorsum vnda defluente? Quisquis ergo defluere deuitat, superest, vt quod defluit fugiat: ne per hoc quod amat, in hoc cogatur

gatur peruenire quod vitat Qui enim rebus labétibus inhęret, illo videlicet trahitur, quo tédit quod tenet. Prius itaque curandum est, ne quis temporalia diligat: ac deinde ne in eisdem téporalibus, quæ non ad delectationem sibi, sed ad vsum retinet, fiduciam ponat: quoniam coniunctus decurrentibus mox statum suum animus perdit. Nā vitæ præsentis fluctus trahit quē leuat: & valde demens est, qui in vnda voluitur, & plātam figerę conatur. Sed sunt plerique, qui & si in rebus transeuntibus fiduciam nequaquā ponunt; cum tamen sibimet ad vsus necessarios abunde adsunt, mente tacita lætantur. Qua in re dubium non est, quin tanto minùs quisque dolet quòd desint æterna, quanto magis gaudet quòd adsint temporalia: & qui minus dolet quòd desunt temporalia, certius exspectat vt adsint æterna. Hoc itaq; de terrenis rebus gaudium beatus Iob non se habuisse testificans subiungit dicens, Si lętatus sum super multis diuitijs meis: & quia plurima reperit manus mea. Sancti quippe viri in huius

pere-

peregrinationis ęrumna, quoniam eā, quam appetunt adhuc creatoris sui speciem contemplari minime sinuntur, omnem præsentis vitæ copiam inopiam deputant: quia videlicet nil extra Deum sufficit menti, quæ veraciter Deum quærit. Electi ergo de multa abundantia minime lætantur: quam videlicet pro amore cælestis patrimonij aut largiendo dispergunt, aut despiciendo deserunt.

Idem beatus pater Gregoriu libro decimo octauo suæ moralis expositionis in Iob cap 29. declarās quia qui solam cælestem patriam diligunt, terrenæ patriæ curis aliquando subiacere videntur sic ait.

Aliquando contingit, vt qui solam cęlestem patriam diligunt, terrenę patriæ curis subiacere videantur. Quorum tamen ministerium à prauorum operibus plerumque in actu, nonnunquam vero ante supernū iudicem in sola cogitatione discernitur. Pleni quippe

quippe superna sapientia discernunt qoaliter debeant & ad aliquid vacare intrinsecus,& ad aliquid extrinsecus occupari: vt si forte occulta Dei ordinatione aliquid eis non appetentibus de huius seculi curis imponitur, credant Deo, quem diligunt: & præ amore eius, intrinsecus solā illius desiderent visionem: præ timore vero eius, impositam sibi extrinsecus humiliter expleant actionem: vt & vacare Deo appetant ex gratia dilectionis, & rursum curas superimpositas ex cōditione expleant seruitutis. Cum occupationes extrinsecus perstrepunt, intrinsecus in amore pacatissima quies tenetur: atque occupationem tumultus exterius perstrepentis dispensat interius præsidens, iudex ratio, & tranquillo moderamine ea, quæ circa se minus sunt tranquilla, disponit, Sicut enim vigor mētis frenādis præest motibus carnis, sic sæpe superimpositos tumultus occupationis bene regit amor quietis: quia exteriores curæ, si peruerso amore non appetuntur, non cōfuso, sed ordinato animo ministrari

quęunt.

queunt. Sancti etenim viri nequaquam eas appetunt, sed occulto ordine sibi superimpositas gemunt: & quamuis illas per meliorem intentionem fugiant, tamen per subditam mentē portant. Quas quidem summopere (si liceat) vitare festinant: sed timentes occultas dispensationis Dei, tenēt quod fugiunt, & exercent quod uitant. Intrant enim ad cor suum, & ibi consulunt, quid uelit occulta uoluntas Dei: seseque subditos debere esse summis ordinationibus cognoscentes, humiliant ceruicem cordis iugo diuinæ dispensationis. Quisquis uerò talis est, quilibet tumultus uersentur extrinsecus, nunquam ad eius interiora perueniūt. Itaq; agitur ut aliud intrinsecus uoto, aliud extrīsecus teneatur officio.

Idem libro vigesimo secundo c. 14 & seq super his verbis: Si expaui ad multitudinem nimiam dicit.

Magna est securitas cordis, nihil concupiscentiæ habere secularis. Nam si ad terrena adipiscenda cor inhiat,

securum

ſecurũ tranquillumque eſſe nullatenus poteſt: quia aut non habita concupiſcit ut habeat; aut adepta metuit ne amittat: & dum in aduerſis ſperat proſpera, in proſperis formidat aduerſa, huc illucque quaſi quibuſdam fluctibus uoluitur, ac per modos uarios rerum alternantium mutabilitate verſatur. Sin uero ſemel in appetitione ſupernæ patrię forti ſtabilitate animus figitur, minus rerum temporalium perturbatione uexatur. A cũctis quippe externis motibus eandem intentionem ſuam quaſi quendam ſecretiſſimum receſſum petit: ibique incommutabiliter inhærens, & mutabilia cuncta tranſcendens, ipſe iam tranquillitate quietis ſuæ in mundo extra mũdum eſt. Excedit profecto ima omnia intentione ſummorum: & cunctis rebus, quas non appetit, libertate quadam ſe ſupereſſe ſentit: nec tempeſtatem rerum temporalium intus ſuſtinet, quam intuetur foris, quia terrena omnia, quæ concupita opprimere mẽtem poterant, deſpecta ſubteriacent. Vnde bene per Prophetam dicitur,
Statue

Statue tibi ſpeculam: vt dum quiſque ſpeculatur ſumma, ſupereminеat infimis. Hinc etiam Abacuc dicit, Super cuſtodiam meam ſtabo, Stat quippe ſu per cuſtodiam ſuam, qui per ſolertiam diſciplinę terrenis deſiderijs non ſuc cumbit, ſed ſupereminet; vt dum ſem per ſtantem appetit æternitatem, infra ſe ſit ei omne quod tranſit. Tamen quia ſanctus vir quantalibet virtute profecerit, cum in hac vita poſitum adhuc extrinſecus carnis infirmitas premit (vnde ſcriptum eſt, Quamquã in imagine Dei ambulet homo tamen vane conturbatur) plerumque agitur, vt & turbetur exterius, & imperturbabilis duret interius: vt quod vane conturbari poteſt, de infirmitate carnis ſit, quamuis in imagine Dei ambulet de virtute mentis; quatenus & roboretur intus diuino adiutorio, & tamen adhuc foris ſarcina prematur humana. Vnde bene Abacuc iterum vnam ſententiam protulit ad vtramq; ſeruientem. Ait enim, Et introiuit tre mor in oſſa mea, & ſubtus me turbata eſt virtus mea. Ac ſi diceret, Non mea

virtus

virtus est, in qua superius raptus imperturbabilis maneo; sed meæ infirmitatis est, in qua inferius turbor. Ipse ergo super se imperturbabilis est, ipse sub se perturbabilis: quia super se ascenderat, in quantum rapiebatur ad summa, & sub semetipso erat, in quantum adhuc trahebatur ad infima. Ipse super se imperturbabilis est, quia in Dei iam contemplationem transierat; ipse sub se perturbabilis, quia sub semetipso adhuc infirmus homo remanebat. Sic itaque sic perfecti omnes, quamuis adhuc aliquid turbulentum de infirmitate carnis tolerent, iam tamen intrinsecus tranquillissimo secreto perfruuntur per contemplationem mentis; vt quicquid acciderit exterius, in nullo eos turbet interius.

Ex libro vigesimo tertio moralis expositionis in Iob cap. 21. super his verbis: Erudiens eos instruit disciplina.

CAP. XI.

QVasi quædam plagæ percussionis sunt lamenta compunctionis. Iusti uiri anima in compunctione uehementer afficitur, & quum mala uitæ præsentis solerter attendens, mœrens considerat ubi est, & quum bona supernæ patriæ contemplatur, quæ, quia needum adipiscitur, lugens conspicit ubi non est. Mala præsentis uitæ Paulus pensabat, cum diceret. Dum sumus in hoc corpore, peregrinamur à Domino. Et, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Et rursum bona æternæ patriæ considerabat dicens, Videmus nunc per speculum in ænigmate; tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam, sicut & cognitus sum. Atque iterum, Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissol-

uatur, ædificationem ex eo habemus domum non manufactam, æternam in cælis. Cuius domus bona intués Ephesijs dicit. Vt sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis, & quæ sit supereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus. Mala vitæ præsentis beatus Iob considerans ait, Tentatio est vita humana super terram. Vnde Dauid quoque ait, Vniuersa vanitas omnis homo viuens: Et quamquam in imagine Dei ambulet homo, tamen uane conturbatur. Qui rursum ęternam patriam contemplatus, & hęc mala pensans in quibus erat, atque illa bona considerans, in quibus adhuc non erat, ait, Heu me quia incolatus meus prolongatus est. Et, ego dixi in excessu meo, proiectus sum à vultu oculorum tuorum. Sublcuatus in estasi à vultu oculorum Dei vidit se esse proiectum, Post interni quippe luminis visionem, quæ in eius anima per contemplationis gratiam radio claritatis emicuit, ad semet ipsum redijt: & cognitione percepta, vel quibus illic

bonis deesset, vel quibus malis hic adesset, inuenit. Neque enim quis vitæ præsentis mala, sicut sunt, conspicere præualet, si bona æternæ patriæ per contemplationis gustum contingere necdum valet. Vnde à vultu oculorum Dei proiectum se esse cognouit. Subleuatus quippe vidit quod se hic videre non posse ad se relapsus ingemuit. Perfectam scilicet animam ista compunctio afficere familiarius solet, qua omnes imaginationes corporeas insolenter sibi obuiantes discutit, & cordis oculum figere in ipso radio incircumscriptæ lucis intendit. Vnde aliquando ad quandam inusitatam dulcedinem interni saporis admittitur, ac raptim aliquo modo ardenti spiritu afflata renouatur: tãtoq; magis inhiat, quanto magis quod amet degustat: atque hoc intra se appetit, quod sibi dulce sapere intrinsecus sentit: quia videlicet eius amore dulcedinis sibi coram se viluit, & postquam hanc vtcunque percipere potuit, quid sine illa dudum fuisset inuenit. Cui inhærere conatur, sed ab eius fortitudine sua

adhuc

adhuc infirmitate repellitur: & quia eius munditiæ contemperari non valet, flere dulce habet, sibique ad se cadenti infirmitatis suæ lacrymas sternere. Neque enim mentis oculum potest in id, quod intra se raptim conspexerat, figere: quia ipso vetustatis suæ vsu deorsum ire compellitur. Inter hæc anhelat, æstuat, super se ire conatur, sed ad familiares tenebras suas victa fatigatione relabitur.

Ex libro vigesimo quarto moralis expositionis in Iob cap. 6, super his verbis: Videbit (scilicet homo tentatus & afflictus) faciem eius in iubilo.

CAP. XII.

IVbilum dicitur, quando ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abscondi possit, nec sermonibus aperiri: & tamen quibusdam motibus proditur, quamuis nullis proprietatibus exprimatur. Vnde Dauid prophe-

ta intuens electorum animas tantum gaudium mente concipere, quantum sermone non valent aperire, ait, Beatus populus, qui scit iubilationem. Nō enim ait, qui loquitur, sed qui scit, quia sciri quidem iubilatio intellectu potest, sed dicto exprimi non potest. Sentitur quippe per illam quod vltra sensum est. Et cum vix ad hoc contemplandum sufficiat conscientia sentientis: quomodo ad hoc exprimendum sufficiet lingua dicentis? Quia ergo cordibus nostris lux se veritatis insinuans modo districtam iustitiam prętendendo contristat, modo interna gaudia aperiendo lætificat: post tentationum amaritudines, post tribulationum luctus apte subiungitur. Videbit faciē eius in iubilo. Menti enim nostræ de consideratione cæcitatis suæ prius ignis tribulationis immittitur, vt omnis vitiorum ærugo concremetur, & tunc mundatis oculis cordis illa lætitia patriæ cælestis aperitur; vt prius purgemus lugendo quod fecimus, & post modum manifestius contemplemur per gaudium quod quærimus.

Prius

Prius à mentis acie exurente tristitia interposita malorum caligo detergitur, & tunc resplendente raptim coruscatione incircumscripti luminis illustratur. Quo conspectu vtcunque in gaudio cuiusdam securitatis absorbetur: & quasi post defectum vitæ præsentis, vltra se rapta, in quadam nouitate aliquo modo recreatur. Ibi mens ex immenso fonte infusione superni roris aspergitur: ibi non se sufficere ad id quod rapta est, contemplatur, & veritatem sentiendo, videt, quia quanta est veritas non videt. Cui veritati tanto magis se longe abesse existimat, quanto magis appropinquat: quia nisi illam vtcumque conspiceret, nequaquam eam conspicere se non posse sentiret. Ad nisus ergo animi dum in illam intenditur, immensitatis eius coruscante circumstantia reuerberatur. Ipsa quippe cuncta implens cuncta circunstat, & idcirco mens nostra nequaquam se ad comprehendendam incircunscriptam circunstantiam dilatat, quia eam inopia suæ circunscriptionis angustat. Vnde ad semetipsam citius

labitur, & prospectis quasi quibusdam veritatis vestigijs, ad sua ima reuocatur. Hæc ipsa tamen per cõtéplationẽ facta non solida nec permanens visio, sed (vt ita dixerim) quasi quædã visionis imitatio, Dei facies dicitur; Quia enim per faciem quemlibet agnoscimus, non immerito cognitionem Dei, faciem eius vocamus. Vnde Iacob postquam cum Angelo luctatus, ait. Vidi Dominum facie ad faciem. Ac si diceret, Cognoui Dominum, quia me cognoscere ipse dignatus est. Quam cognitionem plenissime fieri Paulus testatur in fine, dicens, Tunc cognoscam, sicut & cognitus sum. Quia ergo post laborum certamina, post tentationum fluctus, sæpe in excessu anima suspenditur, vt per cognitionem diuinam præsentiam contempletur (quam tamen præsentiam & sentire possit, & explicare non possit) recte post tot labores, de hoc tanto homine dicitur, Videbit faciem eius in iubilo.

Ex libro vigesimo septimo moralis expositionis in Iob cap. 1. & seq.

super

super his verbis: Annunciat de ea (videlicet luce patriæ cælestis) amico suo, quod possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. Super hoc expauit cor meum, & motum est de loco suo.

CAP. XIII.

QVum de cælesti patria loquimur, cui inesse mira claritate prædita Angelorum agmina audimus, cui rerum omnium conditor præsidet, quam visione sua reficiens replet, cui vera hæreditas lux est, & defectus eiusdem luminis nullus est. ad nosmetipsos mentem reducimus, & quod terrena gestemus membra cogitamus: pensamus, quòd nati in tenebris, atque à radijs intimæ lucis alieni, tanto nequius viximus, quanto rebus corporalibus deditià spiritualibus longius degebamus. Qua cõsideratione permotum cor ac male sibi conscium trepidat: & tantæ illius, quam audit, patriæ ciuem se fieri posse desperat. Vnde hic apte quo

mens pauida ad fiduciam reducatur) de hac luce dicitur, Annunciat de ea amico suo, quod possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. Amicus veritatis est rectę amator actionis. De hac igitur luce æternæ patrię amico suo Deus annunciat, quòd possessio eius sit, vt nequaquam propter infirmitatis suæ fragilitatem desperet: nequaquam hoc quod creatus, sed quòd recreatus est penset, & tanto certius sciat, quia illius lucis claritatem possideat, quãto nunc vitiorum pulsantium tenebras verius calcat. Bene autem in promissione subiungitur, Et quod ad eam possit ascendere. Quid enim difficilius quam homini in terra edito, terrena & fragilia membra gestanti, cælorum alta conscendere, supernorum spirituum arcana penetrare? Sed eorundem spirituum ad nos conditor venit, seque hominem etiam sub ipsis exhibuit, sicut de illo Patri per Prophetam dicitur. Minuisti eum paulo minus ab angelis; Et quia inter nos, & eosdem spiritus discordantis vitæ scandalum reperit: mira potentia,

mirabiliori etiã pietate summa creãs, ima suscipiens : ima cum summis iunxit. Hinc est quòd de eodem rege nato, angelorum chori in eius annunciatione prodeunt, hymnum dicunt: & deuicta prauæ vitæ discordia, hos, quos dudum despexerant, ciues agnoscunt, consono ore prædicantes, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis Ac si aperte dicant: Quos a nobis malitia disiunxerat, iam nunc in terra nata bonitas iungit. Is ergo, qui propter nos minor angelis extitit, æquales nos angelis virtute suæ minorationis fecit. Vnde & moriendo docuit mortem non metui, resurgendo de vita confidi. ascendendo de cælestis patriæ hæreditate gloriari, vt quo caput præisse conspiciunt, illuc se subsequi & membra gratulentur. Ergo si desperat humana fragilitas, vnigeniti sanguinem consideret: & in precio suo conspiciat, quã magna est, quę tanti valet. Perpendat solicite quo caput præcessit: confidat cælos, speret supernam patriam, angelorum se socium sciat, atque in suo ca

pite

pite prælatam se etiam angelis gaudeat. Dicatur igitur recte de hac luce æternæ patriæ. Annunciat de ea amico suo, quod possessio eius sit, & ad eam possit ascendere. Sed valde mira sunt ista, quod homo in terra æditus atque à cælesti patria exigentibus meritis longe damnatus, non solum ad statum conditionis reducitur, sed etiam gloriosius exaltatur: vt qui paradisum perdidit, cælum recipiat, & non solum hunc debiti sui reatus non teneat, sed huic post culpam dona cumulatius excrescant: vt ille contemptor Dei, ille imitator diaboli, si ad fructum pœnitentię redeat, vsque ad celsitudinem contemplandæ intimę lucis ascendat. Cuius itaque cor non in huius pietatis admiratione exiliat? Cuius torpor non in subleuatione tantæ considerationis expauescat? Vnde & apte subiungitur, Super hoc expauit cor meum. Ac si dicat, In admirationis excessu se transtulit: & quia nouæ spei spiritu mens afflata est, semetipsam qualis in vetusta cogitatione fuerat, reliquit. Bene autem dicitur, Et

tur, Et motum eſt de loco ſuo. Locus quippe humani cordis eſt delectatio vitæ præſentis. Sed cum diuina aſpiratione cor tangitur, locus noſtri cordis fit amor æternitatis. Conſideratione igitur æternæ patriæ de loco ſuo animus mouetur: quia derelictis infimis in ſupernis cogitationibus ponitur. Prius enim quæ eſſent æterna neſciebat, in præſentium delectatione torpuerat, ſimulque ipſe tranſiens, amore tranſeuntia tenebat. Sed poſtquam quæ eſſent æterna cognouit, poſtquam ſupernę lucis radios raptim contemplando contigit, admiratione ſummorum, ſeſe ab infimis ſuſcitatus eleuauit: vt nulla iam ei, niſi quæ ęterna ſunt, placeant, & deſpectis tranſeuntibus, ſola quæ permanent requirat. Bene ergo dicitur, Super hoc expauit cor meum, & motum eſt de loco ſuo: quia pigrum cor, & terrenis dudũ cogitationibus deditum, cum repente per exceſſum ſe ad ſumma ſuſpendit, cogitationis infimæ locum mutauit.

Ex libro vigesimo nono moralis expositionis in Iob cap. 2. super his verbis: Præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locum suum.

CAP. XIIII.

AVrora vel diluculum noctem quidem præteriisse nunciant, non tamen diei claritatem integram ostentant: sed dum illam pellunt, hanc suscipiunt, & lucem tenebris permixtã tenent. Quid itaque in hac vita omnes, qui veritatem sequimur, nisi aurora vel diluculum sumus? quia & quædam iam quæ lucis sunt agimus & tamen quibusdam adhuc tenebrarum reliquijs non caremus. Per prophetam quippe Deo dicitur, Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. Rursumque scriptum est, In multis offendimus omnes. Paulus quoque ait, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati

quæ

quæ est in membris meis. Vbi ergo lex peccati cum lege mentis contendit, profectò adhuc aurora est: quia lux, quæ iam emicuit, necdum prætereuntes funditus tenebras pressit. Adhuc aurora est: quia dum lex carnis legem mentis, & lex mẽtis legem carnis percutit, inter se vicissim lux, & vmbra confligit. Vnde rursum Paulus quum diceret, Nox præcessit, nequaquam subdidit, dies venit: sed, dies autem appropinquauit. Qui enim post discessum noctis iam non venisse, sed appropinquasse diem insinuat, esse se procul dubio ante solem post tenebras adhuc in aurora demonstrat. Tũc autem plene sancta electorum ecclesia dies erit, cum ei admixta peccati vmbra iam nõ erit. Tunc plene dies erit, quando interni luminis perfecto feruore claruerit. Tunc plene dies erit, quando nullam malorum suorum tentantem memoriam tolerans, omnes à se tenebrarum etiam reliquias abscondet. Vnde & bene hæc aurora quasi in transitu adhuc demonstratur, cum dicitur, Ostendisti auroræ locum suum.

Cui enim locus suus ostenditur profecto ex alio ad aliud vocatur. Quis est enim locus auroræ, nisi perfecta claritas visionis æternæ? Ad quem cum ducta venerit, iam de transactæ noctis tenebris nihil habebit. Nunc autem adhuc tentationum molestias sustinet, quia dum per intentionem cordis ad aliud festinat ecclesia, ad locum suum tendit aurora. Quem locum si mente non cerneret, in huius vitæ nocte remaneret. Sed quum quotidie contendit perfici, & in lucem quotidie augeri, locum suum iam conspicit, & plene sibi aurora clarescere solem quærit. Locum suum aurora considerat: quando sancta anima ad contemplandam conditoris sui speciem flagrat. Ad locum suum pertingere aurora satagebat, cum Dauid diceret, Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Locum suum veritas auroræ monstrabat, cum per Salomonem diceret: Quid habet amplius sapiens à stulto, & quid pauper, nisi vt pergat illuc vbi est vita? Ad hunc locum, quem

quem cognouerat, peruenire aurora festinabat, cum Paulus desiderium habere se diceret dissolui, & cum Christo esse. Et rursum, Mihi, inquit, viuere Christus est, & mori lucrum. Et rursum, Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, ædificationem ex Deo habemus domum non manu factam æternam in cælis.

Idem pater Gregorius libro trigesimo suæ moralis expositionis in Iob cap. 22. super his verbis: Separantur filij earum (videlicet ceruarum, hoc est prædicatorum) & pergunt ad pastum, egrediuntur, & non reuertuntur ad eas. ait:

Pastum scriptura sacra illud viriditatis æternæ pabulum vocat, vbi iam nostra refectio nullius defectus ariditate marcescet. De quo pastu per Psalmistam dicitur, Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Et rursum, Nos autem

popu-

populus eius, & oues pascuæ eius. De quibus nimirum pascuis veritas per semetipsam dicit, Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Pergũt ergo ad pastũ· quia de corporibus exeuntes illa pabula æternæ viriditatis inueniunt. Egrediuntur & non reuertuntur ad eas: quia in illa suscepti contemplatione gaudiorum, iam nullatenus indigent verba audire docentium. Egressi itaque ad eas iam non redeunt: quia angustias vitæ præsentis euadentes, vltra à doctoribus prædicationem vitæ accipere non requirũt. Tunc quippe impletur quod scriptum est, Non docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens, Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo eorũ vsque ad maximum, Dicit Dominus.

Ex libro trigesimo moralis expositionis in Iob cap. 23. & seq. super his verbis Domini: Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius

quis

quis soluit? cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis?

CAP, XV.

QVis dimisit onagrum liberum? subaudis nisi ego. Onager, qui in solitudine commoratur, non incongrue vitam eorum significat, qui remoti à turbis secularibus conuersantur. Qui apte etiam liber dicitur; quia magna est seruitus secularium negotiorum, quibus mens atteritur vehementer, quamuis in eis sponte desudet. Cuius seruitutis conditione carere, est in mundo iam nihil concupiscere, Quasi enim quodam iugo seruitutis premunt prospera, dum appetuntur; præmunt aduersa, dum formidantur. At si quis semel à dominatione desideriorum temporalium colla mentis excusserit, quadam iam in hac vita libertate perfruitur, dum nullo desiderio fœlicitatis afficitur, nullo aduersitatis terrore coarctatur. Hoc grã-

ae seruitutis iugum Dominus vidit sæcularium ceruicibus impressum cum diceret, Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos: tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris: Iugum enim meum suaue est, & onus meū leue. Asperum quippe iugum & duræ (sicut diximus) seruitutis pondus est, subesse temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle stare in non stantibus, appetere quidem transeuntia, sed cum transeuntibus nolle transire. Liber ergo dimittitur, qui calcatis desiderijs, ab appetitione rerum temporalium securitate mentis exoneratur. Et vincula eius quis soluit? subaudis, nisi ego? Soluuntur vero vniuscuiusque vincula, dum diuino adiutorio interna desideriorum carnaliū retinacula disrumpuntur. Soluit itaque Deus onagri vincula, quando ab electi vniuscuiusque animo, infirmarum cogitationum nodos rumpit, & propitius dissipat omne quod illectam mentem ligabat.

Sequitur.

Sequitur, Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis. Hoc loco debemus intelligere solitudinem cordis. Itaque bene conuersantibus primum solitudo mentis tribuitur: vt exurgentem intrinsecus strepitum terrenorum desideriorum premāt, vt ebullientes ab infimis curas cordis per superni gratiā restringant amoris, omnesque motus importune se offerentium leuium cogitationum, quasi quasdam circumuolantes muscas ab oculis mentis abigant manu grauitatis, & quoddam sibi cum Domino intra se secretum quærant, vbi cum illo exteriori cessante strepitu, per interna desideria silenter loquantur. De hoc secreto cordis alias dictum est, Factum est silentium in cælo quasi dimidia hora. Cælum quippe ecclesia vocatur electorum: quæ æterna & sublimia dum per subleuationem contemplationis intendit, surgentes ab infimis cogitationum tumultus premit, atque intra se Deo quoddam silentium facit. Quod quidem silentium cōtemplatio-

nis, quia in hac vita non poteſt eſſe perfectum, factum dimidia hora dicitur. Nolenti quippe animo dum cogitationum tumultuoſi ſe ſtrepitus ingerunt, etiam ſublimibus intendentem, rurſum ad reſpicienda terrena cordis oculum violenter trahunt. Vnde ſcriptum eſt, Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantē. Bene ergo factum hoc ſilentium, non integra ſed dimidia hora deſcribitur; quia hic contemplatio nequaquā perficitur, quamuis ardenter inchoetur. Quia ergo viri à deſiderijs carnalibus alieni hoc ſilentium mentis inhabitant, huic onagro Dominus in ſolitudine domum dedit. vt turba deſideriorum temporalium non prematur. Sequitur, Et tabernacula eius in terra ſalſuginis. Salſugo accendere ſitim ſolet. Et quia ſancti viri quamdiu in huius vitæ tabernaculis degunt, ad ſupernam patriam deſiderij ſui quotidianis æſtibus accenduntur, in terra ſalſuginis tabernacula habere perhibentur. Inceſſanter quippe accenduntur

duntur, vt ſitiant, ſitiunt vt ſatientur, ſicut ſcriptum eſt, Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, quoniã ipſi ſaturabuntur.

Idem pater Gregorius eodem libro trigeſimo ſuæ moralis expoſitionis in Iob cap. 7. & ſeq. ſuper his Domini verbis: Quis enarrabit cælorum rationem, et concentum cæli quis dormire faciet? (vbi ſubintelligere oportet, niſi ego) ſic dicit:

In hac vita infirmitati noſtræ Dominus non aperta ſpecie maieſtatis ſuæ, ſed prædicatorum ſuorum voce loquitur: vt corda adhuc carnalia carnalis lingua pulſet; & tanto facilius inſueta percipiant, quanto ea per ſonitum conſuetæ vocis audiunt. At poſtquam per mortem in puluerem caro reſoluitur, & per reſurrectionem puluis animatur; tunc de Deo audire uerba non quærimus; quia unũ ipſum, quod implet omnia iam per ſpeciem Dei uerbum uidemus. Quod nobis tanto altius

to altius ſonat, quanto & mentes noſtras vi intimæ illuſtrationis penetrat. Sublatis namque orientibus & occidentibus verbis, quaſi quidam ſonus æternæ prædicationis fit ipſa imago internæ viſionis. Vnde & recte nunc ad beatum Iob Dominus dicit, Quis enarrabit cælorum rationem: & concentum cæli quis dormire faciet? Quid enim per cælorum rationem accipitur, niſi vis ſuperna ſecretorum? Quid per cæli concentum, niſi concors prædicantium ſermo ſignatur? Conditor igitur noſter cum cælorum rationem narrare cœperit, dormire cæli cõcentum facit: quia cum iam nobis per ſpeciem oſtenditur, nimirum prædicantium verba ſubtrahuntur: Hinc enim per Ieremiã Dominus dicit. Non docebit vltra vir proximum ſuum, & vir fratrem ſuum dicens, Cognoſce Dominum: omnes enim cognoſcent me, à minimo eorum vſque ad maximum, dicit Dominus. Hinc Paulus ait, Siue prophetiæ, euacuabuntur: ſiue linguæ ceſſabnnt: ſiue ſcientia, deſtruetur. Sed poſtquam verba hæc

domini-

dominica quomodo de futuro intelligenda sint diximus: nunc etiã quid de præsenti insinuent, indicemus. Quis enarrabit cælorum rationẽ: & cõcentũ cæli quis dormire faciet? Cælorum rationem Dominus narrat, dũ nunc insinuando superna secreta, electorũ suorum mentes illuminat, Concentũ verò cęli dormire facit: dũ concordes angelorum hymnos, atq; illa cælestiũ virtutum gaudia, reproborũ cordibus in∣sto iudicio abscondit. Qui concẽtus cęli, quamuis in se intrinsecus vigilet, in ipsa tamen reproborũ ignorantia extrinsecus dormit. Enarratur ergo secreti cælestis ratio, & tamen cõcentus cæli dormire permittitur: quia & alijs per inspirationẽ supernæ retributionis scientia pãditur: & alijs quę sit internæ laudis suauitas occultatur. Narratur cælorum ratio: quia electorum mentibus quæ sit supernorum retributio indesinenter aperitur: vt nimirum sine cessatione proficiant, & transcurrentes visibilia, sese ad inuisibilia extendant. Omne enim visibile quod in hac vita reprobos figit, hoc electos

ad alia impellit: quia dum bona quæ facta sunt respiciunt, in eum à quo facta sunt inardescunt: tantoque eum præstantius amant, quanto illum hoc, quod ipse bonũ condidit, præire considerant. Loquitur quippe hoc eis intrinsecus, quod silenter sonat inuisibilis lingua compunctionis: quam tanto plenius intus audiunt, quanto ab exteriorum disideriorum strepitu perfectius auertuntur. His itaque concentus cæli non dormit, quia eorum mens quæ sit laudis supernæ suauitas, apposita amoris aure cognoscit. Intus enim quod appetũt, audiunt: & de cælestium bonorum præmijs ipso desiderio diuinitatis instruuntur. Vnde & præsentem vitam non solum aduersantem, sed etiam fauentem grauiter tolerant: quia eis onerosum est omne quod cernitur, dum ab eo quod intus audiunt differuntur. Omne quod sibi præsto est, graue æstimant: quia illud non adest, ad quod anhelant. Indesinenter autem eorum mens ipsis temporalitatis laboribus fessa, in illud cæleste gaudium resumẽda suspenditur,
dnm

dum in aure cordis intro erumpente concentu cæli, societatem quotidie supernorum ciuium præstolatur. Iste concentus supernæ laudis in aurem illius eruperat, qui dicebat, Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei: In voce exultationis & confessionis sonus ciuitatis epulantis. Qui igitur intus vocem exultationis & confessionis, ac sonum ciuitatis epulantis audierat, quid illum aliud nisi cæli concentus excitabat? Qui tamen concentus reprobris dormit: quia eorum cordibus nequaquam per vocem compunctionis innotescit, Non enim considerare illam desiderabilem supernorum ciuium frequẽtiam student: nullo ardoris radio illa solemnitatis internæ festa conspiciunt, nulla in intimis contemplationis penna subleuantur. Solis namque visibilibus seruiunt: & idcirco nil supernæ suauitatis intrinsecus audiunt: quia eos (sicut superius diximus) in aure cordis curarum secularium surdi tumultus premunt: Quia igitur occulta dispensatione iudicij, quod alijs aperitur,

ritur, alijs clauditur, quod alijs detegitur, alijs occultatur, dicatur recte, Quis enarrabit cælorum rationem: & concentum cæli quis dormire faciet?

Ex libro trigesimo primo moralis expositionis in Iob cap. 34. & seq. super his verbis: Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum sibi? In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur atque inacessis rupibus: inde contemplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt.

CAP. XVI.

HOc loco aquilæ nominè, subtilis sanctorum intelligentia, & sublimis eorum contẽplatio figuratur. Cunctarũ quippe auium visum acies aquilæ superat: ita vt solis radius fixos in se eius oculos nulla lucis suæ coruscatione reuerberans claudat. Ad præceptum ergo Dei eleuatur aquila, dum

iussionibus diuinis obtemperans, in supernis suspenditur fidelium vita. Quæ & in arduis nidum ponere dicitur: quia desideria terrena despiciens, spe iam de cælestibus nutritur. In arduis nidum ponit: quia habitationem mentis suæ in abiecta & infima conuersatione non construit. Videamus aquilam nidum spei sibi in arduis cōstruentem, quæ ait, Nostra conuersatio in cælis est. Et rursum, Qui corresuscitauit, & consedere nos fecit in cælestibus. In arduis habet nidum: quia profecto in supernis figit consilium. Non vult mentem in ima deijcere, non vult, per abiectionem conuersationis humanæ in infimis habitare. Tunc Paulus fortasse in carcere tenebatur, cum se consedere Christo in cælestibus testaretur: sed ibi erat vbi ardentem iam mentem fixerat, non illic vbi eum necessario pigra adhuc caro retinebat. Hoc namque esse speciale specimen electorum solet, quod sic sciunt præsentis vitæ iter capere, vt per spei certitudinem nouerint iam esse ad alta peruenisse: quatenus cuncta

Cui enim locus suus ostenditur profecto ex alio ad aliud vocatur. Quis est enim locus auroræ, nisi perfecta claritas visionis æternæ? Ad quem cum ducta venerit, iam de transactæ noctis tenebris nihil habebit. Nunc autem adhuc tentationum molestias sustinet, quia dum per intentionem cordis ad aliud festinat ecclesia, ad locum suum tendit aurora. Quem locum si mente non cerneret, in huius vitæ nocte remaneret. Sed quum quotidie contendit perfici, & in lucem quotidie augeri, locum suum iam conspicit, & plene sibi aurora clarescere solem quærit. Locum suum aurora considerat: quando sancta anima ad contemplandam conditoris sui speciem flagrat. Ad locum suum pertingere aurora satagebat, cum Dauid diceret, Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Locum suum veritas auroræ monstrabat, cum per Salomonem diceret: Quid habet amplius sapiens à stulto, & quid pauper, nisi vt pergat illuc vbi est vita? Ad hunc locum, quem

quem cognouerat, peruenire aurora festinabat, cum Paulus desiderium habere se diceret dissolui, & cum Christo esse. Et rursum, Mihi, inquit, viuere Christus est, & mori lucrum. Et rursum, Scimus quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, ædificationem ex Deo habemus domum non manu factam æternam in cælis.

Idem pater Gregorius libro trigesimo suæ moralis expositionis in Iob cap. 22. super his verbis: Separantur filij earum (videlicet ceruarum, hoc est prædicatorum) & pergunt ad pastum, egrediuntur, & non reuertuntur ad eas. ait:

Pastum scriptura sacra illud viriditatis æternæ pabulum vocat, vbi iam nostra refectio nullius defectus ariditate marcescet. De quo pastu per Psalmistam dicitur, Dominus regit me, & nihil mihi deerit, in loco pascuæ ibi me collocauit. Et rursum, Nos autem

popu-

populus eius, & oues pascuæ eius. De quibus nimirum pascuis veritas per semetipsam dicit, Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Pergũt ergo ad pastũ: quia de corporibus exeuntes illa pabula æternæ viriditatis inueniunt. Egrediuntur & non reuertuntur ad eas: quia in illa suscepti contemplatione gaudiorum, iam nullatenus indigent verba audire docentium. Egressi itaque ad eas iam non redeunt: quia angustias vitæ præsentis euadentes, vltra à doctoribus prædicationem vitæ accipere non requirũt. Tunc quippe impletur quod scriptum est, Non docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens, Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo eorũ vsque ad maximum, Dicit Dominus.

Ex libro trigesimo moralis expositionis in Iob cap. 23. & seq. super his verbis Domini: Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius quis

quis soluit? cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis?

CAP, XV.

QVis dimisit onagrum liberum? subaudis nisi ego. Onager, qui in solitudine commoratur, non incongrue vitam eorum significat, qui remoti à turbis secularibus conuersantur. Qui apte etiam liber dicitur; quia magna est seruitus secularium negotiorum, quibus mens atteritur vehementer, quamuis in eis sponte desúdet. Cuius seruitutis conditione carere, est in mundo iam nihil concupiscere, Quasi enim quodam iugo seruitutis premunt prospera, dum appetuntur; præmunt aduersa, dum formidantur. At si quis semel à dominatione desideriorum temporalium colla mentis excusserit, quadam iam in hac vita libertate perfruitur, dum nullo desiderio fœlicitatis afficitur, nullo aduersitatis terrore coarctatur. Hoc grã-

populus eius, & oues pascuæ eius. De quibus nimirum pascuis veritas per semetipsam dicit, Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Pergũt ergo ad pastũ: quia de corporibus exeuntes illa pabula æternæ viriditatis inueniunt. Egrediuntur & non reuertuntur ad eas: quia in illa suscepti contemplatione gaudiorum, iam nullatenus indigent verba audire docentium. Egressi itaque ad eas iam non redeunt: quia angustias vitæ præsentis euadentes, vltra à doctoribus prædicationem vitæ accipere non requirũnt. Tunc quippe impletur quod scriptum est, Non docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens, Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me à minimo eorũ vsque ad maximum, Dicit Dominus.

Ex libro trigesimo moralis expositionis in Iob cap. 23. & seq. super his verbis Domini: Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius

quis

quis soluit? cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis?

CAP, XV.

QVis dimisit onagrum liberum? subaudis nisi ego. Onager, qui in solitudine commoratur, non incongrue vitam eorum significat, qui remoti à turbis sécularibus conuersantur. Qui apte etiam liber dicitur; quia magna est seruitus secularium negotiorum, quibus mens atteritur vehementer, quamuis in eis sponte desudet. Cuius seruitutis conditione carere, est in mundo iam nihil concupiscere, Quasi enim quodam iugo seruitutis premunt prospera, dum appetuntur; præmunt aduersa, dum formidantur. At si quis semel à dominatione desideriorum temporalium colla mentis excusserit, quadam iam in hac vita libertate perfruitur, dum nullo desiderio fœlicitatis afficitur, nullo aduersitatis terrore coarctatur. Hoc grá-

ae feruitutis iugum Dominus vidit fę-
cularium ceruicibus impressum cum
diceret, Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam
vos: tollite iugum meum super vos, &
discite à me, quia mitis sum & humilis
corde, & inuenietis requiem animabus vestris: Iugum enim meum suaue est, & onus meú leue. Asperum quippe iugum & duræ (sicut diximus) seruitutis pondus est, subesse temporalibus, ambire terrena, retinere labentia, velle stare in non stantibus, appetere quidem transeuntia, sed cum transeuntibus nolle transire. Liber ergo dimittitur, qui calcatis desiderijs, ab appetitione rerum temporalium securitate mentis exoneratur. Et vincula eius quis soluit? subaudis, nisi ego? Soluuntur vero vniuscuiusque vincula, dum diuino adiutorio interna desideriorum carnaliú retinacula disrumpuntur. Soluit itaque Deus onagri vincula, quando ab electi vniuscuiusque animo, infirmarum cogitationum nodos rumpit, & propitius dissipat omne quod illectam mentem ligabat.

Sequitur.

Sequitur, Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis. Hoc loco debemus intelligere solitudinem cordis. Itaque bene conuersantibus primum solitudo mentis tribuitur: vt exurgentem intrinsecus strepitum terrenorum desideriorum premãt, vt ebullientes ab infimis curas cordis per superni gratiã restringant amoris, omnesque motus importune se offerentium leuium cogitationum, quasi quasdam circumuolantes muscas ab oculis mentis abigant manu grauitatis, & quoddam sibi cum Domino intra se secretum quærant, vbi cum illo exteriori cessante strepitu, per interna desideria silenter loquantur. De hoc secreto cordis alias dictum est, Factum est silentium in cælo quasi dimidia hora. Cælum quippe ecclesia vocatur electorum: quæ æterna & sublimia dum per subleuationem contemplationis intendit, surgentes ab infimis cogitationum tumultus premit, atque intra se Deo quoddam silentium facit. Quod quidem silentium cõtemplatio-

nis, quia in hac vita non potest esse perfectum, factum dimidia hora dicitur. Nolenti quippe animo dum cogitationum tumultuosi se strepitus ingerunt, etiam sublimibus intendentem, rursum ad respicienda terrena cordis oculum violenter trahunt. Vnde scriptum est, Corpus quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantē. Bene ergo factum hoc silentium, non integra sed dimidia hora describitur; quia hic contemplatio nequaquā perficitur, quamuis ardenter inchoetur. Quia ergo viri à desiderijs carnalibus alieni hoc silentium mentis inhabitant, huic onagro Dominus in solitudine domum dedit. vt turba desideriorum temporalium non prematur. Sequitur, Et tabernacula eius in terra salsuginis. Salsugo accendere sitim solet. Et quia sancti viri quamdiu in huius vitæ tabernaculis degunt, ad supernam patriam desiderij sui quotidianis æstibus accenduntur, in terra salsuginis tabernacula habere perhibentur. Incessanter quippe accenduntur

duntur, vt sitiant, sitiunt vt satientur, sicut scriptum est, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniã ipsi saturabuntur.

Idem pater Gregorius eodem libro trigesimo suæ moralis expositionis in Iob cap. 7. & seq. super his Domini verbis: Quis enarrabit cælorum rationem, et concentum cæli quis dormire faciet? (vbi subintelligere oportet, nisi ego) sic dicit:

In hac vita infirmitati nostræ Dominus non aperta specie maiestatis suæ, sed prædicatorum suorum voce loquitur: vt corda adhuc carnalia carnalis lingua pulset; & tanto facilius insueta percipiant, quanto ea per sonitum consuetæ vocis audiunt. At postquam per mortem in puluerem caro resoluitur, & per resurrectionem puluis animatur; tunc de Deo audire uerba non quærimus; quia unũ ipsum, quod implet omnia iam per speciem Dei uerbum uidemus. Quod nobis tan

to altius sonat, quanto & mentes nostras vi intimæ illustrationis penetrat. Sublatis namque orientibus & occidentibus verbis, quasi quidam sonus æternæ prædicationis fit ipsa imago internæ visionis. Vnde & recte nunc ad beatum Iob Dominus dicit, Quis enarrabit cælorum rationem: & concentum cæli quis dormire faciet? Quid enim per cælorum rationem accipitur, nisi vis superna secretorum? Quid per cæli concentum, nisi concors prædicantium sermo signatur? Conditor igitur noster cum cælorum rationem narrare cœperit, dormire cæli cōcentum facit: quia cum iam nobis per speciem ostenditur, nimirum prædicantium verba subtrahuntur. Hinc enim per Ieremiā Dominus dicit. Non docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens, Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me, à minimo eorum vsque ad maximum, dicit Dominus. Hinc Paulus ait, Siue prophetiæ, euacuabuntur: siue linguæ cessabunt: siue scientia, destruetur. Sed postquam verba hæc

domini-

dominica quomodo de futuro intelligenda sint diximus: nunc etiã quid de præsenti insinuent, indicemus. Quis enarrabit cælorum rationẽ: & cõcentũ cæli quis dormire faciet? Cælorum rationem Dominus narrat, dũ nunc insinuando superna secreta, electorũ suorum mentes illuminat, Concentũ verò cęli dormire facit: dũ concordes angelorum hymnos, atq; illa cælestiũ virtutum gaudia, reproborũ cordibus in isto iudicio abscondit. Qui concẽtus cęli, quamuis in se intrinsecus vigilet, in ipsa tamen reproborũ ignorantia extrinsecus dormit. Enarratur ergo secreti cælestis ratio, & tamen cõcentus cæli dormire permittitur: quia & alijs per inspirationẽ supernæ retributionis scientia pãditur: & alijs quę sit internæ laudis suauitas occultatur. Narratur cælorum ratio: quia electorum mentibus quæ sit supernorum retributio indesinenter aperitur: vt nimirum sine cessatione proficiant, & transcurrentes visibilia, sese ad inuisibilia extendant. Omne enim visibile quod in hac vita reprobos figit, hoc electos

ad alia impellit: quia dum bona quæ facta sunt respiciunt, in eum à quo facta sunt inardescunt: tantoque eum præstantius amant, quanto illum hoc, quod ipse bonū condidit, præire considerant. Loquitur quippe hoc eis intrinsecus, quod silenter sonat inuisibilis lingua compunctionis: quam tanto plenius intus audiunt, quanto ab exteriorum disideriorum strepitu perfectius auertuntur. His itaque concentus cæli non dormit, quia eorum mens quæ sit laudis supernæ suauitas, apposita amoris aure cognoscit. Intus enim quod appetūt, audiunt: & de cælestium bonorum præmijs ipso desiderio diuinitatis instruuntur. Vnde & præsentem vitam non solum aduersantem, sed etiam fauentem grauiter tolerant: quia eis onerosum est omne quod cernitur, dum ab eo quod intus audiunt differuntur. Omne quod sibi præsto est, graue æstimant: quia illud non adest, ad quod anhelant. Inde sinenter autem eorum mens ipsis temporalitatis laboribus fessa, in illud celeste gaudium resumēda suspenditur,
dnm

dum in aure cordis intro erumpente concentu cæli, societatem quotidie supernorum ciuium præstolatur. Iste concentus supernæ laudis in aurem illius eruperat, qui dicebat, Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei: In voce exultationis & confessionis sonus ciuitatis epulantis. Qui igitur intus vocem exultationis & confessionis, ac sonum ciuitatis epulantis audierat, quid illum aliud nisi cæli concentus excitabat? Qui tamen concentus reprobris dormit: quia eorum cordibus nequaquam per vocem compunctionis innotescit, Non enim considerare illam desiderabilem supernorum ciuium frequétiam student: nullo ardoris radio illa solemnitatis internæ festa conspiciunt, nulla in intimis contemplationis penna subleuantur. Solis namque visibilibus seruiunt: & idcirco nil supernæ suauitatis intrinsecus audiunt: quia eos (sicut superius diximus) in aure cordis curarum secularium surdi tumultus premunt: Quia igitur occulta dispensatione iudicij, quod alijs aperitur,

ritur, alijs clauditur, quod alijs detegitur, alijs occultatur, dicatur rectè. Quis enarrabit cælorum rationem: & concentum cæli quis dormire faciet?

Ex libro trigesimo primo moralis expositionis in Iob cap. 34. & seq. super his verbis: Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum sibi? In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur atque inacessis rupibus: inde contemplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt.

CAP. XVI.

HOc loco aquilæ nominè, subtilis sanctorum intelligentia, & sublimis eorum contéplatio figuratur. Cunctarũ quippe auium visum acies aquilæ superat: ita vt solis radius fixos in se eius oculos nulla lucis suæ coruscatione reuerberans claudat. Ad præceptum ergo Dei eleuatur aquila, dum

iuſſionibus diuinis obtemperans, in ſupernis ſuſpenditur fidelium vita. Quæ & in arduis nidum ponere dicitur: quia deſideria terrena deſpiciens, ſpe iam de cæleſtibus nutritur. In arduis nidum ponit: quia habitationem mentis ſuæ in abiecta & infima conuerſatione non conſtruit. Videamus aquilam nidum ſpei ſibi in arduis cõſtruentem, quæ ait, Noſtra conuerſatio in cælis eſt. Et rurſum, Qui correſuſcitauit, & conſedere nos fecit in cæleſtibus. In arduis habet nidum: quia profectò in ſupernis figit conſilium. Non vult mentem in ima deijcere, non vult, per abiectionem conuerſationis humanæ in infimis habitare. Tunc Paulus fortaſſe in carcere tenebatur, cum ſe conſedere Chriſto in cæleſtibus teſtaretur: ſed ibi erat vbi ardentem iam mentem fixerat, non illic vbi eum neceſſario pigra adhuc caro retinebat. Hoc namque eſſe ſpeciale ſpecimen electorum ſolet, quod ſic ſciunt præſentis vitæ iter capere, vt per ſpei certitudinem nouerint iam ſe ad alta perueniſſe: quatenus cuncta

quæ

quæ præter fluunt, sub se esse videant: atque omne quod in hoc mundo eminet, amore æternitatis calcent. Hinc enim quod sequéti se animæ per prophetam Dominus dicit, Sustollam te super altitudines terræ. Quasi quædã namque inferiora terræ sunt, damna, contumeliæ, egestas, abiectio: quæ ipsi quoque amatores seculi, dum per latæ viæ planiciem ambulant, vitando calcare non cessant. Altitudines autem terræ sunt, lucra rerum, blandimenta subditorum, diuitiarum abundantia, honor & sublimitas dignitatum: quæ quisquis per ima adhuc desideria incedit, eo ipso alta æstimat, quo magna putat. At si semel cor in cælestibus figitur, mox quàm abiecta sint cernitur, quæ alta videbantur. Nam sicut qui in montem conscendit, eo paulatim cætera subter iacentia despicit, quo ad altiora gressum amplius tendit, ita qui in summis intentionem figere nititur, dum annisu ipso nullam præsentis vitę gloriam esse deprehendit, super terræ altitudines eleuatur: & quod prius in imis desiderij posi-
tus su-

tus super se credidit, post ascendendo proficiens sibi subesse cognoscit. Sequitur, In petris manet. In sacro eloquio cum singulari numero petra nominatur, quis alius quàm Christus accipitur? Paulo attestante, qui ait, Petra autem erat Christus. Quum vero petræ pluraliter appellantur, membra eius, videlicet sancti viri, qui illius robore solidati sunt, exprimuntur. Quos nimirum Petrus Apostolus lapides vocat, dicens, Vos tanquam lapides viui coędificamini. Ista itaque aquila, quę ad veri solis radios cordis oculos exerit, in petris manere dicitur: quia in dictis antiquorum & fortium patrum mentis statione collocatur. Eorum quippe vitam, quos in via Dei præisse conspicit, ad memoriam reducit: atque in celsitudine illorum fortitudinis studendo, nidum sibi cōstruit sanctę meditationis: cumque eorum acta dictaque tacite cogitat, quã præsentis vitæ gloriam, in comparatione æternæ excellentiæ, quàm sit abiecta considerat, quasi sub se esse ima terrarum in petris residens obser

uat.

uat. Possunt etiam petræ sublimes uirtutum cælestium potestates intelligi, quas non iam quasi more arborum huc atque illuc ventus nostræ mutabilitatis inclinat: quia velut petrę in arduis sitæ ab omni metu mutabilitatis alienæ sunt, & ad soliditatem fixæ celsitudinis, ipsa, cui inhærent æternitate, duruerunt. Vir itaque sanctus, cum terrena despicit, more se aquilæ ad altiora suspendit: & per contemplationis spiritum subleuatus, perennem angelorum gloriam præstolatur: atque huic mundo hospes, illa appetendo quæ aspicit, iam in sublimibus figitur. Recte ergo dicitur, In petris manet, id est, intentione cordis inter illas cælestes virtutes residet, quæ per æternitatis suæ fortitudinem iam soliditate fixæ sunt, vt in nullo culpæ latere mutabilitatis varietate flectantur. Vnde & apte sequitur. Et in præruptis silicibus cõmoratur, atq; inaccessis rupibus. Qui enim sũt alij prærupti silices, nisi illi fortissimi angelorũ chori, qui quamuis nõ integri, tamen in proprio statu fixi, cadente cum suis angelis diabolo

bolo remanſerunt? Prærupti enim ſunt: quia pars eorum cecidit, pars remanſit. Qui integri quidem ſtant per qualitatẽ meriti, ſed per numeri quantitatẽ ſunt prærupti. Hanc præruptionem reſtituere mediator venit: vt redempto humano genere illa angelica damna ſarciret, & menſurã cęleſtis patriæ locupletius fortaſſe cumularet. Quod vero ait, Inacceſſis rupibus, nimirum qui prærupti ſilices, ipſi ſunt inacceſſæ rupes. Cordi enim peccatorum hominum valde inacceſſa eſt claritas angelorum quia quo ad pulchra corporalia cecidit, eo à ſpirirali ſpecie oculus clauſit. Sed quiſquis ita contemplatione rapitur, vt per diuinam gratiam ſubleuatus, intentionem ſuam iam angelorũ choris interſerat, & fixus in ſublimibus ab omni ſe infima actione ſuſpendat, non ei ſufficit gloriã angelicæ claritatis aſpicere, niſi eum etiam qui eſt ſuper angelos valeat videre. Sola namque eius viſio, vera mentis noſtræ refectio eſt. Vnde cum dixiſſet hanc aquilam in petris manere & in pręruptis ſilicibus atq;
in

in accessis rupibus commorari: illico subdidit. Inde contemplatur escam, id est, ex illis choris angelicis tēdit oculum mentis ad contemplandum gloriam supernæ maiestatis: qua non visa adhuc esurit, qua tandem visa satiatur. Scriptum quippe est, Pro eo quod laborauit anima eius, videbit & satiabitur. Et rursum, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Quis vero mentis nostræ cibus sit, indicatur aperte cum dicitur, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deū videbunt. Et quia interpositione corruptibilis carnis grauati, Deum sicut est videre non possumus, recte subiungitur: Oculi eius de lōge prospiciunt. Quantumlibet enim in hac vita positus quisque profecerit, necdum Deum per speciem, sed per ænigmatis speculum videt. E vicino autem cum respicimus, verius cernimus: cum vero longius aciem tendimus, sub incerto visu caligamus. Quia igitur sancti viri in alta se contemplatione erigunt, & tamen Deū sicut est videre non possunt, bene de hac aquila dicitur: Oculi eius de lon-

de longe prospiciũt. Ac si diceret, Intentionis aciem fortiter tendunt, sed necdum propinquum aspiciunt, cuius claritatis magnitudinem penetrare nequaquam possunt. A luce enim incorruptibili caligo nos nostræ corruptionis obscurat, cumque & videri aliquatenus potest, & tamen videri lux ipsa sicut est non potest, quam longe sit, indicat. Quam si mens, vtcunque non cerneret, nec quia longe esset videret: si autem perfecte iam cerneret; profecto hanc quasi per caliginem nõ videret. Igitur quia nec omnino cernitur, nec rursum omnino non cernitur, recte dictũ est, quia à longe Deus videtur. Libet ad medium Isaiæ verba deducere, atque hæc, & illa, quia vno spiritu proferantur indicare. Qui cum actiuę vitæ virtutes exprimeret, dicens. Qui ambulant in iustitijs, & loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem: & claudit oculos suos ne videat malum: illico ab eiusdem actiuæ vitæ gradibus,

ad quæ contéplationis culmina ascendatur, adiunxit, dicens, Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt; regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. In excelsis namque habitare, est cor in cælestibus ponere. Et munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum fortium patrum præcepta, & exempla respicimus, atque ab infima cogitatione separamur. Munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum mente choris, castrisque cælestibus iungimur, & insidiãtes malignos spiritus ipsi stantes in arce cordis quasi subter positos expugnamus. Tunc nobis etiã panis datur, quia in supernis erecta intentio nostra, æternitatis contemplatione reficimur. Aquæ item nostræ fideles sunt, quia doctrina Dei quod hic per spem promittit, hoc illic in munere exhibet. Sapientia nãque huius mundi infidelis est, quia mansura post mortem non est. Aquæ nostræ fideles sunt: quia verba vitæ quod ante morté insinuant, hoc etiam

post

post mortem demonstrant. Regem in decore suo oculi nostri conspiciunt quia redemptor noster in iudicio & à reprobis homo videbitur, sed ad diuinitatis eius intuendam celsitudinem, soli qui electi sunt subleuantur. Quasi enim quandam fœditatem regis videre est solam seruilem formã, in qua ab iniquis despectus est cernere. Sed ab electis in decore suo rex cernitur, quia vltra semetipsos rapti in ipso diuinitatis fulgore oculos cordis figunt. Qui quandiu in hac vita sunt, quia illam viuẽtium patriã sicut est videre non possunt, recte adiungitur, Cernent terrã de longe. Quod ergo hic ait, Eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidũ sibi, hoc illic dicitur in excelsis habitabit. Quod hic dicitur, In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus, hoc illic subijcitur. Munimẽta saxorũ sublimitas eius. Quod rursus hic subinfertur, Inde contemplatur escam: hoc illic quoque subditur, panis ei datus est aquæ eius fideles sunt, regem in decore suo videbunt oculi eius.

to altius sonat, quanto & mentes nostras vi intimæ illustrationis penetrat. Sublatis namque orientibus & occidentibus verbis, quasi quidam sonus æternæ prædicationis fit ipsa imago internæ visionis. Vnde & recte nunc ad beatum Iob Dominus dicit, Quis enarrabit cælorum rationem: & concentum cæli quis dormire faciet? Quid enim per cælorum rationem accipitur, nisi vis superna secretorum? Quid per cæli concentum, nisi concors prædicantium sermo signatur? Conditor igitur noster cum cælorum rationem narrare cœperit, dormire cæli cōcentum facit: quia cum iam nobis per speciem ostenditur, nimirum prædicantium verba subtrahuntur: Hinc enim per Ieremiā Dominus dicit. Non docebit vltra vir proximum suum, & vir fratrem suum dicens, Cognosce Dominum: omnes enim cognoscent me, à minimo eorum vsque ad maximum, dicit Dominus. Hinc Paulus ait, Siue prophetiæ, euacuabuntur: siue linguæ cessabnnt: siue scientia, destruetur. Sed postquam verba hæc

dominica quomodo de futuro intelligenda sint diximus: nunc etiã quid de præsenti insinuent, indicemus. Quis enarrabit cælorum rationẽ: & cõcentũ cæli quis dormire faciet? Cælorum rationem Dominus narrat, dũ nunc insinuando superna secreta, electorũ suorum mentes illuminat, Concentũ verò cęli dormire facit: dũ concordes angelorum hymnos, atq; illa cælestiũ virtutum gaudia, reproborũ cordibus iusto iudicio abscondit. Qui concẽtus cęli, quamuis in se intrinsecus vigilet, in ipsa tamen reproborũ ignorantia extrinsecus dormit. Enarratur ergo secreti cælestis ratio, & tamen cõcentus cæli dormire permittitur: quia & alijs per inspirationẽ supernæ retributionis scientia pãditur: & alijs quę sit internæ laudis suauitas occultatur. Narratur cælorum ratio: quia electorum mentibus quæ sit supernorum retributio indesinenter aperitur: vt nimirum sine cessatione proficiant, & transcurrentes visibilia, sese ad inuisibilia extendant. Omne enim visibile quod in hac vita reprobos figit, hoc electos
 ad alia

ad alia impellit: quia dum bona quæ facta sunt respiciunt, in eum à quo facta sunt inardescunt: tantoque eum præstantius amant, quanto illum hoc, quod ipse bonū condidit, præire considerant. Loquitur quippe hoc eis intrinsecus, quod silenter sonat inuisibilis lingua compunctionis: quam tanto plenius intus audiunt, quanto ab exteriorum disideriorum strepitu perfectius auertuntur. His itaque concentus cæli non dormit, quia eorum mens quæ sit laudis supernæ suauitas, apposita amoris aure cognoscit. Intus enim quod appetūt, audiunt: & de cælestium bonorum præmijs ipso desiderio diuinitatis instruuntur. Vnde & præsentem vitam non solum aduersantem, sed etiam fauentem grauiter tolerant: quia eis onerosum est omne quod cernitur, dum ab eo quod intus audiunt differuntur. Omne quod sibi præsto est, graue æstimant: quia illud non adest, ad quod anhelant. Indesinenter autem eorum mens ipsis temporalitatis laboribus fessa, in illud cæleste gaudium resumēda suspenditur,

dum

dum in aure cordis intro erumpente concentu cæli, societatem quotidie supernorum ciuium præstolatur. Iste concentus supernæ laudis in aurem illius eruperat, qui dicebat, Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, vsque ad domum Dei: In voce exultationis & confessionis sonus ciuitatis epulantis. Qui igitur intus vocem exultationis & confessionis, ac sonum ciuitatis epulantis audierat, quid illum aliud nisi cæli concentus excitabat? Qui tamen concentus reprobris dormit: quia eorum cordibus nequaquam per vocem compunctionis innotescit, Non enim considerare illam desiderabilem supernorum ciuium frequẽtiam student: nullo ardoris radio illa solemnitatis internæ festa conspiciunt, nulla in intimis contemplationis penna subleuantur. Solis namque visibilibus seruiunt: & idcirco nil supernæ suauitatis intrinsecus audiunt: quia eos (sicut superius diximus) in aure cordis curarum secularium surdi tumultus premunt: Quia igitur occulta dispensatione iudicij, quod alijs ape-
ritur,

ritur, alijs clauditur, quod alijs detegitur, alijs occultatur, dicatur recte. Quis enarrabit cælorum rationem: & concentum cæli quis dormire faciet?

Ex libro trigesimo primo moralis expositionis in Iob cap. 34. & seq. super his verbis: Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum sibi? In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur atque inaccessis rupibus: inde contemplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt.

CAP. XVI.

HOc loco aquilæ nominè, subtilis sanctorum intelligentia, & sublimis eorum contéplatio figuratur. Cunctarũ quippe auium visum acies aquilæ superat: ita vt solis radius fixos in se eius oculos nulla lucis suæ coruscatione reuerberans claudat. Ad præceptum ergo Dei eleuatur aquila, dum iussioni-

iussionibus diuinis obtemperans, in supernis suspenditur fidelium vita. Quæ & in arduis nidum ponere dicitur: quia desideria terrena despiciens, spe iam de cælestibus nutritur. In arduis nidum ponit: quia habitationem mentis suæ in abiecta & infima conuersatione non construit. Videamus aquilam nidum spei sibi in arduis cõstruentem, quæ ait, Nostra conuersatio in cælis est. Et rursum, Qui corresuscitauit, & consedere nos fecit in cælestibus. In arduis habet nidum: quia profectò in supernis figit consilium. Non vult mentem in ima deijcere, non vult, per abiectionem conuersationis humanæ in infimis habitare. Tunc Paulus fortasse in carcere tenebatur, cum se consedere Christo in cælestibus testaretur: sed ibi erat vbi ardentem iam mentem fixerat, non illic vbi eum necessario pigra adhuc caro retinebat. Hoc namque esse speciale specimen electorum solet, quod sic sciunt præsentis vitæ iter capere, [illegible] per spei certitudinem nouerint iam [illegible] ad alta peruenisse: quatenus cuncta

quæ

quæ præter fluunt, sub se esse videant: atque omne quod in hoc mundo eminet, amore æternitatis calcent. Hinc enim quod sequẽti se animæ per prophetam Dominus dicit, Sustollam te super altitudines terræ. Quasi quædã namque inferiora terræ sunt, damna, contumeliæ, egestas, abiectio: quæ ipsi quoque amatores seculi, dum per latæ viæ planiciem ambulant, vitando calcare non cessant. Altitudines autem terræ sunt, lucra rerum, blandimenta subditorum, diuitiarum abundantia, honor & sublimitas dignitatum: quæ quisquis per ima adhuc desideria incedit, eo ipso alta æstimat, quo magna putat. At si semel cor in cælestibus figitur, mox quàm abiecta sint cernitur, quæ alta videbantur. Nam sicut qui in montem conscendit, eo paulatim cætera subter iacentia despicit, quo ad altiora gressum amplius tendit, ita qui in summis intentionem figere nititur, dum annisu ipso nullam præsentis vitę gloriam esse deprehendit, super terræ altitudines eleuatur: & quod prius in imis desiderij posi-
tus su-

tus super se credidit, post ascendendo proficiens sibi subesse cognoscit. Sequitur, In petris manet. In sacro eloquio cum singulari numero petra nominatur, quis alius quàm Christus accipitur? Paulo attestante, qui ait, Petra autem erat Christus. Quum verò petræ pluraliter appellantur, membra eius, videlicet sancti viri, qui illius robore solidati sunt, exprimuntur. Quos nimirum Petrus Apostolus lapides vocat, dicens, Vos tanquam lapides viui coędificamini. Ista itaque aquila, quę ad veri solis radios cordis oculos exerit, in petris manere dicitur: quia in dictis antiquorum & fortium patrum mentis statione collocatur. Eorum quippe vitam, quos in via Dei præisse conspicit, ad memoriam reducit: atque in celsitudine illorum fortitudinis studendo, nidum sibi cōstruit sanctę meditationis: cumque eorum acta dictaque tacite cogitat, quū præsentis vitæ gloriam, in comparatione æternæ excellentiæ, quàm sit abiecta considerat, quasi sub se esse ima terrarum in petris residens obser

uat. Possunt etiam petræ sublimes uirtutum cælestium potestates intelligi, quas non iam quasi more arborum huc atque illuc ventus nostræ mutabilitatis inclinat: quia velut petrę in arduis sitæ ab omni metu mutabilitatis alienæ sunt, & ad soliditatem fixæ celsitudinis, ipsa, cui inhærent æternitate, duruerunt. Vir itaque sanctus, cum terrena despicit, more se aquilæ ad altiora suspendit: & per contemplationis spiritum subleuatus, perennem angelorum gloriam præstolatur: atque huic mundo hospes, illa appetendo quæ aspicit, iam in sublimibus figitur. Recte ergo dicitur, In petris manet, id est, intentione cordis inter illas cælestes virtutes residet, quæ per æternitatis suæ fortitudinem iam soliditate fixæ sunt, vt in nullo culpæ latere mutabilitatis varietate flectantur. Vnde & apte sequitur. Et in prępruptis silicibus cōmoratur, atq; inaccessis rupibus Qui enim sūt alij prærupti silices, nisi illi fortissimi angelorū chori, qui quamuis nō integri, tamen in proprio statu fixi, cadente cum suis angelis diabolo

bolo remanserunt? Prærupti enim sunt: quia pars eorum cecidit, pars remansit. Qui integri quidem stant per qualitaté meriti, sed per numeri quantitaté sunt prærupti. Hanc præruptionem restituere mediator venit: vt redempto humano genere illa angelica damna sarciret, & mensurã cęlestis patriæ locupletius fortasse cumularet; Quod vero ait, Inaccessis rupibus, nimirum qui prærupti silices, ipsi sunt inaccessæ rupes. Cordi enim peccatorum hominum valde inaccessa est claritas angelorum quia quo ad pulchra corporalia cecidit, eo à spirirali specie oculus clausit. Sed quisquis ita contemplatione rapitur, vt per diuinam gratiam subleuatus, intentionem suam iam angelorũ choris interserat, & fixus in sublimibus ab omni se infima actione suspendat, non ei sufficit gloriã angelicæ claritatis aspicere, nisi eum etiam qui est super angelos valeat videre. Sola namque eius visio, vera mentis nostræ refectio est. Vnde cum dixisset hanc aquilam in petris manere & in pręruptis silicibus atq;

in accessis rupibus commorari: illico subdidit. Inde contemplatur escam, id est, ex illis choris angelicis rēdit oculum mentis ad contemplandum gloriam supernæ maiestatis: qua non visa adhuc esurit, qua tandem visa satiatur. Scriptum quippe est, Pro eo quod laborauit anima eius, videbit & satiabitur. Et rursum, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Quis vero mentis nostræ cibus sit, indicatur aperte cum dicitur, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deū videbunt. Et quia interpositione corruptibilis carnis grauati, Deum sicut est videre non possumus, recte subiungitur: Oculi eius de lōge prospiciunt. Quantumlibet enim in hac vita positus quisque profecerit, necdum Deum per speciem, sed per ænigmatis speculum videt. E vicino autem cum respicimus, verius cernimus: cum vero longius aciem tendimus, sub incerto visu caligamus. Quia igitur sancti viri in alta se contemplatione erigunt, & tamen Deū sicut est videre non possunt, bene de hac aquila dicitur. Oculi eius de lon-

de longe prospiciũt. Ac si diceret, Intentionis aciem fortiter tendunt, sed necdum propinquum aspiciunt, cuius claritatis magnitudinem penetrare nequaquam possunt. A luce enim incorruptibili caligo nos nostræ corruptionis obscurat, cumque & videri aliquatenus potest, & tamen videri lux ipsa sicut est non potest, quam longe sit, indicat. Quam si mens, vt cunque non cerneret, nec quia longe esset videret: si autem perfecte iam cerneret, profecto hanc quasi per caliginem nõ videret. Igitur quia nec omnino cernitur, nec rursum omnino non cernitur, recte dictũ est, quia à longe Deus videtur. Libet ad medium Isaiæ verba deducere, atque hæc, & illa, quia vno spiritu proferantur indicare. Qui cum actiuę vitæ virtutes exprimeret, dicens. Qui ambulant in iustitijs, & loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem: & claudit oculos suos ne videat malum: illico ab eiusdem actiuæ vitæ gradibus,

ad quæ cõtéplationis culmina ascendatur, adiunxit, dicens, Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt; regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. In excelsis namque habitare, est cor in cælestibus ponere. Et munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum fortium patrum præcepta, & exempla respicimus, atque ab infima cogitatione separamur. Munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum mete choris, castrisque cælestibus iungimur, & insidiãtes malignos spiritus ipsi stantes in arce cordis quasi subter positos expugnamus. Tunc nobis etiã panis datur, quia in supernis erecta intentio nostra, æternitatis contemplatione reficimur. Aquæ item nostræ fideles sunt, quia doctrina Dei quod hic per spem promittit, hoc illic in munere exhibet. Sapientia nãque huius mundi infidelis est, quia mansura post mortem non est. Aquæ nostræ fideles sunt: quia verba vitæ quod ante morté insinuant, hoc etiam

post

poſt mortem demonſtrant. Regem in decore ſuo oculi noſtri conſpiciunt quia redemptor noſter in iudicio & à reprobis homo videbitur, ſed ad diuinitatis eius intuendam celſitudinem, ſoli qui electi ſunt ſubleuantur. Quaſi enim quandam fœditatem regis videre eſt ſolam ſeruilem formã, in qua ab iniquis deſpectus eſt cernere. Sed ab electis in decore ſuo rex cernitur, quia vltra ſemetipſos rapti in ipſo diuinitatis fulgore oculos cordis figunt. Qui quandiu in hac vita ſunt, quia illam viuẽtium patriã ſicut eſt videre non poſſunt, recte adiungitur, Cernent terrã de longe. Quod ergo hic ait, Eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidũ ſibi, hoc illic dicitur in excelſis habitabit. Quod hic dicitur, In petris manet, & in præruptis ſilicibus commoratur, atque inacceſſis rupibus, hoc illic ſubijcitur. Munimẽta ſaxorũ ſublimitas eius. Quod rurſus hic ſubinfertur, Inde contemplatur eſcam: hoc illic quoque ſubditur, panis ei datus eſt aquæ eius fideles ſunt, regem in decore ſuo videbunt oculi eius.

li eius. Et quod hic subiungitur, Oculi eius de longe prospiciũt, hoc illic apte subijcitur, Cernet terram de longe.

Idem beatus Pontifex Gregorius libro trigesimo primo suæ moralis expositionis in Iob. cap. 25. & seq. super his verbis: Vbi audierit buccinam (scilicet equus, idest fortis quisque prædicator) dicit vah. scribit in hunc modum.

His profectò verbis ostéditur quod hoc loco à Domino de equo irrationali nihil dicatur: neque enim vah dicere brutum animal potest: sed dum asseritur dicere quod omnino dicere non valet, innuitur, quem designet. Vah quippe sermo exultationis est, Equus ergo cum audit buccinam, vah dicit. quia fortis quisque prædicator, cum certamen passionis sibi propinquare considerat de exercitio virtutis exultat: nec terretur pugnæ periculo, qui victoriæ lætatur triumpho. Equo itaque est vah dicere, prædicatorem

torem sanctum de ventura passione gaudere. Sed si prædicator fortis gloriam passionis appetit, si discrimen mortis subire pro Domino quærit: quid est quod ipsi fortissimo prædicatori (qui ex robusto corde virtutem traxit nominis) Petro veritas dixit. Cum senueris extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet, quo tu non vis? Quomodo de passione gaudet, qui cinctus ab alio, ire quo ducitur non volet? Sed si pensamus qualiter animus appropinquante passione & mortis metu quatitur, & tamen de venturo regni præmio lætatur intelligimus quomodo gloriosi certaminis subire periculum volens nolit: quia & in morte considerat, quod tollerãs paueat, & in fructu mortis aspicit quod appetés quærat. Videamus Paulum quomodo amet quod refugit, quomodo refugiat quod amat; Ait enim desideriũ habés dissolui, & cum Christo esse: Et mihi viuere Christus est, & mori lucrum: & tamen dicit. Qui sumus in hoc habitaculo ingemiscimus grauati eo quod nolumus expoliari: sed superueſtiri; vt
 absor-

CAP. XVII.

QVia genus humanum & conditũ luce innocentiæ claruit, & redemptum exercitio bonorum operum odorem ſuauitatis aſperſit, prima filia Iob recte Dies: ſecunda non incongrue Caſia (quæ eſt herba, ſeu frutex ſuauiſſimi odoris) nominatur: quia vero idem genus humanum etiã carnis reſurrectione eſt renouatum, in illo concentu æternæ laudis aſſumitur tertia filia, quæ, Cornuſtibij vocatur. Quid enim per Cornuſtibij (hãc vocem beatus pontifex Gregorius ex cornu & tibia compoſitum eſſe intelligit: alij à cornu & ſtibo, quo oculi ad elegantiam, nitorem, & claritatem pingi ſolent, deriuant) niſi lætantium cantus exprimitur? Ibi enim veraciter adimpletur, quod per Prophetam dicitur, Cantate Domino canticum nonum. Ibi inquam hoc veraciter adimpletur, vbi canticum laudis Dei, non iam ex fide, ſed ex ſpecie contemplata cantatur. Ibi à nobis conditor noſter,

lau-

laudum suarum veraces cantus recipit, qui humanum genus & condendo diem, & redimendo casiam, & assumendo Cornustibij fecit. Qui enim lux fuimus conditi, & nunc sumus casia redempti: erimus quandoque cornustibij, & in exultatione æternæ laudis assumpti. Sed priusquam ad nuptiarum thalamum sponsa perueniat, omnem à se vitæ fœditatem respuit: & sponsi amori præparans sese per species virtutum comit. Studet quippe interni arbitri iudicio placere, & intimis desiderijs subleuata fœdos mores conuersationis humanæ transcendere. Vnde bene & de eisdem filiabus beati Iob subditur, Non sunt autem inuentæ mulieres speciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa terra. Electorum quippe animę, omne humanum genus, quod in terra secundum hominem conuersatur, suæ pulchritudinis decore transcendunt. quantoque se exterius affligendo despiciunt, tanto se verius intus componunt. Hinc est enim quod sanctæ ecclesiæ, quæ electorum pulchritudine decoratur, per psalmistam

dicitur,

ritur, alijs clauditur, quod alijs detegitur, alijs occultatur, dicatur recte, Quis enarrabit cælorum rationem: & concentum cæli quis dormire faciet?

Ex libro trigesimo primo moralis expositionis in Iob cap. 34. & seq. super his verbis: Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum sibi? In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur atque inaccessis rupibus: inde contemplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt.

CAP. XVI.

HOc loco aquilæ nominè, subtilis sanctorum intelligentia, & sublimis eorum contéplatio figuratur. Cunctarú quippe auium visum acies aquilæ superat: ita vt solis radius fixos in se eius oculos nulla lucis suæ coruscatione reuerberans claudat. Ad præceptum ergo Dei eleuatur aquila, dum iussioni-

iussionibus diuinis obtemperans, in supernis suspenditur fidelium vita. Quæ & in arduis nidum ponere dicitur: quia desideria terrena despiciens, spe iam de cælestibus nutritur. In arduis nidum ponit: quia habitationem mentis suæ in abiecta & infima conuersatione non construit. Videamus aquilam nidum spei sibi in arduis cõstruentem, quæ ait, Nostra conuersatio in cælis est. Et rursum, Qui corresuscitauit, & consedere nos fecit in cælestibus. In arduis habet nidum: quia profecto in supernis figit consilium. Non vult mentem in ima deijcere, non vult, per abiectionem conuersationis humanæ in infimis habitare. Tunc Paulus fortasse in carcere tenebatur, cum se consedere Christo in cælestibus testaretur: sed ibi erat vbi ardentem iam mentem fixerat, non illic vbi eum necessario pigra adhuc caro retinebat. Hoc namque esse speciale specimen electorum solet, quod sic sciunt præsentis vitæ iter capere, vt per spei certitudinem nouerint iam se ad alta peruenisse: quatenus cuncta

quæ præter fluunt, sub se esse videant: atque omne quod in hoc mundo eminet, amore æternitatis calcent. Hinc enim quod sequēti se animæ per prophetam Dominus dicit, Sustollam te super altitudines terræ. Quasi quædā namque inferiora terræ sunt, damna, contumeliæ, egestas, abiectio: quæ ipsi quoque amatores seculi, dum per latæ viæ planiciem ambulant, vitando calcare non cessant. Altitudines autem terræ sunt, lucra rerum, blandimenta subditorum, diuitiarum abundantia, honor & sublimitas dignitatum: quæ quisquis per ima adhuc desideria incedit, eo ipso alta æstimat, quo magna putat. At si semel cor in cælestibus figitur, mox quàm abiecta sint cernitur, quæ alta videbantur. Nam sicut qui in montem conscendit, eo paulatim cætera subter iacentia despicit, quo ad altiora gressum amplius tendit, ita qui in summis intentionem figere nititur, dum annisu ipso nullam præsentis vitę gloriam esse deprehendi[t], super terræ altitudines eleuatur: & quod prius in imis desiderij positus su-

tus super se credidit, post ascendendo proficiens sibi subesse cognoscit. Sequitur, In petris manet. In sacro eloquio cum singulari numero petra nominatur, quis alius quàm Christus accipitur? Paulo attestante, qui ait, Petra autem erat Christus. Quum verò petræ pluraliter appellantur, membra eius, videlicet sancti viri, qui illius robore solidati sunt, exprimuntur. Quos nimirum Petrus Apostolus lapides vocat, dicens, Vos tanquam lapides viui coędificamini. Ista itaque aquila, quę ad veri solis radios cordis oculos erexit, in petris manere dicitur: quia in dictis antiquorum & fortium patrum mentis statione collocatur. Eorum quippe vitam, quos in via Dei præisse conspicit, ad memoriam reducit: atque in celsitudine illorum fortitudinis studendo, nidum sibi cōstruit sanctę meditationis: cumque eorum acta dictaque tacite cogitat, quū præsentis vitæ gloriam, in comparatione æternæ excellentiæ, quàm sit abiecta considerat, quasi sub se esse ima terrarum in petris residens obseruat.

uat. Possunt etiam petræ sublimes uirtutum cælestium potestates intelligi, quas non iam quasi more arborum huc atque illuc ventus nostræ mutabilitatis inclinat: quia velut petrę in arduis sitæ ab omni metu mutabilitatis alienæ sunt, & ad soliditatem fixæ celsitudinis, ipsa, cui inhærent æternitate, duruerunt. Vir itaque sanctus, cum terrena despicit, more se aquilæ ad altiora suspendit: & per contemplationis spiritum subleuatus, perennem angelorum gloriam præstolatur: atque huic mundo hospes, illa appetendo quæ aspicit, iam in sublimibus figitur. Recte ergo dicitur, In petris manet, id est, intentione cordis inter illas cælestes virtutes residet, quæ per æternitatis suæ fortitudinem iam soliditate fixæ sunt, vt in nullo culpæ latere mutabilitatis varietate flectantur. Vnde & apte sequitur. Et in pręruptis filicibus cõmoratur, atq; inaccessis rupibus Qui enim sũt alij prærupti silices, nisi illi fortissimi angelorũ chori, qui quamuis nõ integri, tamen in proprio statu fixi, cadente cum suis angelis diabolo

bolo remanſerunt? Prærupti enim ſunt: quia pars eorum cecidit, pars ſremanſit. Qui integri quidem ſtant per qualitatẽ meriti, ſed per numeri quantitatẽ ſunt prærupti. Hanc præruptionem reſtituere mediator venit: vt redempto humano genere illa angelica damna ſarciret, & menſurã cęleſtis patriæ locupletius fortaſſe cumularet; Quod vero ait, Inacceſſis rupibus, nimirum qui prærupti ſilices, ipſi ſunt inacceſſæ rupes. Cordi enim peccatorum hominum valde inacceſſa eſt claritas angelorum quia quo ad pulchra corporalia cecidit, eo à ſpirirali ſpecie oculus clauſit. Sed quiſquis ita contemplatione rapitur, vt per diuinam gratiam ſubleuatus, intentionem ſuam iam angelorũ choris interſerat, & fixus in ſublimibus ab omni ſe infima actione ſuſpendat, non ei ſufficit gloriã angelicæ claritatis aſpicere, niſi eum etiam qui eſt ſuper angelos valeat videre. Sola namque eius viſio, vera mentis noſtræ refectio eſt. Vnde cum dixiſſet hanc aquilam in petris manere & in pręruptis ſilicibus atq;

in accessis rupibus commorari: illico subdidit. Inde contemplatur escam, id est, ex illis choris angelicis tēdit oculum mentis ad contemplandum gloriam supernæ maiestatis: qua non visa adhuc esurit, qua tandem visa satiatur. Scriptum quippe est, Pro eo quod laborauit anima eius, videbit & satiabitur. Et rursum, Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Quis vero mentis nostræ cibus sit, indicatur aperte cum dicitur, Beati mundo corde, quoniam ipsi Deū videbunt. Et quia interpositione corruptibilis carnis grauati, Deum sicut est videre non possumus, recte subiungitur: Oculi eius de lōge prospiciunt. Quantumlibet enim in hac vita positus quisque profecerit, necdum Deum per speciem, sed per ænigmatis speculum videt. E vicino autem cum respicimus, verius cernimus: cum vero longius aciem tendimus, sub incerto visu caligamus. Quia igitur sancti viri in alta se contemplatione erigunt, & tamen Deū sicut est videre non possunt, bene de hac aquila dicitur: Oculi eius

de lon-

de longe prospiciūt. Ac si diceret, Intentionis aciem fortiter tendunt, sed necdum propinquum aspiciunt, cuius claritatis magnitudinem penetrare nequaquam possunt. A luce enim incorruptibili caligo nos nostræ corruptionis obscurat, cumque & videri aliquatenus potest, & tamen videri lux ipsa sicut est non potest, quam longe sit, indicat. Quam si mens, vt cunque non cerneret, nec quia longe esset videret: si autem perfecte iam cerneret, profecto hanc quasi per caliginem nō videret. Igitur quia nec omnino cernitur, nec rursum omnino non cernitur, recte dictū est, quia à longe Deus videtur. Libet ad medium Isaiæ verba deducere, atque hæc, & illa, quia vno spiritu proferantur indicare. Qui cum actiuę vitæ virtutes exprimeret, dicens. Qui ambulant in iustitijs, & loquitur veritatem, qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas ne audiat sanguinem: & claudit oculos suos ne videat malum: illico ab eiusdem actiuæ vitæ gradibus,

ad quæ contéplationis culmina ascendatur, adiunxit, dicens, Iste in excelsis habitabit, munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt: regem in decore suo videbunt oculi eius, cernent terram de longe. In excelsis namque habitare, est cor in cælestibus ponere. Et munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum fortium patrum præcepta, & exempla respicimus, atque ab infima cogitatione separamur. Munimenta saxorum sublimitas nostra est, cum mente choris, castrisque cælestibus iungimur, & insidiātes malignos spiritus ipsi stantes in arce cordis quasi subter positos expugnamus. Tunc nobis etiā panis datur, quia in supernis erecta intentio nostra, æternitatis contemplatione reficimur. Aquæ item nostræ fideles sunt, quia doctrina Dei quod hic per spem promittit, hoc illic in munere exhibet. Sapientia nāque huius mundi infidelis est, quia mansura post mortem non est. Aquæ nostræ fideles sunt: quia verba vitæ quod ante mortē insinuant, hoc etiam

post mortem demonstrant. Regem in decore suo oculi nostri conspiciunt quia redemptor noster in iudicio & à reprobis homo videbitur, sed ad diuinitatis eius intuendam celsitudinem, soli qui electi sunt subleuantur. Quasi enim quandam fœditatem regis videre est solam seruilem formã, in qua ab iniquis despectus est cernere. Sed ab electis in decore suo rex cernitur, quia vltra semetipsos rapti in ipso diuinitatis fulgore oculos cordis figunt. Qui quandiu in hac vita sunt, quia illam viuẽtium patriã sicut est videre non possunt, recte adiungitur, Cernent terrã de longe. Quod ergo hic ait, Eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidũ sibi, hoc illic dicitur in excelsis habitabit. Quod hic dicitur, In petris manet, & in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus, hoc illic subijcitur. Munimẽta saxorũ sublimitas eius. Quod rursus hic subinfertur, Inde contemplatur escam: hoc illic quoque subditur, panis ei datus est aquæ eius fideles sunt, regem in decore suo videbunt oculi eius.

li eius. Et quod hic ſubiungitur, Oculi eius de longe proſpiciũt, hoc illic apte ſubijcitur, Cernet terram de longe.

Idem beatus Pontifex Gregorius libro trigeſimo primo ſuæ moralis expoſitionis in Iob. cap. 25. & ſeq. ſuper his verbis: Vbi audierit buccinam (ſcilicet equus, id eſt fortis quiſque prædicator) dicit vah. ſcribit in hunc modum.

His profectò verbis oſtẽditur quod hoc loco à Domino de equo irrationali nihil dicatur: neque enim vah dicere brutum animal poteſt: ſed dum aſſeritur dicere quod omnino dicere non valet, innuitur, quem deſignet. Vah quippe ſermo exultationis eſt, Equus ergo cum audit buccinam, vah dicit. quia fortis quiſque prædicator, cum certamen paſſionis ſibi propinquare conſiderat de exercitio virtutis exultat: nec terretur pugnæ periculo, qui victoriæ lætatur triumpho. Equo itaque eſt vah dicere, prædicatorem

torem sanctum de ventura passione gaudere. Sed si prædicator fortis gloriam passionis appetit, si discrimen mortis subire pro Domino quærit: quid est quod ipsi fortissimo prædicatori (qui ex robusto corde virtutem traxit nominis) Petro veritas dixit. Cum senueris extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet, quo tu non vis? Quomodo de passione gaudet, qui cinctus ab alio, ire quo ducitur non volet? Sed si pensamus qualiter animus appropinquante passione & mortis metu quatitur, & tamen de venturo regni præmio lætatur intelligimus quomodo gloriosi certaminis subire periculum volens nolit: quia & in morte considerat, quod tollerãs paueat, & in fructu mortis aspicit quod appetẽs quærat. Videamus Paulum quomodo amet quod refugit, quomodo refugiat quod amat; Ait enim desideriũ habẽs dissolui, & cum Christo esse: Et mihi viuere Christus est, & mori lucrum: & tamen dicit. Qui sumus in hoc habitaculo ingemiscimus grauati eo quod nolumus expoliari: sed superuestiri, vt

gationis poculum sumimus: certi autem de subsequenti salute gaudemus. Quia enim peruenire corpus aliter ad salutem non valet, in potu libet etiam quod tędet: cumque amaritudini inesse vitam animus cõspicit, mœrore turbatus hilarescit. Dicatur ergo, Vbi audierit buccinam, dicit, vah, quia prædicator fortis cognito certaminis nũcio, & si vt homo ad vim percussionis trepidat, per spei tamen certitudinem ad præmium remunerationis exultat.

Ex libro trigesimo quinto moralis expositionis in Iob cap. 22. de tribus filiabus Iob de quibus scriptum est, Vocauit, (scilicet ipse Iob typum Domini Dei gerens) nomen vnius Diem, & nomen secundæ Casiam & nomen tertiæ Cornustibij. Non sunt autem inuentæ mulieres speciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa terra: deditque eis pater suus hæreditatem inter fratres earum.

laudum suarum veraces cantus recipit, qui humanum genus & condendo diem, & redimendo casiam, & assumendo Cornustibij fecit. Qui enim lux fuimus conditi, & nunc sumus casia redempti: erimus quandoque cornustibij, & in exultatione æternæ laudis assumpti. Sed priusquam ad nuptiarum thalamum sponsa perueniat, omnem à se vitæ fœditatem respuit: & sponsi amori præparans, sese per species virtutum comit. Studet quippe interni arbitri iudicio placere, & intimis desiderijs subleuata fœdos mores conuersationis humanæ transcendere. Vnde bene & de eisdem filiabus beati Iob subditur, Non sunt autem inuentæ mulieres speciosæ sicut filiæ Iob in vniuersa terra. Electorum quippe animę, omne humanum genus, quod in terra secundum hominem conuersatur, suæ pulchritudinis decore transcendunt. quantoque se exterius affligendo despiciunt, tanto se verius intus componunt. Hinc est enim quod sanctæ ecclesiæ, quæ electorum pulchritudine decoratur, per psalmistam dicitur.

dicitur, Concupiuit rex ſpeciem tuã. De quo paulo poſt ſubditur, Omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Nam ſi foris gloriam quæreret, intus ſpeciẽ, quam rex concupiſceret, nõ haberet. In qua quidem ſancta eccleſia, quamuis multi virtutum decore fulgeant: atque ipſa viuendi perfectione cæterorum merita excedant: nonnulli tamen quia ad altiora aſſequenda non ſufficiunt, infirmitatis ſuæ conſcij, pietatis eius gremio continentur. Qui inquantum præualent, mala vitant: quamuis inquantum appetunt, altiora non impleant: Quos tamen benigne Dominus ſuſcipit, eoſque apud ſe pro modo dignæ retributionis admittit. Vnde & ſequitur, Deditque eis pater ſuus hęreditatem inter fratres earum. Ipſæ ergo ex perfectorum merito ſpecioſæ memorantur: Ipſæ etiam quaſi ex imperfectorum typo velut infirmæ hæreditatem inter fratres accipiunt. Vſus namque vitæ veteris non habebat, vt hæreditatem fœminæ inter maſculos ſortientur: quia legis ſeueritas fortia eligens, infirma contem-

nens,

nens, districta potius studuit quàm benigna sancire. Sed pio nostro redemptore veniente, nullus infirmitatis suæ conscius de sortienda cælestis patrimonij hæreditate desperet. Pater enim noster inter masculos etiã fœminis iura successionis tribuit: quia inter fortes atque perfectos, infirmos & humiles ad sortem supernæ hæreditatis admittit. Vnde ipsa veritas in Euangelio, dicit. In domo patris mei mansiones multæ sunt. Apud patrem quippe mansiones multæ sunt: quia in illa beatitudinis vita non dispari, vnusquisque iuxta meritum dispar, locum disparem percipit: sed eiusdem disparitatis damna non sentit: quia tantum sibi quantum perceperit sufficit. Sorores ergo cum fratribus ad hæreditatem veniunt: quia infirmi illuc cum fortibus admittuntur: quatenus si quis per imperfectionem non erit summus, ad hæreditatis tamen sortem per humilitatem non sit extraneus. Quas bene Paulus mãsiones iuxta merita distributas insinuat cum ait, alia claritas solis, &

alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate.

Ex Homilia decima in Ezechielem Prophetam, super his verbis: Abij amarus in indignatione spiritus mei; manus enim Domini erat mecum confortans me.

CAP. XVIII.

MEntem, quam spiritus sanctus replet, in amaritudinem temporalium, delectione æternorum commouet. Dulce enim est esse in rebus humanis, sed ei, qui adhuc de cælestibus gaudia nulla gustauit: quia quanto minus æterna intelligit, tanto delectabilius in temporalibus requiescit. At si quis iam cordis ore gustauerit, quæ sit illa dulcedo cælestium præmiorum, qui illi hymnidici angelorum chori; quæ incomprehensibilis visio sanctæ trinitatis: huic quanto illud dulce fit quod intus videt, tanto in amaritu-

dinem vertitur omne quod foris subsistinet. Rixatur secum de his, quæ male egisse se recolit, & sibimetipsi displicet, cum ei ille placere iam cœperit, qui omnia creauit. Reprehendit se de cogitationibus, insequitur de verbis, & punit flendo de factis. Supernis inhiat, terrena iam omnia per mentis despectum calcat. Et quamdiu illud, quod desiderat, adhuc per speciem non habet, flere dulce habet, seseque continuis lamentis affligere. Et quia necdum se esse in patria, ad quam creatus est, videt, in huius vitę exilio nihil ei plus quàm sua amaritudo placet. Dedignatur itaque subiacere temporalibus, & ardenter suspirat æternis. Vnde recte quoque per Salomonem dicitur: Eo quod in multa sapientia multa sit indignatio, & qui apponit scientiam, apponit dolorem. Cælestia etenim cognoscentes, terrenis animũ subdere dedignamur, Et dum plus sapere incipimus, de his quæ male egimus nobisipsis irascimur, & fit in multa sapientia multa indignatio, quia quanto plus proficimus in cognitione,

ne, tanto nobis indignamur amplius de peruerso opere. Atque cum scientia dolor crescit. quia quanto magis æterna cognoscimus, tanto magis esse nos in huius exilij miseria dolemus. In multa ergo sapientia, multa est indignatio. quia si æterna iam sapimus, cócupiscere temporalia dedignamur. Si ęterna iã sapimus, nosmetipsos despicimus,& dolemus egisse hoc, quod non potuit ab amore æternitatis separare. Reprehendit semetipsam conscientia, accusat quod egit, damnat per pœnitentiam quod accusat: fit rixa in animo, parturiens pacem cũ Deo. Sed sciendum quia nullus hæc pro amore omnipotentis domini ex toto corde agere prævalet, nisi is cuius animum spiritus sanctus assumpserit; Nã quando homo sufficiat ex sua virtute terrena despicere, cælectia amare, pacem cum Deo quærere, secum rixam subire, in cogitatione semetipsum reprehendere,& gemitibus punire? Nullus hæc agere, nisi quem diuina gratia roborauit, valet. Vnde & subditur, Manus enim domini erat mecum confortans

tans me. Ad bona quippe assurgere perfecte non possumus, nisi nos spiritus & præueniendo eleuet, & subsequendo confortet.

Idem pater Gregorius in expositione quam edidit in Cantica canticorum, super his verbis: Quæ est ista quæ ascendit per desertum, dicit:

In deserto, (vtique in hoc mundo) sancta quæque anima viuit, dum à regno exul inter bestias, videlicet dæmones degit. Hic enim etsi non omnino à sponso deseritur, tamen quamdiu in carne est, nondum ad certam eius visionem admittitur, dum ab eo per exilia & tentationes peregrinatur: quia autem adhuc cum eo non regnat, deseri ab eo sibi videtur. Ob hoc semper laborat vt ascendat, vt quem valde diligit magis ac magis sentiat: quatenus quoniã perfectè cum in deserto nõ tenet, vel ipso eius desiderio sereficiat: vt sic in via roborata quandoque ad hoc, quod diu concupiuit,

perueniat. Sunt quippe nonnulli, qui dum omnia visibilia fastidiunt, mentem in cælestia erigunt: & quia in infimis nihil quod eis dulcescat conspiciunt, totum cor ad superna amanda conuertunt. Hi ab omnibus malis moribus se exeuunt, sensum mundi cum cupiditatibus contemnunt, spe ad inuisibilia tendunt: & quo ampliori desiderio illis inhærent, eo magis ac magis moleste corruptionem ferunt, quã habent. Hi nimirũ per desertum ascendunt: quia dum in hoc mundo inter tentationes viuunt, quo amplius, dum hic morantur, deseri metuunt, eo quidem fortius ista deserunt, & feruentius ad illa gradiuntur, in quibus cum fuerint, nihil amplius quod eos amoneat iam timebunt.

Rursum in explanatione septem psalmorum pœnitentialium, super his verbis: Auditui meo dabis gaudium & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata, ait:

Tunc

Tunc quidem verum & inæstimabile gaudium habituri sunt sancti, quum audituri sunt, Venite benedicti patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab origine mundi. In eo autem quod ait gaudium & lætitiam, duplicem sanctorum venerationem intellige: qui visione claritatis Dei in illa die, quantum cogitare non possumus, illustrati, sicut animarum perfruentur beatitudine ita etiam corporis vestientur incorruptione. De ipsis enim scriptum est, In terra sua duplicia possidebunt. Sancti etenim viri mundi gloriam mentis despectu calcantes, omnes in se carnales voluptates mortificant, vt in Deo postmodum perenniter viuant, Qui quoniam mundi miserias pro Deo pati minime refugiunt, beatitudinis æternæ retributionem acquirunt: Quæ nimirum beatitudo & animabus eorum ante resurrectionem tribuitur, & corporibus nihilominus post iudicium conferetur: sicut in Apocalypsi Ioannes Apostolus scribit dicens, Vidi sub altari Dei animas, & datæ sunt eis singulæ stolæ

albæ, & dictum est illis, vt requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleatur numerus conseruorum & fratrum ipsorum. Quid namque est singulas illis stolas albas tribuere, nisi animabus eorum beatitudinis æternæ immortalitatem conferre? Quid vero est, donec electorum numerus impleatur requiescere: nisi futuræ resurrectionis gloriam expectare? In qua nimirum iterũ singulas stolas albas accipient: quia immortalia & incorruptibilia corporum suorum vestimenta resument. Quia ergo sancti viri ad æternæ felicitatis præmia non solum anima; sed etiam corpore post iudicium transeunt: recte de eis dicitur, quia in terra sua duplicia possidebunt. Huius incrementa felicitatis Propheta intuens ait, Auditui meo dabis gaudium & lætitiam: & exultabunt ossa humiliata. Animarum nostrarum ossa virtutes sunt: quæ nimirum in hac vita humiliantur: quia assiduis tentationum impugnationibus indesinẽter turbantur. Tentatio enim est vita hominis super terram. In æterna autẽ vi-

ta non solùm inuictę potestatis accipient fortitudinem, sed etiam nullam vitiorum aduersantium sentient impugnationem.

Ex Homilia decima quinta in Ezechielem prophetam, super his verbis: Mensus est thalamum vno calamo in longum, & vno calamo in latum, & inter thalamos quinque cubitos.

CAP. XIX.

QVi sunt in sancta Ecclesia thalami, nisi eorum corda, in quibus animæ per amoré sponso inuisibili iunguntur, vt eius desiderio mens ardeat; nulla iam, quæ in mundo sunt, concupiscat; præsentis vitæ longitudinem pœnam deputet; exire festinet, & amoris amplexu in cælestis spõsi visione requiescere? Mens itaque quæ iã talis est, nullam præsentis seculi consolationem recipit: sed ad illam, quam diligit, medullitus suspirat, feruet, anhelat, anxiatur. Vilis ei fit ipsa salus

ſui corporis: quia tranſixa eſt, vulnere amoris. Vnde & in canticis dicit, Vulnerata charitate ego ſum. Mala autem eſt ſalus cordis, quæ dolorem huius vulneris neſcit. Cum vero anhelare iam in cæleſti deſiderio, & ſentire vulnus amoris cœperit: ſit anima ſalubrior ex vulnere, quæ prius ægrotabat ex ſalute; Menti autem ſponſum ſuum fortiter amanti, de amore vitæ præſentis vna ſolet eſſe conſolatio, ſi per hoc, quod ipſa ab eius viſione differtur, aliorum animæ eius verbo proficiant, & ad cæleſtem ſponſum amoris facibus inardeſcant. Mœret: quia differri ſe conſpicit. Triſte eſt ei omne quod aſpicit: quia illum adhuc non videt, quem videre concupiſcit. Sed eſt, vt dixi, non parua conſolatio, ſi feruens anima differtur, & per eam multæ colliguntur: vt tarde eum cum multis videat, quem ſola videre citius volebat. Vnde rurſus in cantico ſponſa dicit, Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo. Quid namque ſunt flores, niſi animæ bonum iam opus inchoantes & deſiderium cæ-
leſte

lestε redolentes? Quid mala de floribus, nisi perfectæ iam bonorum mentes, quæ ad fructum perueniunt boni operis de initio sancti propositi? Quæ ergo amore languet, fulciri quærit floribus, stipari malis: quia si illum, quẽ desiderat, videre adhuc non permittitur, magna est ei consolatio si aliorum profectionibus lætetur. Anima ergo sancta amore languida, floribus malisque fulciatur, vt requiescat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei. Pensemus ergo qualis thalamus Pauli mens fuerat, qui dicebat, Mihi viuere Christus est, & mori lucrum. Omnipotenti Deo quantum se amore coniunxerat, qui sibi vitam Christum tantummodo, & mori lucrum esse deputat? Hinc est quod iterum dicit, Desiderium habẽs dissolui, & cũ Christo esse multo magis melius. Sed ecce qui dissolui desiderat, quo amore lãgueat videamus. Quia interim differri te conspicimus, fulciri quæso floribus non requiris? Quærit plane, nam sequitur, Permanere autem in carne necessarium pro-

pter vos. Et proficientibus discipulis dicit, Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrū Iesum Christum? Hinc est quod idem thalamus vno calamo in longum, & vno calamo in latum dicitur mensus. Longitudo quippe ad longanimitatem expectationis pertinet, & latitudo ad amplitudinem charitatis. Tantum ergo vnusquisque thalamus habet in longitudine, quantum & in latitudine habere potuerit: quia mens cælesti desiderio succensa, quantum amorem habuerit ad colligendum proximum, tantam & lõganimitatem exhibet ad expectandum Deum: & patienter portat moras longitudinis, quia se in profectu proximi dilatat amplitudo charitatis. Potest etiam ipsa longitudo longanimitatem patientiç, quç exhibetur proximo, designare. Et quia latitudo charitatem signat, quæ sinum mentis aperit, & amicos simul atque inimicos in amorem recipit, tanta est lõgitudo thalami, quantá latitudo: quia quantū lata mẽs fuerit per amorem, tantū erit

& pa-

& patiens per longanimitatem. Nam tantũ quisque portat proximũ quantum amat. Si enim amas, portas. si desistis amare, desistis tolerare. Quẽ enim minus diligimus, minus etiam toleramus, quia irruente fastidio citius facta proximi adducuntur in grauedinem ponderis, quæ nobis non leuat penna charitatis. Sequitur, Et inter thalamos quinque cubitos. Vnum supra thalamum dixerat, & postmodum quinq; cubitos esse inter thalamos narrat; ea videlicet ratione, quia multi thalami vnum faciunt: sicut & multæ ecclesiæ vna Ecclesia vocatur. Vnde & in Iohannis Apocalypsi septem ecclesijs scribitur: per quas vna Catholica designatur. Hi itaque qui in sancta ecclesia (sicut diximus) feruenti amore Deum videre sitiunt, eique iam per desiderium coniunguntur, thalami vocantur. Sed tamen sunt in ea quidam, qui penetrare subtilia non valentes, & quinque adhuc corporis sensibus depressi, tanto minus amant eum qui fecit omnia, quãto amplius in his quę facta sunt illigantur. Et iam quidem

exercere se in timore Domini, & amore proximi se extendere student, bona opera corporaliter agere, eleemosynis peccata redimere, sed quia vi amoris intimi ardere ad cæleste desiderium nesciunt, quasi adhuc deuincti corporeis sensibus tenentur. Isti itaq; thalami non sunt, sed tamen inter thalamos continentur: quia per eorum ducatum, qui visionem Dei perfecte diligunt, & ipsi ad profectum mentis diriguntur. Inter thalamos ergo quinque sunt cubiti, quia hi qui ab exterioribus quinque sensibus adhuc ad intellectum misticum non assurgunt, dum inter eos sunt, qui spiritu amoris feruent, velut manentes inter thalamos in fidei constructione proficiunt, & à mensura cælestis ædificij disiuncti non sunt. Nam & paulatim se ab appetitu corporalium sensuum subtrahunt: & dilatato mentis spatio imitantes charitatem quam cõspiciunt, hinc inde ad thalamos extenduntur. Quod ergo non per sex cubitos, sed per quinque descripti sunt, ipsa adhuc eorum imperfectio designatur. Sed tamen per
bonum

bonum desiderium in mensura spiritalis ædificij esse memorantur, quia ex voce ecclesiæ per psalmistam dicitur, Imperfectũ meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur. Qui psalmista iterum dicit, Benedixit omnes timentes se Dominus pusillos cũ maioribus. Hi itaque & imperfecti sunt & pusilli, in quantum tamen cognoscere præualent, & Deum & proximum diligunt: atque ideo bona quę possunt non negligunt operari, Qui etsi necdum ad spiritalia dona proficiunt, vt vel ad perfectam operationẽ, vel ad succensam cõtemplationem animam exerant, tamen ab amore Dei & proximi (in quantum præualent) non recedunt. Vnde fit vt ipsi quoque etsi minori loco, in sancta tamen ædificatione sint positi: quia etsi ad doctrinam, si ad prophetiam, si ad miraculorum gratiam: si ad contemptum mundi plenius exequendum fortasse minores sunt, tamen in timoris & amoris fundamento sunt, in quo solidantur: quia etsi igne cęlestis desiderij nõ ardent in ipsis exterioribus, quæ exe-

cere sufficiunt, vapore charitatis animantur, & inter proximorum præcellentium ædificia continentur. Vnde & recte spōsa in Canticis canticorum loquitur dicens, Ferculum fecit sibi rex Salomon de lignis Libani: columnas eius fecit argenteas, reclinatoriū aureum, ascensum purpureum, mediam charitate constrauit propter filias Hierusalem. Salomon videlicet pacificus noster, sibi de lignis Libani ferculum fecit: Libani quippe ligna, cedrina, valde sunt imputribilia: ferculum atq. regis nostri, sancta Ecclesia est, quę de fortibus patribus, id est, de imputribilibus mentibus est constructa. Quæ recte ferculum dicitur, quia ipsa fert quotidie animas ad æternum conuiuiū conditoris sui. Cui ferculo columnæ argenteæ factæ sunt: quia prædicatores ecclesiæ sanctæ, eloquij luce resplendent. Est autem cum columnis argenteis reclinatorium aureū, quia per hoc, quod à sanctis prædicatoribus lucide dicitur, mentes audientium fulgorem charitatis intimæ, in qua reclinētur, inueniunt. Per hoc enim quod lu-

culéte & aperte audiũt, in illud quod clarescit in corde requiescunt. Columnæ ergo argenteæ, & reclinatorium aureum factum est: quia per lucẽ sermonis inuenitur apud animum claritas quietis. Rex noster ascensum purpureum fecit in ferculo: quia ad clarum quod intus aspicitur per tribulationẽ sanguinis peruenitur: Quid ergo nos miseri, atque ab omni fortitudine destituti, quid acturi sumus? Ecce in hoc ferculo columna esse non possumus: quia in nobis nec fortitudo operis, nec lumen emicat prædicationis, Reclinatorium aureum non habemus: quia necdum sicut oportet per intellectum spiritualem requiem internæ claritatis aspicimus. Ascensus purpureus nõ sumus: quia pro redemptore nostro fundere sanguinem non valemus. Quid ergo de nobis agendum est? Quæ spes erit si nullus ad regnũ peruenit, nisi qui sũmis virtutibus prędirus fuerit? Sed adest quoq; nostra cõsolatio. Amemus quãtum possumus Deum, diligamus & proximum: & simul quoque nos ad Dei ferculũ pertinemus: quia

quia sicut illic scriptum est, Media charitate constrauit. Habe quippe charitatē, & ibi sine dubio pertines, vbi & columna argentea erigitur, & ascensus purpureus tenetur. Nam quia hoc propter nostram infirmitatem dicitur, apertè monstratur, cum illis protinus subditur, Propter filias Hierusalem. Sermo etenim Dei, qui non filios, sed filias dicit, quid aliud per sexum fœmineum quàm mētium infirma signauit? Quod ergo illic inter columnas argenteas, inter reclinatorium aureū, & inter ascensum purpureum inesse media charitas dicitur propter filias Hierusalē; hoc hic inter thalamos per quinque cubitos designatur: quia & qui in virtutibus infirmantur, si ipsi bona quæ possunt facere cum charitate non negligunt, à Dei ædificio alieni non sunt.

Idem pater Gregorius libro vigesimo quinto suæ moralis expositionis in Iob cap. 22. ait:

Sæpè

Sæpe misericors Deus quo suos tenere diligit, eo sollicite ab externis actionibus abscondit. Nam & plerumque paterfamilias ad eum laborem seruos dirigit, à quo subtilius filios suspendit: & inde filij sine vexatione decori sunt, vnde serui in puluere fœdantur. Quod quàm rectè in ecclesiâ diuinitus agatur, ipsa tabernaculi constructione signatur. Ad Moysen quippe diuina voce præcipitur, vt ad tegenda interius sancta sanctorum ex bysso, cocco, atque hyacinto vela texantur: iussumque est, vt ad protegendum tabernaculum, vela cilicina & pelles extenderet, quæ nimirum vel pluuias, vel ventos, vel puluerem tolerarent. Quid ergo per pelles & cilicia quibus tabernaculum tegitur, nisi grossas hominum mentes accipimus: quæ aliquãdo in ecclesia occultò Dei iudicio, quamuis duræ sint, præficiuntur? Quæ quia seruire curis temporalibus non timent, oportet vt tentationum ventos & pluuias de huius mundi contrarietatibus portent. Quid verò per hyacinthum, coccum, byssumque signa-

signatur, nisi sanctorum vita tenera, sed clara? quæ dum caute in tabernaculo sub cilicijs, & pellibus absconditur, in sua intergra pulchritudine seruatur. Vt enim in interiora tabernaculi byssus fulgeat, coccus coruscet, hyacinthus cæruleo colore resplendeat, desuper pelles & cilicia, imbres, ventos, & puluerem portant. Qui igitur magnis virtutibus in sanctæ ecclesiæ sinu proficiunt, præpositorum suorum vitam despicere non debent, cum vacare eos rebus exterioribus vident: quia hoc quod ipsi securi intima penetrant, ex illorum adiumento est, qui contra procellas huius seculi exterius laborant. Quam enim candoris sui gratiam retineret, si byssum pluuia tangeret? aut quid fulgoris atque claritatis coccus vel hyacinthus ostenderet, si hęc susceptus puluis fœdaret? Sit ergo desuper textura cilicij fortis ad puluerem, sit interius color hyacinthinus aptus ad decorem. Ornent ecclesiam qui solis rebus spiritualibus vacant; tegãt ecclesiam, quos & labor rerum corporalium non grauat. Nequaquam

quaquam ergo contra rectorem suum exteriora agentem murmuret is qui intra ecclesiam sanctam iam, spiritualiter fulget. Si enim tu secure interius vt coccus rutilas, cilicium quo protegeris, cur accusas?

Ex Homilia decima sexta in Ezechielem Prophetam, super his verbis, quæ in Canticis canticorum habentur: Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transiit, &c.

CAP. XX.

SAnctæ ecclesiæ veri luminis diem quasi tempus vernale præstolanti, per sponsi vocé dicitur, Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hyems transijt, imber abijt & recessit, flores apparuerunt in terra. Siue enim sancta ecclesia, seu vna queq; electa anima, celesti sponso est amica per amorem, columba per spiritum, formosa per morum

pulchritudinem. Quæ cum iam de corruptione carnis ducitur, ei proculdubio hyems transit: quia præsentis vitæ torpor abscedit. Imber quoque abit & recedit: quia cum ad contemplandum in sua substantia omnipotentem Deum educitur, iam verborũ guttæ necessariç non erunt, vt pluuia debeat prædicationis infundi. Nã quod minus audire potuit, amplius videbit. Tunc apparent flores in terra: quia cum de æternæ beatitudinis vita quçdam suauitatis primordia prægustare anima cœperit, quasi in floribus bonum illud incommutabile odorata exit: quod (postquâm egressa fuerit) in fructu vberius habebit. Vnde & illic subditur, Tempus putationis aduenit, In putatione quippe sarmenta sterilia reciduntur: vt ea, quæ prçualent, vberius fructum ferant. Nostræ itaque putationis tempus tunc aduenit, quando in fructuosam ac noxiã corruptionem carnis deserimus, vt ad fructum animæ peruenire valeamus. Qui fructus nobis erit vberrimus, visio Dei.

Idem pater Gregorius Homilia. 27. in Euangelia, super his verbis: Et fructus vester maneat. ait:

Omne quod secundum præsens seculum laboramus, vix vsque ad mortem sufficit. Mors namque interueniens fructum nostri laboris abscindit. Quod verò pro æterna vita agitur, etiã post mortem seruatur; & tunc apparere incipit, quum laborum carnalium fructus cœperit non videri. Ibi ergo illa retributio inchoat, vbi ista terminatur. Quisquis igitur iam æterna cognouit, apud eius animum temporales fructus vilescant. Tales fructus operemur qui maneant: tales fructus operemur, qui (quum mors cuncta interimat) ipsi exordium à morte sumant. Nam quòd à morte incipiat fructus Dei, testatur propheta qui dicit, Quum dederit dilectis suis somnum, hæc est hæreditas Domini. Omnis qui dormit in morte, perdit hæreditatem terrenam, sed quum dederit dilectis suis somnũ,

hæc est hæreditas Domini, quia electi Dei postquam peruenerint ad mortẽ, tunc inueninnt hæreditatem.

Et trigesima septima Homilia in euangelia, dicit:

Si consideremus frattes charissimi, quæ & quanta sint quæ nobis promittuntur in cælis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Terrena namque substantia, supernę felicitati comparata, pondus est non subsidium. Temporalis vita æternæ vitæ comparata, mors est potius dicenda quam vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis, quid est aliud quã quædam prolixitas mortis? Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illa supernæ felicitatis quanta sint gaudia: angelornm choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircunscriptũ lumẽ videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari.

Rur-

Rursum Homilia decima quarta in Euangelia, super his verbis: Per me si quis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. scribit in hunc modum.

Ingredietur ad fidem, egredietur vero à fide ad speciem, à credulitate ad contemplationem: pascua autem inueniet in æterna refectione. Oues ergo eius pascua inuenient: quia quisquis illum corde simplici sequitur, æterno viriditatis pabulo nutritur. Quæ autem sunt istarum ouium pascua, nisi interna gaudia semper virentis paradisi? Pascua namque electorum sunt, præsens vultus Dei: qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mens vitæ cibo satiatur. In istis pascuis de æternitatis satietate lætantur, quia iam laqueos voluptuosæ temporalitatis euaserunt. Ibi hymnidici angelorum chori: ibi societas supernorũ ciuiũ: ibi dulcis solénitas à peregrinationis huius tristi labore redeuntium: ibi prouidus

Prophetarum cœtus: ibi iudex Apostolorum numerus: ibi innumerabiliũ martyrum victor exercitus, tanto illic lætior, quanto hic durius afflictus: ibi confessorũ constantia, præmij sui perceptione consolata, ibi fideles viri, quos à virilitatis suę robore voluptas seculi emollire non potuit: ibi sanctæ mulieres, quæ cum seculo & sexum vicerunt: ibi pueri, qui hic annos suos moribus transcenderũt: ibi senes quos hic & ętas debiles reddidit, & virtus operis non reliquit. Quæramus ergo fratres charissimi hæc pascua, in quibus cùm tantorum ciuium solennitate gaudeamus. Ipsa nos lætantium festiuitas inuitet. Ecce in cælestibus electorum omniũ lætitia agitur, vicissim de se omnes in suo conuentu gratulantur: & tamen nos ab amore æternitatis tepidi nullo desiderio ardemus, interesse tantæ solennitati non quærimus: priuamur gaudijs, & lęti sumus. Accendamus ergo animum fratres, recalescat fides in id quod credidit, inardescat ad superna nostra desideria. Ab internæ solennitatis gaudio

nulla

nulla nos aduersitas reuocet: quia & si quis ad locum propositum ire desiderat, eius desideriū quælibet viæ asperitas non immutat: nulla nos prosperitas blādiens seducat: quia stultus viator est, qui in itinere amœna prata cōspiciens, obliuiscitur ire quo tēdebat. Toto ergo desiderio ad supernam patriam animus anhelet, nihil in hoc mūdo appetat, quod constat, quia citius relinquat: vt si cælestis pastoris veraciter oues sumus, quia in viæ delectatione non figimur, æternis pascuis in peruentione satiemur: præstante Domino nostro Iesu Christo: qui viuit & regnat in vnitate spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

PSYCHAGOGIÆ APPENDIX.

Selecta ex Ruperto.

Rupertus Abbas Tuitiensis super his verbis Apocalypseos: Agnus Dei, qui in medio throni est, reget eos (videlicet sanctos in cælum assumptos) & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum ita scribit.

Sti fontes aquarũ, ad quos deducet eos agnus qui regit eos, illi sunt fontes siue ille fõs atque torrens, quẽ prospiciebat Psalmista quum diceret, Inebriabũtur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis

tabis eos, quoniam apud te eſt fons vitæ. Quis hæc explanare ſufficiet? Quis digne hæc tractabit aut exponet? Imò quis iſta ſenſu percipiet? Qualem autem & quãtum diuinæ charitatis affectum nobis intimare ſcriptura laborat dicendo; Et abſterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum? Deficimus in hac admiratione. Magnificentius exprimi non potuit multitudo conſolationis, quæ in iſto ſeculo flentibus repoſita illic eſt ſanctis & electis Dei. Huiuſmodi namque dictio à ſimilitudine tracta eſt matris, quæ paruuli ſui fletum non ſuſtinens, oculos eius & faciem manu tergit, mulcet oſculis. Pro intimando nobis tanto affectu ſuo, idem Deus in propheta inter cætera dicit, Pueri eorum in humeris portabuntur, & ſuper genua conſolabuntur. Statimque ad ipſos paruulos apoſtrophen facit, ac dicit eis, Quemadmodum mater conſolatur filios ſuos, ita & ego conſolabor vos, & in Hieruſalem conſolabimini.

Item super his verbis Apocalypseos: Ostendit mihi flumen aquæ viuæ splendidum quasi christallum: ipse idem Rupertus loquens de gaudijs cælestis Hierusalem, scribit in hunc modum:

Istud flumen est abundantia lætitiæ & iucunditatis, de qua Psalmista, Fluminis, inquit, impetus, lætificat ciuitaté Dei; Et Isaias in consolatione filiorum huius Hierusalem ait, Quia hæc dicit Dominus, Ecce ego declino in eos vt flumé pacis, & vt torrens inundans gloriæ gentium. Ergo flumen istud Dominus est, & vere: quia spiritus sanctus est. Spiritus sanctus est hoc flumen pacis, hic torrens gloriæ, hoc flumen lætitiæ, hic torrens voluptatis: & vbertas domus Dei. Ipse namq; est amor sponsi & sponsæ in illa gloriosa ciuitate. Quid enim est tota illius vitæ vel ciuitatis beatitudo, nisi iste amor? De isto amore omnes sancti angeli, & omnes omnium sanctorũ viuunt animæ. Idcirco quum dixisset

& osten-

& ostendit mihi flumen, bene addidit, aquæ viuæ. Et quia talis aqua viuificando illuminat, atque confirmat, bene ait, splendidum tanquam crystallum. In crystallo namque claritas est simul & firmitas: quæ sunt pulchra vitæ illius insignia, vbi & corda nostra translucebunt, & corpora nostra beata immortalitate, immortalique beatitudine firma erunt.

Super his quoque verbis Apocalypseos: Ambulabunt gentes in lumine eius, (scilicet superna Hierusalem) & reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illam. ait prædictus Rupertus:

Ambulabunt gẽtes, inquit, Hoc dicto magnifica contingit, atque commemorat beneficia vel opera misericordiarum Domini. Non enim parum ponderis aut momenti habet, quòd gentes appellat eos hic, qui ambulant in tali lumine tam gloriosæ ciuitatis. Idé enim est ac si dicat: Illi qui prius

erant gentes, ad ſimulachra muta, prout ducebantur, euntes, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo: illi, inquam, in tali ciuitate, in talis ciuitatis lumine ambulabunt, facti domeſtici Dei. Mirabuntur quippe, & ora ipſorum ſemper plena laudibus gratiæ Dei erunt, quod de tam longinquo in illam ſint ciuitatem congregati: vtpote quos (vt dicit pſalmus) de regionibus Deus congregauit, à ſolis ortu & occaſu, ab aquilone & mari: de quibus etiam ſubiungitur, Errauerunt in ſolitudine, in inaquoſo, viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. Horum tunc eos meminiſſe iuuabit ambulãtes per amplitudinẽ eiuſdẽ magnæ ciuitatis, & ob hoc quod talem ciuitatem inuenerunt, cantare in æternum miſericordias Domini. Nam hoc eſt quod hic protinus ſubiungit: Et reges terræ afferent gloriam ſuam & honorem in illam. Reges terræ iidem qui & gentes ſunt. Omnes enim illic regnabunt, omnes regnum & ſacerdotes Chriſti erunt. Regnabunt in ſecula ſeculorum, & eiuſdem regni ſui

gloriam & honorem afferent in illam: sempiternas agendo gratias illi, qui fecit eis hec, qui glorificauit eos immortali beatitudine animarũ, & honorificauit eos beata immortalitate corporũ.

Selecta ex Philone.

Philo Græcus Carpathius episcopus in commentariolo, quem scripsit in Canticum canticorum, dicit ea, quæ sequuntur.

DVm diuina scriptura vnguentum effusum vocat nomen Iesu Christi, immensam ipsius misericordiam atque pietaté erga nos ostendit. Tunc enim vere fuit effusum, quum ipse sese nostra mortalitate contexit, vt nos sua immortalitate donaret: tunc sese totum nobis per viscera suæ pietatis effudit, quum pro nobis mori vel crudelissime nõ recusauit. Hoc, hoc est nomé illud effusum, hæc summa charitas, hic ardentissimus amor creatoris ad creaturã. Quale fuit quæso, & quan-

tum hoc est nomen suauissimum, melifluum, planeque cæleste ac salutare? Lætare mater ecclesia, tanti nominis tamque salutaris suauitate referta. Exulta spōsa diuinissimo hoc vnguento perfusa. Erumpe in gratiarum actiones: age jam diues & clama, Vnguentū effusum nomen tuum, dilecte mi, vnguentum effusum nomen tuum clementissime mi: Quid retribuam Domino pro omnibus, quæ retribuit mihi?

¶ Filius patri coæternus, eiusdemque substantiæ, atque naturæ cum spiritu sancto, humanam carnem & integrum hominem suscepit. Tam ineffabili charitate vulneratus est Deus erga genus humanum, creator omnium erga creaturam, summus erga infimū; æternus & immortalis ergo temporarium, & periturum, infinitus & immensus erga pusillum, & angustum, planeque breuissimum. O incomparabilem amorem, ò inauditam charitatem, ò maxime infinitam Dei misericordiam summamque pietatem. Quis te non vehementer amet ac colat summe Deus, amabilissime Iesu, clementissime redē-

 ptor?

ptor? Saxeus ac ferreus, adamantinus qui ille prorsus ac miser & miserabilis, non te vnũ vehementer cupit, te adorat, tibi seruit, tibi semper adhæret, ad teq; vnum tandem peruenire contendit.

¶ Parum profuerat benignissime creasse, nisi nos clemẽtissime redimisset Deus, Quàm nobilis facta est creatura rationalis, postquam summum Deum auctorem omnium suæ mortalitatis meruit habere participem? vt iure dicere iam possit; Deus homo, & homo Deus, Quis audiens non totus inflammetur? Quis intelligens non inardescat in illum redamandum, colendumque sanctissime? Ingratissimus ille prorsus, planeque lapideus, & omnis humanitatis expers, qui talem ac tantum creatorem, & redemptorem suum non studiosissime veneratur & colit.

¶ Rex cælestis immensæ charitatis ardore victus, & ineffabili magnitudine suæ bonitatis, ad mortalia & dolorifica voluntarie accessit; vtque nos sua immortalitate donaret, nostra est

mortalitate vestitus, nusquam nos deserens, nullibi destituens, sed vbique fouens ac tuens: ait enim, Ecce vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. O incomparabilem vim amoris, ò summam bonitatem, ò infinitam sapientiam, Quid te Domine mouit ad hominem creandum? quid rursus ad eundem redimendum? Solus amor. Hæc quæso parumper animaduertite ingrati, hæc cogitate superbi, hæc meditamini auari. Videte carnales, an maior vlla vis amoris esse possit, quàm quæ Domini nostri Iesu Christi erga nos fuit, extatq; quotidie, & durat æterna. Deus immortalis, æternus, immutabilis, omnipotens, creator omniū, ac rector, summa sapientia, cui cælum sedes, & terra scabellum pedum eius, qui cuncta pugillo virtutis suæ continet, nullius egés, amore victus hominis è cælo descendit, vterum virginis ingressus, humanitatem nostram assumpsit, factus perfectus homo, idemq; mortalis, qui semper increatus est & immortalis, factus passibilis, qui semper est immutabilis.

bilis, vt nos à ſempiterna morte redimeret. Nos tamen immemores, nos ingrati, atque ſuperbi, tot, ac tanta, tamque immenſa ſummi Dei beneficia, & ſempiterna, facile obliuiſcimur atque negligimus? O miſeri planeque calamitoſi quicunque Chriſtianorum nō hæc aſſidue recordantur, eorumque auctorem Deum ipſum non ſanctiſſime colunt ac prædicant.

¶ Chriſtus Ieſus vniuerſam ſuam pro amore noſtri deſpexit dignitatē, æternum illud imperium (vt ita loquamur) exutus & poteſtatem, egentiſſimus rerum humanarum pro nobis factus, formam ſerui accipiens, à ſcribis, & phariſæis, Herodeque contemptus, atque deſpectus, illuſus & conſputus, flagellis tortus, & inter peccatores crudeliſſime tandem occiſus, eorumque ſimillimus falſiſſime iudicatus. O immenſam immortalis regis, & conditoris omnium erga mortalem ſeruum charitatem. O ingratiſſimum genus humanum, quòd talem ac tantum redemptorem tuum non ardentiſſime redamas ac colis, pro eoque non

vnam mortem, sed mille libentissime non desideras: quandoquidem hi felicissime semper obeunt, qui pro Deo voluntarie pati non detrectant.

¶ Hic est primus veluti gradus ad salutem & veram sapientiam, despicere terrena omnia, vt cælestia consequamur, sponte relinquere quæ diu retineri non possunt, mortalia cuncta fugere, vt æternis non indigni omnino esse iudicemur. Væ væ amatoribus huius seculi, væ cupientibus hic delectari. Ad cælestem patriam festinare iubemur: illuc studio & voluntate gradi, eo dirigere cogitatus nostros omnes, illic mente versari ac pasci: nec aliud quidquam dies ac noctes meditari ac velle, quàm summo illi bono semper hærere. Tunc enim vere felices, atque beati futuri sumus in sempiternũ, quum illo solo sine fine fruemur: testante Dauid qui ait, Tunc satiabor Domine, quum mihi apparuerit gloria tua.

¶ Christianos hortari necesse est, vt posthabitis atque relictis omnibus, nihil aliud in vita hac peritura appetant,

tant, quàm cæleſtem illum ſponſum reuelata facie tandem aliquando intueri poſſe, à quo fideles amici ſui omnes, & caſtiſſimæ quæque ſponſæ vbertate diuinitatis ſuæ inebriantur, & torrente voluptatis ſuæ perfruuntur. Apud hunc enim ſolum fons vitæ manat, & in lumine gratiæ ſuæ videri poteſt.

¶ Pedes ſuos ſponſa lauit, quum præterita ſuæ vitæ errata correxit, quotidieque cõmemorando quæ deliquerit, aſſiduis lacrymis ſe purgat, ſuſpirat, ac gemit, doletque vehementer ſe contra legem Domini diſſolute ambulaſſe, turpia concupijſſe, inhoneſta atque iniuſta peregiſſe, nihil boni, nihil ſancti à ſe factum eſſe. Studet mundari pœnitentia, vt immaculata aliquando ſponſo appareat, eique vitæ, moribuſque placeat in animi honeſti quiete atque ocio.

¶ Sũt qui nullis vinculis, huius prophani ſæculi annexi, non modo diuina man data omnia implere ſtudioſe curant, ac ſanctè, verum etiam poſthabitas atque relictis deſpectiſq; omnino

cunctis rebus humanis, soli Deo placere, seruireque nituntur. Hi sacras litteras meditantur, frequenter orant, desiderio regni cælestis ardent, præterita sua delicta deflent, lacrymis se mundant: nihilque aliud studet ac volũt, quàm sponsum promereri semel & adipisci, cum eoque regnare in sempiternum. Hi non solum de cælestibus potant, sed ad ebrietatem vsque felicissime complentur. Videlicet hoc opus spiritus sancti est, qui mentem, quam replet, illuminans irrorat, & irrorans illuminat: vt & de luce eius videat quid appetat, & de rore refrigeretur ne turpiter incalescat.

¶ Sunt certe nonnulli adhuc in carne positi, qui dum omnia visibilia fastidiunt, mentem in cælestia attollũt: nihilque aliud optant ac studēt, quàm sese sponso suo per intimos cordis affectus adiungere, in eoque solo delectari ac pasci spretis omnibus rebus mundi, seque metipsis neglectis atque mactatis in corde, in carne, in actu, & habitu, in omni denique opere ac verbo. Solo diuino amore accēsi, veluti

luti virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris à deserto in cælum ascēdunt, odorem sanctitatis & bonæ famę, subtilitatemque mentis & recte iudicij olentes.

¶ Fidelis anima, dum carnem suam à putredine vitiorum purgat ac seruat, dum omnes mundi voluptates continentia superat ac vincit, quasi myrrham mortuo corpori illinit, vt post iudicium à corruptione illa ęternà integrum incorruptumque permaneat. Quum vero se ad cælestia maiori desiderio accendit, depulsis à cordis cubiculo importunis cogitationibus quibusque, reiectisque curis omnibus, & studijs rerum caducarum, cor suum ignitū veluti thuribulum corā Deo odoratissimum facit. In quo quidem corde, dum per amorem virtutes colligit, quasi carbones in thuribulum congerit, quibus seipsam mēs in cōspectu Dei igne charitatis accendat. Dū feruentes & mundas orationes ad Deū emittit, quasi fumū aromatum ex thuribulo exhalat: vt coram spōso suaue redoleat, & proximos quosq; ad eius

amorem per bona exempla concitare non desinat.

¶ Dum sponsa se fidei vnitate colligit ac tegit, charitateque munit, nullus aditus ad irruendum hosti patere potest, nullus ad expugnandum datur ingressus: sicque collecta in semetipsa & conglobata, incolumis est omnino, pacifica, atque tranquilla, nihilque aliud die noctuque meditatur ac studet, quàm mentis oculos vitæ sanctimonia tergere atque purgare, eosque ad supernam illam beatitudinis pacé visionemque conuertere, Sed quoniam hic nulli mortalium eum sicuti est videre datur (quis enim adhuc exul & peregrinus, corruptibilis, tamque longe à patria lumen cælestis aulæ intueri possit, & perlustrare?) idcirco dicitur sponsæ tantæ lucis auidissimæ, paulisper expectandum, donec tépus illud aduenerit, quo præsens lumen ipsum, sicuti est, spectare poterit. Tunc enim sponsa, non vt modo per speculum in ænigmate & veluti caliginoso aere lucem ipsam æternam contemplabitur, atque cognoscet: sed vti

eſt & cognoſcet, & cognoſcetur.

¶ Peſſulum oſtij cæleſti ſponſo reſeramus: quum depulſis illecebris vitiorum atquæ luxuriæ, in amorem Ieſu Chriſti nos totos expandimus: nihilque ſpōſo venienti obſiſtimus, ſed illi ſoli pulſanti aperimus, ipſumque nobiſcum perpetuo inhabitare rogamus clamantes, Mane nobiſcum Domine quoniam aduespeꝛaſcit. Et quoniā dum in hac mortali carne ſumus, non id perfectè ſtatim facere poſſumus (nemo enim, vt dicitur, repente fit ſummus). adnitendum eſt in dies, vt hoc quàm maxime conſequamur nullique alij quàm Deo noſtro placere ſtudeamus. Et quamquam interdum dum magis ac magis ſponſo ipſi appropinquare contendimus, is longius abire nobis videatur, haud tamen omittendum eſt vnquam, quin illum ipſum ſtudioſiſſime perquiramus, inclamemus, deprecemur. Tunc enim maxime nobis præſto aderit, quum longiſſime abſceſſiſſe timebitur: fingit enim ſe longius ire vt rogetur impēſius, ſtudioſius inquiratur, diligentius conſeruetur.

¶ Vim amoris Iesu Christi (qui se per spiritum sanctum desiderantis animæ infundit) diu sustinere non valet sponsa corpore adhuc inclusa. Corpus enim quod corrumpitur aggrauat animam, & sensum multa diuina cogitantem deprimit. Rapitur sæpe anima cælesti amore incensa ad æterna illa gaudia contemplanda: sed diu illic esse nequit, sarcina corporis onusta. relabitur igitur egressa. Tanta interdum lacrymarum & spiritus suauitate perfunditur, vt capere vix possit quod intus certo sentit: & dum auidius atq; vberius apprehendere conatur, iam sentire desinit quod sibi modo iucundissime tenere videbatur. Quare solicitior fit ad quærendum quod tā præsens habebat: multoque labore ac studio disquirit, modo legendo, modo meditando, nunc hoc, nunc illud charitatis opus agēdo: nec tamen semper illi datur inuenire quod quærit, idque mira fit diuinæ gratiæ dispensatione: Sæpe enim nobis vtiliter negatur à Deo, quod auidissime (sed ignari quid melius nobis sit) postulamus.

¶ Vocat

¶ Vocat dilectum suum nec exauditur sponsa & fidelis anima, quum orando, meditando, & bene agendo, dulcedine illius diuinæ præsentiæ satiari appetit, nec tamen adhuc illi datur quod exoptat. Vellet enim assidue alimonia cælesti pasci, interna illa suauitate frui, his delicijs æternis impleri, quibus solis se beari posse intelligit: sed corruptibilis mole corporis impedita, sæpe conata decidit: in seque reuersa per sacras litteras & sanctorum scripta ac gesta, sibi quærendum sponsum adhuc esse videt, donec tempus aduenerit, quo à corpore euocetur.

¶ Maxima prorsus laus & commendatio est cuiusq; fidelis animæ, cordis arcana sanctissime custodire, eaque illibata atque syncera retinere, depulsis omnibus illecebris voluptatū, & desiderio rerum humanarum longissime abdicato, solaque cælestia contemplari animo, mente capere, & cogitatione complecti: nec aliud meditari ac velle (quamdiu huic carceri teterrimo inclusi sumus), quàm soli

Deo interno animi desiderio semper inhærere, eique aliquando in sempiternum coniungi velle.

¶ Sancta quæque anima indissolubili sanctitatis vinculo, sponso Christo Iesu copulata permanere studet, illique soli semper adhærere deprecatur & supplicat: nec vllo temporis puncto de eo sancte loqui, cogitari prudenter, meditarique desistit: nunc ipsius ineffabilem charitatem, qua mortalis homo pro se redimenda fieri non dubitauit, nunc summam prouidentiam, & potestatem, qua cuncta per se creauit, sapientissimeque moderatur & regit. Dum hæc igitur & alia quamplurima huiusmodi secum ipsa recenset & alta mente volutat, ardet absentis desiderio, inflammatur charitate. & quo modo potest, sese illi ipsi tandem aliquando præsentem præsenti adiungere laborat, modo per suas ipsius preces: & lacrymas, modò per aduocatos ac nuncios & deprecatores illos, quos vel proximos sponso fidei & vitæ meritis, vel iam præsentes astare fruique cognoscit; hocque tam-

diu sa-

diu facit, donec sibi optata donentur.

¶ Recte regius ille vates ita canit, Gustate, & videte quàm suauis est Dominus. Spiritualem & salutarem escã corporis ac sanguinis Iesu Christi gustans fidelis anima, guttur habet vt vinum bonum. Hoc enim vinum sancte potum, dolores omnes animi sedat atque componit, ebrietatem omnem rerum caducarum tollit, cor exhilarat, atque confirmat, omnesque morbos internos facillime sanat ac curat, estque æternæ vitæ salutaris vnda, fons, & origo. Rectis corde hæc lętissima esca cęlestis panis supersubstantialisque, & salutaris potus, diuinam refectionem adfert: Ineffabile & cæleste conuiuium est, angelorum choris optabile. Si sapimus, adnitemur per hunc verum panem Christo Iesu honestatæ vitæ & morum integritate semper hærere.

¶ Qui desiderat sponsum Christum Iesum quærendo inuenire, inuentum possidere, possidendo frui, debet se quãdiu viuit in hac valle miseriarũ abstrahere ab omni cupiditate rerum

humanarum, nihil nisi necessarium humanæ vitæ (idque bono modo & iusto) appetere ac velle, honores fugere, diuitias aspernari, curiositates hominum & rerum caducarum euitare, & (quoad fieri potest) in meditatione futuræ vitæ, & despectione præsentis commorari. Et quamuis in hoc mũdo nemo perfecte possit ab omni rerum perturbatione conquiescere, adniti tamen debemus, vt precibus assiduis & studio bonæ voluntatis diuinum auxilium semper implorantes, in cubilibus nostris, hoc est, in cordibus, & animabus, nihil nisi Deum ipsum habeamus : in eoque solo delectemur & quiescamus. Sicque surgentes ab humanis ad diuina quæramus sponsum nostrum : & facile eum inueniemus vel in hac vita, sed in futura vere possidebimus.

¶ O veram diem illam, in qua nulla nox, nulla mutabilitatis vmbra, nullæ rerum vices insunt, sed omnia lucidissima, stabilissima, æterna. Ad hanc vnam viri boni quotidie peruenire nituntur. Nam huius seculi dies, vmbrarum

rum caligine obducta, non finit nos lucem illam inaccessibilem intueri: sed caligamus in luce mundanæ varietatis: ob idque sanctæ animæ hinc euolare cupientes, ad illam æternam semper anhelant per contemptum rerum humanarum, per iustitiam & innocentiam, summamque cordis humilitatem.

Selecta ex Laurentio.

Laurentius Iustinianus in libro quem edidit de disciplina & perfectione monasticæ conuersationis loquens de felicitate animarum in cælesti patria cum Christo regnantium, dicit:

O Si scirent mortales qualia & quãta sint gaudia electis reposita in cælorum conuiuio. O si Christo famulantes gustarẽt, quæ præparauit Deus diligentibus se: excuterent prorsus à se omnem torporem, omnemque mẽtis hebetudinem abijcerẽt sine mora. Quæ

Quæ autem mens non ferueat desiderio, non elangueat charitate, non repleatur exultatione, si recogitet diligenter delicias paradisi, si humani spiritus futuram gloriam assidue meditetur? Magna quippe est & immensa, atque Angelorum beatitudini per omnia coæquanda. Diuinis namque splendoribus, & perpetua claritate fulgebit rationalis potentia. Incomprehensibili lumine, veritate perspicua, serenitate lucidissima, & iucunda visione illustrabitur. Nam fœcunda Dei verbo, & clara ei inhærens visione, inscrutabilia secretorum Dei iudicia, & ineffabilia sapientiæ ipsius arcana vero percipiet cognitionis intuitu. Videbit Deũ in seipso, videbit se in Deo, & Deum in se: videbit Deum in creaturis, & creaturas in Deo, sicque ineffabili luce decorabitur. Lumine nempe gloriç circumfusa, æternum ab æterno æternaliter genitum contuebitur, atqnę meridiano splendore illustrata sine differente vel obnubilante medio Dei essentiam contemplabitur. Videbit Deum sicuti est, tanto perspica-

cius

cius quanto ardentius eum in præsenti vita dilexit. Hæc namque beata visio & visionis admiratio, vita, æterna est: quam Dei sapientia passibili vnita naturæ, per crucis patibulu, masperfionemque sanguinis sui, prędestinatis acquisiuit fidelibus: non ex ipsorum præcedentibus meritis, sed propria, mera, libera, & sua ipsius gratuita dignatione. Concupiscibilis quoque potentia, & ipsa plenissima atque perfecta abundabit charitate. Tota etenim in Deum tendens, tota Deo plena, Deũ ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus diliget: supra quam dici porest exuberabit gaudio præ multitudine amoris. Per charitatis quippe excessum, & sobriam ebrietatem extra se rapietur ac supra se euecta, & in Deum posita, atque Deo vnita, non aliunde quàm de Dei gloria, de ipsius bonitate, immensitate, æternitate, virtute, & sapientia beata erit. Mutui siquidem amoris suaue vinculum, & participatio diuinæ charitatis, quicquid proprium est, commune faciet. Nam perfectus amor, & amoris uera vni-

ra vnitas nil habet priuatum, nil possidet singulare. Exponit sua, tribuit se liberalissima charitate. Non inuidet, nō abscondit, non negat quod habet, sed totum communicat diligenti dilecto. Ex hoc nempe sanctarum animarum cum Chisto, & in Christo regnantium felicitatis & amoris casti latitudo vtcunque cognoscitur, quæ quū Deo perfectissimo charitatis contubernio coniunctæ sint, bonorum omnium, & totius beatitudinis ipsius participes esse merentur: quamuis aliter ipse de seipso, quàm illæ de ipso gaudeant. Satis illis erit quòd plenæ erunt exultatione, cognitione perspicuæ, refertæ lætitiæ, iubilatione festiuæ, charitate superferuidæ, amore exuberantes, & vltra quam humanus sensus, de Deo in Deum ineffabili iucunditate, & iucunda dilectione percusæ. Nihil aliud appetent, nil quærent, Dei lætissimæ visionis capaces. De puro namque fonte æternæ vitæ haurientes aquam sapientiæ, & diuinæ charitatis suauissimum liquorem, inebriabuntur ab vbertate domus Dei & tor-

& torrente voluptatis gloriæ ipsius sufficienter potatæ, atque deificæ effectæ, de cætero sitire non poterunt. Saturabuntur charitate, laudabunt infatigabiliter, delectabunturque mirifice in multitudine pacis & gratulabuntur de numerositate societatis. Ex ipsa siquidem locupletiores effectæ pro participatione fraternæ beatitudinis, inexplebili replebuntur exultatione: & præ nimio charitatis ardore, communem omnium proprium singularem existimabunt honorem. Occupabuntur in Dei laudibus: ipsumq; toto laudabunt affectu. Lætabuntur insuper de Angelorum consortio, de speciositate, de plenitudine, & de felicitate ipsorum tanquam de conciuibus suis. Nam ibi Angelorum hominumque concors erit voluntas, grata societas, æqualis gloria, eadem beatitudo, consona, dulcis, æterna, indefessa, melliflua, perfectaque Dei laudatio. In Dei quippe clara visione absorpti, præ admiratione, præ societate, præ gaudio, præ delectatione, præ amoris ardore, diuina præconia laudes-

laudesque ipsius Dei omnino tacere nequibunt, iuxta illud cithasedi Dauid, Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te. Inhærendo etenim Deo, & cum ipso unum effecti, nil aliud quàm Deum laudare ualebunt. Ab immensitate decoris, à perennitate gloriæ, à suauitate spiritus, à cõtinuatione gaudij, ab inhæsione dilecti totaliter cõprehensi, omnes circunfusi quodam irreuerberabili intuitu, & donati imperturbabili pace, Dei beatissima fruẽtur essentia. Sicque totus rationalis spiritus Dei insignitus imagine, in suũ se transformabit auctorem, nulla deinceps polluendus labe, nulloque timore turbandus. Tunc laborum suorum percipiet fructum, & quanta qualisque eius erit gloria, manifeste patebit. Tunc electi omnes pari voce exultationis, lætoque animo decantabunt, Sicut audiuimus, sic uidimus in Ciuitate Dei nostri: Deus fundauit eam in æternum. Seque erigentes in Deum, nec se præ multitudine suauitatis & amoris continere ualentes, cũ

ingenti

ĩngẽti iubilatione pronunciabũt quod ſequitur, Secundũ nomẽ tuũ ò Deus, ſic & laus tua in ſecula ſeculorum Amen.

Idẽ in Faſciculo amoris ſuper his domini Ieſu verbis: In domo patris mei mãſiones multæ ſunt. ſic ſcribit:

DOmus hęc patris, de qua loquitur ſapientia, cælorum habitatio eſt, quæ eſt, præclara domus & ſublimis, æterno coruſcans lumine, luminoſa in ſe, ciuiũ innumeroſitate referta, diuitijs plena, dignitatibus inſignis, fulgẽs honoribus, pace ſecura, latitudine incomprehenſibilis, gaudio abũdans, omniumq; locuples bonorum. Ordinibus quidẽ diſtincta eſt, decorata gradibus, & manſionibus ſegregata. Habẽt enim in eadẽ domo Angeli, archãgeli, virtutes, poteſtates, principatus, dominationes, throni, cherubin, ac ſeraphin proprias manſiones diuiſas, in quibus honorabiliter exaltati, perpetuas Deo exhibent laudes. Non ſolum autem hi angelici ſpiritus, qui ab initio domus huius habitatores fuere, proprijs in cęleſti aula nobilitantur mãſionibus: ve-

rumetiã quotquot homines prędestinati sunt ad salutem. Ambigendũ etenim nõ est Patriarchas sanctos, sublimes vates, Apostolorum honorabile collegium, Martyrum laureatum chorum, cõcordem Confessorum numerũ, virginũ candidatum exercitum, sacratũque sacerdotum ordinẽ, speciales in ipsa domo possidere mãsiones. In vno siquidem vniuersæ mansiones sunt loco: vna tamen quæque earum pro meritis inhabitantium fulget, delicijsq; exuberat spiritalibus. Quis vero domus huius gloriam, incolarum felicitatem, concordiã animorum, mansionũque speciositatem enarrare sufficiat? Generositatem ipsius atq; excellentiã à longe & ex parte cognoscẽs propheta amator effectus illius, eiusq; particeps esse desiderãs, in exultatione spiritus aiebat: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum? concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. Alibi quoq; inquit sic, Domine, dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuę, Merito concupiscẽtiæ illius deficiebat amore: nam superexce-

perexcedit bonum omne quod vidit oculus, auris audiuit, & in cor hominis aſcendit. Domus illius decoré nullus agnoſcit & negligit, nullus poſſidet & amittit: Sempiterna vtique eſt, diuino irradiata ſplẽdore, innumerabilium habitatorũ capax, cunctorumque delectabilium contentrix. In ipſa facie ad facié videtur Deus, intelligitur verbum, amborum ſpiritus adoratur. Non annua ſed continua ibi celebratur ſolemnitas: & ſponſa ſponſo, caſtiſſimo atq; puro dilectionis cõnubio copulatur, fœcundaturque ſpiritu & amore. Nil eſt ibi quod diſpliceat, nil quod amantiũ perturbare valeat animos reperitur. Ibi ſponſa tota pacifica eſt, tota læta, ſemper fidelis, nuſquam coinquinata, nunquam dilectione languefcens, Ex fruitionis guſtu, charitatis indeficienter deſideriũ ibi innouatur, ex charitate auté dilectionis modificatur ebrietas. Séper in illa domo ſobrietas cum ebrietate viget, ſatietas cũ deſiderio perſeuerat. Mutui amorit tanta eſt in ea ſuauitas, tantaque pro communicata felicitate fraternitas, vt

fiat cooperante charitate conuiuium vnũ, populus vnus, & cor vnum in sacrosanctæ osculo charitatis. O domus dei, ò præfulgidę mãsiones, ò ciuitas regis sũmi, quãta in te sunt gaudia, & quàm gloriosa sunt de te dicta? Dilexi quidem speciem tuam & concupiui iucũditatem exultationis, quæ est in te. Ad te (fateor) suspirat cor meum, quoniam in te sunt lætitiæ meæ, laborũq; meorum cõcupitus finis. In te temporalem (quamuis minimã & caducam) quam contempsi felicitatem restaurandam esse non ambigo. Sapientiæ contubernium, cui afficior, me in te adipisci cõfido: diuinam etiam, quam desidero perficere laudem, in te persoluere nõ diffido. Merito proinde diligo te, quęro te, clamo ad te, quiesco in te, & cupio affectu anxio videre te, plateasq; tuas stratas. muros tuos saphiro & smaragdo, omniq; precioso cõstructos lapide, ciues tuos immortalitatis cãdore fulgentes, regẽ tuum diuino diademate renitentẽ quidẽ in se, vniuersis vero beneuolum, atq; in astantium omnium oculis honorabilẽ. Vtinam tuarũ

saltem vnam minimam habere mcrear, mansionũ, quas æterna sapientia præparauit electis suis regnaturis in te.

Idẽ in Libello de Obedientia dicit:

IN superna patria ciuitatis nouæ Hierusalẽ plena gaudijs, & inextinguibili luce perfusa se videndum sicuti est, exhibet ac manifestat Deus: quæ profecto manifestatio satietatem perfectam sine fastidio confert, quietẽ pacatissimam tribuit, iubilationem perpetuam ingerit, beatitudinem æternã parit, & diuinæ laudis, desideria rediuiua ac iucunda immittit, Sane ciuitas illa (sicut scriptum est) non eget sole, neq; lunæ aut stellarum claritate, qua irradietur vt fulgeat: quoniam agnus ipse, qui occisus est, suo illam splendore illuminat. Nec immerito. Candor namq; est lucis æternę, speculum sine macula, iustitiæ sol, & splendor diuinæ maiestatis. O ciuitas sancta Hierusalem quàm gloriosa dicta sunt de te, quanta gaudia percipiuntur in te? Qui enim semel introducuntur in te, de te nunquam egressuri, vident regẽ in de-

core ſuo, ſine initio æternum, ſine cō-
tradictione omnipotentem: filiū quoque illi cōſubſtantialem, & per omnia in maieſtate, in bonitate, in æternitate, in poteſtate, in gloria ſimilem, ſine principio, ſine tēpore, ſine detrimēto, & ſine fine genitum: atque ſpiritum ſanctum ab vtroque procedentem, qui vtroſq; complectitur, tanquam charitatis indiſſolubile vinculum, & pacis ſuauiſſimum oſculum, mutuiq; amoris amplexus beatiſſimus. Vident (inquā) Trinitatem ſanctiſſimam, Patrem, Verbum, & Spiritum ſanctum, Deū vnum, in perſonis diuiſum, coęternū in ſubſtantia, in potentia æqualem indiſcretum in operatione, & in voluntate cōcordem. Ex qua videlicet viſione, eorū ratio repletur veritatis lumine, eorū voluntas flagrantiſſima exuberat charitate, eorumque memoria actu vnico illi inſeparabiliter inhęrendo, qui eſt, beata fruitione ſatiatur. Huic quoque ſacratiſſimæ trinitatis viſioni deificæ additur illis contemplatio alia conſimilis Dei & hominis Ieſu Chriſti domini noſtri humanę ſpeciei, quę vtiq;

totam

totam ciuitatem cæleſtis ipſius Hieru ſalem, cohabitantiumq; in eadem innumerabilem multitudinem lętificat, paſcit, & inebriat. De illius ſiquidem plenitudine gratiarum, de diuinitatis ipſius ęterno fonte torrēs profluit voluptatis, quo inebriantur omnes vſq; ad ſatietatē, repleti exultatione quadam ſobria ſitis perpetuę. Introducuntur quippe ad verbi cōtemplationem per ipſum, in quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ & ſcientię Dei, & in eodē cū admirabili exultatione intelligunt rerum cauſas, exiſtentium proprietates, aſſiſtentium gloriam, officia miniſtrantiū, & quam verius quàmq; perfectius vniuerſa, quę ſunt, in ipſo viuunt quàm in ſe. Se deniq; in illo aſpiciunt ſicut & ſingula: in illo ſe mutuo diligunt dilectione ſancta, communicatione beata, indiſſolubili charitate, pace perenni, quoniā omnia in omnibus eſt, qui eſt, & in ipſo omnes vnū ſunt. Egrediuntur ergo ad contemplandum humanę ſpeciei ipſius mediatoris prę clariſſimam formam ſupra cunctos hominum filios decorā: de qua profecto,

emanant clemẽtiæ,bonitatis,dilectionis,grauitatis, venerationis, & pacis indeficientes riuuli:necnõ quidam diuinitatis ineffabiles radij, atq; æterni luminis veritates innumerabiles, quibus omnibus reficiũtur vniuersorũ affectus ipsam intuentium:qui vtique eundẽ mediatorem amoris ignitis cõplectũtur desiderijs,efferũt laudibus, spirituali modulatione glorificant, & gratiarũ exhibitione honorant,confitẽtes se ab illo esse,& quod sunt ipsius viuificati gratia,redẽpti sãguine,charitate saluati,atq; glorificati meritis,

Idem in libello de humilitate, ait.

AD supernam patriam quisquis introducitur,ingreditur in pascua virentia,quę non marcescũt,in delicias suaues, quæ nunqum deficiunt in sapientiæ thæsauros, qui non depereunt,in veritatis splendores,qui nequaquã obnubilantur, in regionem viuorum Deũ incessabiliter laudantium, in ciuitatem Hierusalem æterni solis illustratione prefulgidam,& in sanctã Sion mille millium angelorum agmini-

bus

bus decoratam, nec non sanctorum omnium choris decenter ornatã. Qui vniuersi vna voce, pari modulatione, intẽtione consimili Deum ignito affectu quantum valent, laudant, dicentes, benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorum Amen. Coronas suas singuli submittũt ante ipsius maiestatis perpetuum thronũ. Id etenim quod honoris, quod venerationis, quod laudis offerunt cõditori, plenum est charitate, humilitate subnixum, admiratione permistum, satietate perfusum, & fruitionis auiditate feruidum. Bibunt quippe & sitiunt, saturantur & esuriunt, superabundant & repleti concupiscunt. De vbertate siquidem voluptatis æternæ inebriantur: delectabiliter, sapienter, & sobrie haurientes de diuino fonte diuinę dulcedinis suauissimũ potum, & de lumine beatificę visionis inextinguibile lumen. quemadmodum propheta commemorans confitetur domino, Inebriabũtur (inquit) ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos:
quoniam

quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. O beata ebrietas sobrietate referta, quæ præ sui exuberatione & sapore sumentem eleuat in Deum & coniungit Deo, vt fiant vnũ in idipsum. O fons vitæ qui apud Deum esse denunciatur, de quo vtiq; vniuersi, qui in cælesti sunt cõuiuio, absq; vlla ipsius fontis diminutione percipiunt ad satietatem beatã atque perfectam. Hunc etiam fontem idem Propheta ardentissime cupiebat dum diceret, Sitiuit anima mea ad Deũ fontem viuum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Expressius autem qualis iste sit fons, Sapiens indicauit quando ait Fons sapientiæ: Verbũ Dei in excelsis. De hoc autem verbo Ioannes Euangelista testatur dicens, In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.

Idẽ in libro de disciplina & perfectione monasticæ conuersationis, scribens

scribens de corporis humani beatitudine post resurrectionem, ait :

CAro humana, licet contemptibilis appaerat, & ex peccati pœna, calamitatibus plena sit: licet ex debito originalis culpæ temporali morti subiaceat, & exanimis effecta in puluerē sit redigenda: tamen quod propriā quandoque resumptura formam & in cælestem prouehenda sit gloriam, dubium non est. Decorem quippe immortalitatis induet, omni deposita corruptibilitate. Nullum sui patietur detrimentum, nullamve membrorum diminutionem. Non iam aliquem dolorē, nec de suscepta gloria post resurrectionē sentiet amissionis timorem. Semper hilaris, semper iucunda erit, quia erit de æternitate secura. Nimia quoque claritate fulgebit: ita vt solis septies transcendat splendorem. Non autem lumine suo intuentium se reuerberabit aspectum, sed eum ineffabili quodammodo confortabit, clarificabitque. Erit tota eius substantia corporeis oculis visibilis: adeo vt viscerum cæterorumque membro-

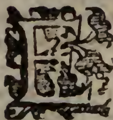
membrorum harmonia conditoris declaret magisteriun admirandum. Tanta insuper agilitate erit prædita, vt in momento in omnibus obtemperet imperio spiritus præsidentis, absque retardatione & sine vlla grauedine eo se diuertet, quo impetus spiritus diriget ipsam. Denique quum in hac vita degit & peregrinatur a domino animalis naturæ est: post vero resurrectionis gloriam tota spiritualis efficietur, ita vt omne solidum ei sit peruium. Non claustris teneri poterit inclusa, non vinculis religata, non restricta custodibus: sed liberam ingrediendi & egrediendi vbique recipiet facultatem. Nunc quoque quum sit passibilis, & varijs ægritudinibus, diuersisque casibus subiecta videatur, in tantum vt nõ prætereat temporis momentũ, in quo propria non flagelletur necessitate vel fragilitate: tunc certe omni fatigatione semota, incorruptibilitate vestietur. Tunc quodam ineffabili repleta gaudio cantabit: Vbi est mors victoria tua? Vbi est mors stimulus tuus? Gloria quippe & honore, & immortalitate,

& æter-

& æternitate circumamicta, suo inhærebit auctori. Sine deformitate, sine læsione, & absq; macula resurget in mensuram ætatis plenitudinis Christi, reformataq; per omnes suos sensus, multimodis exuberabit delicijs. Delectabitur oculus in amabili redemptoris aspectu: quãdo videbit regẽ in decore suo gloria ornatum, ac diademate redimitũ, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis cordis illius, quando cęlũ mirabiliter solis, lunæ, stellarumq; splendore rutilans intuebitur. Harmonia cælorum, mœlodica cantica ciuium supernorum non mediocriter mulcebunt auditũ: Super muros namq; Hierusalem custodes constituti sunt, qui die noctuq; nomen domini laudare non cessant. Sed & per vicos & plateas illius à cunctis infatigabiliter Alleluia cantatur. Fragrans quoque suauitas cęlestium odoramentorum mira liquefactione resperget odoratum. Hos prælibauerat (tenuiter tamen) qui dicebat, Odor tuus ò domine excitauit in me concupiscentias æternas. Indicibilis etiam dulcedo omnium delectabilium,

ctabilium, melliflua quadam & iucúda satietate oris saginabit palatum. Nec mirum. Nam exultationes Dei in gutture eorum erunt, & misericordias Domini in æternũ sancti cantabunt. Ipse demum tactus sibi congruis abundabit delicijs. Fas etenim non est, vt in illa cælorum gloria quicquam vocet à Dei laude: quin potius iustũ, vt cuncta corporis membra suum modo proprio efferant conditorem quatenus sicut ab ipso sumpsere principium, ita in illo deducant suæ beatitudinis finem, vt sit Deus omnia in omnibus.

CONCLVSIO OPVSCVLI.

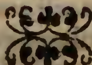
A quæ hactenus dicta sunt ex patrũ scriptis collecta sufficiant ne vltra modum excrescat nostra Psychagogia: quæ (vti speramus) nõ parum vtilitatis pariet his, qui humilitatem Deo placentem sectãtur, & in vnitate Ecclesię catholicæ sese conti

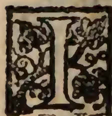
nentes per lectioné sacram, precesq; sanctas, & consimilia exercitia, ad Dei patriæq; cælestis amoré se accendere student. Ab istorũ felicissima sorte longissime absunt superbi hæretici: qui ab vnitate Ecclesiæ catholicæ absq; vllo timore resiliant, & eiusdé Ecclesiæ decretis parere recusãt. His nec lectio sacra, nec oratio, nec lacrymarũ effusio, nec eleemosynarũ largitio, nec aliud quicquam quod ex se bonũ est, vtilitatem alquam adfert. Ipsi enim quũ scindant vnitaté, non possunt habere charitatem: iam quia charitatem non habent, nihil prorsus faciunt quod eis prosit ad saluté. Sad de his aliàs. Nam propediem conficere, atq; in publicũ emittere statuimus Collyrium aliud curandis istiusmodi hominum oculis aptum. Beati prorsus illi qui simplicitatem integritatemq; fidei seruantes, & matri Ecclesiæ se per omnia humiliter subdentes, dicta sanctorum venerantur, & ea libenter legunt, seseque internis studijs assuefaciunt. vt gustata spiritus. sancti suauitate, æquiori tranquilliori q; animo calamitates hu

ius seculi perferant. Nã sacræ lectioni, meditationi, contéplationi, pijs preci bus, diuinisque laudibus insistere, beatam Mariam virginem deiparam, cæterosq; cæli ciues colere, tale est homini vere spirituali inter tentationes & tædia vitæ præsentis, quale est fesso viatori remissis grauibus sarcinis residere sub vmbra odoriferæ arboris, in medio horti grata amœnitate graminum, florumque, & aquarum præterfluentium arridentis. Huiusmodi studiorum & exercitiorum chara solatia vir spiritualis habet interim, dũ peregrinatur à Domino. Ceterum finita peregrinatione, perueniet ad cælestem illã, beatãq; patriã: vbi (sublatis omnibus miserijs atq; impedimẽtis) æterna requie perfruetur: adeptus bonũ illud, quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit: vbi reuelata facie clarissime, iocũdissime, perpetuoq; contéplabitur fulgentissimã Trinitatem, patrem & filium & spiritũ sanctum, vnum summe suauẽ, summeq; amabilem Deum: Ipsi honor, gloria, & imperium, in secula seculorum Amen.

IVBILVS.

SANCTI BERNARDI ABBATIS.

Esu dulcis memoria,
Dans vera cordi gaudia.
Sed ſuper mel & omnia
Eius dulcis præſentia.
Nil canitur ſuauius,
Auditur nil iucundius,
Nil cogitatur dulcius.
Quàm Ieſus Dei filius.
Ieſus ſpes pœnitentibus.
Quàm pius te petentibus.

Quàm bonus te quærentibus:
Sed quid inuenientibus?
Iesu dulcedo cordium,
Fons viuus, lumen mentium,
Excedens omne gaudium,
Et omne desiderium.
Nec lingua valet dicere,
Nec littera exprimere,
Expertus potest credere,
Quid sit Iesum diligere.
Iesum quæram in lectulo,
Clauso cordis cubiculo,
Priuatim & in publico
Quæram amore sedulo.
Cum maria diluculo
Iesum quæram in tumulo,
Clamore cordis querulo.
Mente quæram non oculo.
Tumbam perfundam fletibus,
Locum replens gemitibus.
Iesu prouoluar pedibus
Strictis hærens amplexibus.

Iesu

Iesu Rex admirabilis,
Et triumphator nobilis,
Dulcedo ineffabilis,
Totus desiderabilis.
Mane nobiscum Domine,
Et nos illustra lumine,
Pulsa mentis caligine
Mundum replens dulcedine.
Quando cor nostrum visitas,
Tunc lucet ei veritas,
Mundi vilescit vanitas,
Et intus feruet caritas.
Amor Iesu dulcissimus,
Et verè suauissimus,
Plus Milites gratissimus,
Quàm dicere sufficimus.
Hoc probat eius passio,
Et sanguinis effusio,
Per quam nobis redemptio
Datur, & Dei visio.
Iesum omnes agnoscite,
Amorem eius poscite,

Iesum ardenter quærite,
Quærendo inardescite.
Sic amantem diligite,
Amoris vicem reddite.
In hunc odorem currite,
Et vota votis reddite.
Iesus auctor clementiæ,
Totius spes lætitiæ,
Dulcoris fons, & gratiæ,
Veræ cordis deliciæ.
Iesu mi bone sentiam
Amoris tui copiam.
Da mihi per præsentiam
Tuam videre gloriam.
Quum digne loqui nequeam
De te, tamen ne sileam,
Amor facit, vt audeam,
Cum de te tantum gaudeam.
Tua Iesu dilectio,
Grata mentis refectio,
Replens sine fastidio,
Dans famem desiderio.

Qui te gustant, esuriunt;
Qui bibunt, adhuc sitiunt;
Desiderare nesciunt
Nisi Iesum, quem diligunt.
Quem tuus amor ebriat,
Nouit quid Iesus sapiat,
Quàm felix est quem satiat;
Non est vltra quod cupiat,
Iesu, decus angelicum,
In aure dulce canticum,
In ore mel mirificum,
In corde nectar cælicum.
Desidero te millies,
Mi Iesu quando venies?
Me lætum quando facies?
Me de te quando saties?
Amor tuus continuus,
Mihi languor assiduus,
Mihi fructus mellifluus
Est, & vitæ perpetuus.
Iesu summa benignitas,
Mira cordis iucunditas

Incomprehensa bonitas,
Tua me stringat caritas.
Bonum mihi diligere
Iesum, nil vltra quærere,
Mihi prorsus deficere.
Vt illi queam viuere.
O Iesu mi dulcissime,
Spes suspirantis animæ,
Te quærunt piæ lacrymæ,
Te clamor mentis intimæ.
Quocumq; loco fuero,
Iesum mecum desidero.
Quàm lætus cum inuenero,
Quàm fœlix cum tenuero.
Tunc amplexus, tunc oscula,
Quæ vincunt mellis pocula,
Tunc fælix Christi copula.
Sed in his parua morula.
Iam quod quæsiui video,
Quod concupiui teneo,
Amore Iesu langueo,
Et corde totus ardeo.

Iesus quum sic diligitur,
Hic amor non extinguitur,
Non tepescit, nec moritur,
Plus crescit,& accenditur.
Hic amor ardet iugiter,
Dulcescit mirabiliter,
Sapit delectabiliter,
Delectat & fœliciter.
Hic amor missus cælitus,
Hæret mihi medullitus,
Mentem incendit penitus,
Hoc delectatur spiritus.
O beatum incendium,
Et ardens desiderium,
O dulce refrigerium
Amare Dei filium.
Iesu flos matris virginis,
Amor nostræ dulcedinis
Tibi laus, honor numinis,
Regnum beatitudinis.
Veni, veni Rex optime
Pater immensæ gloriæ.

Affulge menti clarius
Iam expectatus sæpius.
Iesu sole serenior,
Et balsamo suauior,
Omni dulcore dulcior
Cæteris amabilior,
Cuius gustus sic afficit,
Cuius odor sic reficit.
In quo mens mea deficit,
Solus amanti sufficit.
Tu mentis delectatio,
Amoris consummatio,
Tu mea gloriatio.
Iesu mundi saluatio.
Mi delecte reuertere
Consors paternæ dexteræ,
Hostem vicisti prospere,
Iam cæli Regno fruere.
Sequar te quoquò ieris,
Mihi tolli non poteris,
Quum meum cor abstuleris,
Iesu laus nostri generis.

Cæli ciues occurrite,
Portas veſtras attollite,
Triumphatori dicite,
Aue Ieſu Rex inclyte.
Rex virtutum, Rex gloriæ,
Rex inſignis victoriæ,
Ieſu largitor veniæ,
Honor cæleſtis patriæ.
Tu fons miſericordię,
Tu veræ lumen patriæ
Pelle nubem triſtitiæ
Dans nobis lumen gloriæ.
Te cæli chorus prædicat,
Et tuas laudes replicat,
Ieſus orbem lętificat,
Et nos Deo pacificat.
Ieſu in pace imperat,
Quæ omnem ſenſum ſuperat
Hanc mea mens deſiderat,
Et ea frui properat.
Ieſus ad patrem rediјt,
Cæleſte regnum ſubiјt,

Cor meum à me tranſijt.
Poſt Ieſum ſimul abijt.
Quem proſequamur laudibus,
Votis, hymnis, & precibus,
Vt nos donet cæleſtibus
Secum perfrui ſedibus. Amen.

HYMNVS DE GLORIA PARADISI

Petri Damiani Cardinalis Ostiensis, ex dictis B. Augustini

AD perennis vitæ fontem
  Mens ſitiuit arida.
Clauſtra carnis præſto frangi
  Clauſa quærit anima.
Gliſcit, ambit, eluctatur
  Exſul frui patria.
Dum preſſuris ac ærumnis
  Se gemit obnoxiam.
Quam emiſit, cum deliquit,
  Contemplatur gloriam.
Præſens malum auget boni
  Perditi memoriam.
Nam quis promat ſummæ pacis

Quanta sit lætitia.
Vbi viuis margaritis.
Surgunt ædificia,
Auro celsa micant tecta,
Radiant triclinia?
Solis gemmis preciosis
Hæc structura nectitur.
Auro mundo tamquam vitro
Vrbis via sternitur.
Abest limus, deest fimus,
Lues nulla cernitur.
Hiems horrens, æstas torrens
Illic nunquam sæuiunt.
Flos perpetuus rosarum,
Ver agit perpetuum.
Candent lilia, rubescit
Crocus, sudat balsamum.
Virent prata, vernant sata
Riui mellis influunt.
Pigmentorum spirat odor,
Liquor & aromatum,
Pendent poma floridorum

Non lapsura nemorum.
Non alternat Luna vices,
Sol vel cursus siderum.
Agnus est felicis vrbis
Lumen inocciduum.
Nox & tempus desunt ei,
Diem fert continuum.
Nam & sancti quique, velut
Sol præclarus rutilant,
Post triumphum coronati
Mutuo coniubilant,
Et prostrati pugnas hostis
Iam securi numerant.
Omni labe defæcati,
Carnis bella nesciunt,
Caro facta spiritalis,
Et mens vnum sentiunt,
Pace multa perfruentes,
Scandala non perferunt.
Mutabilibus exuti,
Repetunt originem,
Et præsentem veritatis

Contemplantur ſpeciem.
Hinc vitalem viui fontis
Hauriunt dulcedinem.
Inde ſtatum ſemper ijdem
Exeuntes capiunt.
Claridi, viuidi, iucundi
Nullis patent caſibus.
Abſunt morbi ſemper ſanis.
Senectus iuuenibus.
Hinc perenne tenent eſſe,
Nam tranſire tranſijt.
Inde virent, vigent, florent,
Corruptela corruit.
Immortalitatis vigor
Mortis ius abſorbuit.
Qui ſcientem cuncta ſciunt,
Qui neſcire nequeunt.
Nam & pectoris arcana
Penetrant alterutrum.
Vnum volunt, vnum nolunt,
Vnitas eſt mentium.
Licet cuique ſit diuerſum

Pro labore meritum,
Caritas hæc ſuum facit
Quod dum amat alterum.
Proprium ſic ſingulorum
Commune fit omnium.
Vbi corpus, illic iure
Congregantur aquilę.
Quo cum angelis & ſanctæ
Recreentur animæ.
Vno pane viuunt ciues
Vtriuſque patriæ.
Auidi & ſemper pleni,
Quod habent, deſiderant.
Non ſatietas faſtidit,
Neque fames cruciat.
Inhiantes ſemper edunt,
Et edentes inhiant.
Nouas ſemper harmonias
Vos melodo concrepat.
Et in iubilum prolata
Mulcent aures organa.
Digna per quem ſunt uictores

Regi

Regi dant præconia.
Felix, cæli quæ presentem
Regem cernit anima.
Et sub sede spectat alta
Orbis volui machinam.
Solem, & Lunam & gloriosa
Cum planetis sidera,
Christe palma bellatorum
Hoc in municipium.
Introduc me post solutum
Militare cingulum.
Fac consortem donatiui
Beatorum ciuium.
Proba vires inexausto
Laboranti prœlio.
Vt quietem post præcinctum
Debeas emerito
Teq. merear potiri
Sine fine præmio Amen.

Incomprehensa bonitas,
Tua me stringat caritas.
Bonum mihi diligere
Iesum, nil vltra quærere,
Mihi prorsus deficere,
Vt illi queam viuere.
O Iesu mi dulcissime,
Spes suspirantis animæ,
Te quærunt piæ lacrymæ,
Te clamor mentis intimæ.
Quocumq; loco fuero,
Iesum mecum desidero.
Quàm lætus cum inuenero,
Quàm fœlix cum tenuero.
Tunc amplexus, tunc oscula,
Quæ vincunt mellis pocula,
Tunc fælix Christi copula.
Sed in his parua morula.
Iam quod quæsiui video,
Quod concupiui teneo,
Amore Iesu langueo,
Et corde totus ardeo.

Iesus quum sic diligitur,
Hic amor non extinguitur,
Non tepescit, nec moritur,
Plus crescit,& accenditur.
Hic amor ardet iugiter,
Dulcescit mirabiliter,
Sapit delectabiliter,
Delectat & fœliciter.
Hic amor missus cælitus
Hæret mihi medullitus,
Mentem incendit penitus,
Hoc delectatur spiritus:
O beatum incendium,
Et ardens desiderium,
O dulce refrigerium
Amare Dei filium.
Iesu flos matris virginis,
Amor nostræ dulcedinis
Tibi laus, honor numinis,
Regnum beatitudinis.
Veni, veni Rex optime
Pater immensæ gloriæ.

Affulge menti clarius
Iam expectatus sæpius.
Iesu sole serenior,
Et balsamo suauior,
Omni dulcore dulcior
Cæteris amabilior,
Cuius gustus sic afficit,
Cuius odor sic reficit.
In quo mens mea deficit,
Solus amanti sufficit.
Tu mentis delectatio,
Amoris consummatio,
Tu mea gloriatio.
Iesu mundi saluatio.
Mi dilecte reuertere
Consors paternæ dexteræ,
Hostem vicisti prospere,
Iam cæli Regno fruere.
Sequar te quoquò ieris,
Mihi tolli non poteris,
Quum meum cor abstuleris,
Iesu laus nostri generis.

Cæli ciues occurrite,
Portas vestras attollite,
Triumphatori dicite,
Aue Iesu Rex inclyte.
Rex virtutum, Rex gloriæ,
Rex insignis victoriæ,
Iesu largitor veniæ,
Honor cælestis patriæ.
Tu fons misericordię,
Tu veræ lumen patriæ
Pelle nubem tristitiæ
Dans nobis lumen gloriæ.
Te cæli chorus prædicat,
Et tuas laudes replicat,
Iesus orbem lętificat,
Et nos Deo pacificat.
Iesu in pace imperat,
Quæ omnem sensum superat
Hanc mea mens desiderat,
Et ea frui properat.
Iesus ad patrem rediit,
Cæleste regnum subiit,

Cor meum à me transijt.
Post Iesum simul abijt.
Quem prosequamur laudibus,
Votis, hymnis, & precibus,
Vt nos donet cælestibus
Secum perfrui sedibus. Amen.

HYMNVS DE GLORIA PARADISI

Petri Damiani Cardinalis Ostiensis, ex dictis B. Augustini

AD perennis vitæ fontem
Mens sitiuit arida.
Claustra carnis præsto frangi
Clausa quærit anima.
Gliscit, ambit, eluctatur
Exsul frui patria:
Dum pressuris ac ærumnis
Se gemit obnoxiam.
Quam emisit, cum deliquit,
Contemplatur gloriam.
Præsens malum auget boni
Perditi memoriam.
Nam quis promat summæ pacis

Quanta ſit lætitia.
Vbi viuis margaritis.
Surgunt ædificia,
Auro celſa micant tecta,
Radiant triclinia?
Solis gemmis precioſis
Hæc ſtructura nectitur.
Auro mundo tamquam vitro
Vrbis via ſternitur.
Abeſt limus, deeſt fimus,
Lues nulla cernitur.
Hiems horrens, æſtas torrens
Illic nunquam ſæuiunt.
Flos perpetuus roſarum,
Ver agit perpetuum.
Candent lilia, rubeſcit
Crocus, ſudat balſamum,
Virent prata, vernant ſata
Riui mellis influunt.
Pigmentorum ſpirat odor,
Liquor & aromatum,
Pendent poma floridorum

Non lapſura nemorum.
Non alternat Luna vices,
Sol vel curſus ſiderum.
Agnus eſt felicis vrbis
Lumen inocciduum.
Nox & tempus deſunt ei,
Diem fert continuum.
Nam & ſancti quique, velut
Sol præclarus rutilant,
Poſt triumphum coronati
Mutuo coniubilant,
Et proſtrati pugnas hoſtis
Iam ſecuri numerant.
Omni labe defæcati,
Carnis bella neſciunt,
Caro facta ſpiritalis,
Et mens vnum ſentiunt,
Pace multa perfruentes,
Scandala non perferunt.
Mutabilibus exuti,
Repetunt originem,
Et præſentem veritatis

Con-

Contemplantur speciem.
Hinc vitalem viui fontis
Hauriunt dulcedinem.
Inde statum semper ijdem
Exeuntes capiunt.
Claridi, viuidi, iucundi
Nullis patent casibus.
Absunt morbi semper sanis.
Senectus iuuenibus.
Hinc perenne tenent esse,
Nam transire transijt.
Inde virent, vigent, florent,
Corruptela corruit.
Immortalitatis vigor
Mortis ius absorbuit.
Qui scientem cuncta sciunt,
Qui nescire nequeunt.
Nam & pectoris arcana
Penetrant alterutrum.
Vnum volunt, vnum nolunt,
Vnitas est mentium.
Licet cuique sit diuersum

Pro labore meritum,
Caritas hæc ſuum facit
Quod dum amat alterum.
Proprium ſic ſingulorum
Commune fit omnium.
Vbi corpus, illic iure
Congregantur aquilę.
Quo cum angelis & ſanctæ
Recreentur animæ.
Vno pane viuunt ciues
Vtriuſque patriæ.
Auidi & ſemper pleni,
Quod habent, deſiderant.
Non ſatietas faſtidit,
Neque fames cruciat.
Inhiantes ſemper edunt,
Et edentes inhiant.
Nouas ſemper harmonias
Vos melodo concrepat.
Et in iubilum prolata
Mulcent aures organa.
Digna per quem ſunt nictores

Regi dant præconia.
Felix, cæli quæ presentem
Regem cernit anima.
Et sub sede spectat alta
Orbis volui machinam.
Solem, & Lunam & gloriosa
Cum planetis sidera,
Christe palma bellatorum
Hoc in municipium.
Introduc me post solutum
Militare cingulum.
Fac consortem donatiui
Beatorum ciuium.
Proba vires inexausto
Laboranti prœlio.
Vt quietem post præcinctum
Debeas emerito
Teq. merear potiri
Sine fine præmio Amen.

D

L

M

N

O

P

T

V

FINIS.

Regiſtrum.

Omnia ſunt folia.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh,

